

2014

Järjestöbarometri

Ajankohtaiskuva
sosiaali- ja
terveysjärjestöistä

SOSTE

Järjestöbarometri 2014

Juha Peltosalmi – Tyyne Hakkarainen – Pia Londén – Vertti Kiukas – Riitta Särkelä

Järjestöbarometri® on SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n tavaramerkki
© SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry 2014

Taitto ja kansi: Vitale Ay
Kannen kuva: Shutterstock

Paino: FRAM, Vaasa

ISBN 978-952-6628-10-3
ISSN 1796-5950

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	5
ESIPUHE	9
1 AINEISTOT JA MENETELMÄT	11
1.1 Tutkimuskohteet	12
1.2 Aineistot ja menetelmät	14
2 PAIKALLISYHDISTYSTEN TOIMINTA	21
2.1 Toiminnan ajankohtaistilanne	21
2.2 Yhdistysten toimintamuodot	29
2.3 Kuntaliitosten vaikutukset	35
2.4 Voimavarat	36
2.5 Sosiaali- ja terveysyhdistysten rekisteröinnit ja purkautumiset vuonna 2013	51
3 VALTAKUNNALLISET JÄRJESTÖT	57
3.1 Toiminnan ajankohtaistilanne	57
3.2 Talous ja henkilöstö	63
3.3 Palvelutuotanto	74
JÄRJESTÖBAROMETRI 2014 ERITYISTEEMAT	
4 JÄRJESTÖJEN HALLINNOLLISEN TYÖN KUORMITTAVUUS JA VAPAAEHTOISTOIMINNAN TILANNE	83
4.1 Hallinnollisen työn kuormittavuus	84
4.2 Vapaaehtoistoiminnan tilanne	88
5 VAIKUTTAMISTOIMINTA	93
5.1 Valtakunnallisten järjestöjen vaikuttamistoiminta	93
5.2 Paikallisyhdistysten vaikuttamistoiminta	103
JOHTOPÄÄTÖKSET	111
1 Vapaaehtoisten sitoutuminen huolestuttaa – tukemiseen tarvitaan lisäresursseja	111
2 Hallinnollinen työ kuormittaa järjestöjä – byrokratiaa ja sääntelyä on vähennettävä	113
3 Vaikuttaminen onnistunutta – yhteisessä vaikuttamisessa on kehitettävää	115

4	Yhä useampi järjestö laajentaa toimintaansa – toisten toimintaa supistaa riittämätön rahoitus	116
5	Järjestöjen palvelutoiminta vaikeuksissa – yleishyödyllisten palveluntuottajien asema turvattava	117
6	Paikallisyhdistyksiä arvostetaan – yhdistysten toimintaedellytykset on turvattava kuntien muutoksessa	119
LÄHTEET		121
LIITTEET		123
Luettelo liitteistä		123

JÄRJESTÖBAROMETRI 2014. Juha Peltosalmi, Tyyne Hakkarainen, Pia Londén, Vertti Kiukas, Riitta Särkelä. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry. Helsinki 2014. ISSN 1796-5950, ISBN 978-952-6628-10-3

Järjestöbarometrin tavoitteena on tuottaa vuosittain ajankohtainen kokonaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnasta, toimintaedellytyksistä, toimintaympäristöstä sekä niiden kehityssuunnista valtakunnallisella ja paikallisella tasolla. Tämän vuoden erityisteemana on järjestöjen vaikuttamistoiminta. Tulokset perustuvat valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnanjohtajille ja järjestöjen paikallisyhdistyksille vuoden 2014 alussa tehtyihin kyselyihin. Niihin vastasi 98 järjestöjen toiminnanjohtajaa ja 1077 paikallisyhdistystä. Toista erityisteemakokonaisuutta eli järjestöjen hallinnollisen työn kuormittavuutta ja vapaaehtoistoiminnan ajankohtaistilannetta koskevassa kyselyssä olivat vastaajina myös valtakunnalliset liikunta- ja nuorisojärjestöt. Keskeisimmät tilasto- ja rekisteriaineistot ovat RAY:n tämän tutkimuksen käyttöön antamat avustustilastot, PRH:n yhdistysrekisteri ja Valviran yksityisiä sosiaalipalveluja koskevat tilastot.

Kokonaiskuva paikallisyhdistysten toiminnan laajuuden kehityksestä on myönteinen. Yhdeksässä yhdistyksessä kymmenestä toiminta on joko pysymässä entisellään tai laajenemassa. Valtaosa yhdistyksistä arvioi toimintansa säilyvän entisessä laajuudessaan. Toimintaansa on laajentamassa runsas neljäsosa ja supistamassa kymmenesosa yhdistyksistä. Runsas neljäsosa yhdistyksistä aloitti vuonna 2013 jonkin uuden toimintamuodon.

Yhdistysten yleisin huolenaihe on ihmisten saaminen yhdistysten luottamustehtäviin. Myös vapaaehtoistoimijoiden määrä, jäsenistön aktiivisuus osallistua yhdistyksen toimintaan sekä jäsenmäärä herättävät yleisemmin huolta kuin tyytyväisyyttä. Tyytyväisimpiä yhdistykset ovat oman toimintansa arvostukseen.

Yli puolet yhdistyksistä sai vuonna 2013 kunnalta toiminta-avustusta. Yli neljäsosalla avustus on vähentynyt ja viidellä prosentilla loppunut kokonaan vuoden 2012 jälkeen. 2000-luvun kuntaliitosten seurauksena yhdistysten toiminnan tarve ja määrä on lisääntynyt, mutta yhdistysten avustusten ja toimintatilojen saanti sekä kuntavaikuttamismahdollisuudet ovat yleisemmin heikentyneet kuin parantuneet.

Rekisteröidyn yhdistyksen asema kansalaistoiminnassa on edelleen vahva: vuonna 2013 Suomessa rekisteröitiin yli 2 500 eri alojen yhdistystä ja lähes 200 sosiaali- ja terveysyhdistystä.

Vuoden 2014 alussa runsas kaksi kolmasosaa valtakunnallisista järjestöistä pitää omaa toimintaansa koskevaa muutostilannetta voimakkaana. Yli puolet järjestöistä arvioi toimintansa olevan laajenemassa. Järjestöjen huolenaiheita ovat erityisesti toiminnan rahoituksen riittävyys, henkilöstön jaksaminen, hankintalaki ja kilpailutukset, huono-osaisuuden lisääntyminen sekä yleinen yhteiskunnallisen ilmapiirin ja arvojen koventuminen.

Yli puolet valtakunnallisista järjestöistä arvioi taloudellisen tilanteensa melko hyväksi tai hyväksi. Noin joka neljäs pitää sitä kohtalaisena ja joka viides melko huonona tai huonona. Taloustilanteensa heikkenemiseen vuoden aikana uskoo 24 prosenttia järjestöistä, mikä on 12 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuosi sitten. Järjestöjen vuoden 2014 henkilöstönäkymät vaikuttavat melko vakailta. Enemmistössä järjestöistä kokonaishenkilöstömäärä on pysymässä ennallaan. Kokonaishenkilöstömääräänsä lisäävien järjestöjen osuus on seitsemän prosenttiyksikköä pienempi kuin vuosi sitten – erityisesti vakinaisissa työsuhteissa olevien määrän lisäämiseen suhtaudutaan entistä varovaisemmin.

Noin kolmasosa kyselyyn vastanneista palveluja tuottavista järjestöistä ennakoii, että jokin niiden tarjoamista palvelumuodoista tulee olemaan vuoden 2014 aikana erityisen suurissa vaikeuksissa. Vajaa viidesosa on lopettanut ja yhtä moni aloittanut jonkin palvelumuodon vuoden 2013 aikana.

Valviran tekemän tiedonkeruun mukaan vuonna 2013 Suomessa oli yhteensä 777 järjestötaustaista sosiaalipalvelujen tuottajaa ja niillä 2010 palveluja tuottavaa toimintayksikköä. Yritystaukaisia palveluntuottajia oli 2770 ja niillä oli toimintayksiköitä 5401. Viime vuosina yritysten sosiaalipalvelut ovat palveluntuottajien ja toimintayksikön määrällä mitattuna kasvaneet eniten.

Hallinnollinen työ kuormittaa järjestöjä ja vie voimavaroja niiden perustoiminnalta. Erityisesti toiminnan valvonta koetaan kuormittavana mm. eri viranomaisten päällekkäisen tiedonkeruun vuoksi. Järjestöt pitävät tarpeellisena valvontaan liittyvän tiedonkeruun yksinkertaistamista niin, että tarvittava tieto koottaisiin yhteen kaikkien valvontatahojen ja -viranomaisten käytössä olevaan paikkaan. Myös hankintalakia, palkatun työvoiman käyttöä sekä verotusta koskevaa järjestöjen tarpeisiin räätälöityä asiantuntija- ja neuvontapalvelua pidetään hyödyllisenä.

Yleiskuva järjestöjen vapaaehtoistoiminnan tilasta on varsin myönteinen. Selvässä enemmistössä järjestöistä vapaaehtoistoiminta ja sen edellytykset ovat vähintään pysyneet ennallaan kahden viime vuoden aikana. Vapaaehtoistojen tarve on lisääntynyt 70 prosentissa järjestöistä kahden viime vuoden aikana. Resurssit vapaaehtoistoiminnan organisoinniseksi ovat kasvaneet noin joka viidennessä järjestössä, mutta supistuneet yhtä suuressa osassa. Kolme neljästä järjestöstä arvioi vapaaehtoistojen tarpeen kasvavan nykyisestä tulevien kahden vuoden aikana. Resurssien kasvuun suhtaudutaan kriittisemmin, sillä 45 prosenttia järjestöistä on sellaisia, joissa vapaaehtoisten tarve lisääntyy, mutta vapaaehtoistoiminnan organisointiin käytettävissä olevat resurssit joko pysyvät ennallaan tai pienentyvät.

Vaikuttaminen on yksi merkittävimmistä painopisteistä valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnassa. Järjestöt pyrkivät vaikuttamaan erityisesti yhteiskunnalliseen ilmapiiriin, tiedon saantiin, palveluihin ja lainsäädäntöön. Järjestöjohtajat ovat pääosin tyytyväisiä järjestönsä vaikuttamistoiminnan onnistumiseen. Järjestöjen mukaan niiden tulisi yhdessä vaikuttaa ennen kaikkea järjestöjen asemaan ja toimintaedellytyksiin, eriarvoisuuden vähentämiseen sekä sosiaali- ja terveyspalveluihin. Vaikuttaminen on keskeinen osa toimintaa myös vajaalle kolmannekselle paikallisista sosiaali- ja terveysyhdistyksistä. Keskimääräistä useammin vaikuttamistoimintaa on kehitysvamma-, aistivamma-, invalidi- ja potilasyhdistyksillä sekä työttömien yhdistyksillä.

AVAINSANAT: sosiaali- ja terveysjärjestöt, järjestötoiminta, yhdistystoiminta, byrokratia, vapaaehtoistoiminta, vaikuttamistoiminta, palvelutuotanto, sosiaalipalvelut, Raha-automaattiyhdistys

Käsissänne on jälleen tuore Järjestöbarometri. Sen tarkoitus on tuottaa tietoa jäsenillemme ja muillekin järjestöille toimintansa kehittämiseksi sekä vaikuttamistoiminnan tueksi. Tämänkertaisessa barometrissa on ensimmäistä kertaa tietoa myös liikunta- ja nuorisojärjestöistä.

Järjestötoiminta voi maassa hyvin. Uusia yhdistyksiä perustetaan tuhansia vuodessa ja pelkästään sosiaali- ja terveysalan yhdistyksiäkin neljä joka viikko. Kiinnostusta järjestötoimintaan on, ihmiset ovat motivoituneita toimimaan hyvien asioiden puolesta ja järjestötoiminta on siihen edelleen hyvä ja toimiva väylä.

Vaikka toimijoista ei olekaan yleisesti ottaen pulaa, moni järjestö kokee vaikeaksi saada ihmisiä osallistumaan hallintoon. Vain harvassa yhdistyksessä taloudenhoitajan ja sihteerin paikasta kilpaillaan. Yksi syy tähän on järjestötoiminnan alati lisääntyvä ja tiukkeneva säätely, joka vaatii niin palkatuilta kuin varsinkin vapaaehtoisilta järjestötoimijoilta aina vain enemmän.

SOSTE pyrkii yhdessä Suomen nuorisoyhteistyö – Allianssin ja Valtakunnallisen liikunta- ja urheiluorganisaatio Valon kanssa vaikuttamaan järjestötoimintaan vaikeuttavan säätelyn vähentämiseksi. Tähän on otollinen aika juuri nyt, kun hallinto ja puolueet valmistautuvat kevään eduskuntavaaleihin ja hallitusohjelmaneuvoitteluihin.

On luonnollista, että järjestöjen toimintaa valvotaan ja säädellään jo siitä syystä, että yleishyödyllinen kansalaistoiminta perustuu suurelta osin julkiseen rahoitukseen rahapelituottojen kautta. Järjestöt hyväksyvät tämän laajasti. Järjestöt kertovat kuitenkin, että eri rahoittajien erilaiset käytännöt aiheuttavat merkittävästi ylimääräistä työtä. Samoja asioita kysytään moneen kertaan, eri rahoittajien lomakkeet ja hakukäytännöt eroavat toisistaan, eikä juuri mihinkään käy raportiksi tuloslaskelma sellaisenaan. Kaikki tämä ylimääräinen byrokratia on pois siitä työstä, jota varten järjestöt ovat olemassa.

On muistettava, että tyypillinen suomalainen järjestö toimii joko täysin vapaaehtoisvoimin tai vain erittäin pienen työpanoksen varassa. Vaikka töissä olisi vain yksi puolipäiväinen jokapaikanhöylä, ovat työnantajavelvoitteet suurelta osin samat kuin tuhansien työntekijöiden konsernissa. Erityisesti pienille järjestöille tilanne on kohtuuton.

Kolmas paljon byrokratiakritiikkiä aiheuttava tekijä on hankintalainsäädäntö. Lisäksi monet, lakeja tiukemmat viranomaistulkinnat aiheuttavat harmaita hiuksia järjestöihmisille ympäri valtakuntaa. Hygieniapassit, liikenteenohjauskortit,

rikostaustaselvitykset ja muut viranomaisprosessit tulisi kehittää sellaisiksi, että tasapaino kontrollin, suojelutarpeiden ja vapaaehtoistyöhön kannustamisen tasapaino on kohdallaan.

Järjestöbarometrin toisesta tämänvuotisesta erityisteemasta, eli hallinnollisen työn kuormittavuudesta, kerättiin tietoa sosiaali- ja terveysjärjestöiltä, liikuntajärjestöiltä ja nuorisojärjestöiltä kyselyllä, jonka suunnittelussa olivat mukana Allianssista johtaja Markus Söderlund ja Valosta ennakointijohtaja Juha Heikkala. Kiitämme heitä asiantuntevasta avusta.

Järjestöbarometri on toteutettu Raha-automaattiyhdistyksen tuella. Lisäksi olemme saaneet RAY:ltä käyttöön sen tilastoaineistoja sekä arvokkaita sisällöllisiä näkemyksiä kehittämistyöhömmе. Erityisesti haluamme kiittää RAY:stä projekti-päällikkö Jorma Kaakkuriniemeä.

Järjestöbarometrin kehittämisen ja toteuttamisen eri vaiheissa on sen varsinaisen kirjoittajaryhmän lisäksi ollut mukana SOSTE:sta eri sisältötiimien, viestinnän, assistenttien ja johtoryhmän edustajia, joita kaikkia kiitämme hyvästä yhteistyöstä.

Eritiskiitoksen haluamme antaa kaikille kyselyihimme vastanneille sosiaali- ja terveysjärjestöille. Ilman teidän vaivannäköänne Järjestöbarometrin tekeminen ei olisi mahdollista. Kiitämme myös liikunta- ja nuorisojärjestöjä, jotka osallistuivat aktiivisesti tähän ensimmäiseen sektorirajat ylittävään kyselyymme. Toivomme, että julkaisumme tukee järjestöjä niiden vaikuttamistyössä sekä oman toiminnan kehittämisessä ja näkyväksi tekemisessä.

Seuraava järjestöbarometri ilmestyy vasta kahden vuoden kuluttua SOSTEn tutkimustoiminnan uudistamisen myötä. Monet järjestötoiminnan ilmiöt ovat siinä määrin hidasliikkeisiä, että niistä ei tarvita tutkimustietoa joka vuosi. Vapautuneen tutkimuskapasiteetin käytämme jäsenpalvelun lisäämiseen, kumppanuuksien kehittämiseen, tutkimustiedon jatkojalostamiseen sekä ajankohtaisten, nopeiden selvitysten tuottamiseen.

Helsingissä 21.11.2014

Vertti Kiukas, pääsihteeri

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

1 Aineistot ja menetelmät

Järjestöbarometri on kerännyt ja julkaissut vuosittain ajankohtaista ja ajantasaista tutkimustietoa suomalaisesta sosiaali- ja terveysjärjestökentästä. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitossa käynnistyi vuonna 2003 Alueellinen tieto kehittämisen tukena -hanke, jolla ryhdyttiin kehittämään sosiaali- ja terveysalan järjestötoiminnan eri tasot edustavasti kattavaa ja toistuvaa tutkimusta.

Hankkeessa tehdyn tutkimusvälineen kehittämistyön aikana julkaistiin kaksi pilottitutkimusta, ja niiden tuloksena vuonna 2006 ensimmäinen Järjestöbarometri. Kehittämistyötä on sen jälkeen jatkettu vuosittain julkaistuissa Järjestöbarometreissa, joista Järjestöbarometri 2014 -raportti on järjestyksessään yhdeksäs ja kolmas SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n toteuttama ja julkaisema. Jatkossa Järjestöbarometri toteutetaan joka toinen vuosi, eli seuraava raportti julkaistaan vuonna 2016.

Järjestöbarometri pyrkii tuottamaan pitkäjänteisesti tietoa sosiaali- ja terveysjärjestöistä sekä niiden toiminnasta ja toimintaedellytyksistä valtakunnallisella ja paikallisella tasolla. Jokaista raporttia varten kerätään kyselyaineistot ja eri lähteistä saatavat tilastoaineistot. Järjestöjen toiminnassa ja toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia seurataan tilastotiedoilla sekä aikasarjoilla, joita kootaan kyselyissä samoina toistuvilla kysymyksillä. Lisäksi kyselyissä on mukana vaihtuvia erityis- tai ajankohtaisteemoja, joiden tiedonhankintaa syvennetään tarvittaessa esimerkiksi erikseen tehdyillä kohdennetuilla lisätiedonkeruilla.

Tässä Järjestöbarometrissa haetaan vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

Toistuviin teemoihin liittyvät tutkimuskysymykset

1. Mitkä ovat sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnan nykytilanne ja kehityssuunnat?
2. Mikä on järjestöjen rooli ja merkitys hyvinvoinnin edistäjänä sekä tuen ja palvelujen tuottajana ja miten niiden ennakoidaan muuttuvan?
3. Millaiset ovat järjestöjen toimintaedellytykset ja millaiseksi järjestöt ennakoivat tulevan kehityksen?
4. Mikä on sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnan yhteiskunnallinen merkitys ja miten se muuttuu?

Erityisteemoihin liittyvät tutkimuskysymykset

5. Minkä verran hallinnollinen työ kuormittaa järjestöjä ja kuinka sitä voidaan keventää?
6. Millainen on järjestöjen vapaaehtoistoiminnan ajankohtaistilanne?
7. Millainen on järjestöjen vaikuttamistoiminnan ajankohtaistilanne?

1.1 Tutkimuskohteet

Tutkimuksen kohteena on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtakunnallinen toiminta, paikallisten sosiaali- ja terveysyhdistysten toiminta sekä edellä mainitut tutkimuskysymysten teemat. Tämänvuotiseen Järjestöbarometriin sisältyy ensimmäistä kertaa erityisteemaosio, johon on kerätty tietoa myös valtakunnallisilta liikunta- ja nuorisojärjestöiltä.

Sosiaali- ja terveysjärjestöt rajataan tässä tutkimuksessa käsittämään ne yhdistykset, joiden päätarkoituksena on jonkin erityisryhmän, oman jäsenistön tai laajemman väestönosan fyysisen, psyykkisen ja/tai sosiaalisen hyvinvoinnin tukeminen ja edistäminen. Tutkimukseen on valittu järjestöt, jotka edustavat Raha-automaattiyhdistyksen avustustilastoissaan käyttämää toimialaluokitusta soveltaen:

1. Kansanterveysjärjestöjä

- kansanterveyden yleis- ja monialajärjestöt
- potilasjärjestöt
- kuntoutus- ja hoitopalvelujärjestöt
- mielenterveysjärjestöt
- työttömien järjestöt
- muut hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät järjestöt

2. Lastensuojelujärjestöjä

- lastensuojelun yleisjärjestöt
- sijaishuoltojärjestöt
- ensi- ja turvakotijärjestöt
- lasten ja nuorten kurssi- ja leiritoimintajärjestöt
- muut lastensuojelujärjestöt

3. Vanhusjärjestöjä

- vanhusten yleis-, asumis- ja palvelujärjestöt
- eläkeläis- ja veteraanijärjestöt

4. Vammaisjärjestöjä

- invalidijärjestöt
- kehitysvammajärjestöt
- aistivammajärjestöt
- muut vammaisjärjestöt

5. Nuorisokasvatusjärjestöjä

6. Lomajärjestöjä

7. Päihdejärjestöjä

Edellä kuvattua luokittelua on käytetty tutkimusaineistossa sekä valtakunnallisten järjestöjen että paikallisyhdistysten luokitteluun. Valtakunnalliset järjestöt on luokiteltu RAY:n avustustiedoissaan käyttämän ryhmittelyn mukaan. Paikallisyhdistykset on sijoitettu samaan toimialaluokkaan, johon niiden valtakunnallinen järjestö kuuluu. Poikkeuksena ovat nuorisokasvatusyhdistykset, jotka on niiden pienen määrän vuoksi sisällytetty RAY:n luokituksesta eriaisesti muut lastensuojeluyhdistykset -luokkaan. Lisäksi aistivammayhdistykset on sijoitettu vammaisyhdistysten alaluokaksi.

Valtakunnalliset järjestöt

Valtakunnallisilla järjestöillä tarkoitetaan niitä sosiaali- ja terveysjärjestöjä, joiden toiminta-alue on koko Suomi. Ne ovat keskusjärjestöjä tai muita koko maan toiminta-alueeseen ilmoittavia asiantuntija-, edunvalvonta- ja vaikuttajajärjestöjä. Järjestöiksi on niiden oikeudellisen muodon perusteella luettu rekisteröidyt yhdistykset, säätiöt sekä erityislainsäädäntöön perustuva Suomen Punainen Risti.

Järjestöbarometrin valtakunnallisten järjestöjen perusjoukko on aikanaan muodostettu SOSTEn perustajajärjestöjen Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY:n, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton sekä Terveystieteiden edistämisen keskuksen jäsenjärjestöistä. Mukana on myös niiden jäsenistön ulkopuolelta joitakin koko maan toiminta-alueeseen nimeäviä järjestöjä. Valintakriteereitä ovat toiminta sosiaali- ja terveysalalla, toiminnan valtakunnallisuus, palkattu henkilökunta ja toimitilat. Tutkimusjoukon ulkopuolelle on rajattu selkeästi ammattiyhdistystyyppiset järjestöt.

Kysely on tehty koko valtakunnallisten järjestöjen perusjoukolle eli kyseessä on kokonaistutkimus. Perusjoukkoa täydennetään tarpeen mukaan, kun uusia kriteerit täyttäviä valtakunnallisia toimijoita syntyy ja tieto niistä saadaan yhdistysrekisteristä. Valtakunnallisten järjestöjen toimintaa koskevan kyselyn vastaajina ovat järjestöjen toiminnanjohtajat.

Hallinnollisen työn kuormittavuutta ja vapaaehtoistoiminnan tilannetta käsittelevässä erityisteemaluvussa 4 tarkastellaan myös valtakunnallisten liikunta- ja nuorisojärjestöjen näkemyksiä. Liikuntajärjestöjä edustavat Valon, eli Valtakunnallinen liikunta- ja urheiluorganisaatio ry:n ja nuorisojärjestöjä Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry:n valtakunnalliset jäsenjärjestöt.

Paikallisyhdistykset

Paikallisyhdistyksiin on niiden oikeudellisen muodon perusteella otettu mukaan rekisteröidyt yhdistykset, paikallisesti toimivat säätiöt sekä erityislainsäädäntöön perustuvan SPR:n paikallisosastot. Paikallisyhdistyksillä viitataan myös niihin yhdistyksiin, jotka toimivat moniportaisen järjestöorganisaation alimmalla tasolla. Tässä tutkimuksessa on mukana lisäksi alueellisia, esimerkiksi maakunnallisia yhdistyksiä, mutta ei piiriyhdistyksiä.

Paikallisyhdistysten kyselyaineisto kerätään vuosittain samalta, tätä tarkoitusta varten poimitulta edustavalta otokselta sosiaali- ja terveysyhdistyksiä. Perusjoukon muodostaminen ja otoksen poimiminen on kuvattu tarkemmin liitteessä 1. Perusjoukkoa ja otosta päivitetään uusien rekisteröityjen yhdistysten ja purkautuneiden yhdistysten seurannan perusteella sekä saataessa suoraan vastaajilta tietoa yhdistysten toiminnan loppumisesta.

Vuodesta 2011 alkaen eläkeläisyhdistysten edustavuutta parannettiin laajentamalla perusjoukkoa ja otosta koskemaan neljän suurimman eläkeläisjärjestön paikallisyhdistykset aiemman yhden suurimman sijaan. Samalla perusjoukosta ja otoksesta poistettiin Sotainvalidien Veljesliiton paikallisyhdistykset perusteena niiden alkuperäisen jäsenistön ikääntyminen ja väheneminen sekä vastaajilta saatu palaute kyselyyn vastaamisen vaikeudesta toiminnan vähittäisen hiipumisen vuoksi.

1.2 Aineistot ja menetelmät

Käytettävät aineistot

Järjestöbarometrissa 2014 käytetyt kysely- ja tilastoaineistot on kuvattu taulukossa 1. Ensijainainen tutkimusaineisto on kerätty valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johdolle sekä paikallisyhdistyksille tehdyillä kyselyillä. Toisena erityisteemana olevaa hallinnollisen työn kuormittavuutta sekä vapaaehtoistoiminnan tilannetta koskevaa lukua varten kerättiin kyselyaineisto myös valtakunnallisten liikunta- ja nuorisojärjestöjen toiminnanjohtajilta.

Paikallisyhdistyksille osoitettu postikysely lähetettiin helmikuun 2014 puolivälissä ja uusintakyselykierros tehtiin maaliskuun puolivälissä. Valtakunnallisten järjestöjen sähköisen kyselyn ensimmäinen kierros toteutettiin helmikuun 2014 alussa ja toinen helmikuun puolivälissä. Niiden lisäksi tehtiin vielä kaksi webropol-uusintakyselyä ja sosiaali- ja terveysjärjestöille lisäksi vielä yksi postikysely.

Tuoreen kyselydatan lisäksi on hyödynnetty aiempien vuosien Järjestöbarometrien ja niitä edeltäneiden pilottitutkimusten (Vuorinen & al. 2004 ja 2005) kysely- ja tilastoaineistoja ajallisissa vertailuissa. Kyselyaineistojen ajallisia vertailuja on tehty analysointivaiheessa aina, kun vertailukelpoista aineistoa edellisvuosilta on olemassa, mutta raportissa on kuvattu vain selvimmät niiden ilmaisemat

muutokset. Paikallisyhdistysaineistoissa ajallinen vertailu on rajattu vuosiin 2011–2014, sillä niitä aikaisempien vuosien vastaajajoukko poikkeaa hieman nykyisestä (katso liite 1).

Kyselyaineistojen ohella tutkimusaineistoina käytetään tilasto- ja rekisteritietoja. Niistä keskeisimpiä ovat Raha-automaattiyhdistyksen avustamiltaan järjestöiltä kokoamat ja tämän tutkimuksen käyttöön antamat toimintatilastot sekä Patentti- ja rekisterihallituksen rekisteröityneitä ja purkautuneita yhdistyksiä koskevat rekisteritiedot. Lisäksi järjestöjen merkitystä palveluntuottajina on seurattu aiemmin yksityisiä sosiaalipalveluja koskevien Stakesin ja THL:n virallisten tilastojen avulla ja nyt Valviralta saatujen tietojen perusteella.

RAY:ltä saatujen tilastojen avulla voidaan tarkastella esimerkiksi järjestöjen taloutta ja henkilöstömäärää ja niiden ajallista kehitystä. Patentti- ja rekisterihallituksen Yhdistysrekisteristä on hankittu tieto vuosittain rekisteröidyistä uusista sosiaali- ja terveysyhdistyksistä. Purkautuneista yhdistyksistä on koottu tietoa Patentti- ja rekisterihallituksen PURKKI-tietokannasta. Näitä lähteitä käyttäen on mahdollista kuvata, minkä verran ja millaiseen toimintaan liittyviä yhdistyksiä on vuosittain rekisteröity ja purettu ja siten arvioida sosiaali- ja terveysalan yhdistyskentässä tapahtuvia muutoksia.

Aiemmin Stakesin ja THL:n julkaisemia yksityisiä sosiaalipalveluja koskevia tilastoja on käytetty Järjestöbarometrissa niinä vuosina kuin niitä on ollut saatavana. Tilastojen avulla on kuvattu järjestöjen merkitystä eri palvelumuotojen tuottajina käyttäen mittarina toimintayksiköiden ja asiakkaiden määrää sekä niiden muutoksia. Nyt tiedonkeruu ja tilastointi pohjautuvat Valviran ja aluehallintovirastojen ylläpitämään rekisteriin yksityisistä sosiaalipalveluista. Muutosvaiheen vuoksi THL ei toistaiseksi julkaise aiemmin vuosittain ilmestyneitä tilastoraporttejaan yksityisestä palveluntuotannosta. Koska tiedonkeruussa ja toisaalta myös lainsäädännössä on tapahtunut muutoksia ja aluehallintovirastoilla on ollut erilaisia tapoja kirjata yksiköitä rekisteriin, tilastojen ajallinen vertailu on tullut ongelmalliseksi. Tämän vuoksi luotettavuussyistä tässä raportissa ei aiemmista poiketen esitetä pitkiä aikasarjoja. Vertailua tehdään ainoastaan Valviralta saatujen, vuosia 2011, 2012 ja 2013 koskevien lukujen kesken. Valviralta on toistaiseksi ollut mahdollista saada ainoastaan palveluntuottajien ja niiden toimintayksiköiden määrää kuvaavia tilastoja, joten palvelujen asiakasmääriä tai suoritteita kuvaavia lukuja ei voida esittää.

TAULUKKO 1. Tutkimuksen aineistot.

KYSELYT

Valtakunnalliset sosiaali- ja terveysjärjestöt

Johto (perusjoukko = 150; vastanneita 98)

Valtakunnalliset liikunta- ja nuorisojärjestöt*

Liikuntajärjestöjen johto (perusjoukko = 79; vastanneita 42)

Nuorisojärjestöjen johto (perusjoukko = 115; vastanneita 46)

Paikalliset sosiaali- ja terveysyhdistykset

(perusjoukko = 4 754; otos = 2 271; vastanneita 1 077)

TILASTO- JA REKISTERIAINEISTOT

Raha-automaattiyhdistyksen avustustilastot

Patentti- ja rekisterihallituksen Yhdistysrekisteri ja purkautuneiden yhdistysten

PURKKI-tietokanta

Valviran yksityisiä sosiaalipalveluja koskeva tiedonkeruu¹

* Vain hallinnollisen työn kuormittavuutta ja vapaaehtoistoiminnan tilannetta koskeva erityisteemakysely (luku 4).

Kyselyjen edustavuus ja vastauskato

Paikallisyhdistyskysely lähetettiin yhteensä 2 271 yhdistykselle, joista vastanneita on 1 077. Vastausprosentiksi muodostuu 47 (taulukko 2), mitä voidaan pitää varsin hyvänä. Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johtajista kyselyyn vastaajia on 98 eli 65 prosenttia perusjoukosta, mikä on erittäin hyvä tulos. Järjestöbarometrikyselyssä ensimmäistä kertaa mukana olleiden liikunta- ja nuorisojärjestöjen vastausaktiivisuus oli myös hyvä. Liikuntajärjestöjen vastausprosentti on 53 ja nuorisojärjestöjen 40.

TAULUKKO 2. Järjestöbarometri 2014 -kyselyihin vastanneet.

	Lähetetyt N	Vastanneet n	Vastausprosentti %
Sosiaali- ja terveysalan			
– Valtakunnalliset järjestöt*	150	98	65
– Paikallisyhdistykset	2 271	1 077	47
Valtakunnalliset liikuntajärjestöt*	79	42	53
Valtakunnalliset nuorisojärjestöt*	115	46	40

* Lähetetyissä on mukana 26 sekä sosiaali- ja terveysjärjestöihin että nuorisojärjestöihin kuuluvaa ja kaksi järjestöä, jotka kuuluvat sekä liikunta- että nuorisojärjestöihin. Vastanneissa on mukana 19 sekä sosiaali- ja terveysjärjestöihin että nuorisojärjestöihin kuuluvaa.

Kyselyaineistojen edustavuutta koko sosiaali- ja terveysjärjestökenttää ajatellen voidaan arvioida lähinnä vertaamalla vastanneiden järjestöjen toimialajakaumaa kyselyn koko kohdejoukon toimialajakaumaan.

¹ Valviralta tilattu poimintatieto sosiaalipalvelujen tuottajien ja niiden toimintayksiköiden määristä vuosina 2011, 2012 ja 2013.

Paikallisyhdistyskyselyyn vastanneiden yhdistysten toimialajakauma vastaa melko hyvin koko otoksen toimialajakaumaa (taulukko 3). Aiempien vuosien tapaan vanhusyhdistykset ovat osallistuneet kyselyyn muita aktiivisemmin ja lastensuojeluyhdistykset hieman passiivisemmin kuin muiden toimialojen yhdistykset. Vanhusyhdistyksistä erityisesti eläkeläisyhdistysten vastausaktiivisuus on ollut muita parempi, sillä niiden vastausprosentti on 66 (liite 2). Lastensuojelun yleisyhdistyksissä kyselyyn vastanneita on viidesosa. Muilta osin erot ovat suhteellisen pieniä ja paikallisyhdistysaineistoa voidaan kokonaisuudessaan pitää toimialojen suhteen edustavana. Koska kaikki keskeisimmät tulokset esitetään toimialoittain, vanhusyhdistysten yliedustus ja lastensuojeluyhdistysten aliedustus eivät tuota ongelmia tulosten luotettavuuden kannalta.

TAULUKKO 3. Järjestöbarometri 2014 -kyselyyn vastanneet paikallisyhdistykset toimialoittain.

Toimiala	Lähetetyt		Vastanneet		Vastaus-%
	N	%	n	%	%
Kansanterveysyhdistykset	770	33,9	344	31,9	44,7
Lastensuojeluyhdistykset	349	15,4	79	7,3	22,6
Vanhusyhdistykset	729	32,1	462	42,9	63,4
Vammaisyhdistykset	301	13,3	147	13,6	48,8
Päihdeyhdistykset	122	5,4	45	4,2	36,9
YHTEENSÄ	2 271	100,0	1 077	100,0	47,4

Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johdolle tehdyn kyselyn aineisto on toimialoittain hyvin edustava (taulukko 4). Lomajärjestöjen ja päihdejärjestöjen johtajat ovat olleet hieman muita passiivisempia vastaajia. Tarkempien toimialaluokkien suhteellisia määriä tarkastellen perusjoukon ja vastanneiden joukon erot ovat suurimmillaan vain kaksi prosenttiyksikköä (liite 3).

TAULUKKO 4. Järjestöbarometri 2014 -kyselyyn vastanneet valtakunnalliset sosiaali- ja terveysjärjestöt toimialoittain.

Toimiala	Lähetetyt		Vastanneet		Vastaus-%
	N	%	n	%	%
Kansanterveysjärjestöt	55	36,7	38	38,8	69,1
Lastensuojelujärjestöt	22	14,7	16	16,3	72,7
Vanhusjärjestöt	15	10,0	10	10,2	66,7
Vammaisjärjestöt	28	18,7	17	17,3	60,7
Nuorisokasvatusjärjestöt	6	4,0	4	4,1	66,7
Lomajärjestöt	6	4,0	3	3,1	50,0
Päihdejärjestöt	18	12,0	10	10,2	55,6
KAIKKI	150	100,0	98	100,0	65,3

Paikallisyhdistyskyselyssä yhdistyksiltä on tiedusteltu niiden toiminnan pääasiallista maakunnallista sijoittumista. Vastausten perusteella voidaan tarkastella yhdistysaineiston maakunnallista jakautumista. Aineiston suoranaista maantieteellistä edustavuutta ei siitä voi täysin päätellä, koska koko paikallisyhdistysjoukon alueellista kattavuutta ei tunneta.

Aineiston maakunnallinen kattavuus on varsin hyvä, sillä kaikki maakunnat Ahvenanmaata lukuun ottamatta ovat edustettuina (taulukko 5). Eniten vastaajia on Uudeltamaalta (135), Varsinais-Suomesta (89), Pohjois-Pohjanmaalta (85) ja Pirkanmaalta (80).

TAULUKKO 5. Järjestöbarometri 2014 -kyselyyn vastanneet yhdistykset toimintamaakunnittain.

Maakunta	Yhdistyksiä	
	n	%
Uusimaa	135	12,7
Varsinais-Suomi	89	8,4
Pohjois-Pohjanmaa	85	8,0
Pirkanmaa	80	7,6
Pohjois-Savo	74	7,0
Keski-Suomi	69	6,5
Etelä-Pohjanmaa	68	6,4
Satakunta	65	6,1
Etelä-Savo	63	5,9
Lappi	58	5,5
Pohjois-Karjala	55	5,2
Etelä-Karjala	45	4,2
Päijät-Häme	36	3,4
Itä-Uusimaa	35	3,3
Kanta-Häme	34	3,2
Kainuu	23	2,2
Keski-Pohjanmaa	23	2,2
Pohjanmaa	22	2,1
YHTEENSÄ	1 059	100

Yli puolet Järjestöbarometri 2014 -kyselyyn vastanneista paikallisyhdistyksistä toimii kaupunkikunnissa ja vajaa viidesosa joko ydinmaaseudun ja harvaan asutun maaseudun kunnissa. Kaupunkien läheisen maaseudun kunnassa toimivia yhdistyksiä on 15 prosenttia (taulukko 6). Yhdeksällä prosentilla yhdistyksistä toiminta-alue on yhtä kuntaa laajempi koostuen erityyppisistä kunnista.

TAULUKKO 6. Järjestöbarometri 2014 -kyselyyn vastanneet yhdistykset kuntatyypeittäin.

Pääasiallinen toimintakunta	Yhdistyksiä	
	n	%
Kaupunkikunta	605	57,5
Ydinmaaseudun tai harvaan asutun maaseudun kunta	197	18,7
Kaupunkien läheisen maaseudun kunta	159	15,1
Laajempi useita erityyppisiä kuntia käsittävä alue	92	8,7
YHTEENSÄ	1 053	100

Kaikkien Järjestöbarometrin vastaajaryhmien vastausprosentteja voidaan pitää riittävinä ja osin varsin hyvinäkin. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen johdolla vastausprosentti parani edellisvuodesta 12 prosenttiyksikköä ja paikallisyhdistyksillä yhden prosenttiyksikön. Myös ensimmäistä kertaa Järjestöbarometrin kyselyn vastaajina olleiden liikunta- ja nuorisojärjestöjen vastausprosentit olivat hyvät.

Erityisen myönteisenä voidaan pitää sitä, että tänäkin vuonna lähes puolet paikallisyhdistyksistä on vastannut kyselyyn. Vuodesta toiseen samalla tasolla säilynyt vastausaktiivisuus kertoo vastaajien sitoutuneisuudesta ja myönteisestä asenteesta Järjestöbarometria ja sen tiedonkeruuta kohtaan. Eri vastaajatahojen aktiivisuus osallistua kyselyihin voi kertoa myös Järjestöbarometrin kokemisesta tärkeäksi oman työn kannalta.

Järjestöt ovat vuosien varrella tiedottaneet jäsenyhdistyksilleen kyselyyn osallistumisesta, mikä on lisännyt välineen tunnettuutta ja auttanut pitämään yllä vastaushalukkuutta.

Yhdistysten osoitetietoja on pystytty päivittämään jossain määrin joka vuosi, millä on saatu vähennettyä vastauskatoa. Vaikka yhteystietoja päivitetään kyselyjä varten vuosittain, osoitteiden vanhentuminen aiheuttaa silti katoa erityisesti niissä yhdistyksissä, joilla ei ole omia kiinteitä toimintatiloja ja joiden osoite muuttuu puheenjohtajan tai sihteerin vaihtuessa.

Vastaajien tavoittaminen on entistä suurempi haaste kyselytutkimuksissa. Erilaisten tiedonkeruiden määrä on lisääntynyt, mihin yhtenä syynä on verkko-kyselyjen toteuttamisen helppous ja nopeus. Rahoittajien, valvontaviranomaisten, kattojärjestöjen ja tutkijoiden järjestöille tekemien kyselyjen yleistymisen on aiheuttanut vastausväsymystä. Esimerkiksi suurimmaksi osaksi vapaaehtoisvoimin toimivissa paikallisyhdistyksissä kyselyjen kuormittavuus on yksi keskeinen vastauskadon syy.

Paikallisyhdistyskyselyyn osallistumattomuuden yhtenä syynä voidaan pitää myös oman toiminnan arvioimista niin pienimuotoiseksi, että laajaan kyselyyn osallistumista ei nähdä mielekkäänä tai tarpeellisenä. Vuosittain osa yhdistyksistä on ilmoittanut tämän oman vastaamattomuutensa syyksi ja se selittää vastaajakatoa laajemminkin. Yhdistyksiltä saatujen tietojen perusteella vastaamattomuuden taustalla voi olla myös se, että kyselyn osoitelistalla olevien yhdistysten joukossa on vuosittain joitakin toiminnassaan ”taukoa” viettäviä tai toimintansa kokonaan lopettaneita yhdistyksiä, joita ei ole purettu.

Aineistojen analysointi

Järjestöbarometrin tutkimusaineistot ovat monipuolisia ja niiden käsittelemisessä on käytetty sekä määrällisiä että laadullisia analysointitapoja. Aineiston analysoinnin välineinä toimivat suorat jakaumat, ristiintaulukot, summa- ja erotusmuuttujat sekä tilastollisina tunnuslukuina keskiarvo ja mediaani.

Keskeisimmät taustamuuttujat ovat järjestöjen ja yhdistysten toimiala sekä järjestöillä toiminnan kokonaiskulut ja yhdistyksillä talousarvion menojen loppusumma. Tarkasteluja tehdään myös yhdistysten iän, henkilökunnan palkkaamisen ja toimintakunnan tyypin suhteen. Tulosten raportoinnissa käytetään taulukoita sekä pylväs-, palkki- ja viivadiagrammeja.

Tutkimusaineisto sisältää avovastauksia, joiden avulla on kerätty yksilöidymää tietoa joistakin sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaa ja nykytilannetta koskevista teemoista. Avovastauksia on analysoitu niiden sisällön mukaan tehdyillä luokitteluilla ja teemoitteluilla. Avovastauksista poimittuja suoria lainauksia käytetään havainnollistamaan saatuja tutkimustuloksia.

2 Paikallisyhdistysten toiminta

Sosiaali- ja terveysjärjestökentän – kuten koko järjestökentänkin – määrällisesti suurimman osan muodostavat paikallisyhdistykset. Järjestöbarometrin perusjoukkoon kuuluvilla 150 valtakunnallisella järjestöllä on yli 8 000 paikallista jäsenyhdistystä. Piiriyhdistyksiä niillä on yhteensä noin 300. (lähde: RAY:n avustustilastot.) Rekisterissä olevia sosiaali- ja terveysyhdistyksiä on tällä hetkellä arviolta noin 10 000.

Tässä luvussa paikallisyhdistysten toimintaa tarkastellaan vuoden 2014 alussa Järjestöbarometrikyselyyn osallistuneen 1 077 yhdistyksen vastausten pohjalta. Luvun aluksi tarkastellaan yhdistysten toiminnan ajankohtaistilannetta, huolen- ja tyytyväisyyden aiheita sekä toiminnan erityisiä uhkia ja riskejä. Lisäksi käsitellään yhdistysten näkemyksiä eri toimintojen painoarvosta niiden toiminnassa sekä yhdistysten vuoden 2013 aikana aloittamia ja lopettamia toimintamuotoja. Luvun toisessa osassa tarkastellaan yhdistysten voimavaroja: palkattua henkilöstöä, taloutta ja kuntien myöntämiä toiminta-avustuksia. Kolmannessa osassa käsitellään kuntaliitosten vaikutuksia yhdistysten toimintaan. Luvun lopuksi tehdään katsaus vuonna 2013 rekisteröityihin ja purkautuneisiin sosiaali- ja terveysyhdistyksiin.

Yhdistysten vaikuttamistoimintaa tarkastellaan erityisteemaluvussa viisi.

2.1 Toiminnan ajankohtaistilanne

Muutostilanne

Yhdistyksiä pyydettiin arvioimaan oman toimintansa ajankohtaista muutostilannetta asteikoilla: *ei muutosta – voimakas muutos* ja *toiminnan voimakas supistaminen – toiminnan voimakas laajentaminen*. Lisäksi yhdistyksiä pyydettiin kuvailemaan, mitä niiden toimintaa koskevat muutokset ovat käytännössä.

Lähes kaksi kolmasosaa (63 %) yhdistyksistä arvioi, että muutosta ei ole lainkaan käynnissä tai se on korkeintaan vähäinen (taulukko 7). Kohtalaiseksi

muutostilanteensa arvioi noin joka neljäs (26 %) ja melko voimakkaaksi tai voimakkaaksi vain noin joka kymmenes (11 %) yhdistys.

Muutosarvioissa on jonkin verran toimialojen välisiä eroja. Noin joka viidennessä (21–22 %) vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistyksessä, työttömien yhdistyksessä ja mielenterveysyhdistyksessä on meneillään melko voimakas tai voimakas muutos. Taloudeltaan suurissa ja henkilökuntaa palkanneissa yhdistyksissä muutostilanne arvioidaan muita yleisemmin voimakkaaksi (liite 4).

Vuoden 2013 tilanteeseen verrattuna muutosta korkeintaan vähäisenä pitäviä yhdistyksiä on nyt yhdeksän prosenttiyksikköä enemmän (Järjestöbarometri 2013).

TAULUKKO 7. Yhdistysten arvio niissä käynnissä olevan muutoksen voimakkuudesta.

Toimiala*	Muutoksen voimakkuus			n
	Melko voimakas/ voimakas %	Kohtalainen %	Melko vähäinen/ ei muutosta %	
Kansanterveysyhdistykset				
yleis- ja monialayhdistykset	10	30	60	81
potilasyhdistykset	9	20	71	173
mielenterveysyhdistykset	21	32	46	56
työttömien yhdistykset	22	17	61	23
Lastensuojeluyhdistykset				
lastensuojelun yleisyhdistykset	8	26	66	50
sijaishuoltoyhdistykset	–	15	85	13
Vanhusyhdistykset				
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	22	33	44	99
eläkeläisyhdistykset	7	25	68	359
Vammaisyhdistykset				
invalidiyhdistykset	6	22	72	79
aistivammayhdistykset	8	33	58	36
kehitysvammayhdistykset	13	26	61	31
Päihdeyhdistykset	14	21	64	42
KAIKKI YHDISTYKSET	11	26	63	1 062

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

Kokonaiskuva yhdistysten toiminnan laajuuden kehityksestä on hyvin myönteinen. Noin yhdeksässä yhdistyksessä kymmenestä (89 %) toiminnan arvioidaan joko säilyvän ennallaan tai laajenevan. Selvästi suurimmalla osalla (65 %) yhdistyksistä toiminta on säilymässä jatkossakin entisessä laajuudessaan (taulukko 8). Toimintaansa on laajentamassa noin neljäsosa (24 %) ja supistamassa vain kymmenesosa (11 %) yhdistyksistä.

Kasvuarviot ovat hieman muita yleisempiä sijaishuoltoyhdistyksissä (36 %), lastensuojelun yleisyhdistyksissä (31 %), mielenterveysyhdistyksissä (29 %) ja

eläkeläisyhdistyksissä (28 %). Toiminnan arvioidaan supistuvan yleisimmin mielenterveysyhdistyksissä (23 %) ja työttömien yhdistyksissä (22 %). Supistuksia ennakoivat muita yleisemmin ennen vuotta 1950 perustetut sekä taloudeltaan ja jäsenmäärältään pienet yhdistykset (liite 5).

Vuoden 2013 tuloksiin verrattuna toimintaansa laajentavia yhdistyksiä on nyt viisi prosenttiyksikköä vähemmän (Järjestöbarometri 2013).

TAULUKKO 8. Yhdistysten arvio käynnissä olevan muutoksen suunnasta.

Toimiala*	Muutoksen suunta			n
	Kohtalainen/ voimakas laajentaminen	Pysyminen ennallaan	Kohtalainen/ voimakas supistaminen	
	%	%	%	
Kansanterveysyhdistykset				
yleis- ja monialayhdistykset	21	60	19	80
potilasyhdistykset	21	71	8	173
mielenterveysyhdistykset	29	48	23	56
työttömien yhdistykset	9	70	22	23
Lastensuojeluyhdistykset				
lastensuojelun yleisyhdistykset	31	59	10	51
sijaishuoltoyhdistykset	36	64	–	11
Vanhusyhdistykset				
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	26	63	11	97
eläkeläisyhdistykset	28	66	6	360
Vammaisyhdistykset				
invalidiyhdistykset	10	75	14	77
aistivammayhdistykset	25	56	19	36
kehitysvammayhdistykset	20	67	13	30
Päihdeyhdistykset	17	64	19	42
KAIKKI YHDISTYKSET	24	65	11	1 056

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

Yhdistysten toiminnan kasvu selittyy yhdistysten vastausten perusteella yleisimmin uusien toimintamuotojen aloittamisella tai entisten laajentamisella, koko toiminnan tai jonkin toimintamuodon kysynnän lisääntymisellä tai jäsenten, vapaaehtoisten ja osallistujien määrän kasvulla. Joillakin uudet toimintatilat ovat mahdollistaneet toiminnan laajenemisen. Palveluja tuottavilla yhdistyksillä kasvu on palvelumuotojen ja asiakasmäärien lisääntymistä.

// Vertaistoimintaa lisätty, tiedotus tehostunut, erilaisia tilaisuuksia lisätty, kävijämäärä eri toiminnoissa lisääntynyt.

// Uusia kerhoja, lisää ihmisiä mukaan toimintaan.

- // Ihmiset ovat löytäneet yhdistyksen. Toiminnot ovat kehittyneet ja uusia osallistujia ja toimijoita (esim. vapaaeht.) on tullut viime vuonna enemmän kuin ennen.
- // Perustettu lisää läksykerhoja ja autettu maahanmuuttajia (aikuisia) koulutöissä.
- // Uusia vaikuttamiskanavia (mm. vammaisneuvosto yhteistyö) käytetään. Vertaistukitoimia lisätään, uudistetaan. Edunvalvontaan panostetaan.
- // Yhdistyksellä on enemmän vertaistoimintaa, uusia ryhmiä. Virkistystoimintaa on uudistettu ja monipuolistettu.
- // Saatu omat toimitilat, sen myötä pystytty lisäämään toimintoja.
- // Kaupunki antoi järjestöille toimitilaa. Tämän myötä harrastusmahdollisuudet ovat parantuneet ja jäsenistö aktivoitunut.
- // Hallitukseen on tullut uusia jäseniä, jotka aktiivisia ja saaneet toimintamuodot liikkeelle, osasto myös muutti omiin toimitiloihin.
- // V. 2015 palveluasumisen tuotanto laajenee voimakkaasti, uusia toimintamuotoja suunnitellaan, vapaaehtoistyön hanke käynnistetty.
- // Uusi palvelutalo [...], uusi ryhmäkoti [...] uusi lounasravintola. Henkilökunta +40.

Yhdistysten toiminnan supistumista selittävät esimerkiksi jäsenten, aktiivien tai vapaaehtoisten vähentyminen. Joillakin yhdistyksillä toimitiloihin tai tukityöllistämiseen liittyvät ongelmat ovat johtaneet toiminnan vähenemiseen. Palveluja tuottavilla yhdistyksillä supistukset liittyvät esimerkiksi kilpailutusten häviämiseen tai kunnan palveluostojen vähenemiseen tai loppumiseen muusta syystä. Muutaman yhdistyksen suunnitelmissa on lopettaa toimintansa kokonaan.

- // Toimijoita vähemmän → toimintaa vähemmän.
- // Yhdistys ollut jäissä, ohjaajat väsyneitä. Kunta otti tilat käytöstä pois. Se edesauttoi väsymistä.
- // Voimakas ikääntyminen ja jäsenmäärän väheneminen, sitä kautta toiminnan supistuminen.
- // Kotiaputoiminta oli pakko lopettaa, koska valtiolta lopetti työllistämistuen.
- // Ostopalvelusopimusten purkaantumisen kilpailutuksen vuoksi on johtanut uuteen tilanteeseen. Yhdistys joutuu markkinoimaan palveluasuntoja itse maksaville asiakkaille.
- // Olemme lopettamassa yhdistystä helmi-maaliskuu 2014.

Tyytyväisyyden- ja huolenaiheet

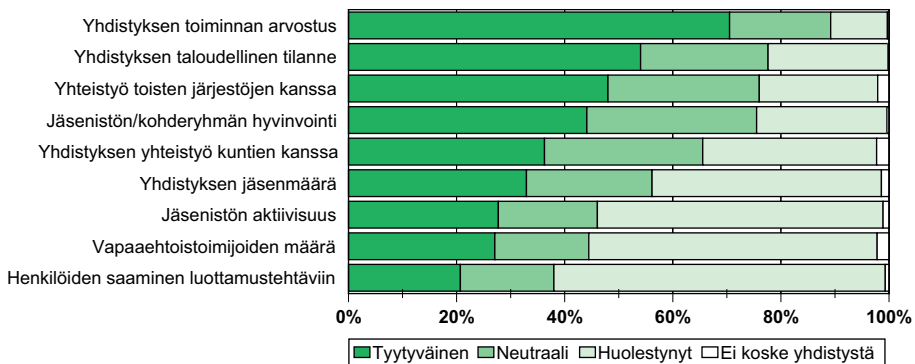
Yhdistysten ajankohtaistilanteesta koottiin lisätietoa kysymällä, minkä verran niiden omaa toimintaa ja toimintaedellytyksiä koskevat asiat herättävät huolta tai tyytyväisyyttä. Yhdistyksiä pyydettiin arvioimaan taloudellista tilannettaan, vapaaehtoistoimijoidensa ja jäsentensä määrää, henkilöiden saamista luottamus-tehtäviin, jäsenistönsä aktiivisuutta osallistua yhdistyksen toimintaan, jäsenistönsä tai toimintansa kohderyhmän hyvinvointia, yhteistyötään toisten järjestöjen ja kuntien kanssa sekä toimintansa arvostusta.

Yhdistykset arvioivat selvästi myönteisimmin oman toimintansa arvostusta. Siihen tyytyväisiä on yli kaksi kolmasosaa (71 %) vastaajista (kuvio 1). Yli puolet

(54 %) on tyytyväisiä taloudelliseen tilanteeseensa ja lähes puolet (44–48 %) yhteistyöhönsä toisten järjestöjen kanssa ja jäsenistönsä tai kohderyhmänsä hyvinvointiin. Kuntayhteistyötä koskevat näkemykset ovat hieman kriittisempiä, mutta siihen tyytyväisten osuus (36 %) on hieman suurempi kuin huolestuneiden (32 %).

Keskeisin yhdistysten huolenaihe on ihmisten saaminen niiden luottamustehtäviin. Vastaajista 61 prosenttia pitää huolestuttavana luottamustehtävien täyttämisen onnistumista. Myös vapaaehtoistoimijoiden määrä, jäsenistön aktiivisuus osallistua yhdistyksen toimintaan sekä jäsenmäärä herättävät yleisemmin huolta kuin tyytyväisyyttä. Vapaaehtoistensa määrästä on huolissaan yli puolet (53 %) ja siihen tyytyväisiä on vain runsas neljäsosa (27 %) yhdistyksistä. Myös jäsenistön aktiivisuus tai sen puute huolettaa yli puolta (53 %) yhdistyksistä ja siihen tyytyväisiä siihen on hieman yli neljäsosa (28 %). Yhdistyksen jäsenmäärä herättää huolta 42 prosentissa ja tyytyväisyyttä 33 prosentissa vastaajista.

Kokonaiskuva yhdistysten huolen- ja tyytyväisyydenaiheista on hyvin samanlainen kuin vuotta aiemmin (Järjestöbarometri 2013): minkään kysytyn seikan suhteen ei yhdistysten arvioissa ole tapahtunut merkittäviä muutoksia.

KUVIO 1. Yhdistysten (n=1049–1062) arviot tyytyväisyyden- ja huolenaiheista.

Yhdistysten arvioita huolen- ja tyytyväisyydenaiheista on koottu tarkemmin taustamuuttujittain liitteen 6 taulukoihin 1–9. Toimialoittain tarkasteltuna luottamushenkilöiden saaminen huolettaa yleisimmin potilasyhdistyksiä (76 %), kansanterveyden yleis- ja monialayhdistyksiä (76 %) ja kehitysvammayhdistyksiä (74 %). Vapaaehtoistoimijoiden määrä on huolena etenkin sijaishuoltoyhdistyksissä (77 %) ja jäsenistön aktiivisuus osallistua yhdistyksen toimintaan kansanterveyden yleis- ja monialayhdistyksissä (79 %) ja kehitysvammayhdistyksissä (77 %). Myös jäsenmäärä huolestuttaa yleisemmin kansanterveyden yleisyhdistyksiä (71 %).

Tyytyväisimpiä vapaaehtoisten määrään ovat lastensuojelun yleisyhdistykset (37 %), eläkeläisyhdistykset (36 %) ja mielenterveysyhdistykset (36 %). Lähes puolet (47 %) eläkeläisyhdistyksistä on myös tyytyväisiä jäsentensä määrään ja aktiivisuuteen osallistua yhdistyksen toimintaan.

Kuntayhteistyöstään ovat huolissaan yleisimmin aistivammayhdistykset (49 %) ja siihen tyytyväisimpiä ovat työttömien yhdistykset (65 %). Järjestöyhteistyö

huolettava etenkin aistivammayhdistyksiä (35 %) ja siihen tyytyväisimpiä ovat työttömien yhdistykset (65 %) ja lastensuojelun yleisyhdistykset (63 %). Oman jäsenistön tai toiminnan kohderyhmän hyvinvointi koetaan huolestuttavana 61 prosentissa työttömien yhdistyksiä, kun taas yli puolet (52 %) eläkeläisyhdistyksistä on siihen tyytyväisiä. Myös oman yhdistyksen taloudelliseen tilanteeseen ollaan tyytyväisimpiä eläkeläisyhdistyksissä (62 %). Oman toiminnan arvostuksesta on huolestunut yli kolmasosa työttömien yhdistyksistä (39 %) sekä noin neljäsosa aistivammayhdistyksistä (27 %) ja kehitysvammayhdistyksistä (23 %).

Lähes kaikki kysytyistä toimintaan ja toimintaedellytyksiin liittyvistä seikoista ovat huolena etenkin taloudeltaan ja jäsenmäärältään kaikkein pienimmillä yhdistyksillä.

Yhdistysten toiminnan erityiset uhkat tai riskit

Yhdistyksiltä tiedusteltiin, onko tällä hetkellä olemassa joitakin niiden toiminnan kannalta erityisiä uhkia tai riskejä. Vajaa puolet (42 %) vastaajista tunnistaa tällaisia uhkia tai riskejä. Noin kaksi kolmesta työttömien yhdistyksestä (68 %) ja mielen-terveysyhdistyksestä (66 %) ilmoittaa uhkia ja riskejä olevan (taulukko 9). Taloudeltaan suurissa ja henkilöstöä palkanneissa yhdistyksissä uhkat ja riskit ovat yleisempiä kuin pienissä ja pelkin vapaaehtoisvoimin toimivissa yhdistyksissä.

Vuosi sitten erityisiä uhkia ja riskejä toiminnassa tunnistavia yhdistyksiä oli viisi prosenttiyksikköä enemmän kuin nyt (Järjestöbarometri 2013).

Yhdistyksiä pyydettiin kuvailemaan, mitä niiden toiminnan kannalta erityiset uhkat tai riskit ovat ja mitä tukea yhdistys tarvitsisi niistä selviämiseen.

Yleisimmin uhkat liittyvät yhdistyksen toiminnan inhimillisiin resursseihin. Vastaajia huolestuttaa jäsenten, aktiivien, vapaaehtoisten ja luottamushenkilöiden riittävyys, ikääntyminen ja jaksaminen.

// Jäsenmäärän sekä yhdistysaktiivien väheneminen.

// Jäsenmäärän vähentyminen, vapaaehtoisten väheneminen. Toimijoiden ikääntyminen, nuorten puute.

// Jäsenistön ikääntyminen, aktiivien (hallitus) jaksaminen.

// Vapaaehtoistoimijoiden jaksaminen ja uusien mukaan saaminen.

// Vaikea saada jäseniä vastuuhenkilöiksi.

// Hallituksen väki melko iäkäs.

// Vapaaehtoisten saaminen toimintaan ja enemmän toimijoiksi hallituksessa.

Toiminnan aineelliset voimavarat, erityisesti kunnilta saatavien avustusten ja toimintatilojen nykytilanne ja tulevaisuus muodostavat uhkia osalle yhdistyksistä. Avustusten pieneneminen tai lakkaaminen sekä tilamaksujen kallistuminen vaarantavat yhdistysten toimintaedellytyksiä.

// Esim. kaupungin avustuksen pieneneminen, vuokrat ovat jo nousseet.

// Kaupungin rahoitus on vähentynyt ja se uhkaa lopettaa toiminnat.

// Rahoituksen loppuminen, kaupungin taloustilanteen takia.

// Kerhotilojen vuokrat nousseet.

// Kaupungin halu laittaa eläkeläisten kokoontumistilat muuhun tarkoitukseen tai periä vuokraa.

// Uhkana on toimintatilojen maksullisuus. Maksuttomuus on tärkeämpi tukimuoto kuin toiminta-avustus.

// Toimintatilojen väheneminen ja mahdollisesti tulevat maksullisiksi.

TAULUKKO 9. Yhdistysten arviot, onko niiden toiminnan kannalta olemassa tällä hetkellä joitakin erityisiä uhkia tai riskejä.

Toimiala*	Onko erityisiä uhkia tai riskejä		n
	Kyllä %	Ei %	
Kansanterveysyhdistykset			
yleis- ja monialayhdistykset	53	47	81
potilasyhdistykset	44	56	170
mielenterveysyhdistykset	66	34	56
työttömien yhdistykset	68	32	22
Lastensuojeluyhdistykset			
lastensuojelun yleisyhdistykset	37	63	51
sijaishuoltoryhdistykset	23	77	13
Vanhusyhdistykset			
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	50	50	98
eläkeläisyhdistykset	31	69	350
Vammaisyhdistykset			
invalidiyhdistykset	47	53	74
aistivammayhdistykset	43	57	37
kehitysvammayhdistykset	35	65	31
Päihdeyhdistykset	44	56	43
Onko palkattua henkilöstöä			
Kyllä	59	41	248
Ei	37	63	744
Talousarvion menojen loppusumma v. 2014			
Alle 2 000 euroa	46	54	123
2 000–9 999	37	63	372
10 000–99 999	37	63	240
Vähintään 100 000	61	39	125
Henkilöjäsenten määrä			
Alle 100	48	52	374
100–199	38	62	265
Vähintään 200	39	61	362
KAIKKI YHDISTYKSET	42	58	1046

* Toimialoitaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

Palveluja tuottavilla yhdistyksillä asiakasmäärien kehitys sekä kuntien ostopalvelut ja niiden kilpailuttaminen aiheuttavat uhkia toiminnalle ja palvelutuotannon jatkuvuudelle.

- // *Asiakasmäärän väheneminen, ikäihmisten kuntoutukseen pääsemisen kiristäminen*
- // *Asukkaiden ohjautuminen kunnallisiin tai muihin palvelutaloihin.*
- // *Kaupunki vähentää ostopalveluja.*
- // *Kilpailutus ja asiakkaiden määrä tehostettuun asumiseen.*
- // *Kilpailun kiristyminen monikansallisten toimijoiden tullessa palvelu-toimintaan.*
- // *Kunnan säästötoimien vuoksi on mahdollista, että kunta ottaa meiltä aamu- ja iltapäivätoiminnan pois ja hoitaa sen jatkossa itse (nykyään teemme sitä ostopalvelusopimuksella).*
- // *Yhdistys tuottaa turva-asumispalveluja (ostopalvelusopimus) alueen kunnille; meneillään lainsäädäntöuudistus → tulevaisuus?*

Jäsenten, aktiivien ja vapaaehtoisten saamista ja jaksamista tukemaan yhdistykset kaipaavat apua omalta valtakunnalliselta järjestöltään ja piiriyhdistyksiltään. Oppilaitosyhteistyö nähdään yhtenä keinona saada nuoria mukaan toimintaan. Myös parempien taloudellisten resurssien avulla voidaan lisätä tiedotusta ja näkyvyyttä ja siten hankkia uusia ihmisiä mukaan toimintaan.

- // *Keskusjärjestön tukea ja ohjausta enemmän.*
- // *Uusia ideoita piiriltä ja liitolta.*
- // *Piiritoimiston työntekijöiden lisääntyvää panostusta toiminnan ohjailuun ja toteuttamiseen.*
- // *Kouluttajia alueyhdistykseltä tai muualta, [...] kursseja jota kautta saimme uusia jäseniä ei enää järjestetä.*
- // *Oppilaitosyhteistyötä.*
- // *Taloudellista tukea tiedottamisen tukemiseen ja tapahtumien järjestämiseen.*

Toiminnan aineellisten edellytysten turvaamiseksi yhdistykset pitävät tärkeänä kuntien avustusten ja toimintatilojen saatavuutta. Kunnilta saatavan tuen jatkuvuuden turvaamiseksi yhdistykset kaipaavat mm. avustusperiaatteiden selkeyttämistä, yhteistä keskustelua sekä kunnan edustajien myönteistä suhtautumista ja ymmärrystä yhdistyksen toimintaa kohtaan.

- // *Toimitilat ja toiminta-avustus.*
- // *Kaupungilta kohtuuhintaisia tai ilmaisia toimintatiloja.*
- // *Kunta järjestäisi toimitilat ilmaiseksi tai ainakin avustaisi kuluissa.*
- // *Kunnan päättäjät pitäisi saada tulemaan kanssamme keskustelemaan tilajärjestelyistä.*

- // Uudelleen ajatellut yksiselitteiset avustusperiaatteet, tasapuolisuus yhd. välillä.
- // Kaupungin johdon ymmärrystä vaativaan työhömmme.
- // Kaupungin päättäjiltä myönteistä suhtautumista vapaaehtoistoimintaamme.

Palveluntuotantoon liittyvistä uhkista selviämiseen yhdistykset kaipaavat tarjoamiensa palvelujen laadun entistä parempaa huomioonottamista kilpailutuksissa sekä tukea toiminnan vaikuttavuuden osoittamisessa. Myös palvelujen voittoa tavoittelematon luonne pitäisi huomioida entistä paremmin. Myös tiiviimpi yhteistyö kunnan kanssa voi vähentää yhdistysten ostopalvelujen tuottamiseen liittyviä uhkia.

- // Kolmannen sektorin tekemän työn ja laadun arvostusta kilpailutuksissa.
- // Tukea toiminnan vaikuttavuuden osoittamisessa.
- // Voittoa tavoittelemattomuuden nostaminen arvoon!
- // Enemmän ja tiiviimpää yhteistyötä kunnan kanssa.

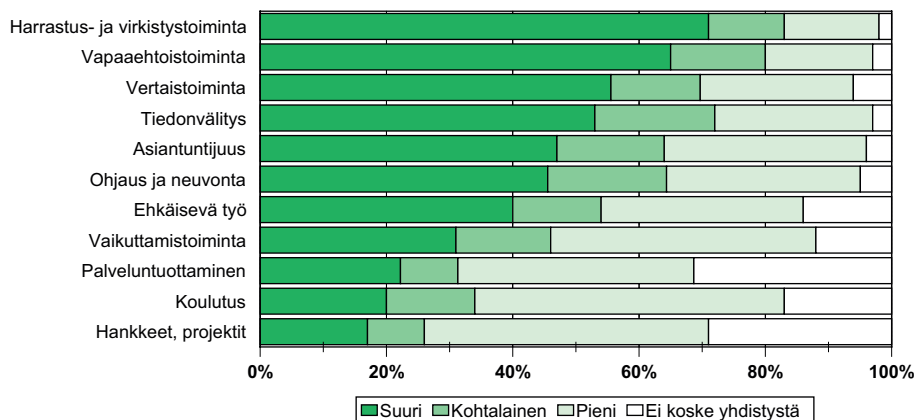
2.2 Yhdistysten toimintamuodot

Toiminnan painopisteet

Yhdistyksiä pyydettiin arvioimaan eri toimintojen painoarvoa niiden tämänhetkisessä toiminnan kokonaisuudessa.

Harrastus- ja virkistystoiminta sekä vapaaehtoistoiminta ovat yhdistysten toiminnan keskeisiä osa-alueita. Yli kaksi kolmesta (71 %) vastaajasta pitää harrastus- ja virkistystoiminnan ja lähes kaksi kolmasosaa (65 %) vapaaehtoistoiminnan painoarvoa suurena (kuvio 2). Yhdistysten keskeisimpiä tehtäviä vapaaehtois- ja virkistystoiminnan lisäksi on oman alan kokemus- ja erityistiedon sekä asiantuntijuuden välittäminen, sillä yli puolet (53–55 %) yhdistyksistä arvioi vertais-toiminnan ja tiedonvälityksen merkityksen suureksi toiminnassaan. Lisäksi lähes puolella (46–47 %) yhdistyksistä asiantuntijuuden sekä ohjauksen ja neuvonnan painoarvo on suuri.

Enkäisevä työ on keskeistä 40 prosentilla ja vaikuttamistoiminta 31 prosentilla yhdistyksistä. Palvelujen tuottamisen merkitystä korostavia yhdistyksiä on runsas viidesosa (22 %). Joka viides (20 %) pitää koulutusta ja joka kuudes (17 %) hankkeita ja projekteja merkitykseltään suurina omassa toiminnassaan.

KUVIO 2. Yhdistysten (n=994–1042) arvio eri toimintamuotojen painoarvosta.

Toiminnan painopisteet vaihtelevat jonkin verran toimialoittain. Monet keskeisimmistä toimintamuodoista arvioidaan yhdistyksissä merkitykseltään suuriksi lähes toimialasta riippumatta, mutta joitakin poikkeuksiakin on. Tätä havainnollistamaan on taulukkoon 10 koottu jokaisesta toimialasta kolme tärkeimmäksi arvioitua toimintaa.

Valtaosassa toimialoja harrastus- ja virkistystoiminta, vapaaehtoistoiminta ja vertaistoiminta ovat kolmen tärkeimmän toimintamuodon joukossa. Suuressa osassa toimialoista myös tietoon ja sen jakamiseen liittyvistä toiminnoista kuten ohjauksesta ja neuvonnasta, tiedonvälityksestä, asiantuntijuudesta ja koulutuksesta, vähintään jokin sijoittuu kolmen merkittävimmän toiminnon joukkoon.

Ehkäisevä työ arvioidaan työttömien yhdistyksissä, sijaishuoltoyhdistyksissä ja päihdeyhdistyksissä keskeisimpiin toimintamuotoihin. Palveluntuotanto koskee vain suhteellisen pientä osaa yhdistyksiä, mutta vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistyksistä 59 prosenttia pitää sen painoarvoa omassa toiminnassaan suurena.

Vertailtaessa yhdistysten edellisvuoden arvioita niiden nykyhetkeä ja lähitulevaisuutta koskeviin näkemyksiin havaitaan, että yhdistystoiminnan painopisteiden kokonaiskuvassa ei ole tapahtunut suuria muutoksia eikä niitä ennakoita lähivuosiinakaan. Nyt keskeisimpinä pidetyt toiminnot ovat tärkeimpiä myös muutaman vuoden kuluttua.

TAULUKKO 10. Kolme yhdistysten yleisimmin tärkeäksi arvioimaa toimintamuotoa toimialoitain.

Toimiala*	Toimintamuoto	Toimintamuodon merkitystä suurena pitävien yhdistysten osuus
Kansanterveysyhdistykset		
yleis- ja monialayhdistykset	vapaaehtoistoiminta	87 %
	harrastus- ja virkistystoiminta	52 %
	koulutus	41 %
potilasyhdistykset	vapaaehtoistoiminta	75 %
	vertaistoiminta	75 %
	harrastus- ja virkistystoiminta	74 %
mielenterveysyhdistykset	vertaistoiminta	77 %
	vapaaehtoistoiminta	73 %
	harrastus- ja virkistystoiminta	64 %
työttömien yhdistykset	ohjaus ja neuvonta	83 %
	vertaistoiminta	68 %
	ehkäisevä työ	64 %
Lastensuojeluyhdistykset		
lastensuojelun yleisyhdistykset	vapaaehtoistoiminta	88 %
	harrastus- ja virkistystoiminta	72 %
	vertaistoiminta	62 %
sijaishuoltoyhdistykset	vapaaehtoistoiminta	77 %
	harrastus- ja virkistystoiminta	54 %
	ehkäisevä työ	38 %
Vanhusyhdistykset		
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	palveluntuottaminen	59 %
	asiantuntijuus	55 %
	ohjaus ja neuvonta	54 %
eläkeläisyhdistykset	harrastus- ja virkistystoiminta	84 %
	vapaaehtoistoiminta	53 %
	tiedonvälitys	49 %
Vammaisyhdistykset		
invalidiyhdistykset	harrastus- ja virkistystoiminta	78 %
	vapaaehtoistoiminta	68 %
	asiantuntijuus; tiedonvälitys	65 %
aistivammayhdistykset	vapaaehtoistoiminta	78 %
	vertaistoiminta	78 %
	tiedonvälitys	78 %
kehitysvammayhdistykset	harrastus- ja virkistystoiminta	90 %
	vapaaehtoistoiminta	69 %
	vertaistoiminta; asiantuntijuus	68 %
Päihdeyhdistykset		
	ehkäisevä työ	60 %
	vapaaehtoistoiminta	60 %
	harrastus- ja virkistystoiminta	57 %

* Toimialoitaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen.

Vuoden 2013 aikana aloitetut uudet toimintamuodot

Runsas neljäsosa (28 %) yhdistyksistä aloitti jonkin uuden toimintamuodon vuoden 2013 aikana. Lähes puolet (46 %) sijaishuoltoyhdistyksistä ja joka kolmas (33–34 %) mielenterveysyhdistys, eläkeläisyhdistys ja lastensuojelun yleisyhdistys on käynnistänyt viime vuonna uusia toimintoja (taulukko 11). Taloudeltaan ja jäsenmäärältään pienissä yhdistyksissä uusien toimintamuotojen aloittaminen on ollut muita harvinaisempaa.

TAULUKKO 11. Jonkin uuden toimintamuodon vuoden 2013 aikana aloittaneet yhdistykset taustamuuttujittain.

Toimiala*	Onko aloittanut jonkin uuden toimintamuodon		n
	Kyllä %	Ei %	
Kansanterveysyhdistykset			
yleis- ja monialayhdistykset	30	70	81
potilasyhdistykset	30	70	172
mielenterveysyhdistykset	34	66	56
työttömien yhdistykset	26	74	23
Lastensuojeluyhdistykset			
lastensuojelun yleisyhdistykset	33	67	49
sijaishuoltoyhdistykset	46	54	13
Vanhusyhdistykset			
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	12	88	99
eläkeläisyhdistykset	33	67	360
Vammaisyhdistykset			
invalidiyhdistykset	20	80	79
aistivammayhdistykset	27	73	37
kehitysvammayhdistykset	10	90	29
Päihdeyhdistykset	26	74	42
Talousarvion menojen loppusumma v. 2014			
Alle 2 000 euroa	12	88	124
2 000–9 999	31	69	379
10 000–99 999	31	69	242
Vähintään 100 000	25	75	126
Henkilöjäsenten määrä			
Alle 100	18	82	382
100–199	31	69	265
Vähintään 200	36	64	366
KAIKKI YHDISTYKSET	28	72	1060

* Toimialoiltaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

Yleisimmin yhdistysten uudet toimintamuodot ovat tarjonneet jäsenille ja muille osallistujille lisää virkistys- ja harrastustoimintamahdollisuuksia, esimerkiksi liikuntaa, pelejä, käsitöitä sekä taide- ja kulttuuriharrasteita.

- // Lasten ja vanhempien peuhuillat kahvakuula aikuisille.
- // Taidepiiri. piirtäminen, öljyvärit, akvarellit ym.
- // Valokuvauskerho, vapaan tanssin kerho.
- // Isovanhempain ja lastenlasten yhteinen linnunpöytätekotilaisuus (hauskaa oli).
- // Järjestimme keilailumatkoja naapurikunnan keilahalliin.
- // Liikunta, laulakerho, käsityökerho.

Osassa yhdistyksiä on käynnistetty uusia vapaaehtoistoiminnan muotoja ja eri ihmisryhmille tarkoitettua vertaistoimintaa.

- // Yhdessä SRK:n kanssa vapaaehtoinen saattohoito (vierelläistuja).
- // Seniorien 'talonmies-palvelu' – tarvitseva saa apua pienimuotoisissa 'talonmiestehtävissä'.
- // Vanhainkodin ja palveluasuntojen asukkaiden ulkoiluttamisen.
- // Vapaaehtoistyössä kulttuuriväärtisaattajatoiminta (tukee ihmisiä kulttuuri-palveluihin ja -kohteisiin).
- // Vertaistukiryhmä erityislasten vanhemmille.
- // Ryhmätoiminta perheille joissa toinen vanhemmista sairastaa psyykkisesti. Vertaistukena neuvontakeskusteluissa mukana.
- // Double Trouble-ryhmän = kaksisuuntaisesta mielialahäiriöstä kärsivien vertaistukiryhmä.
- // Äijäkerho, vertaistukiryhmä miehille.

Joissakin yhdistyksissä on lisätty tiedonvälitystä, koulutusta tai vaikuttamistoimintaa ja osassa on aloitettu uusi kehittämishanke tai rakennettu uutta yhteistyötä.

- // Kokemusasiantuntijakoulutus. 'Omille jaloille' -velka- tai talousneuvonta.
- // Kiertävä terveyspiste maakunnissa.
- // Neuvontapiste; vammaispalveluista + valitusten teossa.
- // Vanhusneuvostoon osallistuminen.
- // Projekti nuorille mielenterveysomaisille.
- // Ennaltaehkäisevän mielenterveystoiminnan kehittämishanke.
- // Yhteistyö paikallisen apteekin kanssa.
- // Verkostoituminen muiden yhdistysten kanssa. Myös ns. ammattihenkilöstön kanssa yhteistyö lisääntynyt v.2013.

Vuoden 2013 aikana lopetetut toimintamuodot

Toimintamuotojen aloittaminen on ollut selvästi yleisempää kuin niistä luopuminen. Vain joka kymmenes yhdistys ilmoittaa lopettaneensa jonkin toiminnoistaan vuoden 2013 aikana. Taloudeltaan suurissa ja henkilöstöä palkanneissa yhdistyksissä lopettamiset ovat olleet hieman muita yleisempiä (taulukko 12). Myös lastensuojelun yleisyhdistyksissä ja kansanterveyden yleis- ja monialayhdistyksissä toimintamuotoja lopettaneita on keskimääräistä enemmän.

TAULUKKO 12. Jonkin toimintamuodoistaan vuoden 2013 aikana lopettaneet yhdistykset taustamuuttujittain.

Toimiala*	Onko lopettanut jonkin toiminta- muodoistaan		n
	Kyllä %	Ei %	
Kansanterveysyhdistykset			
yleis- ja monialayhdistykset	20	80	82
potilasyhdistykset	5	95	173
mielenterveysyhdistykset	11	89	56
työttömien yhdistykset	9	91	23
Lastensuojeluyhdistykset			
lastensuojelun yleisyhdistykset	28	72	50
sijaishuoltoyhdistykset	–	100	13
Vanhusyhdistykset			
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	14	86	100
eläkeläisyhdistykset	8	92	359
Vammaisyhdistykset			
invalidiyhdistykset	8	92	79
aistivammayhdistykset	11	89	36
kehitysvammayhdistykset	3	97	31
Päihdeyhdistykset	2	98	42
Onko palkattua henkilöstöä			
Kyllä	15	85	248
Ei	9	91	761
Talousarvion menojen loppusumma v. 2014			
Alle 2 000 euroa	6	94	125
2 000–9 999	8	92	379
10 000–99 999	11	89	245
Vähintään 100 000	14	86	126
KAIKKI YHDISTYKSET	10	90	1064

* Toimialoiltaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

Jonkin toimintamuodon lopettaneista lähes puolet (42 %) on myös aloittanut jonkin uuden toiminnan. Kaksi kolmesta yhdistyksestä (66 %) ei ole aloittanut eikä lopettanut toimintamuotoja vuonna 2013.

Yhdistykset ovat lopettaneet erilaisia virkistys-, vertais- ja vapaaehtoistoiminnan muotoja. Muutamassa yhdistyksessä jonkin palvelumuodon tuottaminen on tullut päätökseen. Kolme yhdistystä on lopettanut koko toimintansa – yksi jäsenmäärän vähenemisen vuoksi ja yksi hävityn kilpailutuksen vuoksi.

// Aktiivisyydenryhmä.

// Boccia lopetettiin tilavuokran kalleuden takia.

// Murrosikäisten lasten vertaistukiryhmän.

- // Verensok. ja kolesterolin mittaukset (ei lupaa).
- // Viikkokerhot tilojen puutteen takia.
- // Lastensuojelun perhetyö päättyi 31.12.2013.
- // Kuntayhtymän kotihoidon yöhoitopalvelut.
- // Yhdistyksen toiminta lopetettu 31.5.2013 kilpailutuksen häviämisen vuoksi.
- // Yhdistys lopetettu jäsenten vähyden vuoksi v 2013.

2.3 Kuntaliitosten vaikutukset

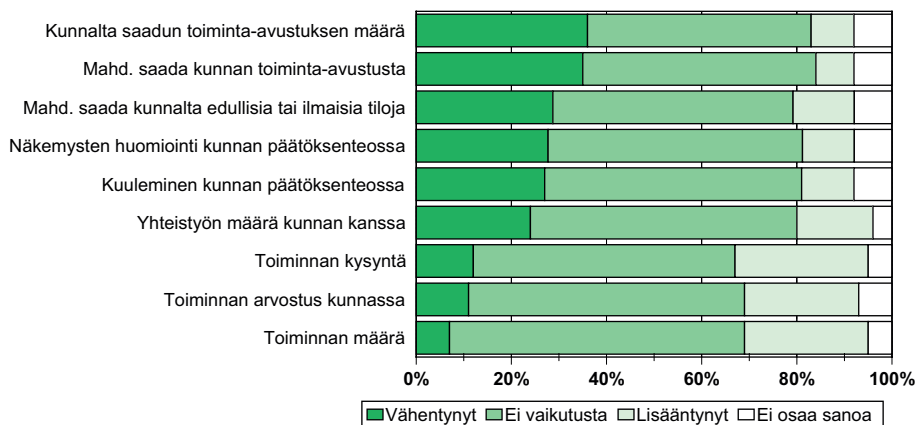
Paikallisyhdistyksiltä tiedusteltiin, toimivatko ne kunnassa, jossa on toteutunut kuntaliitos 2000-luvulla. Kuntaliitosten vaikutusten selvittämiseksi yhdistyksiä pyydettiin arvioimaan miten liitos on vaikuttanut joihinkin niiden toimintaan ja toimintaedellytyksiin liittyviin asioihin.

Kaikista kyselyyn vastanneista paikallisyhdistyksistä 41 prosenttia (424 yhdistystä) toimii kunnassa, jossa on tapahtunut kuntaliitos 2000-luvulla. Kuntaliitosten aiheuttamat muutokset ovat yleisimmin koskeneet kunnan yhdistyksille myöntämiä toiminta-avustuksia. Runsaalla kolmasosalla (35 %) kuntaliitosalueiden yhdistyksistä liitos on vähentänyt mahdollisuutta saada kunnan toiminta-avustusta ja suunnilleen yhtä suurella osalla (36 %) kunnan myöntämän avustuksen määrä on pienentynyt (kuvio 3). Vajaalla puolella (47–49 %) yhdistyksistä kuntaliitos ei ole vaikuttanut toiminta-avustuksen saamiseen tai sen määrään. Alle kymmenesosalla (8–9 %) yhdistyksistä mahdollisuus saada kunta-avustusta ja saadun avustuksen määrä on liitoksen myötä lisääntynyt.

Yli neljäsosalla (29 %) mahdollisuus edullisten tai ilmaisten toimintatilojen saantiin kunnalta on vähentynyt liitoksen seurauksena. Joka kahdeksannella (13 %) tilojen saanti on lisääntynyt ja noin puolella siinä ei ole tapahtunut muutosta.

Kuntaliitokset ovat yleisemmin vaikeuttaneet kuin helpottaneet yhdistysten osallistumista kunnalliseen päätöksentekoon. Runsaan neljäsosan (27–28 %) mukaan yhdistyksen kuuleminen ja huomioonottaminen kunnan päätöksenteossa on vähentynyt kuntaliitoksen jälkeen. Noin joka kymmenes (11 %) arvioi niiden lisääntyneen. Noin neljäsosalla (24 %) yhdistyksistä kuntayhteistyö kokonaisuudessaan on vähentynyt ja 16 prosentilla lisääntynyt liitoksen myötä.

Kuntaliitokset laajentavat ainakin periaatteessa liitosalueiden paikallisyhdistysten maantieteellistä toiminta-aluetta. Tähän viittaa myös se, että toiminnan kysyntä ja kokonaismäärä on kasvanut kuntaliitoksen vuoksi yli neljäsosalla (26–28 %) yhdistyksistä. Myös yhdistyksen toiminnan arvostuksen arvioidaan lisääntyneen noin joka neljännessä (24 %) yhdistyksessä.

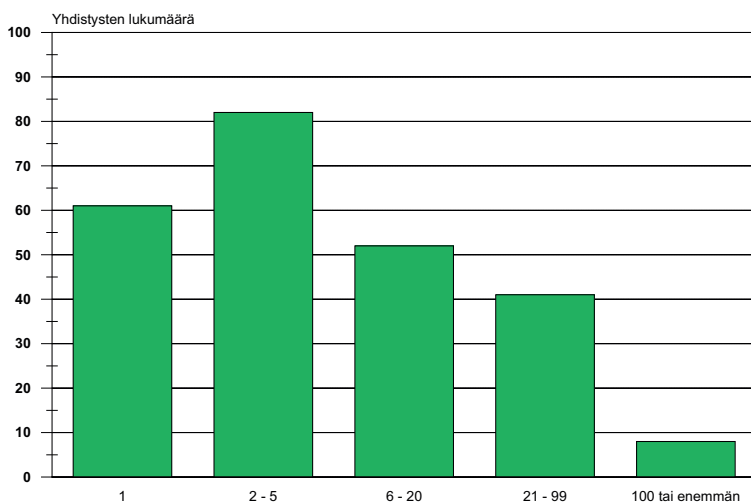
KUVIO 3. Kuntaliitoksen vaikutukset yhdistysten (n=438–443) toimintaan.

2.4 Voimavarat

Palkattu henkilöstö

Suurin osa paikallisista sosiaali- ja terveysyhdistyksistä toimii kokonaan vapaaehtoisvoimin. Vain joka neljännessä (25 %) yhdistyksessä oli palkattua henkilökuntaa vuoden 2013 lopussa. Palkatun henkilöstön määrät ovat yhdistyksissä keskimäärin melko pieniä, mutta joukossa on myös varsin suuria työllistäjiä, jotka ovat lähinnä erilaisia palveluja tuottavia yhdistyksiä.

Keskimäärin yhdessä yhdistyksessä on palkattuna neljä työntekijää (mediaani). Joka neljännessä (25 %) henkilökuntaa palkanneessa yhdistyksessä on vain yksi työntekijä ja yli puolessa (59 %) heitä on enintään viisi (kuvio 4). Kolmessa prosentissa kyselyyn vastanneista yhdistyksistä työskentelee vähintään sata työntekijää.

KUVIO 4. Henkilöstöä palkanneet yhdistykset (n=244) henkilöstön kokonaismäärän mukaan.

Henkilöstön palkkaamisessa ja palkatun henkilöstön määrässä on eroja eri toimialojen välillä. Yhdeksässä kymmenestä työttömien yhdistyksestä (91 %) sekä runsaassa kolmessa neljäsosassa (77 %) vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistyksiä on palkattua henkilökuntaa (taulukko 13). Myös yli puolet päihdeyhdistyksistä (57 %) ja mielenterveysyhdistyksistä (56 %) on palkannut työvoimaa. Keskimääräinen henkilöstömäärä (mediaani) on muita suurempi vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistyksissä (19) ja työttömien yhdistyksissä (kuusi). Muita yhdistyksiä yleisemmin pelkin vapaaehtoisvoimin toimivat eläkeläisyhdistykset, joista vain prosentilla on palkattua henkilöstöä.

TAULUKKO 13. Henkilöstöä palkanneet yhdistykset ja niiden keskimääräinen (mediaani) henkilöstön määrä.

Toimiala*	Yhdistykset, joissa palkattua henkilöstöä %	Vastanneet n	Henkilöstöä keskimäärin (mediaani)	Vastanneet n
Kansanterveysyhdistykset				
yleis- ja monialayhdistykset	22	79	3	16
potilasyhdistykset	16	164	1	27
mielenterveysyhdistykset	56	54	4	28
työttömien yhdistykset	91	22	6	20
Lastensuojeluyhdistykset				
lastensuojelun yleisyhdistykset	36	50	2	18
sijaishuoltoryhdistykset	9	11	*	*
Vanhusyhdistykset				
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	77	98	19	73
eläkeläisyhdistykset	1	340	*	*
Vammaisyhdistykset				
invalidiyhdistykset	18	61	2	14
aistivammayhdistykset	24	34	*	*
kehitysvammayhdistykset	17	30	*	*
Päihdeyhdistykset	57	37	2	20
KAIKKI YHDISTYKSET	25	1 014	4	243

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

Lähes puolella (48 %) henkilöstöä palkanneista yhdistyksistä on työllistämistuin työllistettyä työvoimaa. Yhdessä yhdistyksessä heitä on keskimäärin (mediaani) kaksi henkilöä.

Työllistämistuin työllistämistä on käytetty yleisimmin työttömien yhdistyksissä. Lähes kaikissa (90 %) henkilöstöä palkanneissa työttömien yhdistyksissä on työllistämistuin työllistettyä henkilöstöä. Yhdessä työttömien yhdistyksessä heitä on keskimäärin kuusi (taulukko 14). Kansanterveyden yleisyhdistyksistä

82 prosentilla ja päihdeyhdistyksistä 77 prosentilla on työllistämistuilla palkattua henkilöstöä.

TAULUKKO 14. Työllistämistukia käyttäneiden yhdistysten osuus kaikista henkilöstöä palkanneista yhdistyksistä ja niiden keskimääräinen työllistetyt henkilöstön määrä (mediaani).

Toimiala*	Yhdistykset, joissa työllis- tämistuilla palkattua henkilöstöä %	Vastanneet	Työllistämis- tuin palkattua henkilöstöä keskimäärin (mediaani)	Vastanneet
Kansanterveysyhdistykset				
yleis- ja monialayhdistykset	82	17	2	14
potilasyhdistykset	30	27	*	*
mielenterveysyhdistykset	47	30	1	14
työttömien yhdistykset	90	20	10	18
Lastensuojeluyhdistykset				
lastensuojelun yleisyhdistykset	28	18	*	*
Vanhusyhdistykset				
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	40	77	2	31
Vammaisyhdistykset				
invalidiyhdistykset	64	14	*	*
Päihdeyhdistykset	77	22	2	17
KAIKKI YHDISTYKSET	48	253	2	121

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

Henkilöstömäärän muutokset

Yhdistyksiltä tiedusteltiin niiden kokonaishenkilöstömäärän ja erilaisissa työsuhteissa olevien määrän kehitystä vuodesta 2013 vuoteen 2014 sekä ennakkointia vuoden 2014 aikana tapahtuvista muutoksista.

Yhdistysten kokonaishenkilöstömäärä on pysynyt lähes kolmella neljäsosalla (73 %) ennallaan vuodesta 2013 vuoteen 2014 (taulukko 15). Henkilöstön määrä on lisääntynyt joka seitsemännellä (14 %) yhdistyksellä ja vähentynyt 13 prosentilla. Keskimääräistä yleisemmin henkilöstömäärä on kasvanut vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistyksissä (20 %) ja päihdeyhdistyksissä (18 %). Yleisintä henkilöstön supistuminen on ollut mielenterveysyhdistyksissä ja työttömien yhdistyksissä, joista noin neljäsosalla (23–24 %) kokonaishenkilöstömäärä on vähentynyt.

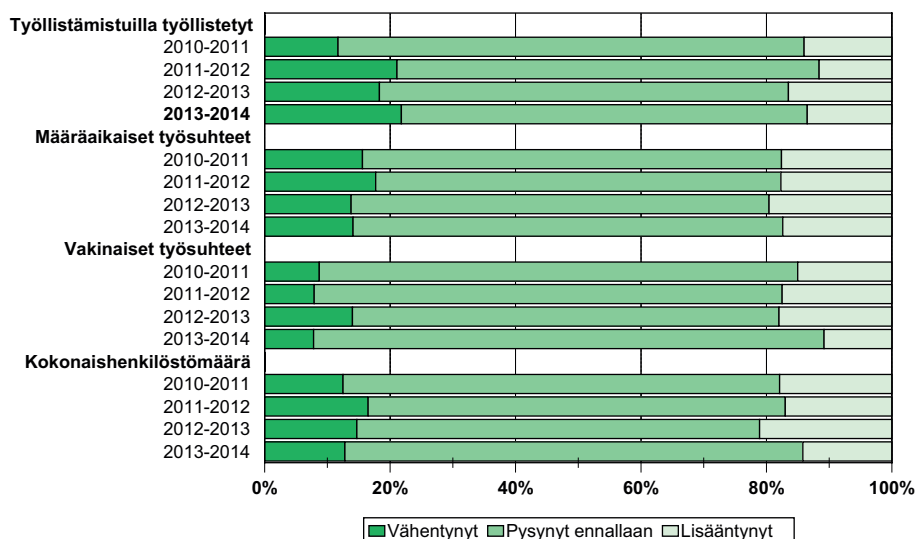
Edellisvuoteen verrattuna henkilöstömääräänsä lisänneitä yhdistyksiä on nyt seitsemän prosenttiyksikköä vähemmän (Järjestöbarometri 2013).

TAULUKKO 15. Henkilöstöä palkanneiden yhdistysten kokonaishenkilöstömäärän muutos vuodesta 2013 vuoteen 2014.

Toimiala*	Yhdistykset, joissa henkilöstömäärä on			n
	Lisääntynyt %	Pysynyt ennallaan %	Vähentynyt %	
Kansanterveysyhdistykset				
yleis- ja monialayhdistykset	8	85	8	13
potilasyhdistykset	9	86	5	22
mielenterveysyhdistykset	10	66	24	29
työttömien yhdistykset	12	65	23	17
Lastensuojeluyhdistykset				
lastensuojelun yleisyhdistykset	8	85	8	13
Vanhusyhdistykset				
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	20	71	9	70
Vammaisyhdistykset				
invalidiyhdistykset	–	100	–	10
Päihdeyhdistykset	18	71	12	17
KAIKKI YHDISTYKSET	14	73	13	211

* Toimialoitaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

Kuvioon 5 on koottu tiedot yhdistysten henkilöstömäärien muutoksista vuodesta 2010 vuoteen 2014. Selvin ero edellisvuosiin on nyt se, että kokonaishenkilöstömäärä ja vakinaisissa työsuhteissa olevien määrä on entistä yleisemmin pysynyt ennallaan ja kasvanut aiempaa pienemmässä osassa yhdistyksiä.

KUVIO 5. Yhdistysten erilaisissa työsuhteissa olevan henkilöstön määrän muutokset vuosittain vuodesta 2010 vuoteen 2014.

Yhdistykset ennakoivat yleisimmin henkilöstömääränsä pysyvän vuoden 2014 aikana ennallaan. Runsas kolme neljäsosaa (78 %) yhdistyksistä arvioi vuoden alussa, että niiden henkilöstön kokonaismäärä ei tule vuoden kuluessa muuttumaan (taulukko 16). Kasvua odottavia yhdistyksiä on 14 prosenttia ja supistumiseen uskoo alle kymmenesosa (8 %) vastaajista.

Kasvuarviot ovat yleisimpiä työttömien yhdistyksissä (32 %) ja invalidiyhdistyksissä (30 %). Päihdeyhdistyksissä arviot ovat hieman muita synkempiä, sillä noin joka viides (19 %) yhdistys pitää todennäköisenä henkilöstömääränsä pienenemistä.

Vuonna 2013 henkilöstömäärän kasvua ennakoivia oli kolme prosenttiyksikköä enemmän kuin nyt (Järjestöbarometri 2013).

TAULUKKO 16. Henkilöstöä palkanneiden yhdistysten arvio kokonaishenkilöstömäärän muutoksesta vuonna 2014.

Toimiala*	Yhdistykset, joissa henkilöstömäärän arvioidaan			n
	Lisääntyvän %	Pysyvän ennallaan %	Vähentyvän %	
Kansanterveysyhdistykset				
yleis- ja monialayhdistykset	–	85	15	13
potilasyhdistykset	5	95	–	21
mielenterveysyhdistykset	10	79	10	29
työttömien yhdistykset	32	68	–	19
Lastensuojeluyhdistykset				
lastensuojelun yleisyhdistykset	7	79	14	14
Vanhusyhdistykset				
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	18	73	9	68
Vammaisyhdistykset				
invalidiyhdistykset	30	70	–	10
Päihdeyhdistykset	12	69	19	16
KAIKKI YHDISTYKSET	14	78	8	212

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

Paikallisyhdistysten palkatun henkilöstön määrän muutoksista kerättiin lisätietoa tiedustelemalla vuode 2014 alussa yhdistyksiltä, ovatko ne lomauttamassa tai irtisanomassa henkilöstöä vuoden 2014 aikana. Lomautuksia ja irtisanomaisia ennakoidaan suhteellisen pienessä osassa yhdistyksiä. Neljä prosenttia henkilöstöä palkanneista yhdistyksistä arvioi toteuttavansa irtisanomaisia ja yhtä suuri osuus lomautuksia vuoden 2014 kuluessa.

Lomautukset koskevat yleisimmin yhtä tai kahta ja enimmillään 12 työntekijää. Irtisanottavia on yhdessä yhdistyksessä enimmillään kahdeksan. Syyt lomautuksiin ja irtisanomisiin ovat tuotannollisia ja taloudellisia, esimerkiksi kolmella yhdistyksellä kunnan kanssa tehdyn ostopalvelusopimuksen päättyminen.

Jäsenistö

Jäsenistö on sosiaali- ja terveysyhdistyksille merkittävä toiminnan resurssi sekä toimija- että talousnäkökulmasta. Osa jäsenistä on vapaaehtoistoiminnan aktiiveja, osa sen reservejä ja osa vain tukee yhdistyksen toimintaa taloudellisesti maksamalla jäsenmaksunsa.

Kyselyyn vastanneissa paikallisyhdistyksissä on yhteensä lähes 260 000 henkilöjäsentä. Keskimäärin (mediaani) yhdessä yhdistyksessä on 140 jäsentä (taulukko 17). Suurimmat jäsenmäärät ovat potilasyhdistyksissä, joissa jäseniä on keskimäärin 251. Myös invalidiyhdistyksissä, eläkeläisyhdistyksissä ja lastensuojelun yleisyhdistyksissä on jäseniä keskimääräistä enemmän, eli 164–175.

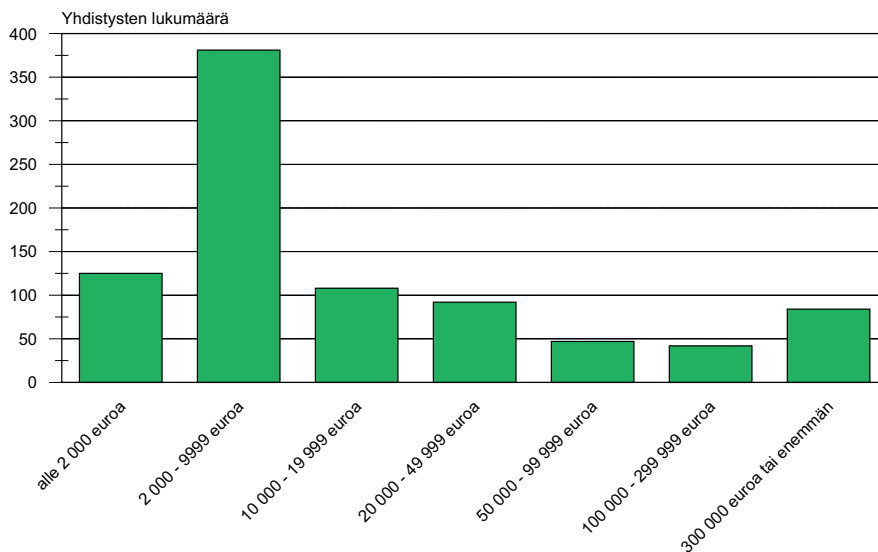
TAULUKKO 17. Yhdistysten keskimääräinen henkilöjäsenmäärä toimialoitain.

Toimiala*	Jäsenmäärän mediaani	n
Potilasyhdistykset	251	171
Invalidiyhdistykset	175	79
Eläkeläisyhdistykset	169	352
Lastensuojelun yleisyhdistykset	164	48
Kansanterveyden yleis- ja monialayhdistykset	99	79
Aistivammayhdistykset	99	36
Kehitysvammayhdistykset	89	30
Mielenterveysyhdistykset	73	54
Vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	67	82
Sijaishuoltoyhdistykset	80	13
Työttömien yhdistykset	50	21
Päihdeyhdistykset	39	40
KAIKKI YHDISTYKSET	140	1 025

* Toimialoitaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

Taloudelliset resurssit

Paikallisyhdistyskenttä on talouden koon perusteella kahtiajakautunut. Selvä enemmistö yhdistyksistä on taloudeltaan varsin pieniä, mutta osa toimii suurin taloudellisin resurssein (kuvio 6). Kyselyyn vastanneiden yhdistysten keskimääräinen (mediaani) vuoden 2014 talousarvion menojen loppusumma on 6 800 euroa. Joka seitsemännellä (14 %) yhdistyksistä se on alle kaksi tuhatta euroa. Yli puolet (55 %) yhdistyksistä toimii alle kymmenen tuhannen euron vuosibudjetilla. Vähintään sadantuhannen euron talousarvio on 14 prosentilla kyselyyn vastanneista yhdistyksistä. 45:llä kyselyyn vastanneista yhdistyksistä on vähintään miljoonan euron vuosibudjetti, suurimmillaan se on 16 miljoonaa.

Talousarvio v. 2014

KUVIO 6. Paikallisyhdistykset (n=830) vuoden 2014 talousarvion menojen loppusumman mukaan.

Yhdistysten suuret taloudelliset volyymit selittyvät yleensä henkilöstömenoilla, eli kaikkein suurimmilla yhdistyksillä on runsaasti palkattua henkilöstöä ja palveluntuotanto on keskeistä niiden toiminnassa. Kolmella neljästä (75 %) vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistyksistä ja lähes puolella (47 %) työttömien yhdistyksistä on vähintään sadantuhannen euron suuruiset talousarviot vuodelle 2014 (taulukko 18).

Taloudeltaan pienimpien yhdistysten toiminta perustuu vapaaehtoisten työpanokseen. Näitä vapaaehtoisvoimin toimivia yhdistyksiä on paljon potilas-yhdistyksissä, vammaisyhdistyksissä, eläkeläisyhdistyksissä ja lastensuojelun yleisyhdistyksissä. Esimerkiksi aistivammayhdistyksistä, potilasyhdistyksistä ja lastensuojelun yleisyhdistyksistä 71–88 prosenttia toimii alle kymmentuhannen euron vuosibudjetilla. On kuitenkin huomattava, että kaikkien toimialojen yhdistysten joukossa on taloudeltaan pieniä ja suuria toimijoita.

TAULUKKO 18. Yhdistysten vuoden 2014 talousarvion menojen loppusumma.

Toimiala*	Talousarvion loppusumma					n
	Alle 2 000 %	2000– 9 999 %	10 000– 99 999 %	Vähintään 100 000 %	Keskimäär. talousarvio (mediaani)	
Kansanterveysyhdistykset						
yleis- ja monialayhdistykset	23	44	18	15	6 000	61
potilasyhdistykset	21	54	21	4	4 000	148
mielenterveysyhdistykset	15	35	10	40	9 300	48
työttömien yhdistykset	6	–	47	47	85 000	17
Lastensuojeluyhdistykset						
lastensuojelun yleisyhdistykset	21	50	24	5	4 200	38
sijaishuoltoyhdistykset	36	46	9	9	3 000	11
Vanhusyhdistykset						
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	3	11	11	75	600 000	85
eläkeläisyhdistykset	10	49	41	–	7 000	289
Vammaisyhdistykset						
invalidiyhdistykset	13	50	35	2	6 000	68
aistivammayhdistykset	23	63	10	3	2 500	30
kehitysvammayhdistykset	19	44	37	–	4 000	27
Päihdeyhdistykset	14	36	33	17	10 500	36
KAIKKI YHDISTYKSET	14	43	28	14	6 800	879

* Toimialoitaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

Kuntien avustuskäytännöt

SOSTE selvitti alkuvuodesta 2014 kuusikkokuntien² ja Manner-Suomen maa-kuntien keskustaupunkien sosiaali- ja terveysjärjestöille vuonna 2014 myöntämiä avustuksia (Hakkarainen 2014). Selvityksen tulosten mukaan kunta-avustusten myöntämiskäytännöt ovat varsin vaihtelevia. Myös toiminta-avustus ja sosiaali- ja terveysjärjestöt ymmärretään eri tavoin.

Avustusten myöntämiskriteereissä painotetaan erilaisia asioita, esimerkiksi terveys- tai hyvinvointierojen kaventamista, yhteisöllisyyden lisäämistä, vertais-toimintaa, kuntalaisten omaa aktiivisuutta, syrjäytymisen ehkäisyä ja päihitteettö-myyden tukemista. Osassa kunnista painotetaan joitakin väestöryhmiä, esimerkiksi lapsia ja nuoria, työikäisiä tai ikääntyneitä. Osa kaupungeista avustaa erityisesti järjestöjä, joiden toiminta on vaikuttavaa tai jotka tavoittavat mahdollisimman monta kuntalaista.

Selvityksen kaupungeista puolella avustukset myöntää sosiaali- ja terveyslauta-kunta (tai -toimikunta) tai muulla nimellä toimiva sosiaali- ja terveydenhuollosta

² Kuusikkokunnat, eli suurimmat kunnat Suomessa ovat: Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Turku ja Oulu.

vastaava lautakunta, esimerkiksi hyvinvoinnin edistämisen lautakunta. Joissakin avustukset myöntää muu lautakunta (vapaa-ajan ja aikuisväestön lautakunta) tai kaupunginhallitus. Osassa kaupungeista sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuksia myöntää usea eri taho. Yksi selvityksen kaupungeista ei myönnä lainkaan avustuksia sosiaali- ja terveysjärjestöille, vaan sen tekee sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä. Avustuksia saatetaan myöntää järjestöjä edustaville neuvostoille tai neuvottelukunnille, jotka sitten jakavat avustukset edelleen järjestöille. Myöntämiskäytäntöjen kirjavuus asettaa järjestöt erilaiseen asemaan kunnasta riippuen.

Yhdistysten kunnilta saamat toiminta-avustukset

Kuntien myöntämät toiminta-avustukset ovat paikallisyhdistysten keskeisimpiä ulkopuolisten avustusten lähteitä. Yli puolet (55 %) kyselyyn vastanneista yhdistyksestä sai kunnalta toiminta-avustusta vuonna 2013 (taulukko 19). Avustusta hakeneita, mutta sitä ilman jääneitä yhdistyksiä on vain viisi prosenttia vastaajista.

TAULUKKO 19. Kuntien toiminta-avustusta vuonna 2013 saaneet yhdistykset.

Toimiala*	Sai avustusta %	Haki, mutta ei saanut avustusta %	Ei hakenut avustusta %	n
Kansanterveysyhdistykset				
yleis- ja monialayhdistykset	32	5	63	82
potilasyhdistykset	49	3	48	180
mielenterveysyhdistykset	64	–	36	55
työttömien yhdistykset	68	–	32	22
Lastensuojeluyhdistykset				
lastensuojelun yleisyhdistykset	71	4	25	48
sijaishuoltoyhdistykset	39	–	61	13
Vanhusyhdistykset				
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	31	1	68	97
eläkeläisyhdistykset	63	5	31	358
Vammaisyhdistykset				
invalidiyhdistykset	65	5	30	79
aistivammayhdistykset	52	15	33	33
kehitysvammayhdistykset	52	13	35	31
Päihdeyhdistykset	64	2	33	42
KAIKKI YHDISTYKSET	55	5	40	1 052

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

Vajaa puolet (40 %) yhdistyksistä ei hakenut lainkaan kunta-avustusta. Yleisimpiä syitä avustuksen hakematta jättämiselle on, että yhdistyksessä tiedetään ennalta, että avustusta ei ole mahdollista saada, yhdistyksellä ei ole avustettavaksi sopivaa kohdetta tai muuten ei ole suoranaista tarvetta avustukselle (Järjestöbarometri 2010).

Kunta-avustusta vuonna 2013 saaneita on hieman muita yhdistyksiä yleisemmin lastensuojelun yleisyhdistyksissä (71 %), työttömien yhdistyksissä (68 %) invalidiyhdistyksissä (65 %), päihde- ja mielenterveysyhdistyksissä (64 %) ja eläkeläisyhdistyksissä (63 %). Jäsenmäärältään suuret, taloudeltaan keskikokoiset ja kaupunkikunnissa toimivat yhdistykset saivat hieman muita yleisemmin kunnan toiminta-avustusta (liite 7).

Suuri osa yhdistysten kunnilta saamista toiminta-avustuksista on suhteellisen pieniä. Noin kaksi kolmasosaa (64 %) yhdistyksistä sai vuonna 2013 kunta-avustusta alle tuhat euroa. Pienin yhdistyksen saama avustus on 50 euroa. Suurimmat kunta-avustukset liittyvät esimerkiksi yhdistysten vanhuksia, työttömiä tai lapsiperheitä varten ylläpitämiin toimintapaikkoihin. Kunnat tukevat niiden toimintaa joko suoraan rahallisesti tai epäsuorasti tilakustannuksiin osallistumalla.

Kyselyyn vastanneiden yhdistysten kunnalta vuonna 2013 saama toiminta-avustus on keskimäärin 600 euroa (taulukko 20). Avustusten keskikoot ovat suurimpia työttömien yhdistyksillä (10 000 euroa), vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistyksillä (2 700 euroa), mielenterveysyhdistyksillä (2 000 euroa) ja kansanterveyden yleis- ja monialayhdistyksillä (1 200 euroa). Taloudeltaan suurimmat yhdistykset saivat keskimäärin selvästi suurempia toiminta-avustuksia kuin taloudeltaan pienet yhdistykset.

Kunta-avustuksen osuutta yhdistysten toiminnan kokonaisrahoituksesta arvioitiin vertaamalla vuoden 2013 kunnilta saadun avustuksen määrää vuoden 2014 talousarvion loppusummaan. Vaikka vertailussa käytetyt luvut koskevat kahden eri vuoden tietoja, voidaan niiden avulla arvioida kunta-avustuksen merkitystä yhdistysten kokonaisrahoituksessa.

Kunnilta saatu toiminta-avustus muodostaa keskimäärin kahdeksan prosenttia yhdistysten talousarvion loppusummasta (taulukko 20). Kunta-avustuksen merkitys on hieman muita suurempi päihdeyhdistyksille, mielenterveysyhdistyksille ja lastensuojelun yleisyhdistyksille. Saadun avustuksen määrä muodostaa niillä keskimäärin viidesosan talousarviosta. Myös taloudeltaan kaikkein pienimmille, eli alle 2000 euron vuosibudjetilla toimiville, yhdistyksille kunta-avustuksen merkitys on hyvin suuri. Avustus on lähes kolmasosa (30 %) niiden talousarviosta.

TAULUKKO 20. Yhdistysten saamat keskimääräiset (mediaani) kuntien toiminta-avustukset vuonna 2013 ja avustuksen osuus vuoden 2014 talousarvion loppusummasta.

Toimiala*	Keskimääräinen toiminta-avustus v. 2013		Avustuksen keski-määräinen osuus v. 2014 talousarviosta	
	(euroa)	n	%	n
Kansanterveysyhdistykset				
yleis- ja monialayhdistykset	1 200	24	12	19
potilasyhdistykset	500	82	16	71
mielenterveysyhdistykset	2 000	31	20	26
työttömien yhdistykset	10 000	14	16	11
Lastensuojeluyhdistykset				
lastensuojelun yleisyhdistykset	700	33	19	28
Vanhusyhdistykset				
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	2 700	22	3	19
eläkeläisyhdistykset	500	222	6	185
Vammaisyhdistykset				
invalidiyhdistykset	500	46	9	41
aistivammayhdistykset	500	16	13	12
kehitysvammayhdistykset	800	16	15	16
Päihdeyhdistykset	900	24	20	20
Talousarvion menojen loppusumma v. 2014				
Alle 2 000 euroa	250	46	30	46
2 000–9 999	500	204	13	204
10 000–99 999	1 000	178	4	178
Vähintään 100 000	13 000	38	3	36
KAIKKI YHDISTYKSET	600	547	8	464

* Toimialoiltaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

Vuonna 2013 kunnan toiminta-avustusta saaneiden yhdistysten enemmistöllä (54 %) avustuksen määrä on pysynyt edellisvuoteen verrattuna ennallaan (taulukko 21). Yli neljäsosalla (26 %) avustukset ovat vähentyneet ja viidellä prosentilla loppuneet kokonaan. Avustuksen määrä on kasvanut 15 prosentilla yhdistyksistä.

Kunta-avustusten kehitys on ollut kielteisintä kehitysvammayhdistyksillä, joista lähes joka toisella (44 %) avustus on vähentynyt ja joka kymmenennellä (11 %) loppunut kokonaan. Myös aistivammayhdistyksistä ja päihdeyhdistyksistä yli kolmasosalla (36 %) avustuksen määrä on vähentynyt.

Verrattaessa nyt tarkasteltua kunta-avustusten kehitystä vuosina 2011–2012 tapahtuneeseen (Järjestöbarometri 2013) havaitaan, että avustuksen määrä on vähentynyt nyt kuusi prosenttiyksikköä suuremmalla osalla ja lakannut kokonaan kaksi prosenttiyksikköä suuremmalla osalla yhdistyksistä.

TAULUKKO 21. Kuntien yhdistyksille antamien toiminta-avustusten muutos vuodesta 2012 vuoteen 2013.

Toimiala*	Yhdistykset, joiden toiminta-avustus on				n
	Kasvanut %	Pysynyt ennallaan %	Vähentynyt %	Loppunut %	
Kansanterveysyhdistykset					
yleis- ja monialayhdistykset	15	42	30	12	33
potilasyhdistykset	18	56	24	2	90
mielenterveysyhdistykset	18	50	26	5	38
työttömien yhdistykset	13	75	13	–	16
Lastensuojeluyhdistykset					
lastensuojelun yleisyhdistykset	17	49	31	3	35
Vanhusyhdistykset					
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	19	62	14	5	37
eläkeläisyshdistykset	14	57	25	4	244
Vammaisyhdistykset					
invalidiyhdistykset	14	55	25	5	56
aistivammayhdistykset	–	55	36	9	22
kehitysvammayhdistykset	17	28	44	11	18
Päihdeyhdistykset	11	50	36	4	28
Kaikki yhdistykset	15	54	26	5	636

* Toimialoitaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

Yhdistyksiltä tiedusteltiin, valvovatko kunnat mihin ja miten yhdistykset käyttävät niiltä saamiaan toiminta-avustuksia. Toiminta-avustusta saaneista yhdistyksistä noin kaksi kolmasosaa (65 %) ilmoittaa kunnan valvovan avustusten käyttöä. Alle tuhannen euron toiminta-avustuksen saaneista 60 prosenttia ja sitä suuremman avustuksen saaneista 74 prosenttia on joutunut raportoimaan avustuksen käytöstä kunnalle. Kaupunkikunnissa valvonta on hieman yleisempää kuin maaseutukunnissa. Kaupunkikunnissa toimivista yhdistyksistä 70 prosenttia ja maaseutukunnissa toimivista yhdistyksistä runsas puolet (52 %) kertoo kunnan valvovan toiminta-avustusten käyttöä.

Toiminta-avustuksen valvontakäytännöt vaihtelevat. Yleisimmin yhdistyksiltä edellytetään tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen toimittamista kuntaan. Osalla yhdistyksistä riittävät kuluja osoittavat kuitit tai avustuksen käytön kuvaaminen yleisellä tasolla. Joissakin kunnissa valvonta on käytännössä sitä, että seuraavan vuoden hakemuksessa yhdistykseltä tiedustellaan, miten saatu avustus on käytetty.

// Kunnalle toimitetaan talousarvio, tase ja toimintakertomus.

// Keväällä toimitetaan tilinpäätös, toimintakertomus, kevätkok. pöytäkirja.

// Toimitamme taseen, tuloslaskelman, tilintarkastajan lausunnon, toimintakertomuksen ja toimintasuunnitelman.

- // Kuitit ja toiminnan selvitys avustuksen käytöstä.
 // Avustuksen käytöstä raportoidaan vuosittain yleisellä tasolla.
 // Pitää uutta anoessa tehdä kirjallinen selvitys entisen käytöstä.

Arvio taloudellisesta tilanteesta

Yhdistykset ovat varsin tyytyväisiä oman taloutensa tilaan siitä huolimatta, että suuri osa toimii melko pienien tulojen varassa. Selvästi yli puolet (60 %) yhdistyksistä pitää omaa taloustilannettaan hyvänä (taulukko 22). Kohtalaiseksi taloudellisen tilanteensa arvioivia on runsas viidesosa (22 %) ja huonona sen näkee joka kuudes (17 %) yhdistys. Näkemykset eivät eroa merkittävästi edellisvuotisista (Järjestöbarometri 2013).

Yli kolme neljäsosaa (78 %) lastensuojelun yleisyhdistyksistä ja kaksi kolmasosaa (66 %) eläkeläisyhdistyksistä pitää taloustilannettaan hyvänä. Runsas neljäsosa päihdeyhdistyksistä (29 %), aistivammayhdistyksistä (27 %) ja mielenterveysyhdistyksistä (27 %) arvioi taloudellisen tilanteensa olevan puolestaan huono. Jäsenmäärältään pienet yhdistykset pitävät taloustilannettaan muita yleisemmin huonona (liite 8). Myös taloudeltaan pienimmät ja suurimmat arvioivat tilannettaan keskikokoisia kriittisemmin.

TAULUKKO 22. Yhdistysten arvio taloudellisesta tilanteestaan alkuvuodesta 2014.

Toimiala*	Yhdistykset, jotka arvioivat taloudellisen tilanteensa olevan			n
	Hyvä %	Kohtalainen %	Huono %	
Kansanterveysyhdistykset				
yleis- ja monialayhdistykset	62	20	18	81
potilasyhdistykset	63	23	14	172
mielenterveysyhdistykset	36	37	27	56
työttömien yhdistykset	52	30	17	23
Lastensuojeluyhdistykset				
lastensuojelun yleisyhdistykset	78	8	14	51
sijaishuoltoyhdistykset	61	31	8	13
Vanhusyhdistykset				
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	56	19	25	93
eläkeläisyhdistykset	66	21	13	355
Vammaisyhdistykset				
invalidiyhdistykset	55	27	18	78
aistivammayhdistykset	54	19	27	37
kehitysvammayhdistykset	52	35	13	31
Päihdeyhdistykset	52	19	29	42
KAIKKI YHDISTYKSET	60	22	17	1 052

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

Vuoden 2014 alussa yhdistykset ennakoivat tulevalle vuodelle suhteellisen vakaita talousnäkyelmiä. Noin kaksi kolmesta (67 %) yhdistyksestä uskoo oman taloudellisen tilanteensa olevan vuoden kuluttua samanlainen kuin vuoden 2014 alussa (taulukko 23). Taloutensa heikkenemiseen uskoo vajaa neljäsosa (23 %) vastaajista ja joka kymmenes (10 %) arvioi sen kohenevan. Tulevaisuusarvio on suunnilleen sama kuin vuosi sitten – tilanteen heikkeneväksi ennakoivia on nyt kaksi prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2013 (Järjestöbarometri 2013).

Mielenterveysyhdistyksiä lukuun ottamatta yli puolet kaikkien toimialojen yhdistyksistä arvioi taloudellisen tilanteensa pysyvän ennallaan. Vajaa puolet (41 %) mielenterveysyhdistyksistä ennakoii taloustilanteensa huononevan. Runsas viidesosa (22 %) vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistyksistä uskoo taloustilanteensa paranevan vuoden kuluessa. Taloudeltaan pienimmissä yhdistyksissä talouden arvioidaan pysyvän muita yleisemmin ennallaan.

TAULUKKO 23. Yhdistysten vuoden 2014 alussa tekemä arvio taloudellisen tilanteensa muutoksesta vuoden kuluessa.

Toimiala*	Yhdistykset, jotka arvioivat taloudellisen tilanteensa			n
	Paranevan %	Pysyvän ennallaan %	Huononevan %	
Kansanterveysyhdistykset				
yleis- ja monialayhdistykset	8	76	16	79
potilasyhdistykset	8	69	23	167
mielenterveysyhdistykset	11	48	41	54
työttömien yhdistykset	13	57	30	23
Lastensuojeluyhdistykset				
lastensuojelun yleisyhdistykset	10	67	23	48
sijaishuoltoryhdistykset	8	85	8	13
Vanhusyhdistykset				
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	22	59	20	92
eläkeläisyhdistykset	7	71	22	347
Vammaisyhdistykset				
invalidiyhdistykset	15	60	25	75
aistivammayhdistykset	11	65	24	37
kehitysvammayhdistykset	14	59	28	29
Päihdeyhdistykset	8	68	24	38
Talousarvion menojen loppusumma v. 2014				
Alle 2 000 euroa	6	75	19	121
2 000–9 999	9	67	24	371
10 000–99 999	11	65	24	237
Vähintään 100 000	20	57	23	122
KAIKKI YHDISTYKSET	10	67	23	1 022

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

Yhdistyksiltä tiedusteltiin syitä niiden talouden huonoon tai heikkenevään tilaan sekä hyvään tai kohenevaan taloustilanteeseen. Osalla jäsenmäärät ja siten myös jäsenmaksutuotot ovat pienentyneet. Omaa varainhankintaa ei ole tai sen tuotot eivät riitä. Joillakin yksittäiset menoerät, kuten juhluvuoden vietto tai rakennusinvestoinnit ovat syöneet taloutta. Osalla palveluja tuottavista yhdistyksistä ostopalvelujen väheneminen tai loppuminen on kiristänyt taloustilannetta.

- // ELY-keskuksen päätös lakkauttaa yhdistykseltä avustus.
- // Kaupungin avustusten väheneminen ja tilojen/salien vuokran nousu.
- // Kaupungin järjestöavustukset ovat vuosi vuodelta pienentyneet.
- // Saamme rahoituksen RAY:ltä. RAY ei hyväksy kaikkia todellisia menoja, joten meille jää velkaa. Jos emme saa järjestettyä ulkopuolista tuloa velkaannumme vähitellen.
- // Jäsenmaksutulot putoavat omaa varainhankintaa ei ole.
- // Jäsenmaksuista suurin osa menee liitolle ja [...]piirille.
- // Ei kertakaikkiaan riitä avustukset eikä jäsenmaksut kata kuluja.
- // 90-vuotisjuhlavuosi syö resursseja.
- // On tehty suuria rakennusinvestointeja, jotka on tehty pankkilainalla.
- // Kaupungin ostopalveluiden väheneminen.

Yhdistykset arvioivat hyvän tai kohenevan taloustilanteensa perustuvan tarkkaan taloudenpitoon, jossa menot suhteutetaan käytössä oleviin tuloihin. Osalla yhdistyksistä on säästöjä, jotka toimivat talouden puskurina. Oman varainhankinnan onnistumiset ja kasvavan jäsenmäärän tuomat jäsenmaksutuotot ovat syynä joidenkin yhdistysten hyvään taloustilanteeseen. Osa yhdistyksistä on tyytyväisiä toiminta-avustustensa kehitykseen ja osa on saanut taloudellisesti merkittäviä lahjoituksia. Palveluja myyville yhdistyksillä niiden kysynnän kasvu ja lisääntyneet tuotot ovat hyvän tilanteen taustalla.

- // Eletään 'suu säkkiä myöten', menot tulojen mukaan.
- // Tarkka taloudenpito, ei oteta riskejä. Tehdään mihin on varaa.
- // Edellisten vuosien pienet mutta kuitenkin meille tärkeät voitot ovat kerryttäneet tarvittavaa puskuria.
- // Aktiivinen ja monipuolinen toiminta tuo uusia jäseniä.
- // Jäsenmaksun maksajia on, paikalliset yritykset avustavat tapahtumien kustannuksissa, kunnalta saa tilat ilmaiseksi.
- // Keräämme rahaa arpajaisilla, myyjäisillä, järjestämällä tansseja.
- // Olemme onnistuneet hyvin viimeisen 20 vuoden aikana kertyneiden varojen sijoittamisessa.
- // Toiminta pyörii kaupungin avustuksella ja olemme saamassa lisärahaa RAY:ltä.
- // Osaston saama testamenttilahjoitus tuo huomattavan lisän talouteen (pesä realisoid. syksyyn mennessä).
- // Uudet potilas/kuntoutusryhmät, hyvät tulot (kaupunki tilaa palveluja).
- // Asiakkaita on riittänyt ja säästötoimet ovat toteutuneet.

2.5 Sosiaali- ja terveysyhdistysten rekisteröinnit ja purkautumiset vuonna 2013

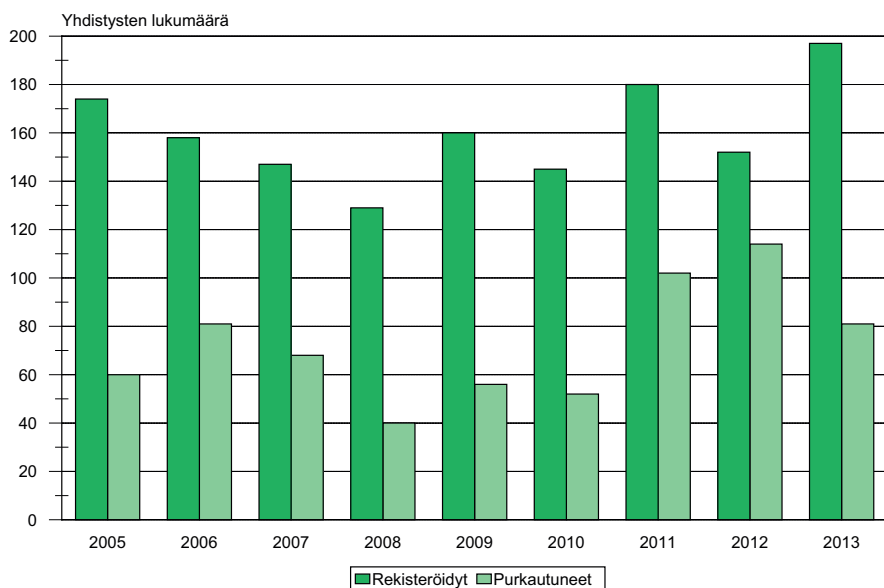
Vuonna 2013 rekisteröidyt uudet yhdistykset

Suomessa rekisteröidään uusia yhdistyksiä edelleen erittäin paljon. Tämä on merkki siitä, että rekisteröityä yhdistystä pidetään entiseen tapaan käyttökelpoisena muotona erilaisen kansalaistoiminnan toteuttamisessa. Uudenlaiset osallistumis- ja toimintamuodot ovat yleistyneet ja niiden kirjo kasvaa jatkuvasti, mutta ne eivät ole syrjäyttäneet perinteistä yhdistysmuotoista toimintaa.

Sosiaali- ja terveysjärjestökentässä on viime aikoina tapahtunut fuusioita ja niiden myötä jotkin valtakunnallisista järjestöistä ja myös paikalliset yhdistykset ovat yhdistäneet voimiaan muodostamalla suurempia kokonaisuuksia. Suurien yksiköiden syntymisen kanssa samaan aikaan tapahtuu kuitenkin koko ajan myös vastakkaista kehitystä, kun vuosittain rekisteröidään yhä pienempien ja spesifimpien potilas-, vamma- ja diagnoosiryhmien erityistarpeisiin vastaavia yhdistyksiä.

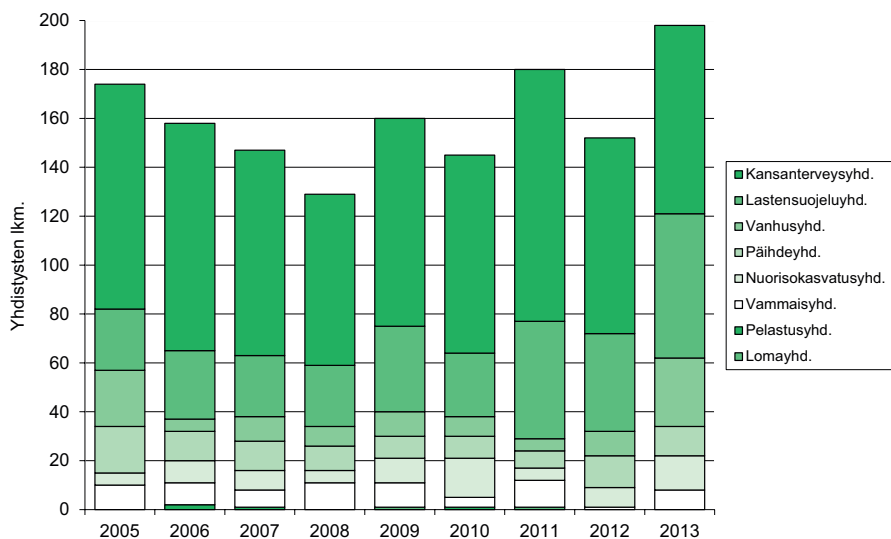
Vuonna 2013 Suomessa rekisteröitiin 2 516 uutta yhdistystä (Patentti- ja rekisterihallituksen Yhdistysnetti). Niistä 198 eli kahdeksan prosenttia on sosiaali- ja terveysyhdistyksiä. Kun samaan aikaan purkautui 81 yhdistystä, on nettolisäys 116 yhdistystä (kuvio 7). Järjestöbarometrien tarkastelun kattamana aikana eli vuosina 2005–2013 on rekisteröity yhteensä 1 443 sosiaali- ja terveysyhdistystä ja niitä on purkautunut 654. Näin ollen kuuden viime vuoden aikana rekisterissä olevien alan yhdistysten määrä on lisääntynyt 779:llä.

Vuoden 2013 uusien alan yhdistysten rekisteröintimäärä 198 on koko tarkastellun ajanjakson suurin. Rekisteröintien määrä kasvoi edellisvuodesta 45:llä. Toimialan osuus kaikista uusien yhdistysten rekisteröinneistä on hieman pitkän aikavälin keskiarvoa korkeampi, sillä kaikista 1900-luvun rekisteröinneistä sosiaali- ja terveysyhdistysten osuus oli kuusi prosenttia (Siisiäinen, 2002). Myös rekisteröintien absoluuttinen määrä on hieman viime vuosikymmenien lukuja suurempi, sillä sosiaali- ja terveysyhdistyksiä rekisteröitiin 1980-luvulla keskimäärin 150 vuodessa ja 1990-luvulla hieman yli 200 vuodessa (Siisiäinen, 2005).

KUVIO 7. Vuosina 2005–2013 rekisteröidyt (yhteensä 1 443) ja purkautuneet (yhteensä 654) sosiaali- ja terveysyhdistykset.

Vuonna 2013 rekisteröidyistä sosiaali- ja terveysyhdistyksistä runsas kolmasosa (39 %) on kansanterveysyhdistyksiä (kuvio 8). Lastensuojeluyhdistyksiä on vajaa kolmasosa (30 %), nuorisokasvatusyhdistyksiä seitsemän prosenttia ja päihdeyhdistyksiä kuusi prosenttia. Eri toimialojen osuudet uusista yhdistyksistä ovat pysyneet vuosittain melko samansuuruisina.

KUVIO 8. Vuosina 2005–2013 rekisteröidyt sosiaali- ja terveysyhdistykset (n=1443) toimialoittain.

Tarkempien toimialaluokkien mukaan uusien sosiaali- ja terveysyhdistyksien lukumäärältään suurimman ryhmän muodostavat ”muut lastensuojeluyhdistykset”, johon kuuluvia yhdistyksiä on 56 eli yli neljäsosa kaikista uusista alan yhdistyksistä. Enemmistö niistä on päiväkotien tuki- ja vanhempainyhdistyksiä. Uusien yhdistysten toiseksi suurin ryhmä on kansanterveysyhdistyksiin kuuluvat hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät ”muut sosiaali- ja terveysyhdistykset”³ (taulukko 24). Niitä on 49 eli neljäsosa kaikista vuonna 2013 rekisteröidyistä alan yhdistyksistä.

Vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistyksiä on yhdeksän prosenttia, nuorisokasvatusyhdistyksiä seitsemän prosenttia ja potilasyhdistyksiä kuusi prosenttia uusista yhdistyksistä. Muiden toimialojen osuus vaihtelee yhdestä viiteen prosenttiin.

TAULUKKO 24. Vuonna 2013 rekisteröidyt sosiaali- ja terveysyhdistykset toimialoiltaan.

Toimiala/toimialan alaluokka	n	%
Kansanterveysyhdistykset		
yleis- ja monialayhdistykset	3	2
potilasyhdistykset	12	6
kuntoutus- ja hoitopalveluyhdistykset	1	1
mielenterveysyhdistykset	5	3
työttömien yhdistykset	7	4
muut sosiaali- ja terveysyhdistykset	49	25
(joista kansainvälisesti toimivia	16	8)
(syrjäytymisen ehkäisyyn pyrkiviä	9	5)
Lastensuojeluyhdistykset		
lastensuojelun yleisyhdistykset	2	1
sijaishuoltoryhdyhdistykset	1	1
muut lastensuojeluyhdistykset	56	28
(joista päiväkotien vanhempainyhdistyksiä	34	17)
Vanhusyhdistykset		
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	18	9
eläkeläisyhdistykset	10	5
Vammaisyhdistykset		
invalidiyhdistykset	1	1
aistivammayhdistykset	2	1
kehitysvammayhdistykset	4	2
muut vammaisyhdistykset	1	1
Nuorisokasvatusyhdistykset	14	7
Päihdeyhdistykset	12	6
YHTEENSÄ	198	100

³ Luokituksessa käytetyn toimialamallin periaatteena on yhdistysten jaottelu pääasiassa sen mukaan, mille ihmisryhmälle niiden toiminta on suunnattu. Nykyään luokituksen heikkoutena on se, että huomattava osa uusista yhdistyksistä suuntaa toimintansa yhtä ihmisryhmää laajemmalle väestölle tai muulla kuin luokitusrungossa käytetyllä logiikalla rajatulle joukolla ihmisiä. Siksi moni uusista yhdistyksistä tulee luokitelluksi ”muut sosiaali- ja terveysyhdistykset” -luokkaan.

Vuonna 2013 rekisteröidyistä ”muista sosiaali- ja terveysyhdistyksistä” kahdeksalla on ulkomaisiin kohteisiin suunnattuja toimintamuotoja. Niitä ovat esimerkiksi luonnonkatastrofien tai suuronnettomuuksien uhreille ja muuten vähäosaisille ja -varaisille ihmisille tarjotut avustumuodot. Yhdistykset tarjoavat humanitaarista apua ja pyrkivät osallistumaan ja vaikuttamaan esimerkiksi kehitysmaissa tai kriisi- ja onnettomuusalueilla tapahtuvaan auttamistyöhön sekä elinolosuhteiden kohentamiseen. Kansainvälisesti toimivien yhdistysten kohdealueita on esimerkiksi Burkina Fasossa, Intiassa, Keniassa, Somaliassa, Sri Lankassa sekä tarkemmin erittelemättömillä alueilla. Muilla tämän toimialan kotimaassa toimivilla uusilla yhdistyksillä toiminnan tarkoituksena on esimerkiksi ehkäistä syrjäytymistä, edistää vankien ja maahanmuuttajien integroitumista yhteiskuntaan, auttaa ja tukea rauhanturva- ja kriisinhallintatehtävissä vammautuneita ja sairastuneita sekä edistää laajasti erilaisten ihmisryhmien hyvinvointia.

Uusia rekisteröityjä potilasyhdistyksiä ovat esimerkiksi syöpälästen ja rintasyöpäkuntoutujien yhdistykset, suolioireisten allergialasten yhdistys ja sisäilmasta sairastuneiden yhdistys.

Esimerkkejä uusista lastensuojeluyhdistyksistä ovat peräti 34 päiväkotien vanhempainyhdistystä, maahanmuuttajavanhempien yhdistys, monikielisten perheiden yhdistys, yksin lastaan odottavien ja lapsen saaneiden äitien yhdistys sekä Etävanhempien liitto ry.

Vuonna 2013 rekisteröityjä uusia vanhusyhdistyksiä ovat esimerkiksi kymmenen eläkeläisyhdistystä sekä ikääntyneiden asumista, kotiapua ja omaishoitoa edistämään pyrkivät yhdistykset.

Uusien vammaisyhdistysten toiminnan tarkoituksena on esimerkiksi kehittää apuvälineitä lukesteisille, edistää vinkkipuhemenetelmän hyödyntämistä sisäkorvaistutteen käyttäjillä, tukea vammaisten lasten ABR-kuntoutusta (Advanced Biomechanical Rehabilitation) ja PRT-menetelmän (Pivotal Response Training) käyttöä autistisesti käyttäytyvillä ja kielen kehityksen erityisvaikeuksia omaavilla ihmisillä.

Nuorisokasvatusyhdistysten tavoitteena on esimerkiksi järjestää maahanmuuttajanuorille toimintaa, organisoida yhteisöasumista sekä parantaa nuorten elämänhallinnan taitoja ja ehkäistä syrjäytymistä.

Uusia päihdeyhdistyksiä ovat esimerkiksi kaksi Kris-yhdistystä, yksi raittiusseura ja A-kiltayhdistys, riippuvuussairaiden ja omaisten tukiyhdistys sekä matalan kynnyksen kohtaamispaikkaa ylläpitävä kokemus- ja vertaistoimintayhdistys.

Vuonna 2013 purkautuneet yhdistykset

Yhdistysrekisterin purkautuneiden yhdistysten PURKKI-tietokannan⁴ mukaan vuonna 2013 Suomessa purkautui yhteensä 822 yhdistystä. Yhdistysten nimien perusteella tehdyn arvion mukaan niistä 81 eli kymmenen prosenttia on sosiaali- ja terveysyhdistyksiä. Alalta purkautuneiden yhdistysten määrä on vaihdellut tarkasteluvuosina 40:stä 114:aan (kuvio 9).

⁴ <http://yhdistysrekisteri.prh.fi:9057/haku.htm>

Viime sotiin liittyneiden yhdistysten edellisvuosina lisääntynyt purkautumisten määrä ei jatkanut vuonna 2013 kasvuaan. Vammaisyhdistyksiin lukeutuvia sotainvalidiyhdistyksiä ja vanhusyhdistyksiin kuuluvia veteraaniyhdistyksiä oli purkautuneissa yhdistyksissä yhteensä 12, eli 15 prosenttia kaikista purkautuneista sosiaali- ja terveysyhdistyksistä. Vuonna 2012 niitä oli yhteensä 31 eli yli neljäsosa (27 %) kaikista purkautuneista alan yhdistyksistä.

Purkautuneista sosiaali- ja terveysyhdistyksistä kolmasosa (28 yhdistystä) on kansanterveysyhdistyksiä ja neljäsosa (20 yhdistystä) vanhusyhdistyksiä sekä lastensuojeluyhdistyksiä (19 yhdistystä). Vammaisyhdistyksiä on vajaa kymmenesosa eli seitsemän yhdistystä. Päihdeyhdistyksiä on purkautunut neljä, lomayhdistyksiä kaksi ja nuorisokasvatusyhdistyksiä yksi.

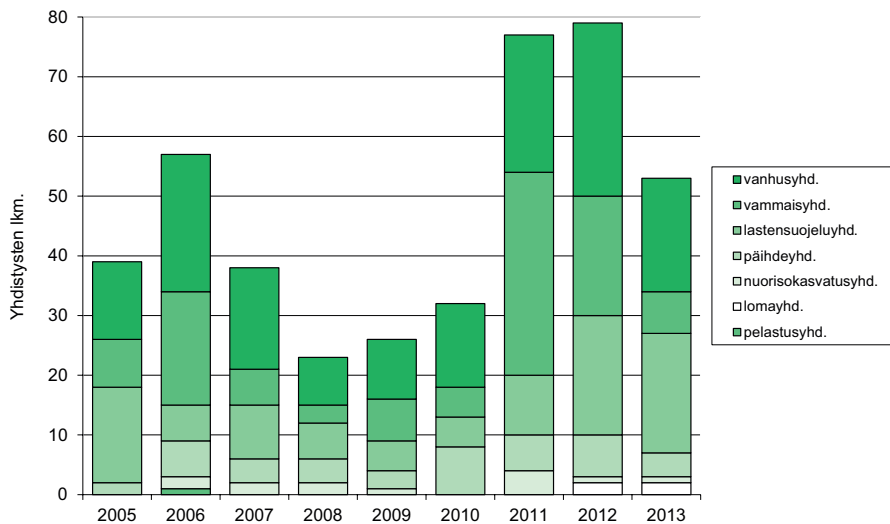
Purkautuneiden kansanterveysyhdistysten suurimman ryhmän muodostavat 12 potilasyhdistystä. Muita purkautuneita kansanterveysyhdistyksiä ovat viisi työttömien yhdistystä, viisi mielenterveysyhdistystä sekä kuusi muuta terveyteen ja hyvinvointiin liittyvää yhdistystä.

Lakanneista lastensuojeluyhdistyksistä seitsemän on lastensuojelun yleisyhdistyksiä, kaksi sijaishuoltoyhdistyksiä ja 11 muita lastensuojeluyhdistyksiä, enimmäkseen päiväkotien vanhempainyhdistyksiä.

Vanhusyhdistyksistä seitsemän on veteraaniyhdistyksiä ja yhtä monta yleis-, asumis- ja palveluyhdistyksiä. Eläkeläisyhdistyksiä on purkautunut viisi.

Purkautuneiden vammaisyhdistysten suurimman ryhmän muodostavat viisi sotainvalidiyhdistystä. Lisäksi vuonna 2013 purkautui kaksi muuta invalidiyhdistystä.

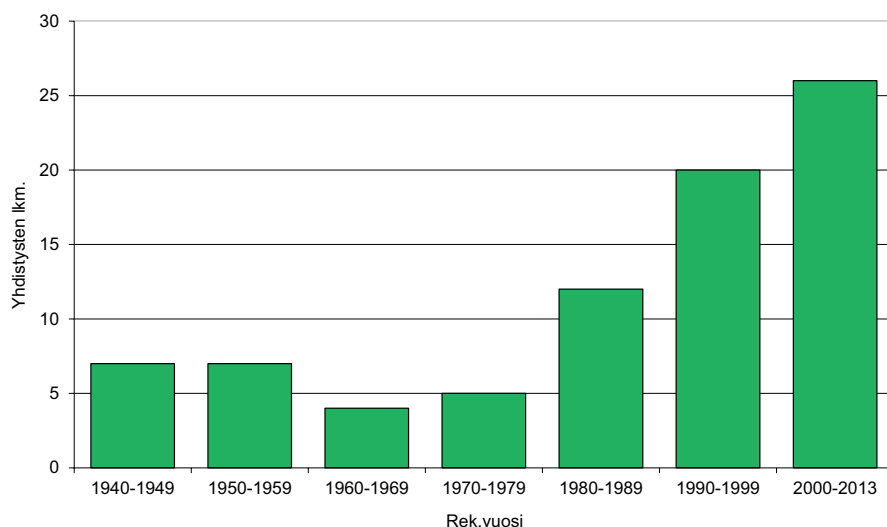
Päihdeyhdistyksistä kahden toiminta liittyi huumeriippuvuuksiin, yksi oli A-kiltayhdistys ja yksi raittiusyhdistys.

KUVIO 9. Vuosina 2005–2013 purkautuneet sosiaali- ja terveysyhdistykset (n=654) toimialoittain.

Suuri osa toimintansa lopettaneista sosiaali- ja terveysyhdistyksistä on suhteellisen nuoria (kuvio 10), kuten aiempinakin vuosina on havaittu (mm. Järjestöbarometri 2013). Lähes joka kolmas (32 %) vuoden 2013 aikana purkautuneista yhdistyksistä oli rekisteröity 2000-luvulla. Purkautuneiden yhdistysten keski-ikä oli 26, sillä niiden rekisteröintivuoden keskiarvo on 1987. Vanhin vuonna 2013 purkautuneista sosiaali- ja terveysyhdistyksistä oli rekisteröity vuonna 1941. Kaksi nuorinta oli rekisteröity vuonna 2013, eli ne ehtivät toimia vain alle vuoden.

Kaikkein lyhytikäisimpien yhdistysten purkautuminen liittyy usein siihen, että tarkoituksena olevan toimintaidean tai toimintamuodon toteuttamiseen tarvittavien toiminta-avustusten hankintaan ja hallinnointiin vaaditaan yhdistyksen rekisteröimistä. Mikäli tarkoitusta varten perustettu yhdistys ei onnistu saamaan tarvitsemaansa rahoitusta, se voi purkautua toimintaedellytysten puuttuessa varsin nopeasti. Toinen esimerkki suhteellisen lyhytikäisistä yhdistyksistä ovat hankkeiden hallinnointia varten perustetut yhdistykset, jotka purkautuvat usein varsin nopeasti hankkeiden loppuessa.

KUVIO 10. Vuonna 2013 purkautuneet sosiaali- ja terveysyhdistykset (n=81) rekisteröintivuosittain.

3 Valtakunnalliset järjestöt

Tässä luvussa tarkastellaan valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaa Järjestöbarometrikyselyyn vastanneilta 98 järjestöjohtajalta alkuvuodesta 2014 kerätyn kyselyaineiston perusteella. Lisäksi luvussa on hyödynnetty Raha-automaattiyhdistyksen avustamiltaan järjestöiltä keräämiä toimintatietoja sekä Valviran yksityisiä sosiaalipalveluja koskevaa tiedonkeruuta. Luvun aluksi tarkastellaan järjestöjen ajankohtaistilannetta, erityisesti toiminnan muutosarvioita, toiminnan painopisteitä sekä huolen- ja tyytyväisyydenaiheita. Toiminnan resursseista käsitellään järjestöjen henkilöstöä ja taloutta sekä niiden kehitystä. Luvun loppuun tarkastellaan järjestöjen palvelutoiminnan ajankohtaistilannetta sekä Valviran kokoamia tietoja yksityisistä sosiaalipalveluista.

Järjestöjen arvioita niiden hallinnollisen työn kuormittavuudesta sekä vapaaehtoistoiminnan tilanteesta käsitellään erityisteemaluvuissa neljä ja järjestöjen vaikuttamistoimintaa erityisteemaluvussa viisi.

3.1 Toiminnan ajankohtaistilanne

Käynnissä olevat muutokset

Järjestöjohtajia pyydettiin arvioimaan oman järjestönsä muutostilannetta asteikolla *ei muutosta–voimakas muutos*. Runsas kaksi kolmasosaa (68 %) vastaajista arvioi, että omassa järjestössä on käynnissä voimakas muutos. Noin neljäsosa (24 %) arvioi muutoksen kohtalaiseksi ja alle kymmenesosa (8 %) vähäiseksi tai olemattomaksi (taulukko 25).

Muutoksen arvioivat keskimääräistä useammin voimakkaaksi vanhusjärjestöt ja kansanterveysjärjestöt, ja selvästi harvemmin päihdejärjestöt.

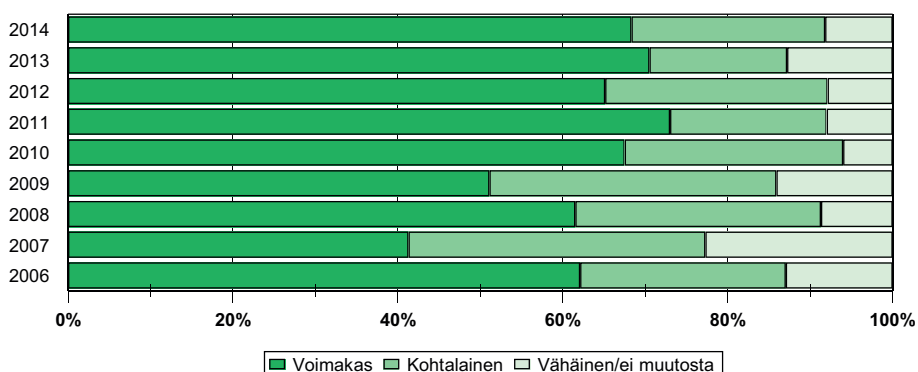
TAULUKKO 25. Valtakunnallisten järjestöjen johtajien arviot järjestössä käynnissä olevasta muutostilanteesta toimialoitain.

Toimiala*	Voimakas muutos	Kohtalainen muutos	Ei muutosta/ vähäinen muutos	n
	%	%	%	
Kansanterveysjärjestöt	76	18	5	38
Lastensuojelujärjestöt	63	31	6	16
Vanhusjärjestöt	90	10	0	10
Vammaisjärjestöt	53	29	18	17
Päihdejärjestöt	40	40	20	10
KAIKKI JÄRJESTÖT	68	24	8	98

* Toimialoitaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia järjestöjä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki järjestöt -rivillä nekin on laskettu mukaan.

Edellisvuoteen verrattuna muutosarvioissa on tapahtunut hienoista lieventymistä. Vuonna 2014 voimakasta muutosta arvioivien osuus on kaksi prosenttiyksikkö pienempi kuin vuotta aiemmin. Myös vähäiseksi tai olemattomaksi muutoksen arvioivia on tänä vuonna hieman (viisi prosenttiyksikköä) enemmän.

Arvioita järjestössä käynnissä olevista muutoksista on kysytty vuodesta 2006 lähtien (kuvio 11). Kuten kuviosta voidaan havaita, muutoksen voimakkuuden arvioissa ei ole selkeää muutostrendiä. Kaikkina vuosina vähintään puolet järjestöjohtajista on arvioinut käynnissä olevan muutoksen voimakkaaksi. Suurimmillaan muutoksen arvioitiin olevan vuonna 2011, jolloin 73 prosenttia arvioi sen voimakkaaksi. Vähiten muutosta oli järjestöjohtajien mukaan vuonna 2009, jolloin voimakkaaksi oman järjestönsä muutostilanteen arvioi 51 prosenttia vastaajista.

KUVIO 11. Valtakunnallisten järjestöjen johtajien (n=80–110) arvio toiminnan muutoksesta vuosina 2006–2014.

Yli puolet (54 %) järjestöjohtajista arvioi järjestönsä toiminnan olevan laajentumassa. Keskimääräistä useammin laajentumista on tapahtumassa kansanterveys- ja lastensuojelujärjestöissä (taulukko 26). Noin kolmannes (31 %) arvioi toiminnan laajuuden pysyvän ennallaan. Useimmin tämä tilanne on päihde- ja

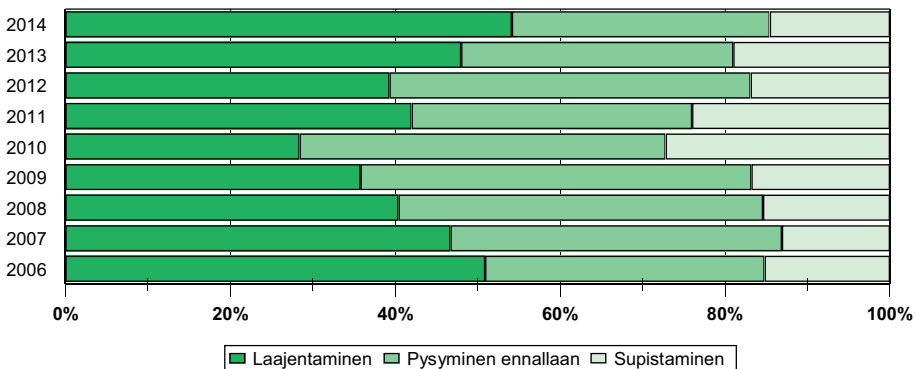
vanhusjärjestöissä. 15 prosentin mukaan oman järjestön toimintaa ollaan supistamassa. Vammaisjärjestöjen johtajista näin arvioi lähes puolet (47 %).

TAULUKKO 26. Valtakunnallisten järjestöjen johtajien arviot järjestössä käynnissä olevan muutoksen suunnasta toimialoitain.

Toimiala*	Laajentaminen	Pysyminen ennallaan	Supistaminen	n
	%	%	%	
Kansanterveysjärjestöt	73	19	8	37
Lastensuojelujärjestöt	63	31	6	16
Vanhusjärjestöt	40	50	10	10
Päihdejärjestöt	33	56	11	9
Vammaisjärjestöt	24	29	47	17
KAIKKI JÄRJESTÖT	54	31	15	96

* Toimialoitaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia järjestöjä on kysymykseen vastanneissa alle yhdeksän. Kaikki järjestöt -rivillä nekin on laskettu mukaan.

Kuvioon 12 on koottu järjestöjohtajien arviot toiminnan volyymin muutoksista vuosina 2006–2014. Kuten kuviosta voidaan havaita, järjestönsä toimintaa laajentavien osuus on vähentynyt tasaisesti vuosina 2006–2010. Vuonna 2010 toimintaansa laajentavien järjestöjen osuus oli pienimmillään (28 %) ja sitä supistavien osuus suurimmillaan (27 %). Vuoden 2010 jälkeen valtakunnallisissa järjestöissä on alettu taas laajentaa toimintaa. Vuonna 2014 laajentamista arvioidaan tapahtuvan useimmin koko tarkastelujaksolla. Vuonna 2014 kasvua arvioivien osuus on kuusi prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuonna 2013. Toimintaansa supistavien osuus on vähentynyt vuoden aikana neljällä prosenttiyksiköllä.

KUVIO 12. Valtakunnallisten järjestöjen johtajien (n=79–112) arvio toiminnan muutoksen suunnasta vuosina 2006–2014.

Järjestöjohtajia pyydettiin kuvaamaan avoimin vastauksin, mitä järjestössä käynnissä olevat muutokset käytännössä ovat olleet. Toimintaansa laajentavissa järjestöissä asiakas- ja jäsenmäärät ovat kasvaneet ja toisaalta järjestöissä on haluttu lisätä omaa toimintaa.

- // Asiakasmäärät, toiminnon alueet ja uudet paikallisyhdistykset ovat kasvussa.*
- // Ehkäisevä työ laajenee, jäsenmäärä lisääntyy.*
- // Kohderyhmän voimakas kasvu.*
- // Haluamme auttaa useampia lapsia ja perheitä. Lisätä ennaltaehkäisyä.*
- // Haemme neljättä vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin toimea ja odotukset ovat toiveikkaat.*

Myös yhteiskunnan muutokset, kuten lainsäädännön uudistaminen, heijastuvat järjestöjen toimintaan.

- // Vaikuttamistyö laajenee koska lainsäädäntö uudistuu ja koko sosiaali- ja terveysalan uudistukset vaikuttavat työhömmä. [...] alalla tapahtuu myös palveluun liittyvää uudistusta.*

Osassa järjestöistä toiminnan laajentamiselle ei nähdä tarvetta.

- // Järjestömme toiminta on löytänyt omat muotonsa. Emme toimi kasvu-johtoisesti, vaan toiminnan laatua kehittäen.*
- // Toiminnan painopistealueet ovat ja pysyvät, mutta toiminnan sisältö ja muodot muuttuvat. Laajentaminen ei ehkä niinkään tarkoita volyyymiä vaan laaja-alaisuutta.*

Toiminnan supistaminen liittyy useissa järjestöissä palvelutoiminnan supistamiseen ja hävittyihin kilpailutuksiin.

- // Hävityn Kela-kurssien tarjouskilpailun jälkeen kuntoutustoiminnan uudelleen organisoiminen jatkuu, tyhjilleen jääneiden tilojen vuokraaminen käynnissä – sopivaa vuokralaista ei ole vielä löytynyt.*
- // Palvelutoiminta vaikeuksissa, henkilökunta ei pysy muutoksessa mukana. Vastustusta aiheuttaa siirtyminen vanhasta kulttuurista uuteen.*
- // Palvelutuotannossa suurimmat muutokset, kilpailutuksissa häviäminen tarkoittaa ko. toiminnan supistamista.*

Myös rahoituksen riittämättömyys tai vähentyminen aiheuttaa toiminnan supistamista. Toiminnan supistaminen on käytännössä merkinnyt myös työntekijöiden irtisanomisia.

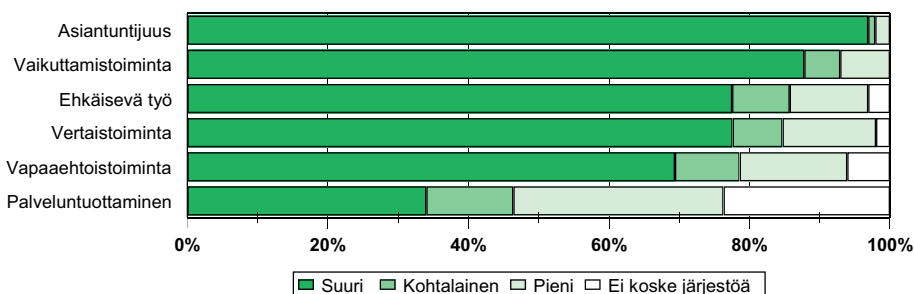
- // Järjestömme saamat avustukset eivät kasva, mutta menot kyllä. Tämä heijastuu siihen, ettei toimintaamme voi laajentaa paljoakaan.*
- // Rahoituksen riittämättömyydestä ja yhteiskunnan muutoksista johtuva rahoituspuutteen laajentamisen tarve, toimintojen tiivistäminen ja tarkempi rajaaminen ydintehtäviin, järjestörakenteen kehittämisen tarve, vaikuttamistyön kehittämisen tarve.*
- // RAY:n yleisavustus ei kata liiton yleisavustettavaa toimintaa kuin osin ja siksi joudutaan YT:n kautta vähentämään väkeä.*

Useissa vastauksissa kuvattiin myös järjestössä meneillään olevaa sukupolvenvaihdosta ja muita henkilöstövaihdoksia, jotka muuttavat järjestön toimintaa.

- // Järjestön pitkäaikainen toiminnanjohtaja jäi eläkkeelle ja uusi toiminnanjohtaja vaihtui talon ulkopuolelta.
- // Vaihdotset puheenjohtaja- ja luottamushenkilötehtävissä.
- // Sukupolvenvaihdos toimivassa johdossa.
- // Henkilöstövaihdoksia joka tasolla.

Toiminnan painopisteet

Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen keskeisimmät toimintamuodot ovat asiantuntijuus ja vaikuttamistoiminta. Näistä asiantuntijuuden arvioi toimintansa kannalta suureksi painopisteeksi 97 prosenttia järjestöjohtajista (kuvio 13). Vaikuttamistoiminnan painoarvo toiminnassa on suuri 88 prosentilla järjestöistä (ks. valtakunnallisten järjestöjen vaikuttamistoiminnasta tarkemmin luku 5.1).

KUVIO 13. Eri osa-alueiden painoarvo valtakunnallisten järjestöjen (n=95–98) toiminnassa 2014 alussa.

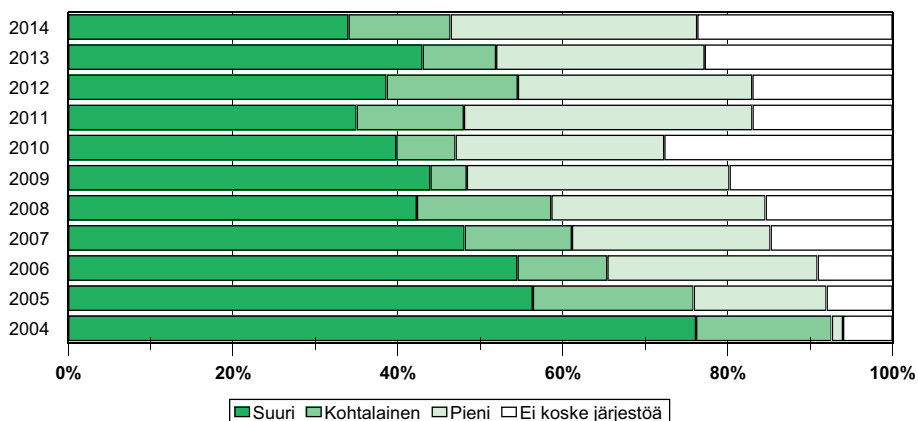
Ehkäisevä työ ja vertaistoiminta kuuluvat keskeisesti suurimman osan järjestöjä toimintaan. Näiden painoarvon arvioi toimintansa kannalta suureksi yhtä suuri osuus, 78 prosenttia vastaajista. Ehkäisevän työn ja vertaistoiminnan rooli on enintään vähäinen 14–15 prosentille valtakunnallisista järjestöistä.

Vapaaehtoistoiminta on keskeinen toimintamuoto 69 prosentille valtakunnallisista järjestöistä. Enintään vähäinen sen merkitys on noin viidennekselle (21 %) järjestöistä.

Valtakunnallisista sosiaali- ja terveysjärjestöistä noin kolmannekselle (34 %) palveluntuottaminen on painopisteenä suuri omassa toiminnassa. Yli puolelle (54 %) järjestöistä merkitys on enintään vähäinen ja runsaalle kymmenesosalle (12 %) kohtalainen.

Järjestöjohtajia on pyydetty arvioimaan toimintansa painopisteitä vuosittain vuodesta 2004 saakka. Painopisteissä ei ole havaittavissa selkeää muutostrendiä lukuun ottamatta palveluntuottamista ja vaikuttamistoimintaa. Palveluntuottamisen merkityksen toiminnan painopisteenä arvioitiin vähenevän vuosina 2004–2011. Vuosina 2012 ja 2013 palveluntuottamisen merkitys hieman kasvoi, mutta vuonna 2014 taas laski vuoden 2011 tasolle (kuvio 14). Ero kymmenen vuoden takaiseen arvioon on huima, sillä vuonna 2004 palvelutoiminnan näki toiminnassaan suureksi painopisteeksi kaksi kolmasosaa (67 %) järjestöjohtajista ja vuonna 2014 noin

kolmasosa (34 %). Vaikuttamistoiminnan merkitys on kasvanut vuodesta 2009 (ks. valtakunnallisten järjestöjen vaikuttamistoiminnasta tarkemmin luku 5.1).

KUVIO 14. Valtakunnallisten järjestöjen (n=76–110) arvio palveluntuottamisen painoarvosta toiminnassaan vuosina 2004–2014.

Valtakunnallisten järjestöjen johtajia pyydettiin arvioimaan eri painopisteiden merkitystä järjestönsä toiminnassa myös 3–5 vuoden kuluttua. Kaikkien kysyttyjen painopisteiden merkityksen arvioidaan kasvavan hieman lähivuosina. Eniten järjestöjohtajien mukaan kasvaa vapaaehtoistoiminnan painoarvo: sen merkityksen tulevana vuosina suureksi arvioivien osuus on kahdeksan prosenttiyksikköä suurempi verrattuna tämän vuoden arvioihin.

Järjestöjohtajien huolen- ja tyytyväisyydenaiheet

Järjestöjohtajilta pyydettiin nimeämään sekä suurin huolen- että tyytyväisyydenaihe järjestön toiminnassa tällä hetkellä. Huolenaiheina nousivat esiin erityisesti järjestön rahoituksen riittävyys, henkilöstön jaksaminen, hankintalaki ja kilpailutukset, huono-osaisuuden lisääntyminen sekä yleinen yhteiskunnallisen ilmapiirin ja arvojen koventuminen.

// RAY:n yleisavustus liian alhainen jotta pystyttäisiin tekemään suunnitellusti työtä. Miten uudistukset vaikuttavat työn määrään, on vaikea ennakoida. Muutenkin vaikeata ennakoida työn määrä ja tulevaisuutta koska taloudellinen tilanne on hyvin epämääräinen.

// Järjestön taloudelliset resurssit ovat nykyisiin tehtäviin nähden ja meneillä olevan murroksen hyvän hallinnan kannalta pienet. Ilman ammattityön lisäämistä ei kyetä lisäämään tavoitteellista vapaaehtoistyötä ja laadukasta vertaistoimintaa.

// Kuntien taloudellisesta tilanteesta, RAY:n avustuslinjauksista.

// RAY:n rahoituksen kehityksestä omalla kentällä. Investointiavustusten tulevaisuudesta.

// Henkilöresurssien riittävydestä, jos joku sairastuu.

// Henkilöstön jaksamisesta muutosten keskellä.

// Omasta jaksamisestani, työyhteisön selviytymisestä muutoksessa.

- // *Henkilökunnan jaksamisesta. Jatkuvasti pitää tehdä enemmän, paremmin, näkyvämmiin ja arviointia kehittäen. Kaikki tämä on hyväksi, mutta silti pelkään venymisen kostautuvan jossakin muodossa.*
- // *Järkevän palvelutuotannon edellytyksistä nykyisessä kuntien tavassa kilpailuttaa erityisryhmien palveluja.*
- // *Julkiset hankinnat ja hankintalain tulkinta huolestuttavat. Puitesopimukset ovat järjestön näkökulmasta hankalia, puitesopimus ei takaa yhtään ostoa.*
- // *Huono-osaisimpien kansalaisten tilanne ei lähitulevaisuudessa näyttäisi kohenevan, kun yhä useammin vaaditaan hyvinvointivaltion leikkaamista/sopeuttamista.*
- // *Lasten ja lapsiperheiden uupumuksesta ja näköalattomuudesta.*
- // *Asenteiden koventumisesta ja kuntoutuksen arvostuksen vähenemisestä.*

Järjestöjohtajien tyytyväisyydenaiheita ovat mm. osaava ja sitoutunut henkilökunta, järjestön jäsenmäärän ja vapaaehtoisten määrän kasvu, toiminnan arvostus, onnistunut yhteistyö eri tahojen kanssa sekä onnistunut vaikuttamistoiminta.

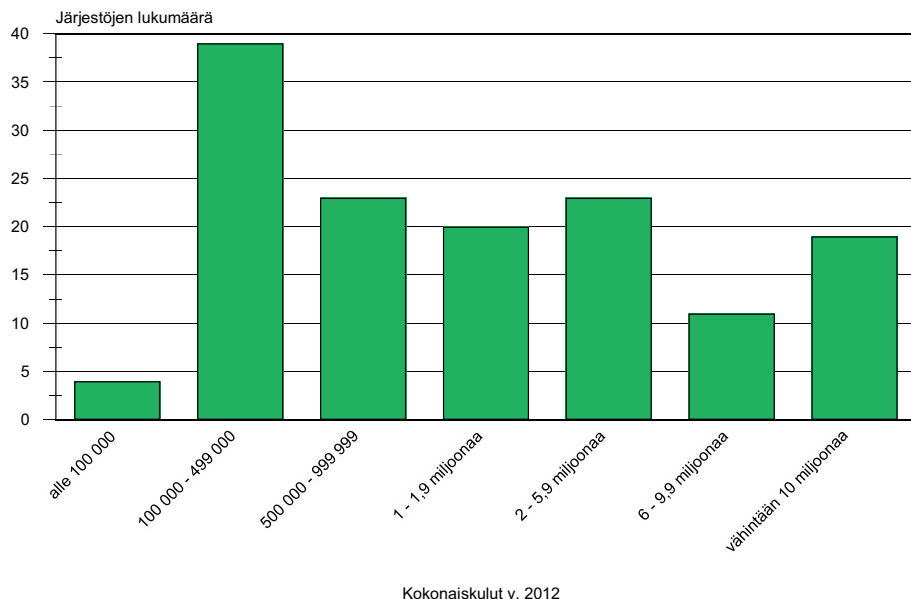
- // *Henkilökunta on asiantuntevaa ja sitoutunutta. Potentiaalia on paljon ja paljon on myös saatu aikaan.*
- // *Sitoutumisesta työhön.*
- // *Henkilöstön asiantuntijuus kehittynyt, jäsenyhdistysten ovat paljon aktiivisempia kuin aikaisemmin ja yhteistyö kuntien kanssa kehittynyt.*
- // *Järjestömme jäsenmäärä kasvaa edelleen, korkea järjestäytymisaste kohderyhmässä, saamme hyvää palautetta jäseniltä ja yhteistyökumppaneilta toiminnastamme, osaava ja motivoitunut henkilöstö, kehittynyt ja ketterä järjestö.*
- // *Vapaaehtoistoiminnan merkitys ymmärretään, järjestö uudistuu mm. sosiaalisen median avulla.*
- // *Edunvalvonnan onnistumisesta. Tällä hallituskaudella olemme onnistuneet luomaan ministereihin hyvät kontaktit. Samoin ministeriön virkamiesten kanssa yhteisiä tavoitteita on saavutettu ja yhteistyö ollut tosi sujuvaa.*
- // *Edunvalvonnan puolella tullut muutamia onnistumisia ja olemme melko hyvin pystyneet säilyttämään valppautemme tällä saralla.*

3.2 Talous ja henkilöstö

Toiminnan kokonaiskulut

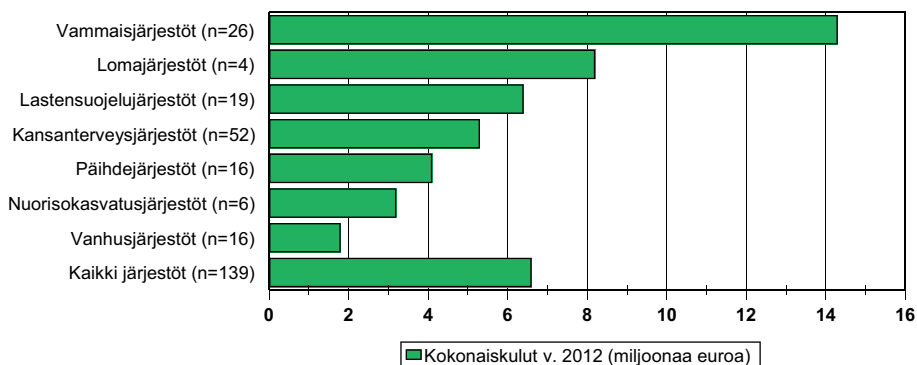
Järjestöbarometrin perusjoukon 150 valtakunnallisesta sosiaali- ja terveysjärjestöstä 139:n taloustiedot sisältyvät Raha-automaattiyhdistyksen keräämiin vuoden 2012 avustustietoihin. Loput 11 eivät ole saaneet RAY-avustusta tai tietoa niiden kokonaiskuluista kyseiseltä vuodelta ei ole. Näiden 139 järjestön yhteenlasketut toiminnan kokonaiskulut vuonna 2012 olivat 917 miljoonaa euroa. Järjestöjen talouden kokoerot ovat varsin suuria. Keskimääräiset kokonaiskulut olivat 6,6 miljoonaa. Suurimmillaan ne olivat kahdella järjestöllä yli 120 miljoonaa ja pienimmillään neljällä järjestöllä alle 100 000 euroa.

Miljoonan euron raja jakaa järjestöt melko tarkasti kahtia, sillä 48 prosentilla toiminnan kokonaiskulut olivat alle miljoona ja 52 prosentilla vähintään miljoona euroa. Noin kolmasosalla (31 %) kokonaiskulut olivat alle 500 000 euroa ja yli neljäsosalla (29 %) järjestöistä vähintään kymmenen miljoonaa (kuvio 15).

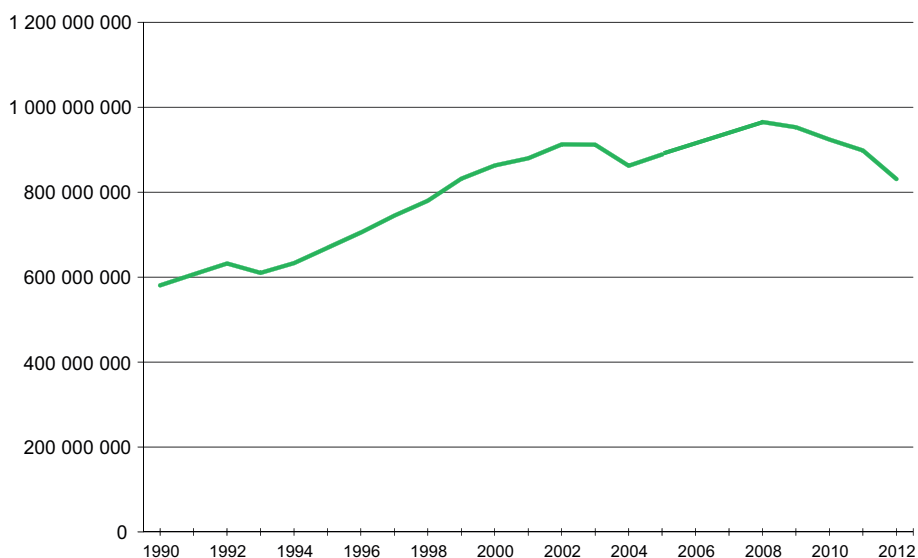
KUVIO 15. RAY-avustusta saaneet valtakunnalliset järjestöt (n=139) vuoden 2012 toiminnan kokonaiskulujen mukaan (lähde: RAY:n avustustilastot).

Toiminnan keskimääräiset kokonaiskulut vuonna 2012 olivat vammaisjärjestöillä selvästi muita toimialoja suuremmat eli 14,4 miljoonaa (kuvio 16). Lomajärjestöjen kokonaiskulut olivat keskimäärin 8,2 miljoonaa, lastensuojelujärjestöjen 6,4 miljoonaa ja kansanterveysjärjestöjen 5,3 miljoonaa euroa. Muilla toimialoilla keskimääräiset kokonaiskulut vaihtelivat noin kahdesta neljään miljoonaan euroon.

KUVIO 16. Valtakunnallisten järjestöjen vuoden 2012 keskimääräiset toiminnan kokonaiskulut toimialoittain (lähde: RAY:n avustustilastot).

Järjestöjen kokonaiskulojen ajallista kehitystä voidaan tarkastella luotettavimmin käyttäen paneeliasetelmaa, jossa seurataan vuosittain samojen järjestöjen kuluja. Tutkimuksen perusjoukkoon kuuluvasta 150 valtakunnallisesta järjestöstä yhteensä 93:n kokonaiskuluista on tiedot jokaiselta vuodelta 1990–2012 Raha-automaattiyhdistyksen Järjestöbarometrin käyttöön antamissa avustustiedoissa. Näiden järjestöjen yhteenlasketut toiminnan kokonaiskulut ovat kasvaneet vuodesta 1990 vuoteen 2012 noin 250 miljoonaa euroa, kun eri vuosien luvut on deflatoitu vuoden 2013 rahaksi (kuvio 17). Vuodesta 2008 vuoteen 2012 kyseisten järjestöjen yhteenlasketut kokonaiskulut ovat kuitenkin supistuneet noin 134,5 miljoonalla eurolla.

KUVIO 17. Paneelitarkastelu RAY-avustusta saaneiden valtakunnallisten järjestöjen (n=93⁵) yhteenlasketuista toiminnan kokonaiskuluista⁶ vuosina 1990–2012 (lähde: RAY:n avustustilastot).

Toiminnan rahoitus

Järjestöjen tulot koostuvat Raha-automaattiyhdistyksen avustuksista ja muista julkisista avustuksista, asiakaspalvelumaksuista ja vuokrista tai muista niihin rinnastettavista maksuista, varsinaisen toiminnan muista tuotoista sekä varainhankinnasta. Pieni osa tuotoista kertyy myös sijoitus- ja rahoitustoiminnasta sekä satunnaisista eristä.

⁵ Kyseessä on paneelitarkastelu, johon on otettu mukaan vain ne järjestöt, joiden toiminnan kokonaiskuluista on tieto jokaiselta aikasarjatarkastelun vuodelta.

⁶ Deflatoitu vuoden 2013 rahaksi käyttäen Tilastokeskuksen sosiaalitoimen julkisten menojen (kunnallistalous) hintaindeksiä. Vuosilta 2006 ja 2007 osalle järjestöistä tilastoitiin todellista pienemmät kokonaiskulut, joissa järjestöjen yhtiöitelyn toiminnan kuluja ei laskettu kokonaiskuluihin. Siksi oikeissa kuviossa vuosien 2006 ja 2007 kohdalta kokonaiskulojen kuvaaja on korvattu vuosien 2005 ja 2008 luvut yhdistävällä suoralla viivalla.

Eri tulonlähteiden merkitys järjestöille vaihtelee toimialoittain ja järjestön taloudellisen volyymin mukaan. Raha-automaattiyhdistys on järjestöjen tärkein julkisten avustusten lähde. Vuonna 2012 RAY jakoi järjestöille avustuksina yhteensä 291 miljoonaa euroa 1557 eri kohteeseen (lähde:www.ray.fi). Tässä tarkasteltavien 139 valtakunnallisen järjestön osuus koko vuoden 2012 avustusmäärästä oli 60 prosenttia eli 173,2 miljoonaa euroa.

RAY:n A- ja C-avustusten yhteenlaskettu osuus kokonaistuloista vaihtelee eri toimialoilla: suurin se on vanhusjärjestöillä (41 %) ja lomajärjestöillä (40 %), ja pienin vammaisjärjestöillä (9 %). Pienimmillä, kokonaiskuluiltaan alle 500 000 euron järjestöillä, RAY:n avustusten osuus tuotoista on kaikkein suurin eli 67 prosenttia. Keskikokoisilla järjestöillä RAY-avustusten osuus tuotoista on 49 prosenttia ja suurimmilla vain kaksitoista prosenttia (taulukko 27).

Kansanterveysjärjestöillä ja lastensuojelujärjestöillä on muita julkisia avustuksia keskimääräistä enemmän, noin kymmenesosa tuotoista.

Asiakas- ja palvelumaksut sekä vuokrat ovat merkittäviä tulonlähteitä monille järjestöille, mutta erityisesti paljon palveluja tuottavilla toimialoilla niiden merkitys on suuri. Asiakas- ja palvelumaksujen osuus kokonaistuotoista on suurin eli lähes kolme neljäsosaa (72 %) päihdejärjestöillä, lähes kaksi kolmasosaa (61 %) vammaisjärjestöillä ja noin puolet (51 %) nuorisokasvatusjärjestöillä. Taloudeltaan suurimmille järjestöille ovat myydyistä palveluista saadut tuotot merkittävimpiä.

TAULUKKO 27. Eri rahoituslähteiden osuus valtakunnallisten järjestöjen vuoden 2012 tuotoista toimialoittain ja toiminnan kokonaiskulujen mukaan (lähde: RAY:n avustustilastot).

Osuus vuoden 2012 kokonaistuotoista (yht. 100%)										
Toimiala	RAY Ay	RAY Ak	RAY C	Muut julk. avust.	Asiakas-/palvelu- maksut, vuokrat	Vars. toim. muut tuotot	Varainhankinta	Sijoitus-/rahoitus- toiminta	Muut (satunn. erät)	n
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	
Kansanterveysjärj.	6	8	3	11	21	36	9	4	2	52
Lastensuojelujärj.	5	10	7	10	35	10	18	4	2	19
Vanhusjärjestöt	19	11	11	1	27	13	9	3	7	16
Vammaisjärjestöt	3	5	1	2	61	21	3	3	1	26
Nuorisokasv.järj.	6	5	3	3	51	28	0	3	1	6
Lomajärjestöt	0	40	0	0	11	46	0	3	0	4
Päihdejärjestöt	7	10	5	2	72	3	0	0	0	16
Kokonaiskulut v. 2012										
Alle 500 000	46	13	8	6	3	11	10	2	0	43
500 000 – 5 milj.	20	18	11	5	21	10	9	2	3	56
Yli 5 miljoonaa	3	7	2	5	47	26	6	3	1	40
YHTEENSÄ	5	8	3	5	44	24	6	3	1	139

Varsinaisen toiminnan muita tuottoja on suhteellisesti eniten lomajärjestöillä, joilla ne muodostavat lähes puolet (46 %) kokonaistuotoista. Taloudeltaan suurimmilla järjestöillä myös varsinaisen toiminnan muiden tuottojen merkitys on suhteellisesti suurempi kuin pienemmillä järjestöillä. Varainhankinnan tuotot ovat suhteellisesti merkittävimpiä tulonlähteitä lastensuojelujärjestöille, joilla niiden osuus kokonaistuotoista on lähes viidennes (18 %).

Järjestöjen talousnäkymät

Yli puolet (55 %) valtakunnallisista järjestöistä arvioi vuoden 2014 alussa taloudellisen tilanteensa melko hyväksi tai hyväksi. Noin joka neljäs (24 %) pitää taloutensa tilaa kohtalaisena ja joka viides (21 %) melko huonona tai huonona. Vanhusjärjestöissä ja kansanterveysjärjestöissä tilanne on hieman keskimääräistä myönteisempi ja vammaisjärjestöissä hieman muita yleisemmin heikko. Taloudeltaan pienet järjestöt arvioivat tilanteensa hieman muita yleisemmin huonoksi tai melko huonoksi (taulukko 28).

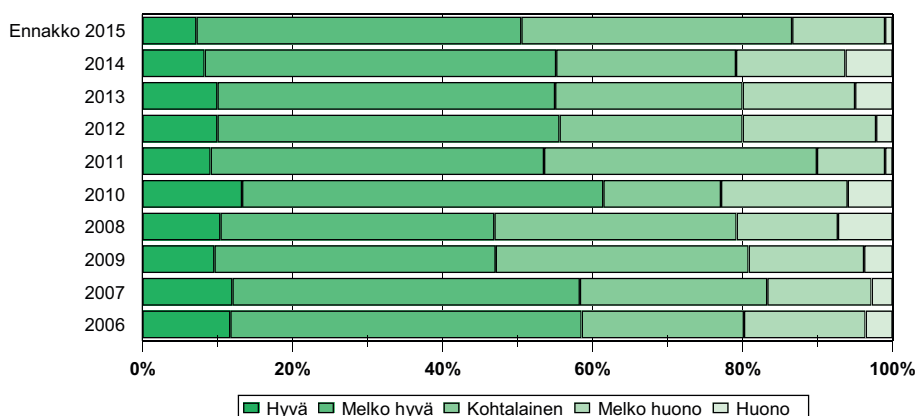
Vuoden 2014 alussa esitetyt arviot taloudesta ovat hyvin samanlaiset kuin vuosi sitten (Järjestöbarometri 2013).

TAULUKKO 28. Järjestöjen arvio taloudellisesta tilanteestaan vuoden 2014 alussa.

Toimiala*	Järjestöt, jotka arvioivat taloudellisen tilanteensa olevan:			n
	Hyvä/melko hyvä	Kohtalainen	Huono/melko huono	
	%	%	%	
Kansanterveysjärjestöt	66	24	10	38
Lastensuojelujärjestöt	50	25	25	16
Vanhusjärjestöt	70	10	20	10
Vammaisjärjestöt	50	13	37	16
Päihdejärjestöt	30	40	30	10
Toiminnan kokonaiskulut v. 2012				
Alle 500 000 euroa	54	15	31	26
500 000 – 5 miljoonaa	51	31	18	39
Enemmän kuin 5 miljoonaa	57	25	18	28
KAIKKI JÄRJESTÖT	55	24	21	96

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois nuorisokasvatusjärjestöt ja lomajärjestöt, joita on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki järjestöt -rivillä nekin on laskettu mukaan.

Vuoden päähän ulottuvassa ennakkoarviossa ei ole kovin suuria eroja tämänvuotiseen verrattuna. Taloutensa vuonna 2015 vähintään melko hyväksi ennakoivia järjestöjä on viisi prosenttiyksikköä vähemmän ja melko huonoksi tai huonoksi arvioivia seitsemän prosenttiyksikköä vähemmän kuin tänä vuonna (kuvio 18).

KUVIO 18. Järjestöjen (n=78–111) arvio taloudellisesta tilanteestaan vuosina 2006–2015.

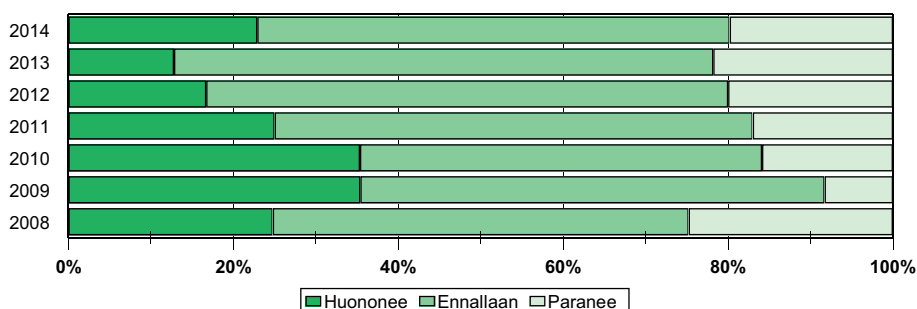
Enemmistö (57 %) järjestöistä arvioi taloudellisen tilanteensa pysyvän ennallaan tulevan vuoden kuluessa (taulukko 29). Joka viides (20 %) uskoo tilanteensa paranevan ja noin joka neljäs (24 %) heikkenevän. Keskimääräistä yleisemmin taloutensa arvioivat kohenevan päihdejärjestöt ja vammaisjärjestöt sekä taloudeltaan pienimmät järjestöt.

Ennakkonäkymät ovat nyt viimevuotista kielteisemmät (kuvio 19), sillä taloustilanteen heikkenemiseen uskovia on 12 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2013 (Järjestöbarometri 2013).

TAULUKKO 29. Järjestöjen arvio taloudellisen tilanteensa muutoksesta 12 kuukauden kuluessa.

	Järjestöt, jotka arvioivat taloudellisen tilanteensa:			n
	Paranevan	Pysyvän ennallaan	Heikkenevän	
Toimiala*	%	%	%	
Kansanterveysjärjestöt	10	66	24	38
Lastensuojelujärjestöt	25	50	25	16
Vanhusjärjestöt	–	60	40	10
Vammaisjärjestöt	37	50	13	16
Päihdejärjestöt	40	40	20	10
Toiminnan kokonaiskulut v. 2012				
Alle 500 000 euroa	27	50	23	26
500 000–5 miljoonaa	18	49	33	39
Enemmän kuin 5 miljoonaa	18	71	11	28
KAIKKI JÄRJESTÖT	20	57	23	96

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois nuorisokasvatusjärjestöt ja lomajärjestöt, joita on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki järjestöt -rivillä nekin on laskettu mukaan.

KUVIO 19. Järjestöjen arvio taloudellisen tilanteensa muutoksesta tulevien 12 kuukauden kuluessa vuosina 2008–2014.

Järjestöjä pyydettiin kuvaamaan keskeisimpiä syitä siihen, miksi niiden taloudellinen tilanne on huono tai heikkenemässä nykyisestä sekä perusteluja myös hyväksi tai kohenevaksi arvioituun taloustilanteeseen.

Huonon tai huononevan taloustilanteensa syyksi järjestöt ilmoittavat yleisimmin kulujen kasvun ja nykyisen rahoituksen riittämättömyyden. Myös RAY:n avustusten taso on joidenkin vastaajien mielestä riittämätön järjestön toiminnan kannalta. Osalla laajeneva toiminta vaatisi lisäresursseja. Joillekin palveluja tuotaville järjestöille kuntatalous ja Kelan kilpailutus on ongelmallista palvelujen myynnin ja sitä kautta talouden kannalta.

- // *Huonoon taloustilanteeseen vaikuttaa rahoituksen paikallaan polkeminen samalla, kun kustannukset vuosittain kasvavat. [...]*
- // *Järjestömme kasvanut nopeasti, niin jäsen- kuin henkilöstömäärältään, yleinen kustannusten nousu, yritysyhteistyörahoituksen tasaantumisen/ heikkeneminen [...]*
- // *Toimintakustannukset, kuten tila- matka- ja kuljetuskustannukset kallistuvat jatkuvasti.*
- // *Yleiskulujen kasvaminen ja tulojen pysyminen ennallaan.*
- // *Toiminta laajenee ja työt lisääntyvät, mutta rahat eivät riitä kaiken toiminnan toteuttamiseen tai lisätyövoiman palkkaamiseen.*
- // *Perustyön ja perusrahoituksen epätasapaino, on yhä vaikeampaa saada kohdentamatonta tukea aivan välttämättömään hallinnolliseen työhön. [...]*
- // *RAY:n yleisavustus ei kata koko liiton järjestöllistä toimintaa. Yleisavustus on vuosia laahannut perässä kustannuskehityksestä ja kentän tarpeista. [...]*
- // *Kuntoutus, koska Kelan kilpailutus painottuu niin yksipuolisesti hintaan.*
- // *Kunnille myytävien palvelutoimintojen osalta pienen toimijan ja hyvin tiettyyn tarpeeseen kohdennettu palvelu on yhä suuremmissa vaikeuksissa kiristävässä sosiaalipalvelujen kilpailutuksessa. [...]*

Hyvän tai nykyisestä kohenevan taloustilanteen taustalla on useimmiten järjestöjen onnistunut taloudenpito ja tiukka kulukuri. Rakenteelliset uudistukset ja leikkaukset ovat tasapainottaneet joidenkin taloutta. Osalla selityksenä ovat lisääntyneet jäsenmaksutulot tai varainhankinnan ja satunnaisten tuottojen kuten testamenttien

kautta saadut tulot. Joillakin järjestöillä niiden saamat myyntivoitot tai palvelutoiminnan tuottojen kasvu ovat kohentaneet taloustilannetta. Osa on tyytyväisiä talouteensa RAY:n avustuksen tason paranemisen vuoksi.

- // *Olemme kiinnittäneet viime vuosina erityistä huomiota talouden seurantaan ja kulukuri on tiukka. Jäsenmäärän kasvu tuo lisää jäsenmaksutuottoja.*
- // *Tarkka talouden seuranta ja pitemmän aikavälin ennakointi. Viime vuonna tehdyt selkeät leikkaukset.*
- // *Toiminnan tehostamiseen ja tuottavuuden parantamiseen liittyvät toimet. Kustannusten systemaattinen karsiminen.*
- // *Yt-prosessin, sopeuttamisen tulos [...].*
- // *Pitkän historian luoma oma pääoma ja sen onnistunut hoito. Kustannustietoisuus ja jaettu vastuu. Onnistunut varainhankinta. Hyvän maineen tuomat satunnaiset testamentit ja lahjoitukset.*
- // *Saimme RAY:ltä yleisavustuksen korotuksen.*
- // *Palvelutoiminnan ja koulutustoiminnan tuottojen lisääntyminen.*

Vaikka varsin suuri osa järjestöistä on vähintään melko tyytyväisiä taloudelliseen tilanteeseensa, uhkien olemassaolo tunnistetaan yleisesti. Selvästi yli puolet (61 %) järjestöistä myöntää, että niiden talouden kannalta on tällä hetkellä olemassa joi-takin erityisen suuria riskitekijöitä. Taloudellisia riskejä toiminnassaan tunnista-via järjestöjä on nyt viisi prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2013 (Järjestö-barometri 2013). Muita yleisemmin taloudellisia riskitekijöitä toiminnalleen arvioivat vammaisjärjestöt ja taloudeltaan suurimmat järjestöt (taulukko 30).

Järjestöjen talouden riskitekijät liittyvät vastaajien arvioiden mukaan yleisim-min toiminta-avustuksiin, erityisesti riippuvuuteen RAY:n avustuksista sekä palvelu- ja liiketoiminnan mahdollisiin uhkiin, esimerkiksi Kelan ja kuntien osta-missa ja kilpailuttamissa palveluissa. Myös hankintalain soveltamiseen liittyvät kysymykset sekä verottajan tulkinnat aiheuttavat epävarmuutta.

- // *Avustustasoon ei ole odotettavissa korotuksia vaikka toiminnalla on suuria kasvupaineita.*
- // *Mahdolliset muutokset Ray-avustuspolitiikassa.*
- // *Olemme täysin riippuvaisia RAY:sta ja tämä riippuvuussuhde hieman huolestuttaa.*
- // *RAY avustuskokonaisuutta erittäin vaikea ennakoida.*
- // *Palvelumyynnin epävarmuus / kuntaostot ja Kelan kilpailutus.*
- // *Liiketoiminnan riskit.*
- // *Kuntien kanssa tehtävät lyhytaikaiset sopimukset, Kelan hankinnat [...].*
- // *Kuntien arvaamaton käyttäytyminen palvelujen hankinnassa ja niihin liittyvissä tekijöissä.*
- // *Avoimena: hankintalain soveltaminen.*
- // *Verottajan mahdollisesti muuttuvat tulkinnat*

TAULUKKO 30. Järjestöjen arvio taloutensa kannalta erityisen suurten riskien olemassaolosta.

Toimiala*	Onko järjestön talouden kannalta erityisen suuria riskitekijöitä		
	Kyllä %	Ei %	n
Kansanterveysjärjestöt	58	42	38
Lastensuojelujärjestöt	44	56	16
Vanhusjärjestöt	67	33	9
Vammaisjärjestöt	82	18	17
Päihdejärjestöt	67	33	9
Toiminnan kokonaiskulut v. 2012			
Alle 500 000 euroa	44	56	26
500 000–5 miljoonaa	62	38	39
Enemmän kuin 5 miljoonaa	75	25	28
KAIKKI JÄRJESTÖT	61	39	96

* Toimialoitaisesta tarkastelusta on jätetty pois nuorisokasvatusjärjestöt ja lomajärjestöt, joita on kysymykseen vastanneissa alle yhdeksän. Kaikki järjestöt -rivillä nekin on laskettu mukaan.

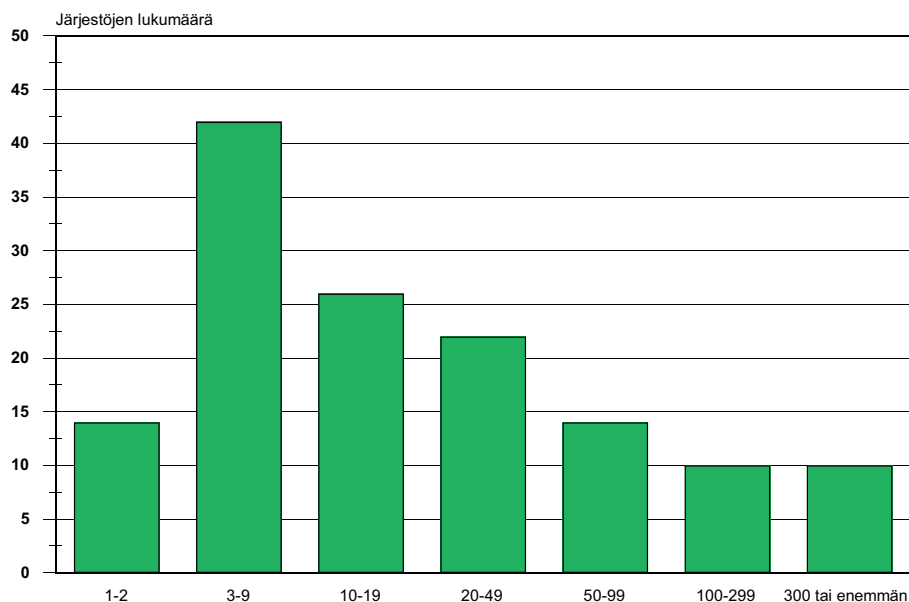
Järjestöjen henkilöstö

Järjestöbarometrin perusjoukon 151 valtakunnallisesta sosiaali- ja terveysjärjestöstä 138:n henkilöstömäärätiedot sisältyvät Raha-automaattiyhdistyksen keräämiin vuoden 2012 avustustietoihin. Näissä 139 järjestössä oli vuonna 2012 yhteensä 12 542 työntekijää. Henkilöstömäärät vaihtelevat suuresti, sillä järjestöissä oli palkattua henkilöstöä vähimmillään yksi ja enimmillään yli 2 000 henkilöä. Keskimäärin (mediaani) työntekijöitä oli 13. Eri toimialoista vammaisjärjestöjen yhteenlaskettu henkilöstömäärä oli selvästi muita suurempi eli noin 6000 (taulukko 31).

TAULUKKO 31. Valtakunnallisten järjestöjen yhteenlaskettu henkilöstömäärä ja keskimääräinen henkilöstömäärä vuonna 2012 toimialoitain (lähde: RAY:n avustustilastot).

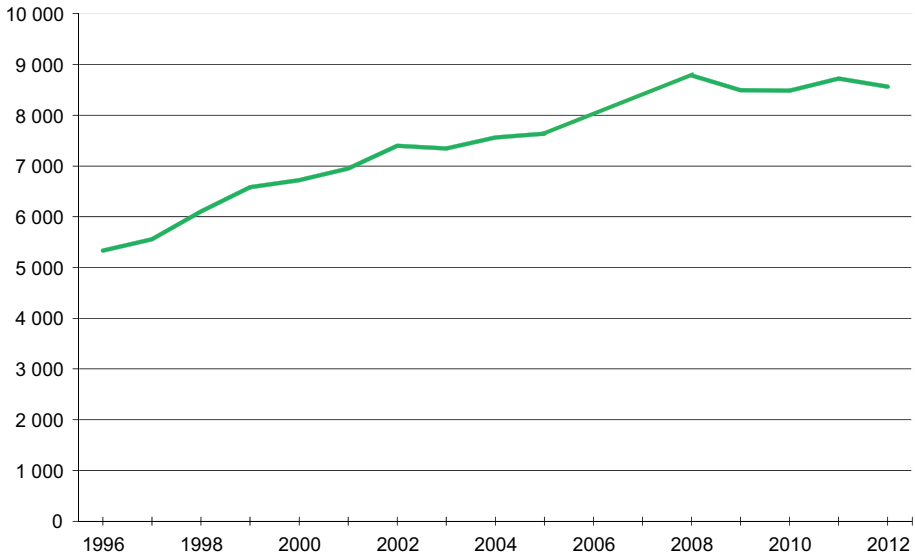
Toimiala	Yhteenlaskettu henkilöstömäärä	Keskimääräinen henkilöstömäärä (mediaani)	
			n
Vammaisjärjestöt	5 997	41	26
Kansanterveysjärjestöt	2 766	14	52
Lastensuojelujärjestöt	1 955	14	19
Päihdejärjestöt	1 080	10	16
Vanhusjärjestöt	293	9	15
Lomajärjestöt	358	81	4
Nuorisokasvatusjärjestöt	93	13	6
KAIKKI JÄRJESTÖT	12 542	13	138

13 työntekijän raja jakaa järjestöt kahteen yhtä suureen osaan, joista puolella henkilöstöä oli enintään 13 ja puolella tätä enemmän. Joka kuudennella (17 %) järjestöllä oli enintään kolme ja 41 prosentilla alle kymmenen työntekijää (kuvio 20). Vähintään sadan työntekijän henkilöstömäärään yltää joka seitsemäs (14 %) järjestö ja vähintään 300 työntekijää on seitsemässä prosentissa järjestöjä.

KUVIO 20. Valtakunnalliset sosiaali- ja terveysjärjestöt (n=138) vuoden 2012 henkilöstömäärän mukaan.

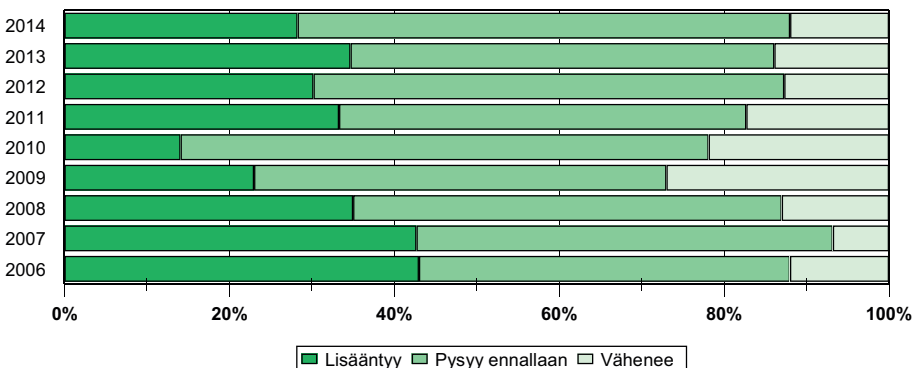
Samoin kuin edellä järjestöjen kokonaiskulujen kehitystä, myös henkilöstömäärien ajallista kehitystä voidaan tarkastella luotettavimmin käyttäen paneeliasetelmaa, jossa seurataan vuosittain samojen järjestöjen henkilöstömäärää. Tämän tutkimuksen perusjoukkoon kuuluvasta 150 valtakunnallisesta järjestöstä yhteensä 98:n henkilöstömäärästä on tieto joka vuodelta 1996–2012 Raha-automaattiyhdistyksen Järjestöbarometrin käyttöön antamissa avustustiedoissa. Näiden järjestöjen yhteenlaskettu henkilöstömäärä on kasvanut vuodesta 1996 vuoteen 2012 yli kolmella tuhannella, runsaasta 5 300:sta 8 560:aan (kuvio 21). Vuodesta 2011 vuoteen 2012 järjestöjen yhteenlaskettu henkilöstömäärä on kuitenkin vähentynyt 160 työntekijän verran.

KUVIO 21. Paneelitarkastelu RAY-avustusta saaneiden valtakunnallisten järjestöjen (n=98⁷) yhteenlasketusta henkilöstömäärästä vuosina 1996–2012 (lähde: RAY:n avustustilastot).

Järjestöjen arviot henkilöstömäärän kehityksestä

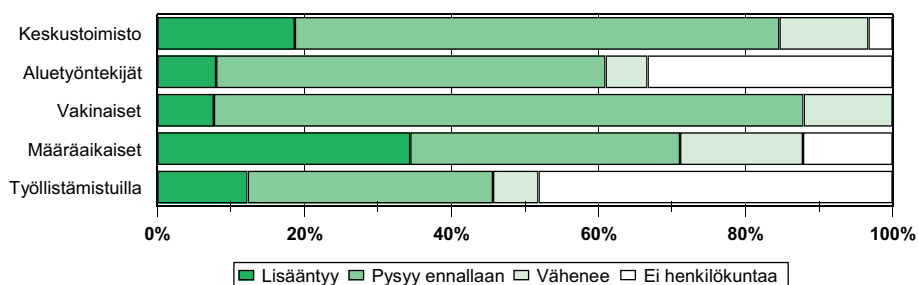
Järjestöjen vuoden 2014 henkilöstönäkymät vaikuttavat melko vakailta. Enemmistössä (60 %) järjestöjä kokonaishenkilöstömäärä on pysymässä ennallaan kuluvan vuoden aikana. Henkilöstömääränsä arvioi kasvavan 28 prosenttia ja vähenevän 12 prosenttia järjestöistä. Kokonaishenkilöstömääräänsä lisäävien järjestöjen osuus on seitsemän prosenttiyksikköä pienempi kuin vuosi sitten (kuvio 22).

KUVIO 22. Valtakunnallisten järjestöjen (n=64–106) arvio kokonaishenkilöstömäärän muutoksesta vuosina 2006–2014.

⁷ Kyseessä on paneelitarkastelu, johon on otettu mukaan vain ne järjestöt, joiden henkilöstömäärästä on tieto jokaiselta aikasarjatarkastelun vuodelta. Vuosilta 2006 ja 2007 osalle järjestöistä tilastoitiin todellista pienemmät henkilöstömääräluvut, joissa järjestöjen omistamien yhtiöiden henkilökuntaa ei laskettu kokonaishenkilöstömäärään. Siksi oheisessa kuviossa vuosien 2006 ja 2007 henkilöstölukujen kohdalta kuvaaja on korvattu vuosien 2005 ja 2008 luvut yhdistävällä suoralla viivalla.

Erityyppisissä työsuhteissa olevista työntekijöistä määräaikaisten lukumäärän ennakoitaan kasvavan muita yleisemmin vuonna 2013 (kuvio 23). Noin kolmasosa (34 %) järjestöistä arvioi määräaikaisten työsuhteiden lisääntyvän ja 17 prosenttia vähenevän. Erityisesti vakinaisissa työsuhteissa olevien määrän lisäämiseen suhtaudutaan entistä varovaisemmin. Vakinaisiin työsuhteisiin arvioi palkkaavansa lisää henkilökuntaa vain kahdeksan prosenttia järjestöistä, mikä on 11 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 2013 (Järjestöbarometri 2013). Vakinaisessa työsuhteessa olevien määrän ennakoi vähenevän 12 prosenttia järjestöistä. Keskustoimistossa ja alueilla työskentelevien, samoin kuin työllistämistuilla työllistettyjen, määrän arvioidaan useammin lisääntyvän kuin pienenevän. Yleisimmin heidänkin määränsä uskotaan pysyvän ennallaan vuonna 2014.

KUVIO 23. Valtakunnallisten järjestöjen (n=81–92) arvio henkilöstömäärän muutoksista vuoden 2014 aikana.

Vuoden 2014 alussa neljä prosenttia vastaajista eli neljä järjestöä ennakoi lomauttavansa ja kahdeksan prosenttia eli kahdeksan järjestöä irtisanovansa henkilöstöä vuoden 2014 kuluessa. Luvut vastaavat vuoden 2013 alussa lomautuksia ja irtisanomisia ennakoineiden järjestöjen määriä (Järjestöbarometri 2013). Järjestöjen tälle vuodelle ennakoidut lomautukset koskevat enimmillään 60 työntekijää. Irtisanomiset kohdistuvat yleisimmin yhteen, mutta enimmillään 5–6 työntekijään.

Vuoden 2013 aikana toteutui lomautuksia neljässä prosentissa kyselyyn vastanneista järjestöistä (neljä järjestöä) ja irtisanomisia 14 prosentissa järjestöistä (14 järjestöä). Lomautukset koskivat 1–75 työntekijää ja irtisanomiset yleisimmin yhtä ja enimmillään kymmentä työntekijää. Kyselyyn vastanneista järjestöistä irtisanottiin vuoden 2013 aikana yhteensä 42 työntekijää ja lomautettiin 99.

3.3 Palvelutuotanto

Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johtajilta kysyttiin vuonna 2013 tehdyistä ja vuonna 2014 suunnitteilla olevista muutoksista järjestön palvelutuotannossa. Kysymyksiin vastasi runsas 60 järjestöjohtajaa, joiden järjestö tuottaa palveluita.

18 prosenttia palveluja tuottavista järjestöistä (12 järjestöä) on käynnistänyt vuonna 2013 uuden palvelun (kuvio 24). Lisäksi 9 prosenttia (6 järjestöä) suunnittelee uuden palvelun käynnistämistä. Verrattuna edellisvuoteen uusia palveluita on käynnistetty vuonna 2013 vähemmän. Vuonna 2012 uusia palveluita ilmoitti käynnistäneensä 30 prosenttia järjestöistä. Vuonna 2011 uusia palveluita käynnisti yhtä suuri osuus (18 %) kuin vuonna 2013. Tätä ennen, vuosina 2008–2010 uusia palveluita käynnisti noin neljännes järjestöistä.

Uusia palveluita ovat käynnistäneet vuonna 2013 neljä kansanterveysjärjestöä, kolme lastensuojelujärjestöä, kolme vammaisjärjestöä sekä yksi vanhus- ja yksi päihdejärjestö. Jonkin uuden palvelun käynnistämistä suunnittelee lisäksi kolme kansanterveysjärjestöä sekä yksi lastensuojelu-, vanhus- ja nuorisokasvatusjärjestö. Uusia käynnistettyjä tai suunnitteilla olevia palveluita ovat mm. etuusneuvontapuhelin, nuorten verkkopalvelu, lyhytaikainen asumispalvelu ja perhetyö.

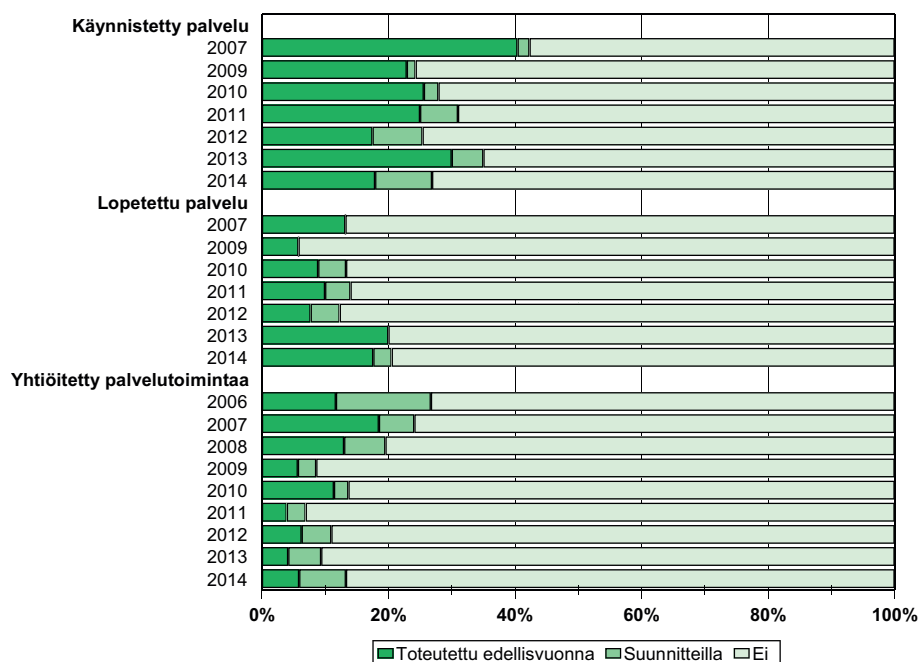
Palveluitaan on myös lopettanut vuonna 2013 18 prosenttia (12 järjestöä) palveluita tuottavista järjestöistä. Lisäksi jonkin tai joidenkin palveluiden lopettamista suunnittelee kaksi järjestöä. Edellisvuoteen verrattuna palveluita on lopettanut lähes yhtä suuri osuus. Vuonna 2012 jonkin palvelun lopetti 20 prosenttia järjestöistä. Tätä ennen, vuosina 2008–2011 palveluita lopetettiin huomattavasti harvemmin, sillä enimmillään 10 prosenttia ilmoitti palveluiden lopettamisesta.

Palveluita on lopettanut vuonna 2013 neljä kansanterveysjärjestöä, kolme vammaisjärjestöä, kaksi lastensuojelu- ja vanhusjärjestöä sekä yksi lomajärjestö. Palveluiden lopettamista suunnittelevat kaksi järjestöä ovat molemmat kansanterveysjärjestöjä. Järjestöt ovat lopettaneet tai lopettamassa esimerkiksi turvakoteja ja erilaisia kuntoutuspalveluita, kuten sopeutumisvalmennuskursseja. Syynä sopeutumisvalmennusten lopettamiseen on hävityt tarjouskilpailut.

Palvelutoimintaansa on yhtiöittänyt vuonna 2013 kuusi prosenttia (neljä järjestöä) ja sitä suunnittelee seitsemän prosenttia (viisi järjestöä). Edellisvuonna palveluita yhtiöitti neljä prosenttia järjestöistä. Yhtiöittämisä tehtiin eniten vuonna 2006, jolloin 19 prosenttia yhtiöitti palveluitaan.

Vuonna 2013 palveluitaan ovat yhtiöittäneet yksi lastensuojelu-, yksi vanhus-, yksi vammais- ja yksi lomajärjestö. Yhtiöittämistä suunnittelee kaksi kansanterveys-, kaksi vammais- ja yksi päihdejärjestö. Järjestöt ovat yhtiöittäneet tai yhtiöittämässä mm. terapia- ja kuntoutuspalveluita.

Yksi vammaisjärjestö on perustanut palvelutoimintaansa varten säätiön vuonna 2013. Edellisvuonna säätiöitä ei perustettu. Säätiöitä on perustettu vuodesta 2006 enintään kaksi vuodessa. Vuonna 2005 viisi järjestöä perusti palvelutoimintaansa varten säätiön.

KUVIO 24. Aikasarjaa järjestöjen (n=43–70) palvelutuotannon muutoksista.

Lähes kolmasosa (31 %) palveluja tuottavien järjestöjen johtajista arvioi jonkin oman järjestönsä tarjoaman palvelumuodon olevan erityisen suurissa vaikeuksissa vuonna 2014. Yhteensä vaikeudet koskettavat 20 järjestöä. Edellisvuoteen verrattuna vaikeuksia ennakoitiin lähes yhtä usein; vuonna 2013 jonkin järjestön palvelumuodon arvioi olevan vaikeuksissa kolmannes järjestöjohtajista. Vuoden 2013 osuus on tarkastelujakson 2010–2014 suurin.

Palvelutoiminnan vaikeudet koskettavat vuonna 2014 kuutta vammaisjärjestöä, viittä kansanterveysjärjestöä, viittä lastensuojelujärjestöä, kolme vanhusjärjestöä ja yhtä nuorisokasvatusjärjestöä. Erityisissä vaikeuksissa olevia palveluita ovat mm. erilaiset kuntoutuspalvelut, kuten päihdekuntoutus, sopeutumisvalmennuskurssit, vaativa lastensuojelun kuntoutus ja laituskuntoutus. Myös erilaiset asumis- palvelut ja kotipalvelu mainitaan vaikeuksissa oleviksi palvelumuodoiksi.

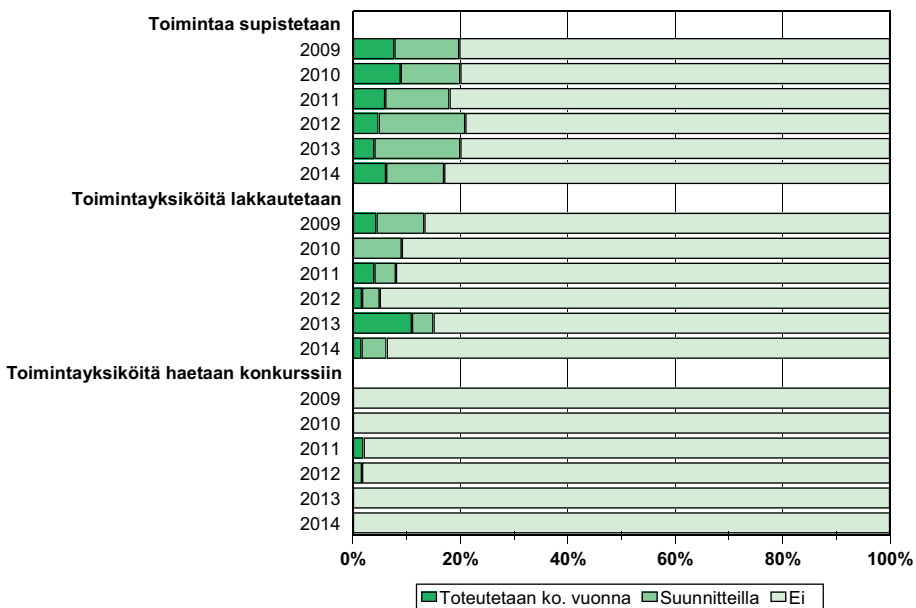
Palvelutoiminnan vaikeuksiin liittyen järjestöjohtajilta kysyttiin vielä, onko järjestöllä toimintayksiköjä, joita ollaan taloudellisten vaikeuksien takia supistamassa, lakkauttamassa tai hakemassa konkurssiin. Toimintayksiköjen supistamisesta taloudellisten vaikeuksien vuoksi ilmoittaa kuusi prosenttia palveluja tuottavien järjestöjen johtajista (kuvio 25). Supistukset koskettavat neljää järjestöä, jotka ovat kaikki vammaisjärjestöjä. Lisäksi 11 prosenttia (7 järjestöä) suunnittelee toimintayksiköjen supistamista. Nämä järjestöt ovat lastensuojelu-, kansanterveys- ja vammaisjärjestöjä.

Palvelutoiminnan supistuksia tehdään vuonna 2014 hieman useammin kuin edellisvuonna, jolloin neljä prosenttia järjestöjohtajista ilmoitti palvelutoiminnan

supistamisista. Tarkastelujaksolla 2009–2014 palvelutoimintaa on supistettu 4–9 prosentissa palveluja tuottavista järjestöistä. Eniten palvelutoimintaa supistettiin vuonna 2010.

Yksi vanhusjärjestö ilmoittaa lakkauttavansa taloudellisten vaikeuksien vuoksi toimintayksikköjä. Lisäksi viisi prosenttia (3 järjestöä) suunnittelee toimintayksikön lakkauttamista. Näistä kaksi on lastensuojelujärjestöjä ja yksi kansanterveysjärjestö. Edellisvuoteen verrattuna toimintayksikköjen lakkauttaminen on vähentynyt. Vuonna 2013 taloudellisten vaikeuksien vuoksi toimintayksikköjä lopetti kuusi valtakunnallista järjestöä. Vuoden 2013 toimintayksikköjä lopettaneiden osuus (11 %) on tarkastelujakson 2009–2014 suurin.

Yhdessäkään järjestössä toimintayksikköjä ei olla hakemassa konkurssiin vuonna 2014. Konkurssit ovat olleet koko tarkastelujaksolla hyvin harvinaisia.

KUVIO 25. Aikasarjaa järjestöjen (n=42–90) toimintayksiköiden vähentämisestä, lakkauttamisista ja konkurssiin hakemisista.

Yksityiset sosiaalipalvelut

Järjestöbarometrissa on aiemmin käsitelty vuosittain järjestöjen sosiaalipalveluja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisemien yksityistä palveluntuotantoa koskevien tilastojen pohjalta. THL:n tilastoraporttien perusteella on kuvattu järjestöjen sosiaalipalvelutoimintayksiköiden, sekä niiden asiakkaiden ja suoritteiden määriä eri palvelumuodoissa. Lisäksi THL:n tilastojulkaisuissa on esitetty esimerkiksi laskelmia eri sektorien kustannusten ja henkilöstömäärien osuuksista sosiaalipalveluissa. Tiedonkeruumenetelmien uudistamisen vuoksi THL ei ole koonnut ja julkaissut tilastoraporttiaan vuoden 2011 jälkeen, minkä johdosta Järjestöbarometrissakaan ei viime vuosina ole voitu käsitellä kyseisiä tilastotietoja. Tuoreimmat

THL:n julkaisemat tilastot koskevat vuotta 2010 ja niitä on käsitelty Järjestöbarometrissa 2011.

Tätä raporttia varten on saatu yksityisiltä palveluntuottajilta tilastotiedon keruuta tekevältä Valviralta tilastoja yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajien ja niiden toimintayksiköiden kokonaismäärästä sekä palvelumuodoittaisista määristä vuosilta 2012 ja 2013. Raporttia varten pyydettiin myös palvelujen asiakasmäärätietoja, mutta niitä ei ollut vielä mahdollista saada. Tiedonkeruun uudistamisen⁸ vuoksi nyt saaduista tiedoista ei luotettavuussyistä tehdä tarkempaa ajallista vertailua THL:n julkaisemiin virallisiin tilastoihin, vaan ainoastaan aiempaan Valviran vuotta 2011 koskevaan tiedonkeruuseen, jonka tuloksia raporttoitiin Järjestöbarometrissa 2013. Seuraavassa kappaleessa esitetään kuitenkin taustatiedoksi myös viimeisimpien THL:n julkistamien tilastojen mukainen toimintayksiköiden kokonaismäärää koskeva tieto.

THL:n viimeisimmän tilastoraportin mukaan vuoden 2010 lopussa Suomessa toimi 4 333 yksityistä sosiaalipalveluja tuottavaa toimintayksikköä. Niistä noin kaksi kolmasosaa (65 %) eli 2 824 oli yritysten ylläpitämiä ja noin kolmasosa (35 %) eli 1 509 järjestöjen ylläpitämiä.

Vielä vuoteen 2004 saakka järjestöjen osuus yksityisistä sosiaalipalvelutoimintayksiköistä oli suurempi kuin yritysten. Vuodesta 2005 vuoteen 2010 järjestöjen toimintayksiköiden kokonaismäärä vähentyi hieman vuosittain. Yritystaustaisten toimintayksiköiden määrä on kasvanut jatkuvasti ja määrä on yli kaksinkertaistunut vuodesta 2002 vuoteen 2010 (THL 2011).

Valviran tekemän tiedonkeruun mukaan vuonna 2013 Suomessa oli yhteensä 777 järjestötaustaista sosiaalipalvelujen tuottajaa ja niillä 2010 palveluja tuottavaa toimintayksikköä (taulukko 32). Yritystaustaisia palveluntuottajia oli 2770 ja niillä oli toimintayksiköitä 5401. On huomattava, että myös joillakin järjestöillä on yhtiöitettyjä palveluyksiköitä. Nykyisen tilastoinnin perusteella ei voida erotella näitä järjestöjen yritysmuotoisia palveluntuottajayksiköitä.

Yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajien kokonaismäärä on lisääntynyt vuodesta 2011 vuoteen 2013 148:lla ja toimintayksiköiden määrä noin kahdella tuhannella. Yritystaustaisten palvelujen kasvu on ollut voimakkainta. Palveluntuottajien määrän kasvu selittyy juuri yritysmuotoisten palveluntuottajien lisääntymisellä. Myös toimintayksiköiden määrä on lisääntynyt eniten yrityksillä, sillä niillä oli vuonna 2013 yli 1700 toimintayksikköä enemmän kuin vuonna 2011. Järjestöjen ylläpitämien toimintayksiköiden määrä kasvoi samaan aikaan vain 370:lla.

⁸ THL:lla on käynnissä Valviran ja aluehallintovirastojen kanssa kehitystyö, jossa pyritään yhdistämään toimintakertomusten ja tilastotietojen keruu. Sosiaalipalvelujen tilastointi pohjautuu Valviran ja aluehallintovirastojen ylläpitämään rekisteriin yksityisistä sosiaalipalveluista. Valvira on uudistanut viime vuosina Valveri-rekisteriään ja tiedonkeruu on kytköksissä ko. rekisteriin ja sen laatuun. Lisäksi lakimuutokset ovat vaikuttaneet mm. siihen, että kotipalvelun pelkkää tukipalvelua tuottavista tai yksityistä perhepäivähoitoa tarjoavista palveluntuottajista ei kerätä enää tietoa yksityisten palveluntuottajien rekisteriin.

Puuttuvan tiedon määrä (tuntematon-sarake) on vähentynyt hieman vuodesta 2011, mutta on edelleen melko suuri ja aiheuttaa lukujen tulkintaan ja luotettavuuteen epävarmuutta. Satoja palveluntuottajia ja niiden toimintayksiköjä ei voida siksi luokitella yritys- tai järjestötaustaisiksi. Puuttuvaa tietoa on eniten ilmoituksen-varaisissa palveluissa ja niistä etenkin kotipalveluissa ja lasten päivähoidossa (taulukot 33 ja 34).

Eri sektorien merkityksen arviointia sosiaalipalveluissa hankaloittaa myös se, että tietoja järjestöjen ja yritysten tuottamien palvelujen asiakasmääristä tai suoritteista ei ole saatavissa Valviralta. Palveluntuottajien ja niiden ylläpitämien toimintayksiköiden määrä antaa vain suuntaa-antavaa tietoa, sillä yksiköiden koko on niiden määrää ratkaisevampi palvelumuodon volyymin kannalta.

TAULUKKO 32. Yksityisten sosiaalipalvelujen palveluntuottajien ja toimintayksiköiden määrät vuosina 2011, 2012 ja 2013. (lähde: Valvira)

	Yritykset	Järjestöt	Muut	Tuntematon	Yhteensä
Palveluntuottajia					
2011	2525	775	7	455	3762
2012	2680	789	7	375	3851
2013	2770	777	7	356	3910
Toimintayksiköitä					
2011	3683	1640	9	509	5841
2012	4282	1699	9	418	6408
2013	5401	2010	10	418	7839

Taulukoihin 33 ja 34 on koottu karkean palvelumuotoluokituksen mukaan yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajien ja toimintayksiköiden määrät vuonna 2013. Lisäksi liitteissä 9 ja 10 on karkeamman ja liitteissä 11 ja 12 tarkemman palvelujaottelun mukainen tarkastelu tuottajien ja toimintayksiköiden määristä vuosina 2011, 2012 ja 2013. Kaikissa näissä on kuvattu kyseisten palvelujen tuottajien ja niitä tuottavien toimintayksiköiden kokonaismäärä, eli taulukoissa jokainen tuottaja ja yksikkö tilastoituu kaikkiin niihin palveluihin, joita se tuottaa. Tämän vuoksi yhteensä-rivillä tuottajien ja yksiköiden kokonaismäärä on suurempi kuin niiden edellä taulukossa 32 kuvattu absoluuttinen määrä.

Vuonna 2013 järjestöillä oli eniten palveluntuottajia ja toimintayksiköitä ympärivuorokautisissa asumispalveluissa. Niitä tarjosi 255 tuottajaa, joilla oli yhteensä 456 toimintayksikköä (taulukot 33 ja 34). Lasten päivähoito oli tuottajien määrällä mitaten järjestöjen toiseksi suurin palveluala. Sitä tarjoavia tuottajia oli 229 ja niillä 285 toimintayksikköä. Päivätoimintaa oli 178 järjestön 309 toimintayksikköllä. Ei-ypärivuorokautisia asumispalveluja tarjosi 168:n järjestön 279 toimintayksikköä ja kotipalveluja 116:n järjestön 128 yksikköä.

TAULUKKO 33. Yksityisten sosiaalipalvelujen palveluntuottajien määrät* palvelualoittain vuonna 2013. (lähde: Valvira)

Palvelu	Yritykset	Järjestöt	Muut	Tuntematon	Yht.
Ympäri vuorokautiset eli luvanvaraiset palvelut					
Asumispalvelut	571	255	1	11	838
Laitoshoido	254	48	1	1	304
Muut luvanvaraiset palvelut	280	36	–	1	317
Ei-ympäri vuorokautiset eli ilmoituksenvaraiset palvelut					
Asumispalvelut	301	168	1	13	483
Kotipalvelu	1039	116	–	105	1260
Lasten päivähoito	270	229	4	99	602
Päivätoiminta	176	178	1	19	374
Sosiaalialan muut palvelut	365	74	–	6	445
Muut rekisteröitävät palvelut	386	107	2	31	526
Tuntematon	43	22	–	89	154
YHTEENSÄ	3685	1233	10	375	5303

* Tuottaja tilastoituu useampaan kertaan, mikäli sillä on useampaan luokkaan kuuluvaa palvelutuotantoa.

TAULUKKO 34. Yksityisten sosiaalipalvelujen toimintayksiköiden määrät* palvelualoittain vuonna 2013. (lähde: Valvira)

Palvelu	Yritykset	Järjestöt	Muut	Tuntematon	Yht.
Ympäri vuorokautiset eli luvanvaraiset palvelut					
Asumispalvelut	1081	456	1	11	1549
Laitoshoido	383	94	1	1	479
Muut luvanvaraiset palvelut	300	51	–	1	352
Ei-ympäri vuorokautiset eli ilmoituksenvaraiset palvelut					
Asumispalvelut	514	279	1	14	808
Kotipalvelu	1143	128	–	111	1382
Lasten päivähoito	506	285	4	109	904
Päivätoiminta	262	309	1	23	595
Sosiaalialan muut palvelut	451	143	–	6	600
Muut rekisteröitävät palvelut	423	147	2	35	607
Tuntematon	44	26	–	94	164
YHTEENSÄ	5107	1918	10	405	7440

* Yksikkö tilastoituu useampaan kertaan, mikäli sillä on useampaan luokkaan kuuluvaa palvelutuotantoa.

Yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajien ja toimintayksiköiden määrän kehityksen palvelumuodoittainen tarkastelu osoittaa, että vuodesta 2011 vuoteen 2013 ympäri-vuorokautisten asumis- ja laitoshoitopalvelujen tuottajien määrä on vähentynyt, mutta toimintayksiköiden kokonaismäärä kasvanut (taulukko 35). Sekä järjestö-, että yritysmuotoisten ympäri vuorokautisten asumispalvelujen tuottajien määrä on vähentynyt, mutta toimintayksiköiden määrä on yrityksillä kasvanut 249:lla ja järjestöillä vähentynyt 52:llä. Yrityksillä kotipalvelun tuottajien ja niiden toiminta-

yksiköiden määrät ovat lisääntyneet voimakkaasti ja järjestöillä vähentyneet jonkin verran.

TAULUKKO 35. Yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajien ja toimintayksiköiden määrien muutos palvelualoittain vuodesta 2011 vuoteen 2013. (lähde: Valvira)

Palvelu	Lukumäärän muutos vuodesta 2011 vuoteen 2013			
	Yritykset		Järjestöt	
	tuottajia	yksiköitä	tuottajia	yksiköitä
Ympäri vuorokautiset eli luvanvaraiset palvelut				
Asumispalvelut	-21	+249	-29	-52
Laitoshoido	-16	+16	-5	+2
Muut luvanvaraiset palvelut	-5	-4	+5	+14
Ei-ympäri vuorokautiset eli ilmoituksenvaraiset palvelut				
Asumispalvelut	+10	+91	-5	+15
Kotipalvelu	+156	+198	-6	-16
Lasten päivähoito	+23	+70	+2	+6
Päivätoiminta	+13	+34	+7	+4
Sosiaalialan muut palvelut	+124	+175	+19	+44
Muut rekisteröivät palvelut	+65	+79	+5	+3

Liitteissä 11 ja 12 on tarkan palvelujaottelun mukainen tarkastelu tuottajien ja toimintayksiköiden määristä vuosina 2011, 2012 ja 2013. Niissäkin on kuvattu kyseisten palvelujen tuottajien ja niiden ylläpitämien toimintayksiköiden kokonaismäärät niin, että jokainen tuottaja ja yksikkö tilastoituu kaikkiin niihin palveluihin, joita se tuottaa, ei ainoastaan yhteen, päätoimialaansa kuvaavaan palvelumuotoon.

Palvelujen tuottajien ja niiden toimintayksiköiden määrällä mitaten suurimpia järjestöjen palvelumuotoja ovat lasten päiväkodit (205 palveluntuottajaa, joilla 251 yksikköä), vanhusten tehostettu ympärivuorokautinen asumispalvelu (171 tuottajaa, 231 yksikköä), vanhusten kodinhoitopalvelu (95 tuottajaa, 100 yksikköä); ja kehitysvammaisten tehostettu palveluasuminen (49 tuottajaa, 121 yksikköä). Lasten päiväkotipalvelujen tuottajien määrä kasvoi 12:lla ja yksiköiden määrä 19:llä vuodesta 2011 vuoteen 2013. Vanhusten tehostetun ympärivuorokautisen asumispalvelun määrä on järjestöillä vähentynyt yhdeksän tuottajan ja 17 yksikön verran vuodesta 2011 vuoteen 2013. Vanhusten kodinhoitopalveluja tarjoavien järjestöjen määrä on supistunut viidellä ja toimintayksikköjen 15:llä.

Yrityksillä on palveluntuottajia eniten vanhusten kodinhoitoavussa (1007 tuottajaa, 1108 yksikköä) ja vammaisten kodinhoitoavussa (493 tuottajaa, 544 yksikköä). Myös muita kodinhoitopalveluja tarjoavia yrityksiä ja niiden toimintayksiköitä on satoja. Lisäksi päiväkotipalvelua tuottaa 504 yritysmuotoista yksikköä.

Koska yritystaustaisia palveluntuottajia on yli kolminkertainen ja niiden palvelutoimintayksikköjä yli kaksinkertainen määrä järjestötaustaisiin verrattuna, yrityksiä toimii järjestöjä enemmän valtaosassa palvelualoista. Joissakin palvelumuodoissa järjestötaustaiset toimijat ovat kuitenkin enemmistönä.

Enemmistö eri ihmisryhmille tarkoitetuista työ- ja toimintakeskuksista sekä päihdekuntoutujien, vanhusten ja mielenterveyskuntoutujien päivä- ja palvelukeskuksista on järjestötaustaisia (liite 12). Myös monissa asumispalveluissa järjestötaustaisilla palveluntarjoajilla on enemmistö. Esimerkiksi päihdekuntoutujien tukiasumispalvelujen ja ei-ympäri vuorokautisen vanhusten palveluasumisen yksiköiden enemmistö on järjestötaustaisia. Myös ensi- ja turvakotipalvelut ovat perinteisesti olleet käytännössä lähes kokonaan järjestötaustaisia.

4 Järjestöjen hallinnollisen työn kuormittavuus ja vapaaehtoistoiminnan tilanne

Tämänvuotisen Järjestöbarometrin ensimmäinen erityisteemaluku koostuu kahdesta sisältöosiosta. Aluksi käsitellään järjestöjen hallinnollisen työn kuormittavuutta ja sen jälkeen tarkastellaan järjestöjen vapaaehtoistoiminnan tilannetta. Kummastakin aiheesta on kerätty kyselyin tietoa sosiaali- ja terveysjärjestöjen lisäksi aiemmista vuosista poiketen myös kahdelta muulta järjestötoiminnan sektorilta: liikuntajärjestöiltä ja nuorisojärjestöiltä. Tässä luvussa järjestö-käsitettä käytetään viittaamaan edellä mainittuihin kolmeen järjestösektoriin.

Liikuntajärjestöjä edustavat Valon, eli Valtakunnallinen liikunta- ja urheiluorganisaatio ry:n ja nuorisojärjestöjä Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry:n valtakunnalliset jäsenjärjestöt. Valo on valtakunnallinen liikunnan ja urheilun palvelujärjestö, jolla on varsinaisia valtakunnallisia jäsenjärjestöjä 61 ja niiden lisäksi 15 varsinaista alueellista järjestöä ja 21 kumppanuusjäsentä. Allianssi on valtakunnallinen nuorisotyön etu- ja palvelujärjestö, jolla on jäseninä 122 valtakunnallista nuorisotyötä tekevää järjestöä.

Hallinnollisen työn kuormittavuutta ja vapaaehtoistoiminnan tilannetta koskevaan kyselyyn vastasi yhteensä 166 järjestöä. Aineiston keruu ja mm. vastausprosentit on kuvattu tarkemmin luvussa 1. Kyselyyn vastanneilla järjestöillä ja niiden jäsenyhdistyksillä on yhteensä 2,6 miljoonaa henkilöjäsentä. Kaikissa kyselyyn vastanneissa järjestöissä kolmea lukuun ottamatta on palkattua henkilökuntaa ja yhteensä niissä työskenteli 12 000 työntekijää vuoden 2014 alussa. Sosiaali- ja terveysjärjestöt ovat taloudeltaan ja henkilöstömäärältään keskimäärin hieman muita suurempia. Niiden talousarvion menojen loppusumma vuodelle 2014 oli keskimäärin (mediaani) 1,5 miljoonaa euroa ja niissä työskenteli keskimäärin 14 työntekijää. Nuorisojärjestöjen sekä liikuntajärjestöjen talousarvion menojen loppusumma oli keskimäärin 860 000 euroa. Nuorisojärjestöissä työskenteli keskimäärin kymmenen ja liikuntajärjestöissä kuusi työntekijää.

4.1 Hallinnollisen työn kuormittavuus

Valtakunnallisten järjestöjen arviot

Järjestöjen toimintaan sisältyy välttämättömän hallinnollisen työn lisäksi jonkin verran ylimääräiseksi ajateltavissa olevaa kuormittavaa byrokratiaa, joka vie voimavaroja varsinaiselta toiminnalta ja jota olisi järjestöjen näkökulmasta hyödyllistä keventää. Järjestöjä pyydettiin arvioimaan, missä määrin yhdistys- tai säätiölain sekä hankintalain soveltamiseen, järjestöön kohdistuviin valvontakäytäntöihin ja niiden tiedonkeruuseen, verotukseen, palkatun työvoiman käyttöä koskeviin työnantajavelvoitteisiin, vapaaehtoistoiminnan organisointiin sekä siviilioikeudellisiin prosesseihin liittyvä hallinnollinen työ kuormittaa järjestön ja sen jäsenyhdistysten toimintaa.

Yleisimmin (40 prosenttia vastaajista) paljon kuormittavaksi arvioidaan järjestöön kohdistuviin valvontakäytäntöihin ja niiden tiedonkeruuseen liittyvä hallinnollinen työ (kuvio 26). Järjestöjen kokemuksen mukaan esimerkiksi päällekkäisyydet sekä ohjeiden ja lomakkeiden epäselvyys lisäävät valvonnan tiedonkeruun kuormittavuutta.

Hankintalain soveltamiseen liittyvä hallinnollinen työ kuormittaa paljon tai erittäin paljon vajaata kolmasosaa (31 %) järjestöistä. Tämä pitää sisällään sekä järjestöjen omiin hankintoihin että tarjouskilpailuihin osallistumiseen liittyvän hallinnollisen työn. Kilpailutusten järjestäminen ja niihin osallistuminen vaativat paljon aikaa ja ulkopuolisten asiantuntijapalvelujen ostamista, mikä verottaa aika- ja talousresursseja järjestön perustoiminnalta. Lisäksi hankintalain kynnysarvoja pidetään liian alhaisina.

Järjestösektorien näkemysten välillä on eroja niin, että valvontakäytännöt ja hankintalain soveltaminen kuormittavat erityisesti sosiaali- ja terveysjärjestöjä (liite 13). Hankintalain soveltaminen työllistää etenkin taloudeltaan suurimpia järjestöjä, joilla on muita yleisemmin omia suuria hankintoja ja joista osa osallistuu palveluntuottajina myös tarjouskilpailuihin (liite 14).

// Erityisesti RAY:n muuttuneet raportointikäytännöt ja selvitykset ovat kuormittaneet kohtuuttomasti – epäselvät ohjeet ja päällekkäisyydet raportoinneissa työllistävät pientä järjestöä kohtuuttoman paljon. (sosiaali- ja terveysjärjestö)

// Hallinnollisten raporttien sähköistä palauttamista pitää lisätä ja raportointilomakkeita selkeyttää. (liikuntajärjestö)

// Valtionavustusten raportoinnissa (Opetusministeriö) kysytään usein päällekkäisiä tietoja. Raportointilomakkeiden tulisi olla yksinkertaisempia. (nuorisojärjestö)

// Pitäisi kehittää niin, ettei samoja asioita kysytä useaan kertaan. Nyt esim. Liikuntaneuvosto kysyy tietoja, jotka on jo ministeriölle toimitettu. (liikuntajärjestö)

- // Sähköisten lomakkeiden täytön vaikeus ja järjestelmien kaatuminen sekä toistuva muuttuminen hidastaa käytäntöjä. Kuormitusta lisää myös se, että monet tiedot pyydetään joka vuosi hieman eri tavalla, luvut pitää aina laskea uudelleen, niitä ei saa suoraan mistään. (sosiaali- ja terveysjärjestö)
- // AVI:en ja Valviran keskinäinen epätahtisuus linjauksissaan, valvonta-ohjelmien epäselvyys ja lupa-asioiden linjausten ennakoimattomat muutokset. (sosiaali- ja terveysjärjestö)
- // Hankintalain soveltaminen on vähintäänkin ongelmallista tällaisessa toiminnassa. Lakimiehen palkkiot ovat merkittävä menoerä. Aikaa prosessiin kuluu todella paljon. (sosiaali- ja terveysjärjestö)
- // Jo tarjouspyynnön laatiminen on työllistävä ja hankala. Asiantuntemus hankintalain tulkinnasta puuttuu. Hankintalaki vastaamaan EU direktiiviä. (sosiaali- ja terveysjärjestö)
- // Kilpailuprosessi, erityisesti EU-tasoinen, on aikaa vievää ja äärimmäistä tarkkuutta vaativaa. Kansallisten hankintojen kynnysarvoa tulisi nostaa rutkasti. (sosiaali- ja terveysjärjestö)
- // Kuormitus liittyy hankintalain monimutkaisuuteen ja muotoihin sekä liian alhaisiin raja-arvoihin. Muutoseikkojen oikea läpivienti kuormittaa, myös tarjousten vertailu vie normaalia enemmän aikaa. (sosiaali- ja terveysjärjestö)
- // Hankintalain mukaisen kilpailutuksen järjestäminen vaatii paljon työtä ja perehtymistä, jos sen tekee itse. Jos joutuu käyttämään ulkopuolista konsulttia, kuluu rahaa. Molemmissa tapauksissa resurssi/raha on poissa siitä asiasta, johon rahoittaja on rahat myöntänyt. (sosiaali- ja terveysjärjestö)

Palkatun työvoiman käyttöä koskeviin työnantajavelvoitteisiin liittyvä hallinnollinen työ kuormittaa joka neljättä (25 %) järjestöä paljon tai erittäin paljon. Myös siinä tehdään joidenkin vastaajien mukaan päällekkäistä työtä eri tahojen kerätesä järjestöltä samoja henkilöstöhallinnon tietoja omiin tarkoituksiinsa.

Yhdistys- tai säätiölain soveltamiseen liittyvää hallinnollista työtä pitää työläänä vajaa viidesosa (18 %) järjestöistä. Tämä koskee esimerkiksi sääntöjen ja tilin-tarkastusten muutoksia. Työnantajavelvoitteet sekä yhdistys- tai säätiölain soveltaminen arvioidaan sosiaali- ja terveysjärjestöissä hieman muita järjestöjä yleisemmin kuormittaviksi (liite 13).

- // Esim. vakuutusyhtiöiden, verottajan, Kela:n yms. pitäisi saada kaikki henkilöstöhallintoon liittyvät tiedot keskitetysti ei jokaisen erikseen lähettämällä lomakkeilla tai sähköisillä (omat ympäristö, omat tunnukset etc.) ”itsepalveluilla”. (liikuntajärjestö)
- // Jotkut tahot (mm. verottaja ja vakuutusyhtiöt) voisivat kerätä tietoa samassa yhteydessä, jolloin samoja tietoja ei tarvitsisi ilmoittaa eri tahoille. (sosiaali- ja terveysjärjestö)
- // KELAn kanssa taistelu työterveys- ja sairaspöissaolokorvauksista on uuvuttava ja monimutkaista. (nuorisojärjestö)
- // Esim. työterveyshuollon palveluissa esimiesvastuu tiedonkeruussa – vastuu tietysti työnantajalla, mutta aiemmin työterveyshuollon raportointi tuki työnantajaa, nyt tilanne on päinvastainen! YT-käytäntö on todella työllistävä. (sosiaali- ja terveysjärjestö)

- // *Sääntömuutosten tekeminen on korjauskierrosten vuoksi välillä todella hidasta ja hankalaa, tätä voisi ehkä yksinkertaistaa jotenkin. (nuorisojärjestö)*
- // *Tilintarkastuksen muutokset (kustannuspaikkakohtainen tilintarkastus) – lisää kustannuksia ja vaivannäköä. (sosiaali- ja terveysjärjestö)*
- // *Sähköiset muutokset ja vaan muutostilanteissa. Oikeasti kysymys on siitä, että nämä ovat epäsäännöllisiä asioita, jotka pitäisi organisaatioissa muistaa. (liikuntajärjestö)*
- // *Olisi järkevää että muutosilmoituksen voisi allekirjoittaa yhdistyksen johtokunnasta sähköisesti joku muukin kuin puheenjohtaja. (nuorisojärjestö)*

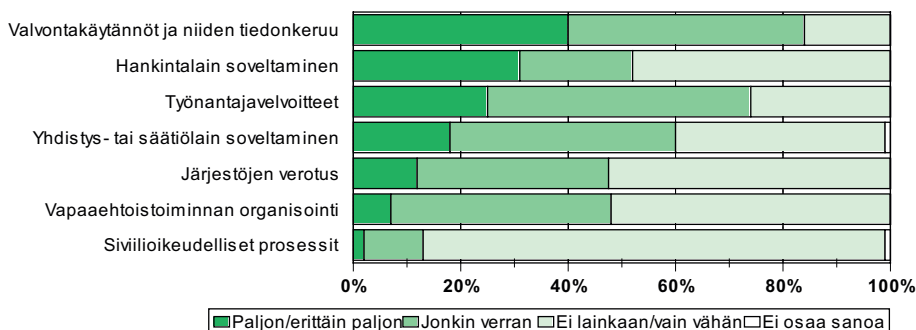
Runsasta kymmenesosaa (12 %) järjestöistä verotusta koskeva byrokratia kuormittaa paljon tai erittäin paljon. Tämä on liittynyt esimerkiksi verottajan näkemyksiin järjestöjen toiminnan tulkitsemisesta elinkeinotoiminnaksi tai yleishyödylliseksi toiminnaksi. Verotukseen liittyvät tehtävät työllistävät etenkin taloudeltaan suuria järjestöjä (liite 14).

- // *Järjestämämme kuntoutustoiminnan on verottaja tulkinnut elinkeinotoiminnaksi ja siitä aiheutuu runsaasti laskentaa, mille kustannuspaikoille mikäänkin työ kulloinkin on tehty. (sosiaali- ja terveysjärjestö)*
- // *[...] alalla on kaikki alv muodot käytössä. Verottaja toimii eri tavalla eri puolilla Suomea. Meillä on ollut useita valituksia ja oikaisuvaatimuksia. Olemme tukeneet jäsenistöämme näissä tapauksissa. Juridinen apu on maksanut arviolta 5000–10.000 euroa vuodessa. (liikuntajärjestö)*
- // *Verottajan koko ajan tiukentuvat tulkinnat esim. elinkeinotoiminnan osalta (vs. yleishyödyllinen toiminta) aiheuttavat paljon työtä. (sosiaali- ja terveysjärjestö)*

Vapaaehtoistoiminnan organisointiin liittyvä hallinnollinen työ arvioidaan kuormittavaksi vajaassa kymmenesosassa (7 %) järjestöistä. Työtä teettävät esimerkiksi rahankeräysluvut, hygieniapassit, vapaaehtoisten rikostaustaselvitykset sekä luvat tapahtumien liikenteenohjaukseen. Siviilioikeudelliset prosessit työllistävät suhteellisen harvoja järjestöjä. Vain kahdelle prosentille ne tuottavat paljon tai erittäin paljon hallinnollista työtä.

- // *Tämä on oikeasti vakava juttu ja vaatii aivan liikaa tekemistä. Pieniä ja vähäriskisiä tapahtumanjärjestäjiä kohdellaan järjestysbyrokratiassa kohtuuttomasti, joka vaikuttaa tapahtumien järjestämishalukkuuteen. (liikuntajärjestö)*
- // *Esimerkiksi rahankeräysluvan voimassaoloa voisi hieman pidentää jotta paperisotaa olisi vähemmän käytävänä. Hygieniapassihysteria on osaltaan rajoittanut mm. lasten ja nuorten kanssa tehtävää kokkailua. ruokailun järjestäminen (soppatykki tms.) tapahtuman yhteyteen julkiselle paikalle on välillä todella hankalaa säädösten vuoksi. (nuorisojärjestö)*
- // *Lupa-asiat pitäisi voida hoitaa yhdellä hakemuksella verkossa. (sosiaali- ja terveysjärjestö)*
- // *Rikostaustaselvitysten hoitaminen voisi olla maksutonta ja jouhevampaa ja luvat voisivat olla kauemmin voimassa. (nuorisojärjestö)*

// Liikenteenohjaajilla pitää nykyään olla kortti vaikka tässä maassa ei ole [...] kisoissa tapahtunut yhtään vahinkoa sen takia onko ohjaaja ollut kortillinen vai ei. Kortti on vain 5 vuotta voimassa ja talkoolainen tarvitsee sitä yleensä vain kerran vuodessa. Se rasittaa tapahtumajärjestäjiä kohtuuttomasti ja aiheuttaa turhaa rahanmenoa. Kortti kun maksaa yli 100 €. (liikuntajärjestö)

KUVIO 26. Eri asioihin liittyvän hallinnollisen työn kuormittavuus järjestön ja sen jäsenyhdistysten toiminnassa.

Ratkaisukeinoja hallinnollisen työn kuormittavuuden helpottamiseksi

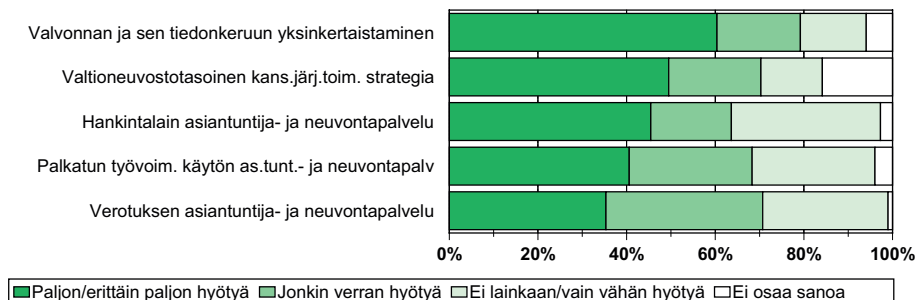
Järjestöjen arvioitavaksi annettiin joitakin ratkaisuja, joiden avulla niiden hallinnollisen työn kuormittavuutta voisi olla mahdollista keventää. Järjestöiltä tiedusteltiin, miten hyödyllisenä ne pitäisivät itsensä ja jäsenyhdistystensä kannalta järjestöjen tarpeisiin erikoistunutta asiantuntija- ja neuvontapalvelua verotuksesta, palkatun työvoiman käytöstä sekä hankintalain soveltamisesta. Lisäksi kysyttiin, minkä verran hyötyä olisi järjestöjen toiminnan valvontaan liittyvän tiedonkeruun yksinkertaistamisella kokoamalla tarvittava tieto yhteen kaikkien valvontatahojen ja -viranomaisten käytössä olevaan paikkaan sekä sillä, että luotaisiin valtioneuvostotasoinen kansalaisjärjestötoiminnan strategia takaamaan ministeriöiden välinen poikkihallinnollisuus.

Kaikki esitetyt ratkaisukeinot saavat järjestöjen selvän enemmistön kannatuksen vähintään jonkin verran hyödyllisinä. Järjestöt pitävät yleisimmin (61 prosenttia vastaajista) paljon hyötyä tuovana järjestöjen toiminnan valvontaan liittyvän tiedonkeruun yksinkertaistamista niin, että koottaisiin tarvittava tieto yhteen kaikkien valvontatahojen ja -viranomaisten käytössä olevaan paikkaan (kuvio 27).

Puolet vastaajista arvioi valtioneuvostotasoinen kansalaisjärjestötoiminnan strategian luomisen sekä järjestöjen tarpeisiin erikoistuneen hankintalain soveltamista koskevan asiantuntija- ja neuvontapalvelun tarjoamisen hyödyttävän järjestöjä paljon tai erittäin paljon. Hankintalakineuvonta koetaan hyödyllisenä erityisesti sosiaali- ja terveysjärjestöissä (liite 15). Palkatun työvoiman käyttöön liittyviin seikkoihin saatavasta järjestöille räätälöidystä asiantuntija- ja neuvontapalvelusta olisi paljon tai erittäin paljon hyötyä 41 prosentille järjestöistä ja verotukseen liittyvästä palvelusta 35 prosentille.

Verotusta ja hankintalakia koskeva asiantuntija- ja neuvontapalvelu arvioidaan hieman muita yleisemmin hyödylliseksi taloudeltaan suurissa järjestöissä ja valvontaan liittyvän tiedonkeruun yksinkertaistaminen etenkin pienissä ja keskikokoisissa järjestöissä (liite 16).

Järjestöjen toiminnan valvontaan liittyvän tiedonkeruun yksinkertaistamista sekä palkatun työvoiman käyttöä ja verotusta koskevaa asiantuntija- ja neuvontapalvelua pitää vähintään jonkin verran hyödyllisenä myös enemmistö niistä järjestöistä, joissa niihin liittyvää hallinnollista kuormitusta on vähän tai ei lainkaan.

KUVIO 27. Arviot järjestöjä hallinnollisessa työssä tukevien ratkaisujen hyödyistä omalle järjestölle.

4.2 Vapaaehtoistoiminnan tilanne

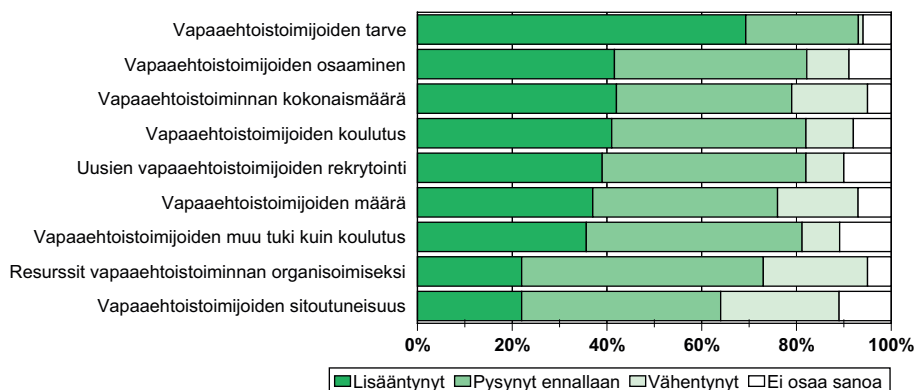
Järjestöjen vapaaehtoistoiminnan näkymistä kerättiin tietoa kysymällä, miten jotkin vapaaehtoistoiminta on kehittynyt järjestössä ja sen jäsenyhdistyksissä kahden viime vuoden aikana. Lisäksi tiedusteltiin vastaajien ennakoarviota vapaaehtoistoiminnan kehittymisestä kahden seuraavan vuoden kuluessa.

Kehitys kahden viime vuoden aikana

Yleiskuva vapaaehtoistoiminnan tilasta on varsin myönteinen. Selvässä enemmistössä järjestöistä vapaaehtoistoiminta ja sen edellytykset ovat vähintään pysyneet ennallaan kahden viime vuoden aikana (kuvio 28). Kysytyistä asioista vapaaehtoistojen tarve on lisääntynyt selvästi yleisimmin (70 %:ssa järjestöistä) kahden viime vuoden aikana. Vapaaehtoistojen kokonaismäärä, koulutus ja osaaminen ovat lisääntyneet vajaalla puolella (41–42 %) järjestöissä. Uusien vapaaehtoisten rekrytointi, vapaaehtoistojen määrä sekä vapaaehtoisten tukeminen muuten kuin koulutuksella on lisääntynyt runsaalla kolmasosalla (36–39 %) järjestöistä.

Muita yleisemmin järjestöissä ovat vähentyneet vapaaehtoistoiminnan organisoimiseen käytettävissä olevat resurssit sekä vapaaehtoistojen sitoutuneisuus. Resurssit ovat kasvaneet noin joka viidennessä (22 %) järjestössä, mutta supistuneet yhtä suuressa osassa. Vapaaehtoisten sitoutuneisuus on hieman yleisemmin vähentynyt (25 %) kuin lisääntynyt (22 %) järjestöissä.

Vapaaehtoistoiminnan kehityksessä on jonkin verran järjestösektorien välisiä eroja. Vapaaehtoistojen määrä ja vapaaehtoistoiminnan organisointiin käytettävissä olevat resurssit ovat kehittyneet hieman muita myönteisemmin sosiaali- ja terveysjärjestöissä (liite 17). Vapaaehtoistoiminnan kokonaismäärän ja vapaaehtoisten sitoutumisen kehitystä arvioidaan hieman muita kriittisemmin liikuntajärjestöissä.

KUVIO 28. Vapaaehtoistoiminnan kehitys järjestöissä ja sen jäsenyhdistyksissä kahden viime vuoden aikana.

Ennakkoarvio kehityksestä kahden tulevan vuoden aikana

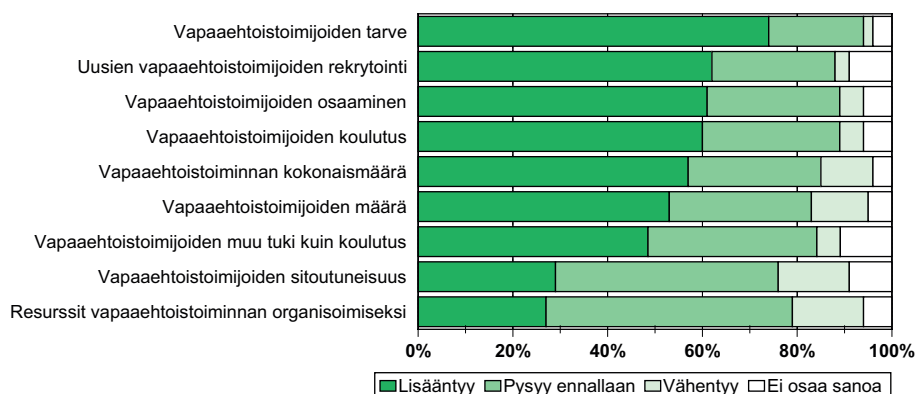
Yleiskuva vapaaehtoistoiminnan lähitulevaisuuden tilasta on järjestöjen arvioiden mukaan myönteinen. Vielä selvempi enemmistö järjestöistä pitää todennäköisenä vapaaehtoistoiminnan ja sen edellytysten pysyvän vähintään ennallaan tulevien kahden vuoden aikana (kuvio 29).

Noin kolme neljästä (74 %) järjestöstä arvioi vapaaehtoistojen tarpeen kasvavan nykyisestä. Vapaaehtoisten lisääntyvä tarve kytkeytyy myös siihen, että miltei kaksi kolmasosaa (62 %) vastaajista uskoo vapaaehtoistojen rekrytoinnin yleistyvän järjestössään. Lähes yhtä moni (60–61 %) vastaajista arvioi vapaaehtoisten osaamisen ja koulutuksen lisääntyvän. Yli puolet (53–57 %) uskoo vapaaehtoistoiminnan kokonaismäärän ja vapaaehtoisten määrän, lähes puolet (49 %) vapaaehtoisten muun kuin koulutuksellisen tuen lisääntyvän tulevaisuudessa.

Vapaaehtoistoiminnan organisointiin käytettävissä olevien resurssien sekä vapaaehtoistojen sitoutuneisuuden arvioidaan yleisemmin lisääntyvän kuin vähenevän. Niiden kasvuun uskovia on vain runsas neljäsosa (27–29 %) järjestöistä. Järjestöistä 45 prosenttia on sellaisia, joissa vapaaehtoisten tarve lisääntyy, mutta vapaaehtoistoiminnan organisointiin käytettävissä olevat resurssit joko pysyvät ennallaan tai pienentyvät.

Vapaaehtoistoiminnan kehityksen ennakkoarvioissakin on jonkin verran järjestösektorien välisiä eroja. Vapaaehtoistoiminnan ja -toimijoiden määrän sekä vapaaehtoisten sitoutumisen kehitystä tulevina vuosina arvioidaan hieman muita

kriittisemmin liikuntajärjestöissä (liite 18). Sosiaali- ja terveysjärjestöissä tulevaan kehitykseen suhtaudutaan hieman muita sektoreita myönteisemmin useimmissa kysytyissä seikoissa.

KUVIO 29. Arvio vapaaehtoistoiminnan kehityksestä järjestössä ja sen jäsenyhdistyksissä tulevien kahden vuoden aikana.

Vapaaehtoistoiminnan huolen- ja ilonaiheet

Lähes kahdella kolmasosalla (64 %) järjestöistä on vapaaehtoistointaansa liittyviä erityisiä huolenaiheita. Vielä useammalla eli lähes kolmella neljästä (73 %) järjestöstä on joitakin erityisiä ilonaiheita vapaaehtoistoinnassaan. Järjestösektoreiden välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja (liite 19).

Yleisimmät vapaaehtoistoiminnan huolenaiheet koskevat resursoinnin puutteita ja vaikeutta saada sitoutuneita vapaaehtoisia toimintaan mukaan. Resurssipula vaikeuttaa vapaaehtoistoiminnan organisointia kokonaisuudessaan tai erityisesti mahdollisuuksia ohjata, tukea ja palkita järjestön vapaaehtoisia. Osassa järjestöjä on pulmana vapaaehtoisten riittämätön määrä tai sitoutuminen ja osa pitää ongelmana erityisesti nuorten tai luottamushenkilöiksi haluavien vapaaehtoisten löytämistä.

- // Vapaaehtoistoiminnan organisoinnissa selvä resurssivaje. (nuorisojärjestö)
- // Vähäiset resurssit vapaaehtoisten palkitsemiseen ja muuhun tukeen. (sosiaali- ja terveysjärjestö)
- // Vapaaehtoisten saaman ohjauksen ja kiitoksen määrä ja laatu voisi olla parempi/ korkeampi. (nuorisojärjestö)
- // Tuen tarvisijoiden määrä kasvaa koko ajan, erityisesti tukihenkilöitä täytyisi kouluttaa koko ajan lisää mutta mistä resurssit siihen? (sosiaali- ja terveysjärjestö)
- // Resurssit pienenevät jatkuvasti – ei pystytty tarjoamaan tukea vapaaehtoistyöntekijöille. (nuorisojärjestö)
- // Rahoitusta tarvittavaan organisointiin ei ole. (sosiaali- ja terveysjärjestö)
- // Sitoutuminen seuratoimintaan heikkenee. Toimitaan vain mikäli lapset ovat toiminnassa. (liikuntajärjestö)

- // *Vapaaehtoisten / jäsenten alhainen määrä ja sitoutuminen.* (nuorisojärjestö)
- // *Mistä saada lisää nuoria mukaan.* (liikuntajärjestö)
- // *Uusia vapaaehtoisia ei saada tarpeeksi.* (sosiaali- ja terveysjärjestö)
- // *Sitoutuneiden vapaaehtoisten määrä vähenee jatkuvasti.* (nuorisojärjestö)
- // *Toiminta seuroissa perustuu täysin vapaaehtoistyöhön. Pelkona on, että vapaaehtoiset väsyvät kasvavan työmäärän alla, jos uusia vapaaehtoisia ei saada riittävästi mukaan jakamaan työtaakkaa.* (liikuntajärjestö)
- // *Sitoutuneiden ja osaavien hallituksen jäsenien löytäminen paikallisyhdistyksiin.* (sosiaali- ja terveysjärjestö)
- // *Ohjaaja- ja valmentajapula.* (liikuntajärjestö)

Edellä kuvatut yleisimmät vapaaehtoistoiminnan huolet ovat useimmin myös niitä, joita järjestöt mainitsevat ilonaiheikseen. Kaikkein yleisimmät vapaaehtoistoiminnan ilonaiheet ovat vapaaehtoisten riittävyys, sitoutuminen ja osaaminen. Toimintaan on onnistuttu saamaan ja sitouttamaan motivoituneita ja osaavia ihmisiä. Samalla pitkään mukana olleiden kokemustieto on saatu välittymään uusille vapaaehtoisille. Joillakin järjestöillä uudet tai kohentuneet resurssit vapaaehtoisten tukemiseen, koulutukseen ja ohjaamiseen ovat erityinen ilonaihe.

- // *Edelleen suuri joukko vapaaehtoisia tarvitaan kentillä ja saleilla toteuttamaan seurojen toimintaa. Ja niitä on riittänyt.* (liikuntajärjestö)
- // *Olemme saaneet innostettua mukaan paljon uusia toimijoita, jotka ovat hyvin sitoutuneita tehtäväänsä.* (nuorisojärjestö)
- // *Vapaaehtoisia on riittävästi ja kaikki ovat hyvin motivoituneita ja sitoutuneita toimintaan.* (sosiaali- ja terveysjärjestö)
- // *Sitoutuneet ihmiset ja tiedon välittyminen uusille sukupolville. Se, että asiamme on sydämen asia.* (liikuntajärjestö)
- // *Suhteellisen helppoa löytää esim. talkoolaisia tapahtumiin ja leireille sekä avustajia lehtemme.* (nuorisojärjestö)
- // *Sairauksistaan ja vammoistaan huolimatta uskomattoman monet haluavat tehdä voimiansa mukaan edes jotakin yhteiseksi tai toisten hyväksi.* (sosiaali- ja terveysjärjestö)
- // *Kokeneet toimijat pysyvät pitkään toiminnassa mukana ja mentoroivat nuorempia.* (liikuntajärjestö)
- // *Sitoutuneet ihmiset ja tiedon välittyminen uusille sukupolville. Se, että asiamme on sydämen asia.* (liikuntajärjestö)
- // *Vapaaehtoisten aloitteellisuus ja itsenäisyys toiminnan järjestämisessä on lisääntynyt.* (nuorisojärjestö)
- // *Vapaaehtoistoiminnan koordinaattori aloitti syksyllä 2013 työt ja on saanut vapaaehtoisemme motivoitumaan ja jaksamaan paremmin olemalla heihin yhteydessä aktiivisemmin kuin mihin ennen oli resursseja.* (sosiaali- ja terveysjärjestö)
- // *Koulutus lisääntyy ja sitä myötä vapaaehtoistoimijoiden osaaminen.* (sosiaali- ja terveysjärjestö)
- // *Paremmen tuen avulla vapaaehtoiset uskaltavat totutun toiminnan rajojen ulkopuolelle.* (sosiaali- ja terveysjärjestö)

5 Vaikuttamistoiminta

Järjestöbarometrin toisessa erityisteemaluvussa tarkastellaan järjestöjen vaikuttamistoimintaa. Suuri osa sosiaali- ja terveysjärjestöistä on syntynyt tarpeesta vaikuttaa, eli tuoda ongelmia ja niitä koskevia ratkaisuehdotuksia julkiseen keskusteluun ja päätöksentekijöiden tietoon. Tavoitteena on vähentää vaikuttamistoiminnan avulla yhteiskunnassa vallitsevia epäkohtia, esimerkiksi hyvinvoinnin, palvelujen ja tuen vajeita sekä vaikuttaa mm. lainsäädäntöön.

Luvun alkuosassa tarkastellaan valtakunnallisten järjestöjen vaikuttamistoimintaa: sen merkitystä järjestöjen toiminnassa, vaikuttamiskohteita ja -keinoja sekä arvioita vaikuttamistoiminnan onnistumisesta. Toisessa osiossa käsitellään samoja teemoja paikallisyhdistysten näkökulmasta.

5.1 Valtakunnallisten järjestöjen vaikuttamistoiminta

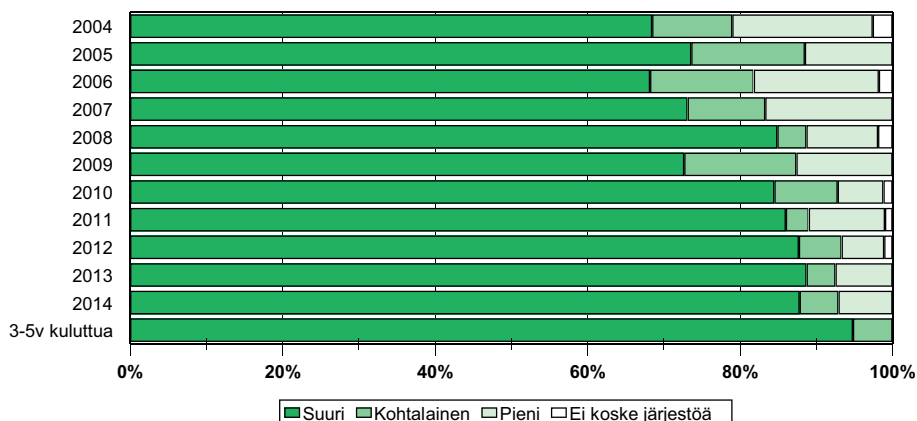
Vaikuttamistoiminta on keskeinen painopiste valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnassa. Vaikuttamistoiminnan arvioi järjestönsä toiminnan painopisteenä suureksi 88 prosenttia valtakunnallisten järjestöjen johtajista vuonna 2014. Kohtalaiseksi sen merkityksen arvioi 5 prosenttia ja pieneksi 7 prosenttia vastaajista. Yksikään järjestöjohtaja ei vastannut, että vaikuttamistoiminta ei koske lainkaan omaa järjestöä. Vaikuttamistoiminta on keskeinen osa toimintaa myös taloudeltaan pienemmille sosiaali- ja terveysjärjestöille.

Vaikuttamistoiminta on vastausten perusteella toiseksi merkittävin painopiste valtakunnallisten järjestöjen toiminnassa heti asiantuntijuuden jälkeen. Esimerkiksi vertais- ja vapaaehtoistoiminta ovat vähemmän merkittäviä painopisteitä valtakunnallisten järjestöjen toiminnassa (ks. tarkemmin valtakunnallisten järjestöjen toiminnan painopisteistä luku 3.1).

Vaikuttamistoiminnan merkitys on Järjestöbarometrin tulosten perusteella kasvanut tarkastelujaksolla vuosina 2004–2014 (kuvio 30). Vuonna 2004 sen arvioi merkitykseltään suureksi 68 prosenttia järjestöjohtajista⁹. Osuus on ollut yli

⁹ Vuonna 2004 kysyttiin edunvalvonnan merkitystä.

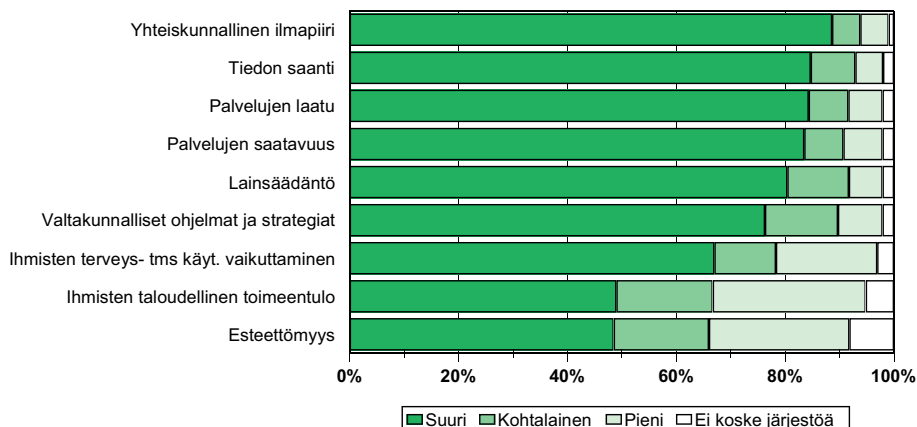
80 prosenttia vuodesta 2010 saakka. Vaikuttamistoiminnan merkityksen arvioi-
daan kasvavan vielä lähivuosina. 93 prosenttia valtakunnallisten järjestöjen johta-
jista arvioi sen olevan merkitykseltään suuri järjestön toiminnan painopisteenä
3–5 vuoden kuluttua.

KUVIO 30. Valtakunnallisten järjestöjen johtajien (n=76–110) arviot vaikuttamistoiminnan (v. 2004 edunvalvonnan) merkityksestä toiminnan painopisteenä vuodesta 2004–2014 sekä arvio sen merkityksestä 3–5 vuoden kuluttua.

Vaikuttamisen kohteet

Valtakunnalliset sosiaali- ja terveysjärjestöt pyrkivät vaikuttamaan ennen kaikkea yhteiskunnalliseen ilmapiiriin, tiedon saantiin, palvelujen laatuun ja saatavuuteen sekä lainsäädäntöön. Nämä arvioi oman järjestönsä kannalta merkitykseltään suuriksi vaikuttamisen kohteiksi yli 80 prosenttia valtakunnallisten järjestöjen johtajista (kuvio 31). Enimmillään vain kaksi valtakunnallisen järjestön johtajaa arvioi, että näihin vaikuttaminen ei koske omaa järjestöä lainkaan.

KUVIO 31. Valtakunnallisten järjestöjen johtajien (n=96–98) arviot eri vaikuttamisen kohteiden merkityksestä oman järjestön toiminnassa.

Yhteiskunnalliseen ilmapiiriin vaikuttaminen on tulosten perusteella kysytyistä asioista tärkein vaikuttamisen kohde: 89 prosenttia arvioi sen merkitykseltään suureksi vaikuttamiskohteeksi. Vastaava osuus tiedon saantiin vaikuttamisessa sekä palvelujen laatuun ja saatavuuteen vaikuttamisessa on 84–85 prosenttia. 80 prosenttia valtakunnallisten järjestöjen johtajista arvioi lainsäädäntöön vaikuttamisen keskeiseksi oman järjestönsä vaikuttamistyössä.

Noin kolmelle neljästä (76 %) järjestöstä valtakunnallisiin ohjelmiin ja strategioihin vaikuttaminen on keskeistä. 67 prosenttia järjestöjohtajista arvioi ihmisten terveys- tai muuhun vastaavaan käyttäytymiseen vaikuttamisen oman järjestönsä kannalta merkittäväksi. Ihmisten taloudellinen toimeentulo ja esteettömyys ovat keskeisiä vaikuttamiskohteita puolelle valtakunnallisista järjestöistä.

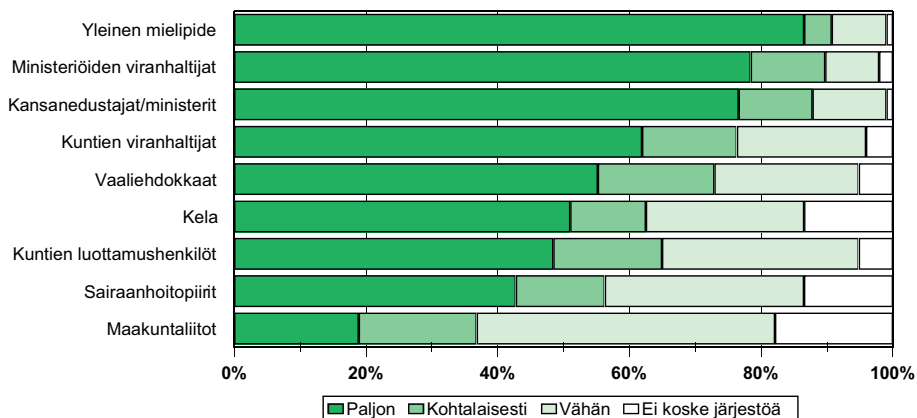
Palveluihin vaikuttaminen korostuu erityisesti vammaisjärjestöillä, joista kaikki vastanneet arvioivat palvelujen saatavuuteen ja laatuun vaikuttamisen merkitykseltään suuriksi vaikuttamiskohteiksi. Vanhusjärjestöjen toiminnanjohtajista 90–100 prosenttia arvioi kaikki kysytyt vaikuttamiskohteet merkitykseltään suuriksi. Taloudeltaan suurimmilla valtakunnallisilla järjestöillä on keskimääräistä vielä useammin vahvaa vaikuttamista yhteiskunnalliseen ilmapiiriin sekä valtakunnallisiin ohjelmiin ja strategioihin. Liitteeseen 20 on koottu eri vaikuttamiskohteiden merkitys järjestöjen toimialan mukaan.

Kaikkien edellä mainittujen vaikuttamiskohteiden merkitys on kasvanut viime vuosina samalla, kun vaikuttamistoiminta on tullut entistä tärkeämmäksi osaksi järjestöjen toimintaa. Erityisesti yhteiskunnalliseen ilmapiiriin, tiedon saantiin, palvelujen laatuun ja saatavuuteen, lainsäädäntöön sekä valtakunnallisiin ohjelmiin ja strategioihin vaikuttamisen merkitys on kasvanut verrattuna vuoteen 2010 (Järjestöbarometri 2010).

Valtakunnallisten järjestöjen johtajia pyydettiin myös arvioimaan, mihin tahoihin järjestö pyrkii erityisesti vaikuttamaan (kuvio 32). Tärkein vaikuttamiskohde järjestöillä on yleinen mielipide, johon pyrkii erityisesti vaikuttamaan 87 prosenttia valtakunnallisista järjestöistä. Seuraavaksi tärkeimpiä ovat valtakunnan tason päättäjät. Ministeriöiden viranhaltijoihin pyrkii vaikuttamaan 78 prosenttia ja kansanedustajiin tai ministereihin 77 prosenttia. Sen sijaan vaaliehdokkaisiin vaikuttaminen on harvinaisempaa: 55 prosenttia järjestöistä pyrkii erityisesti vaikuttamaan heihin.

Kuntien viranhaltijoihin ja luottamushenkilöihin pyritään vaikuttamaan selvästi vähemmän kuin valtakunnan tason päättäjiin, mikä on valtakunnallisten järjestöjen toiminnan kannalta oletettavaakin. Kuntien viranhaltijoihin pyrkii vaikuttamaan paljon 62 prosenttia ja kuntien luottamushenkilöihin 49 prosenttia valtakunnallisista järjestöistä. Taloudeltaan pienimmät valtakunnalliset järjestöt (toiminnan kokonaiskulut alle 500 000 euroa) pyrkivät vaikuttamaan kuntatason päättäjiin muita harvemmin: 35 prosenttia erityisesti kuntien viranhaltijoihin ja 23 prosenttia luottamushenkilöihin. Pienimpien järjestöjen vastaukset selittävät osittain sitä, miksi kuntapäättäjiin vaikuttaminen on valtakunnallisilla järjestöillä vähäisempää verrattuna valtakunnan tason päättäjiin.

Noin puolet (51 %) valtakunnallisista järjestöistä pyrkii vaikuttamaan erityisesti Kelaan. Sairaanhoidopiireihin kohdistuvaa vaikuttamista on paljon 43 prosentilla ja maakuntaliittoihin 19 prosentilla järjestöistä.

KUVIO 32. Valtakunnallisten järjestöjen johtajien (n=95–98) arviot siitä, mihin järjestö pyrkii erityisesti vaikuttamaan.

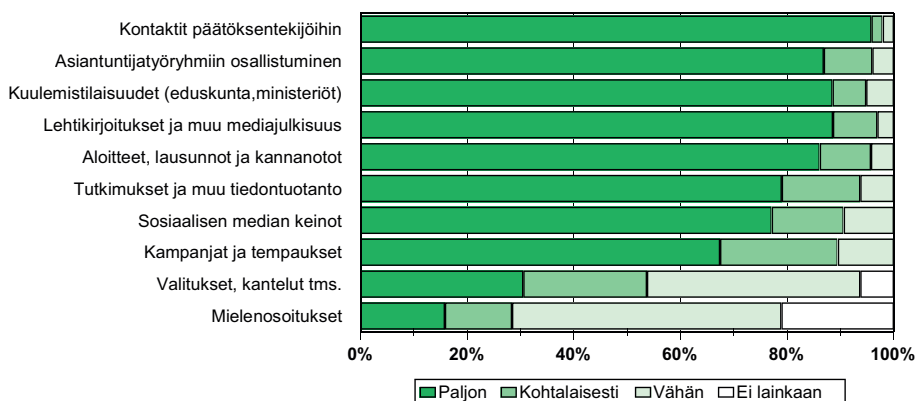
Ministeriöiden viranhaltijoihin ja kuntien luottamushenkilöihin vaikuttamisen merkitys on kasvanut verrattuna vuoteen 2010. Muissa vaikuttamisen kohteissa ei ole tapahtunut selvää muutosta.

Vaikuttamiskeinot

Valtakunnallisten järjestöjen johtajien vastausten perusteella järjestöille parhaat vaikuttamiskeinot ovat kontaktit päätöksentekijöihin, asiantuntijatyöryhmiin osallistuminen, eduskunnan ja ministeriöiden kuulemistilaisuudet, lehtikirjoitukset ja muu mediajulkisuus sekä aloitteet, lausunnot ja kannanotot (kuvio 33). 86–91 prosenttia järjestöjohtajista arvioi, että näitä keinoja kannattaisi käyttää paljon järjestön omassa vaikuttamistyössä. Myös tutkimukset ja muu tiedontuotanto sekä sosiaalisen median keinot nähdään erityisen hyvinä vaikuttamiskeinoina (77–79 % mukaan kannattaisi käyttää paljon vaikuttamiskeinoina). Noin kaksi kolmasosaa (67 %) näkee kampanjat ja tempaukset hyvinä vaikuttamiskeinoina.

Vähemmän kannatusta kerääviä vaikuttamiskeinoja ovat valitukset ja kantelut sekä mielenosoitukset. 31 prosentin mielestä valituksia ja kanteluita ja 16 prosentin mielestä mielenosoituksia tulisi käyttää paljon järjestöjen vaikuttamiskeinoina.

Verrattuna vuoden 2010 vastauksiin ei ole suurta muutosta eri vaikuttamiskeinojen kannattamisessa. Valitukset, kantelut tms. nähtiin kuitenkin vuonna 2010 selvästi parempina vaikuttamiskeinoina kuin neljä vuotta myöhemmin. Vuonna 2010 yli puolet (52 %) oli sitä mieltä, että niitä tulisi käyttää vaikuttamiskeinoina paljon, kun vuonna 2014 tätä mieltä oli enää vajaa kolmannes (31 %). Mielenkiintoista on myös se, että sosiaalisen median keinot nähtiin hyvin tärkeiksi jo vuonna 2010 ja kasvua tämän keinojen kannattamisessa on tapahtunut vain vähän (6 prosenttiyksikköä enemmän arvioi, että sosiaalisen median keinoja tulisi käyttää paljon vaikuttamiskeinoina).

KUVIO 33. Valtakunnallisten järjestöjen johtajien (n=94–96) arviot keinoista, joita järjestöjen kannattaisi erityisesti käyttää vaikuttamistoiminnassaan.

Yli puolet (56 %) valtakunnallisten järjestöjen johtajista ilmoitti, että omassa järjestössä on otettu käyttöön uusia vaikuttamisen keinoja kahden viime vuoden aikana. Vajaassa puolessa (44 %) järjestöistä uusia vaikuttamiskeinoja ei ole otettu käyttöön. Uusia vaikuttamiskeinoja on otettu käyttöön yhtä usein taloudeltaan suurissa ja pienissä järjestöissä. Uusien vaikuttamiskeinojen käyttöönotto järjestön toimialan ja talouden koon mukaan on taulukoitu liitteeseen 21.

Verrattuna vuoteen 2010 uusia vaikuttamisen keinoja on otettu käyttöön hie-
man useammin. Neljä vuotta sitten alle puolet (48 %) valtakunnallisista järjestöistä ilmoitti ottaneensa uusia vaikuttamiskeinoja käyttöön kahden viime vuoden aikana.

Järjestöjohtajat mainitsivat uusina vaikuttamisen keinoina ennen kaikkea sosiaalisen median käytön. Yli neljännes uusia vaikuttamiskeinoja nimenneistä mainitsi vastauksessaan Facebookin tai muun sosiaalisen median kanavan. Keskeisimmät uudet vaikuttamiskeinot ovat:

- Sosiaalinen media
- Sähköinen viestintä, esimerkiksi verkkosivujen kehittäminen/uudistaminen
- Kuntavaikuttaminen: esimerkiksi kuntakierrokset, tiedotus viranhaltijoille/luottamushenkilöille
- Poliitikkoihin ja vaaliehdokkaihin vaikuttaminen
- Järjestöjen yhteiset hankkeet ja muut kumppanuudet, esim. Kaikkien perheiden Suomi -hanke
- Viestinnän/tiedottamisen vahvistaminen, esimerkiksi viestintästrategian laatiminen tai tiedottajan palkkaaminen
- Kokemusasiantuntijat
- Tiedonkeruu, tutkimus

73 prosentilla valtakunnallisista järjestöistä on suunnitelmia, joilla ne pyrkivät tehostamaan omaa vaikuttamistoimintaansa. Lopuilla 27 prosentilla ei ole tällaisia suunnitelmia. Eri järjestötyypeissä ei ole eroa vaikuttamistoiminnan tehostamisessa, mutta taloudeltaan suurimmat järjestöt ovat tehneet muita useammin

tehostamissuunnitelmia (ks. liite 22). Vaikuttamistoiminnan tehostamissuunnitelmien yleisyydessä ei ole tapahtunut muutosta verrattuna vuoteen 2010.

Vaikuttamistoimintaa pyritään tehostamaan esimerkiksi viestintää ja yhteistyötä lisäämällä. Useissa valtakunnallisissa järjestöissä tehdään uutta strategiaa tai vaikuttamissuunnitelmaa, joissa vaikuttamisen tehostamista konkretisoidaan. Vastauksissa nousee esiin myös poliittiseen päätöksentekoon vaikuttamisen vahvistaminen. Vaikuttamistoimintaa pyritään tehostamaan myös erilaisilla kampanjoilla ja tapahtumilla. Osassa vastauksista ei mainita konkreettisia tapoja, vaan todetaan, että vaikuttamisen tehostaminen on vielä suunnitteluvaiheessa.

// Ammatillisen koulutustarjonnan vahvistaminen.

// Ei vielä konkreettisia suunnitelmia, mutta vaikuttamistyön arvo ja merkitys on nähty ja sitä halutaan lisätä.

// Suunnitteilla vasta.

// Kai on suostuttava ja hyväksyttävä poliittisiin puolueisiin vaikuttaminen. Hallitukseen yritetään saada kiinnostuneita poliitikkoja.

// Kaikkien perheiden Suomi -hanke.

// Liittouduttu paremmin muiden samoihin asioihin vaikuttavien järjestöjen kanssa.

// Oman toiminnan kehittäminen, henkilöstövoimavarojen siirto vaikuttamistoimintaan.

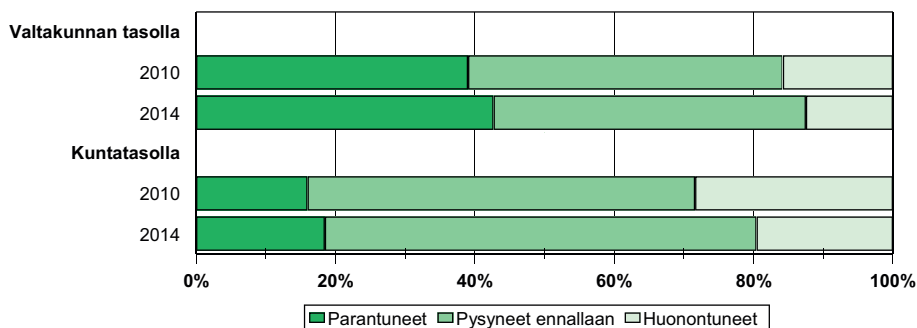
// Teemme sitä entistä järjestelmällisemmäksi.

// Viestintästrategian laatiminen.

Vaikuttamismahdollisuuksien muutos ja vaikuttamistoiminnan onnistuminen

Vaikuttamismahdollisuuksien muutosta pyydettiin arvioimaan erikseen kuntatasolla ja valtakunnan tasolla. Järjestöjohtajien arvion mukaan erityisesti kuntatason vaikuttamismahdollisuudet ovat pysyneet ennallaan kahden viime vuoden aikana. Näin arvioi 62 prosenttia vastaajista (kuvio 34). Kuntatason vaikuttamismahdollisuuksien arvioi parantuneen ja huonontuneen jonkin verran yhtä suuri osuus – 19 prosenttia vastaajista. Valtakunnan tason vaikuttaminen on pysynyt ennallaan 45 prosentin arvion mukaan. 38 prosenttia näkee parannusta tapahtuneen jonkin verran ja 5 prosenttia paljon. 13 prosenttia arvioi valtakunnan tason vaikuttamisen huonontuneen jonkin verran.

Valtakunnan tason vaikuttamiseen liittyvissä arvioissa ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja eri toimialojen järjestöillä. Kuntatason vaikuttamisen arvioivat parantuneen keskimääräistä useammin lastensuojelujärjestöt ja vanhusjärjestöt. Kuntatason vaikuttamismahdollisuuksien arvioi pysyneen ennallaan useammin taloudeltaan pienemmät valtakunnalliset järjestöt verrattuna suurempiin. Taloudeltaan suurimmissa järjestöissä on enemmän sekä niitä, jotka arvioivat kuntatason vaikuttamismahdollisuuksien huonontuneen että niitä, jotka arvioivat sen parantuneen.

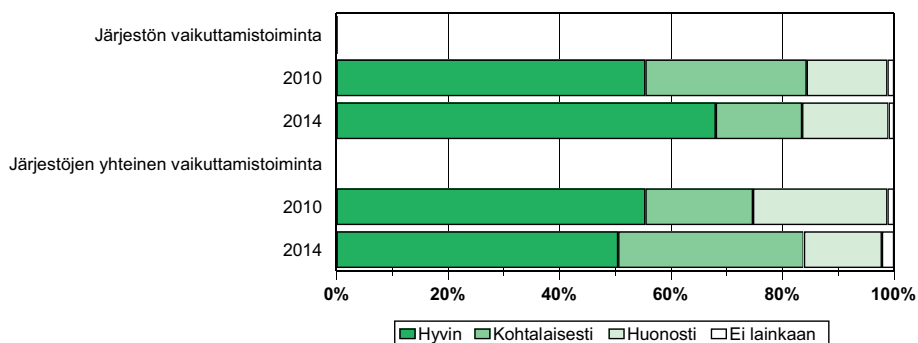
KUVIO 34. Valtakunnallisten järjestöjen johtajien (n=81–96) arviot järjestöjen vaikuttamismahdollisuuksien muutoksesta kahden edeltävän vuoden ajalta vuosina 2010 ja 2014.

Kuntatason ja valtakunnan tason vaikuttamismahdollisuuksien arvioissa ei ole juurikaan muutosta verrattuna vuoden 2010 arvioihin. Tuolloin hieman suurempi osuus järjestöjohtajista arvioi sekä kunta- että valtakunnan tason vaikuttamismahdollisuuksien huonontuneen verrattuna vuoteen 2014.

Vaikuttamismahdollisuuksien parantumista perusteltiin mm. yhteistyön parantumisella ja heikentymistä kuntien taloustilanteen kiristymisellä.

- // On perehdytty paremmin vaikuttamisen rakenteisiin ja osataan vaikuttaa oikeassa paikassa oikeaan aikaan.
- // Julkinen sektori on ruvennut kuuntelemaan paremmin kolmannen sektorin viestejä.
- // Tuntuu siltä, että järjestöjä halutaan mukaan aiempaa enemmän suunnitteluun ja valmisteluun.
- // Kuntaliiton kanssa tehtävä yhteistyö on tiivistynyt, ja kuntien suhtautuminen järjestöihin on arviomme tällä hetkellä myönteinen heikosta taloudellisesta tilanteesta huolimatta.
- // SOSTEn roolin vahvistuminen.
- // Henkilökohtaisten suhteiden harveneminen eläkkeelle siirtymisien myötä (vastapelurit häipyvät ja uudet eivät löydy sormia näpäyttämällä), joten kuuta ei tavoitella, vaan satsataan muuhun.
- // Kilpailu on koventunut myös mielipidemarkkinoilla
- // Kuntatasolla korostuu lyhytnäköinen talouden säästölinja.
- // Kuntatasolla leikkauspuheet vievät kaiken huomion.

Valtakunnallisten järjestöjen johtajat ovat pääosin tyytyväisiä oman järjestön vaikuttamistoimintaan. Yli kaksi kolmasosaa (68 %) johtajista arvioi, että oma järjestö on onnistunut tavoitteisiin verrattuna vaikuttamistoiminnassaan hyvin kahden viime vuoden aikana (kuvio 35). 16 prosenttia arvioi tavoitteiden toteutumisen kohtalaisesti ja 16 prosenttia huonosti. Vaikuttamistoiminnan toteutumisen arvioissa ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja eri toimialojen järjestöjen välillä. Myös taloudeltaan erikokoisten järjestöjen johtajat ovat yhtä usein tyytyväisiä järjestönsä vaikuttamistoimintaan.

KUVIO 35. Valtakunnallisten järjestöjen johtajien (n=83–97) arviot järjestön oman ja järjestöjen yhteisen vaikuttamistoiminnan onnistumisesta vuosina 2010 ja 2014.

Arviot vaikuttamistoiminnan onnistumisesta ovat jonkin verran positiivisemmat kuin vuonna 2010 (ks. edellinen kuvio). Tuolloin 56 prosenttia arvioi järjestönsä onnistuneen hyvin, 29 prosenttia kohtalaisesti ja 15 prosenttia huonosti vaikuttamistoiminnassaan kahden edeltävän vuoden aikana.

Vaikuttamistoiminnan onnistumiset ovat olleet käytännössä esimerkiksi kontaktien luomista päättäjiin, järjestön asiantuntija-aseman vahvistumista, lausuntojen saamaa näkyvyyttä ja muuta medianäkyvyyttä, julkisen keskustelun herättämistä jostakin aiheesta, lakimuutoksia sekä Käypä hoito -suositusten muutoksia.

- // *Syömishäiriöiden Käypä hoito -suositusten uusimisen alkaminen ja yhteistyö työryhmän kanssa.*
- // *Asenteiden ja uusperhetietoisuuden levittäminen. Ammattilaisten kouluttaminen.*
- // *Ei saatu tavoitteitamme hallitusohjelmaan, mutta ollaan silti saatu nostettua niitä yhteiskunnalliseen keskusteluun ja prosesseihin.*
- // *Kampanjat onnistuivat odotetusti: osallistuminen, näkyvyys ja sitoutuminen kampanjoihin on ollut hyvällä tasolla.*
- // *Sosiaalihuoltolain 20 §:n mukainen lapsiperheiden yleisen kotipalvelun heikko tilanne on ollut paljon esillä ja useat kunnat ovat ryhtyneet palauttamaan kodinhoitajia lapsiperheille.*
- // *Pääsy kuultavaksi, pääsy ministerin juttusille, onnistunut tietoaaineisto kaikkiin neuvoloihin.*
- // *Toiminta SOSTEn kautta ja kanssa. Omat yhteydet päättäjiin.*
- // *Yhteistyökuviot sisarjärjestöjen kanssa on ollut vaikuttavampaa kuin yksin.*

Epäonnistumisena mainitaan esimerkiksi järjestön ajama lakimuutos, joka ei ole toteutunut. Joissakin vastauksissa kuvataan myös, miten järjestön resurssit eivät ylipäättään riitä vaikuttamistoimintaan. Epäonnistumisina mainitaan myös kontaktien puuttuminen keskeisiin päätöksentekijöihin tai poliitikkoihin.

- // Ei ole onnistuttu käynnistämään [sairauden nimi] Käypä hoito-suositusten valmistelutyötä.
- // Epäonnistumisena voi pitää hallituksen tekemiä perhepoliittisia leikkauksia.
- // Hankintalain soveltamiseen liittyvä vaikuttaminen ei onnistunut. Emme tulleet kuulluksi – nyt kaikilla vaikeuksia.
- // Huonoa näkyvyyttä ja riittämätöntä tiedottamista toiminnan saavutuksista.
- // Järjestö on poliittisesti ja uskonnollisesti vapaa. Ei ole luonnollisia 'poliittisia suhteita' eikä resursseja ns. lobbaamiseen. Kaikki aika menee järjestön toiminnan pyörittämiseen ja raportointiin.
- // Meillä on ollut ja on edelleen liian vähän henkilöstöresursseja vaikuttamistoiminnan toteuttamiseen.

Järjestöjen yhteinen vaikuttamistoiminta

Järjestöjohtajista puolet (51 %) arvioi järjestöjen yhteisen vaikuttamistoiminnan onnistuneen hyvin kahden viime vuoden aikana. Kolmannes (33 %) arvioi sen onnistuneen kohtalaisesti, 14 prosenttia huonosti ja 2 prosenttia ei lainkaan. Järjestöjohtajat ovat hieman tyytyväisempiä järjestön omaan vaikuttamistoimintaan kuin järjestöjen yhteiseen vaikuttamistoimintaan (ks. edellinen kuvio). Yhteisen vaikuttamisen arvioissa ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja eri toimialojen järjestöillä. Vuonna 2010 arviot järjestöjen yhteisestä vaikuttamistoiminnasta jakautuivat jyrkemmin kuin vuonna 2014. Neljän vuoden takaisissa vastauksissa oli suurempi osuus vaikuttamistoimintaan tyytyväisiä mutta myös siihen tyytymättömiä.

Järjestöjohtajia pyydettiin konkretisoimaan esimerkein, mitä järjestöjen yhteisen vaikuttamistoiminnan onnistumiset ja epäonnistumiset ovat olleet. Osa järjestöjohtajista tuo esiin järjestöjen hyvän näkyvyyden ja kuulemisen päätöksenteossa. Yhteiseen vaikuttamistoimintaan pettyneet pitävät järjestöjen kuulemista päätöksenteossa liian vähäisenä. Osassa vastauksista tuotiin myös esiin, että järjestöillä ei ole yhteistä vaikuttamistoimintaa.

Onnistumisia:

- // Järjestöjen näkyvyys on parantunut.
- // Paikallistasoilla tehdään paljon järjestöjen välistä yhteistyötä. Valta-kunnallisten liittojenkin välillä liikahdusta yhteiseen suuntaan on tapahtunut.
- // Kampanjat onnistuivat odotetusti: osallistuminen, näkyvyys ja sitoutuminen kampanjoihin on ollut hyvällä tasolla.
- // Lakivalmisteluihin, mediassa käytävään keskusteluun ja yleiseen yhteiskunnalliseen mielipiteeseen vaikuttaminen kannanotoilla, muistioilla ja mielipidekirjoituksilla.
- // RAY:n aseman turvaaminen.
- // Hankintalain muuttamiseksi muodostettiin yhteisrintama.
- // Vaikuttaminen yleiseen mielipiteeseen, esim. tupakointi, kosteusvaurioasiat, lääkekorvaukset.

Epäonnistumisia:

- // Eriarvoisuus kasvanut. Nimby-ilmiö edelleen näkyvissä.
- // Ajoitusongelmia ja suunnittelemattomuutta.
- // Järjestöjen välinen kilpailu estää usein aidon vaikuttamistyön.
- // Järjestöjen yhteinen vaikuttamistoiminta tuo volyyymia, mutta samalla viestit loiventuvat liikaa, kun on otettava huomioon monen tahon näkökulmat.
- // Kolmatta sektoria kyllä juhla- ym. puheissa ylistetään niin valtakunnan kuin paikallispolitiikassakin, mutta järjestöjen viestien ja kokemusten kuuleminen on tosi asiassa jäänyt paljolti muodolliseksi.
- // STM ei kuule kansalaisjärjestöjä aidosti.
- // Mitä se sellainen yhteinen vaikuttamistoiminta on ollut? Ray-kysymys on toistaiseksi menestyksellinen, mutta mitä muuta?
- // Näkyvyys puuttuu, Sosiaalibarometri ym. on vain hetken julkisuutta.
- // Onko mitään yhteistä olemassa? Ne järjestöt jotka ei myy palveluja voisi toimia enemmän yhdessä.

Valtakunnallisten järjestöjohtajien mukaan järjestöjen tulisi yhdessä suunnata vaikuttamistoimintaa erityisesti kansanedustajiin, kuntapäättäjiin, ministereihin, ministeriöihin, mediaan ja kansalaisiin.

Järjestöjohtajia pyydettiin nimeämään kolme tärkeintä asiaa, joihin järjestöjen pitäisi yhdessä vaikuttaa. Vastausten kolme tärkeintä yhteistä vaikuttamiskohdetta ovat:

- 1) järjestöjen asema ja toimintaedellytykset
- 2) eriarvoisuuden vähentäminen
- 3) sosiaali- ja terveyspalvelut ja niiden saatavuus

Seuraavaan taulukkoon (taulukko 36) on koottu tiivistys keskeisimmistä yhteisistä vaikuttamiskohteista.

TAULUKKO 36. Valtakunnallisten järjestöjen johtajien arviot tärkeimmistä järjestöjen yhteisistä vaikuttamiskohteista.

Vaikuttamisen kohde	Mainintoja, kpl	Osuus vastanneista, %
Järjestöjen asema/toimintaedellytykset	39	51
Eriarvoisuuden vähentäminen	26	34
Sosiaali- ja terveyspalvelut ja niiden saatavuus	20	26
Tasa-arvo, yhdenvertaisuus, hyvinvointi	14	18
Hankintalaki	14	18
Raha-automaattiyhdistys ja sen asema	10	5
Lainsäädäntö (joko yleisesti tai tietty laki, muu kuin hankintalaki)	8	4
Ennaltaehkäisevä työ	6	3

5.2 Paikallisyhdistysten vaikuttamistoiminta

Vaikuttamistoiminnan merkitys yhdistyksille

Vaikuttaminen ei ole paikallisyhdistyksille yhtä keskeinen osa toimintaa kuin valtakunnallisille järjestöille. Vajaa kolmannes (31 %) yhdistyksistä arvioi vaikuttamisen omassa toiminnassaan suureksi painopisteeksi ja 15 prosenttia kohtalaiseksi. Vähäiseksi vaikuttamistoiminnan merkityksen arvioi toiminnan kannalta 42 prosenttia yhdistyksistä. Lisäksi 12 prosenttia yhdistyksistä ei tee lainkaan vaikuttamistyötä. Paikallisyhdistysten keskeisintä toimintaa ovat harrastus- ja virkistystoiminta, vertaistoiminta sekä tiedon välitys (ks. tarkemmin yhdistysten toiminnan painopisteistä luku 2.2).

Vaikuttamistoiminnan merkitys korostuu joidenkin toimialojen paikallisyhdistyksillä (taulukko 37). Keskimääräistä useammin vaikuttamistoiminnan arvioivat toimintansa kannalta suureksi painopisteeksi kehitysvammayhdistykset, aistivammayhdistykset, invalidiyhdistykset, työttömien yhdistykset ja potilasyhdistykset. Harvimmin vaikuttamaan pyrkiviä yhdistyksiä ovat kansanterveyden yleis- ja monialayhdistykset, lastensuojelun yleisyhdistykset sekä päihdeyhdistykset.

Vaikuttamistoiminnan merkitys yhdistyksen toiminnassa on vähäisempi taloudeltaan kaikkein pienimmillä yhdistyksillä, joista viidennes arvioi sen suureksi painopisteeksi omassa toiminnassaan. Ei voida kuitenkaan sanoa, että vaikuttamistoiminnan merkitys olisi sitä suurempi, mitä suurempi talousarvion loppusumma yhdistyksellä on. Suurin merkitys vaikuttamistyöllä on niillä yhdistyksillä, joiden talousarvion loppusumma on enemmän kuin 10 000 euroa mutta vähemmän kuin 100 000 euroa. Näistä yhdistyksistä 42 prosenttia arvioi vaikuttamistoiminnan painopisteenä suureksi yhdistyksen toiminnassa. Vähintään 100 000 euron vuosibudjetilla toimivien yhdistysten kohdalla vastaava osuus on selvästi pienempi, 25 prosenttia. Taloudeltaan suurimmista yhdistyksistä suuri osa on palveluntuottajia, mikä selittää vaikuttamistoiminnan vähäisempää painoarvoa verrattuna keski-kokoisiin yhdistyksiin.

Vaikuttamistyön merkitys yhdistyksen toiminnassa ei ole yhteydessä siihen, onko yhdistyksessä palkattuja työntekijöitä vai ei. Myöskään palkattujen työntekijöiden määrällä ja vaikuttamistoiminnan merkityksellä painopisteenä ei ole yhteyttä. Sen sijaan yhdistyksen suuri henkilöjäsenmäärä on yhteydessä vaikuttamistoiminnan suurempaan painoarvoon yhdistyksen toiminnassa. Vaikuttamistoiminnan merkitys korostuu myös kaupunkimaisissa kunnissa ja usean kunnan alueella toimivilla yhdistyksillä (ks. liite 23).

TAULUKKO 37. Paikallisyhdistysten arvio vaikuttamistoiminnan painoarvosta omassa toiminnassaan.

Toimiala*	Kohtalain		Ei koske yhdistystä		n
	Suuri %	nen %	Pieni %	%	
Kehitysvammayhdistykset	53	20	27	0	30
Aistivammayhdistykset	44	17	36	3	36
Invalidiyhdistykset	44	23	32	1	75
Työttömien yhdistykset	44	9	48	0	23
Potilasyhdistykset	37	13	41	10	158
Eläkeläisyhdistykset	33	19	44	4	111
Mielenterveysyhdistykset	28	11	46	15	54
Sijaishuoltoyhdistykset	27	18	27	27	11
Vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	26	7	45	23	92
Päihdeyhdistykset	13	8	50	30	40
Lastensuojelun yleisyhdistykset	12	16	46	26	50
Kansanterveyden yleis- ja monialayhdistykset	8	3	46	43	76
KAIKKI YHDISTYKSET	31	15	42	12	1 001

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle 10. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

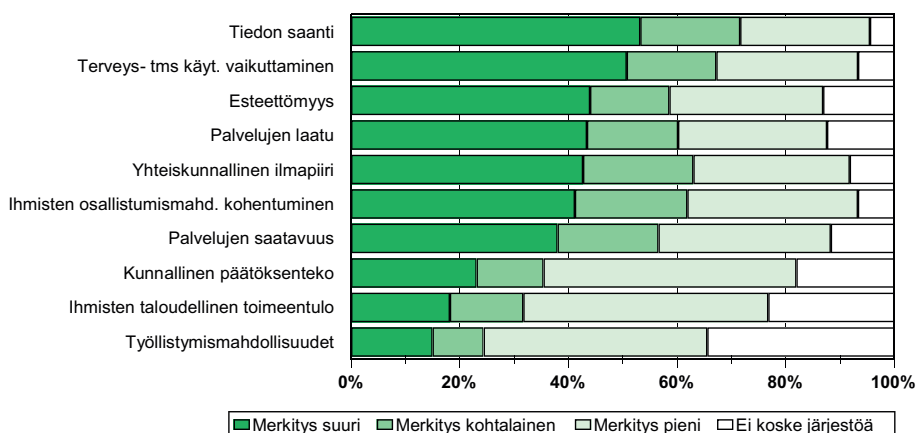
Vaikuttamiskohteet

Paikallisyhdistykset pyrkivät vaikuttamaan ennen kaikkea tiedon saantiin, ihmisten terveys- tai muuhun käyttäytymiseen, esteettömyyteen, palvelujen laatuun, yhteiskunnalliseen ilmapiiriin, ihmisten osallistumismahdollisuuksien kohentamiseen sekä palvelujen saatavuuteen. Keskeisimmät näistä ovat tiedon saanti ja ihmisten terveys- tai muuhun käyttäytymiseen vaikuttaminen. Näihin pyrkii vaikuttamaan paljon noin puolet (51–53 %) yhdistyksistä (kuvio 36). Keskimääräistä useammin tiedon saantiin pyrkivät vaikuttamaan kehitysvammayhdistykset ja lastensuojelun yleisyhdistykset. Ihmisten terveys- ja muuhun käyttäytymiseen pyrkivät vaikuttamaan erityisesti mielenterveys-, potilas- ja työttömien yhdistykset.

Paikallisyhdistysten tavoitteena on usein vaikuttaa myös esteettömyyteen, palvelujen laatuun ja saatavuuteen, yhteiskunnalliseen ilmapiiriin sekä ihmisten osallistumismahdollisuuksien kohentamiseen. Näiden merkitys on 38–44 prosentille yhdistyksistä suuri omassa vaikuttamistoiminnassa. Keskimääräistä useammin esteettömyyteen pyrkivät vaikuttamaan kehitysvamma- ja invalidiyhdistykset. Palvelujen saatavuuteen pyrkivät vaikuttamaan erityisesti työttömien yhdistykset, vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset, aistivammayhdistykset ja mielenterveysyhdistykset. Palvelujen laatu on keskimääräistä tärkeämpi vaikuttamiskohde edellä mainittujen lisäksi potilasyhdistyksille ja kehitysvammayhdistyksille. Yhteiskunnalliseen ilmapiiriin vaikuttaminen on erityisesti mielenterveysyhdistysten, työttömien yhdistysten, eri vammaisyhdistysten sekä vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistysten agendalla. Työttömien yhdistykset, mielenterveys-

yhdistykset ja kehitysvammayhdistykset pyrkivät vaikuttamaan keskimääräistä useammin ihmisten vaikuttamismahdollisuuksien kohentumiseen.

Kunnallinen päätöksenteko on erityisenä vaikuttamiskohteena 23 prosentilla yhdistyksistä. Kehitysvammayhdistyksillä osuus on melkein kaksinkertainen. Ihmisten taloudelliseen toimeentuloon ja työllistymismahdollisuuksiin pyrkii vaikuttamaan 15–18 prosenttia yhdistyksistä. Ihmisten taloudelliseen toimeentulon parantamiseen tähtäävää vaikuttamista on erityisesti työttömien yhdistyksillä, mielenterveysyhdistyksillä, kehitysvammayhdistyksillä ja invalidiyhdistyksillä. Työllistymismahdollisuuksiin pyrkivät vaikuttamaan keskimääräistä enemmän työttömien yhdistykset, kaikki vammaisyhdistykset ja päihdeyhdistykset.

KUVIO 36. Paikallisyhdistysten (n=965–1037) arvio eri vaikuttamiskohteiden merkityksestä omassa vaikuttamistoiminnassaan.

Vaikuttamiskeinot

Paikallisyhdistysten eniten käyttämiä vaikuttamiskeinoja ovat järjestöjen yhteinen vaikuttamistoiminta ja henkilökohtaiset kontaktit päätöksentekijöihin. Näitä käyttää vaikuttamiskeinoina paljon 36–39 prosenttia yhdistyksistä (kuvio 37). Mielenterveysyhdistyksistä yli puolet arvioi järjestöjen yhteisen vaikuttamistoiminnan keskeiseksi vaikuttamiskeinoksi. Henkilökohtaisia kontakteja päätöksentekijöihin käyttävät keskimääräistä enemmän työttömien yhdistykset, vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset ja kehitysvammayhdistykset.

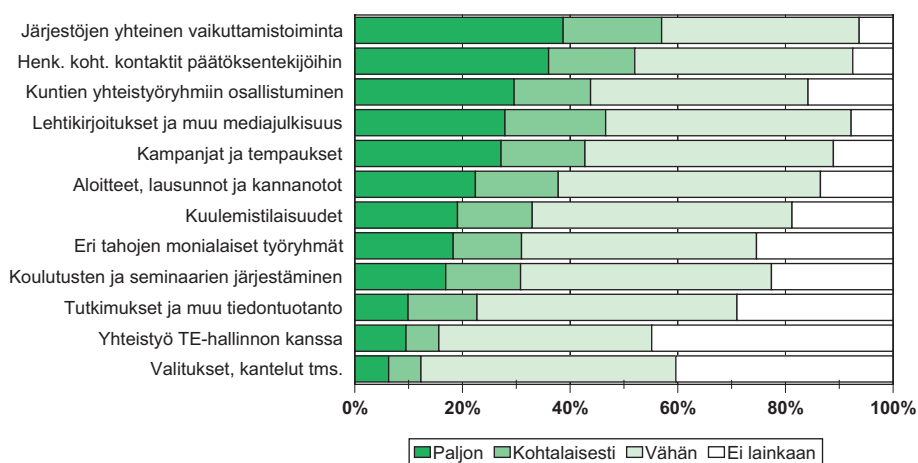
Vajaalle kolmannekselle (27–30 %) yhdistyksistä kuntien yhteistyöryhmiin osallistuminen, lehtikirjoitukset ja muu mediajulkisuus sekä kampanjat ja tempaukset ovat paljon käytettyjä vaikuttamiskeinoja. Keskimääräistä useammin kuntien yhteistyöryhmiin osallistuvat vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset sekä kehitysvammayhdistykset.

Aloitteita, lausuntoja ja kannanottoja käyttää vaikuttamiskeinona paljon 22 prosenttia yhdistyksistä. Kehitysvamma- ja eläkeläisyhdistykset tekevät aloitteita, lausuntoja ja kannanottoja muita yhdistystyyppisiä useammin.

Alle viidennes (16–19 %) käyttää kuulemistilaisuuksia, eri tahojen monialaisia työryhmiä sekä koulutusten ja seminaarien järjestämistä paljon vaikuttamiskeinoina. Eläkeläisyhdistykset osallistuvat keskimääristä useammin kuulemistilaisuuksiin. Mielenterveysyhdistykset, työttömien yhdistykset sekä vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset osallistuvat muita useammin eri tahojen monialaisiin työryhmiin. Koulutuksia ja seminaareja järjestävät vaikuttamiskeinona useimmin kansanterveyden yleis- ja monialayhdistykset, potilasyhdistykset sekä vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset.

Harvimminkin yhdistykset tekevät tutkimuksia tai muuta tiedontuotantoa, yhteistyötä TE-hallinnon kanssa sekä tekevät valituksia, kannanottoja tai muita vastaavia vaikuttamistarkoituksessa. Tutkimuksia tai muuta tiedontuotantoa ja yhteistyötä TE-hallinnon kanssa käyttää paljon vaikuttamiskeinona 10 prosenttia yhdistyksistä. Valituksia, kanteluita tai muita vastaavia ilmoittaa käyttävänsä paljon vaikuttamisessa 6 prosenttia yhdistyksistä. Tutkimusten käyttö vaikuttamiskeinona korostuu vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistyksillä sekä potilasyhdistyksillä. TE-hallinnon kanssa tehtävä yhteistyö on keskeinen vaikuttamiskeino erityisesti työttömien yhdistyksille, mutta keskimääräistä useammin myös päihde- ja mielenterveysyhdistyksille. Valituksia tai kanteluita tekevät useimmin kehitysvammayhdistykset.

Kaikki kysytyt vaikuttamiskeinot ovat useammin käytössä yhdistyksillä, joilla on muita yhdistyksiä suurempi henkilöjäsenmäärä. Myös kaupunkimaisissa kunnissa ja usean kunnan alueella toimivat yhdistykset käyttävät kysyttyjä vaikuttamiskeinoja keskimääristä useammin. Näillä yhdistyksillä vaikuttamistoiminta on keskeisempi osa toimintaa kuin yhdistyksillä keskimäärin.

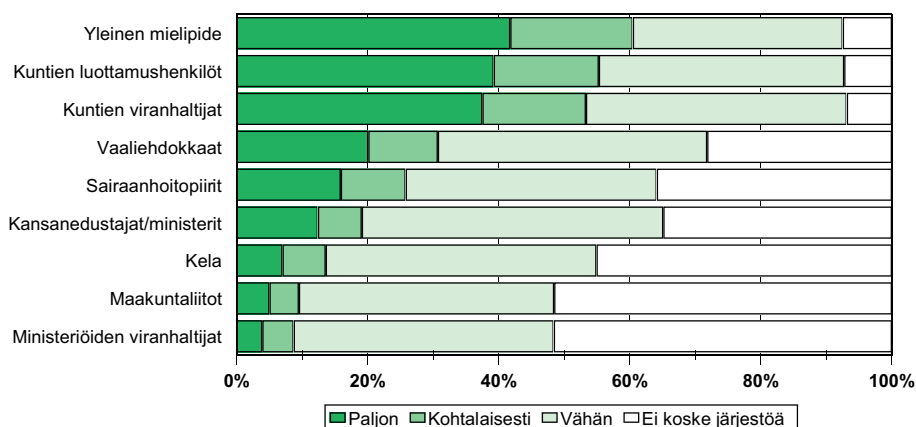

KUVIO 37. Paikallisyhdistysten arviot (n=1017–1038) eri keinojen merkityksestä omassa vaikuttamistoiminnassaan.

Yhdistykset pyrkivät vaikuttamaan useimmin yleiseen mielipiteeseen sekä kuntien luottamushenkilöihin ja viranhaltijoihin. Näihin kohdistuvaa vaikuttamistoimintaa

on paljon 38–42 prosentilla yhdistyksistä (kuvio 38). Yleiseen mielipiteeseen vaikuttaminen korostuu erityisesti mielenterveysyhdistyksillä, mutta myös vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistyksillä sekä kehitysvammayhdistyksillä. Kuntien luottamushenkilöihin ja viranhaltijoihin pyrkii vaikuttamaan erityisesti työttömien yhdistykset, kehitysvammayhdistykset sekä vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset.

Vaaliehdokkaisiin pyrkii vaikuttamaan 20 prosenttia, sairaanhoitopiireihin 16 prosenttia ja kansanedustajiin tai ministereihin 12 prosenttia yhdistyksistä. Harvimminkin pyritään vaikuttamaan Kelaan, maakuntaliittoihin ja ministeriöiden viranhaltijoihin. Näihin tahoihin kohdistuvaa vaikuttamista on 4–7 prosentilla yhdistyksistä. Eläkeläis- ja invalidiyhdistykset pyrkivät hieman keskimääräistä useammin vaikuttamaan vaaliehdokkaisiin. Sairaanhoitopiireihin vaikuttaminen korostuu potilas- ja mielenterveysyhdistyksillä. Työttömien yhdistykset tekevät selvästi keskimääräistä useammin vaikuttamista ministeriöiden viranhaltijoihin.

KUVIO 38. Paikallisyhdistysten (n=1004–1037) arviot siitä, miten paljon yhdistys pyrkii vaikuttamaan eri tahoihin.

Yhdistyksistä vain runsas viidesosa (22 %) on ottanut käyttöönsä uusia vaikuttamiskeinoja kahden viime vuoden aikana. Eri toimialojen yhdistyksillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja uusien vaikuttamiskeinojen käyttöönotossa (ks. liite 24). Yhdistysten ilmoittamat uudet vaikuttamiskeinot ovat hyvin samankaltaisia kuin valtakunnallisilla järjestöillä. Kahden viime vuoden aikana yhdistykset ovat ottaneet käyttöön mm. seuraavia uusia vaikuttamiskeinoja:

- Vammais- tai vanhusneuvostoon osallistuminen
- Internetin käyttö vaikuttamisessa, esimerkiksi kotisivut
- Sosiaalinen media
- Yhteistyö muiden tahojen kanssa, useimmin muiden yhdistysten kanssa
- Tiedottaminen, lehtikirjoitukset
- Suorat kontaktit päättäjiin
- Kampanjat, tilaisuudet, tempaukset

27 prosentilla yhdistyksistä on suunnitelmia, joilla ne pyrkivät tehostamaan vaikuttamistoimintaansa. Suurimmalla osalla (73 %) ei ole tällaisia suunnitelmia. Suunnitelmien yleisyydessä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja eri toimialojen yhdistyksillä (ks. liite 25).

Yhdistysten tekemät vaikuttamistoiminnan tehostamissuunnitelmat liittyvät mm. jäsenhankintaan, tiedottamiseen, näkyvyyden lisäämiseen, yhteistyön vahvistamiseen sekä kunnan kanssa tehtävään yhteistyöhön.

- // Jäsenhankinnan lisäämisellä.*
- // Kotisivujen uusiminen.*
- // Laaja-alainen verkostoyhteistyö.*
- // Lisää tiedottamista ja kampanjoita.*
- // Näkyvyyden lisääminen erilaisilla tempauksilla*
- // Olla enemmän esillä ja tiedottaa asioista.*
- // Vanhusneuvostoon panostaminen.*
- // Yhteistyön tehostaminen eri yhdistysten välillä.*
- // Yhteistyön lisääminen kunnan viranomaisten kanssa.*
- // Suunnitelmia on, mutta rahaa puuttuu!*
- // Jotain pitäis keksiä!*

Vaikuttamistoiminnan onnistuminen

Yhdistyksistä vajaa kolmannes (31 %) arvioi vaikuttamistoimintansa onnistuneen hyvin sille asetettuihin tavoitteisiin nähden kahden viime vuoden aikana. 23 prosenttia arvioi sen toteutuneen kohtalaisesti, 39 prosenttia huonosti ja 7 prosenttia ei lainkaan.

Eri toimialojen yhdistyksillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja tyytyväisyydessä yhdistyksen vaikuttamistoimintansa onnistumiseen (ks. liite 26). Sen sijaan ne yhdistykset, joilla on paljon henkilöjäseniä, ovat muita tyytyväisempiä oman vaikuttamistoiminnan onnistumiseen. Yhdistyksistä, joiden henkilöjäsenmäärä on vähintään 200, 39 prosenttia on tyytyväisiä vaikuttamistoimintansa onnistumiseen. Tätä mieltä on 28 prosenttia 100–199 henkilöjäsenen yhdistyksistä ja 26 prosenttia alle sadan henkilöjäsenen yhdistyksistä. Tyytyväisimpiä ovat ne henkilöjäsenmäärältään suuret yhdistykset, joilla vaikuttamistoiminta on vähintään kohtalainen toiminnan painopiste.

Yhdistyksiä pyydettiin kertomaan esimerkein, mitä vaikuttamistoiminnan onnistumiset ja epäonnistumiset ovat käytännössä olleet. Vastaajien mukaan onnistumiset ovat liittyneet esimerkiksi yhteistyöhön muiden järjestöjen kanssa, vanhus- tai vammaisneuvostoon osallistumiseen ja jäsenmäärän lisääntymiseen. Useissa vastauksissa kuvataan myös tilanteita, joissa kunta on ollut pienentämässä yhdistyksen avustusta tai poistamassa maksuttoman tilan käyttömahdollisuuden, mutta tämä on saatu oman vaikuttamisen avulla estettyä. Epäonnistumisina mainitaan samoja teemoja. Useilta yhdistyksiltä on leikattu kunta-avustuksia. Vaikuttamistoiminnan epäonnistumiset liittyvät usein myös huonoon näkyvyyteen.

Onnistumisia:

- // Esteettömyyden edistäminen onnistunut, tiedotus ei.
- // Että kuulovammaisenkin on ihminen siinä missä terveet kuulevat ihmisetkin.
- // Henkilökohtaiset kohtaamiset kantaneet hedelmää, samoin lehtijutut ja raportit tilaajille.
- // Hyvät suhteet, jotka mahdollistavat osallistumisen keskusteluihin, työryhmiin, hyvinvointitapahtumiin jne.
- // Julkisten tilojen sisäilmaongelmat on otettu vakavasti.
- // Jäsenten yleinen tyytyväisyys.
- // Kaupungin tarjoamat kokoontumistilat onnistuttu säilyttämään maksuttomina, samoin liikuntahalli.
- // Kaupunki halusi lakkauttaa järjestöjen käyttämän talon käytön. Teimme lehtikirjoitteluja ja puhuimme päättäjille. Auttoi. Kaupunki ei lakkauta!
- // Keskusteluyhteys parantunut kunnan hallintoon.
- // Kunnan edustajat kuitenkin kuuntelevat mielipidettämme.
- // Näkyvyys paikkakunnalla parantunut.
- // Olemme saaneet kunnan päättäjät vakuuttumaan siitä, että yhdistyksemme nykyinen toiminta on edullista ja vertaistuen osalta merkittävää kunnassamme.
- // Yhteistyö toisten pienten yhdistysten kanssa!!!

Epäonnistumisia:

- // Esimerkiksi kuntiin vaikuttamisessa ongelmana on kuntien kiristynyt taloudellinen tilanne.
- // Jäsenmäärä ei kasva yrityksistä huolimatta.
- // Jäsenet eivät osallistu toimintaan. Jäsenmäärä pienenee.
- // Kaupunki ei anna ilmaisia kokoontumistiloja, kaikista peritään vuokraa.
- // Kuntien taloudellisen tuen pieneminen.
- // Kuunneltu mutta ei paljon vaikutusta. Lehdissä vaikea päästä läpi.
- // Oman aktiivisuuden (taidon) puute.
- // Resurssipula/aikapula, ei tiedotusvastaavaa.
- // Yhtä tyhjän kanssa.
- // Ei varsinaisia epäonnistumisia, mutta vaikuttaminen on jäänyt melko vähäiseksi.

Johtopäätökset ja suosituksia niiden pohjalta

Johtopäätöslukuun on tiivistetty Järjestöbarometri 2014 keskeiset tulokset. Luku sisältää myös niiden pohjalta tehtyt johtopäätökset ja suositukset. Tämänvuotinen Järjestöbarometri poikkeaa siltä osin aiemmista, että vapaaehtoistoimintaa ja järjestöjen hallinnollista taakkaa koskevissa osuuksissa vastaajina ovat sosiaali- ja terveysjärjestöjen lisäksi olleet Valon liikuntajärjestöjen ja Allianssin nuorisojärjestöjen edustajat. Näiden kahden kokonaisuuden suositukset ovat kolmen kattojärjestön Allianssin, SOSTEn ja Valon suosituksia.

Neljässä viimeisessä johtopäätösten kokonaisuudessa käsitellään valtakunnallisten järjestöjen ja järjestöjen palvelujen tuottamisen tilannetta ja kuntien muutosten heijastumista paikallisyhdistysten toimintaan. Näissä vastaajina ovat olleet valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johtajat ja sosiaali- ja terveysjärjestöjen paikallisyhdistykset. Näiden kokonaisuuksien suositukset ovat SOSTEn suosituksia.

1. Vapaaehtoisten sitoutuminen huolestuttaa – tukemiseen tarvitaan lisäresursseja

”Kaikki vapaaehtoisuuteen perustuva toiminta on aina riskialtista, koska vapaaehtoisten määrä ja toiminnassa jatkaminen ja jaksaminen vaihtelevat” yksi vastaaja määrittelee vapaaehtoistoimintaa. Sen näkymiä kysyttiin liikunta-, nuorisoi- ja sosiaali- ja terveysjärjestöiltä.

Yleiskuva vapaaehtoistoiminnasta on myönteinen: selvässä enemmistössä järjestöistä sen määrä ja tekemisen edellytykset ovat vähintään pysyneet ennallaan kahden viime vuoden aikana.

Vapaaehtoisten tarve on lisääntynyt selvässä enemmistössä järjestöistä. Sen sijaan uusien vapaaehtoisten rekrytointi ja vapaaehtoistoimijoiden määrä ovat lisääntyneet runsaassa kolmasosassa järjestöistä. Vapaaehtoistoiminnan kokonaismäärä sekä vapaaehtoisten koulutus ja osaaminen ovat lisääntyneet vajaassa puolessa järjestöistä.

Vapaaehtoistoiminnan organisoinnin resurssit ovat kasvaneet noin joka viidennessä järjestössä, mutta supistuneet yhtä suuressa osassa. Vapaaehtoisten sitoutuneisuus on hieman yleisemmin vähentynyt kuin lisääntynyt. Vapaaehtoistoimijoiden

määrä ja vapaaehtoistoiminnan organisointiin käytettävissä olevat resurssit ovat kehittyneet hieman muita myönteisemmin sosiaali- ja terveysjärjestöissä. Vapaaehtoistoiminnan kokonaismäärän ja vapaaehtoisten sitoutumisen kehitystä arvioidaan hieman muita kriittisemmin liikuntajärjestöissä.

Lähtöleveys näyttää myönteiseltä. Selvä enemmistö pitää todennäköisenä, että vapaaehtoistoiminta ja sen edellytykset pysyvät vähintään ennallaan seuraavien kahden vuoden aikana. Noin kolme neljästä järjestöstä arvioi vapaaehtoistoimijoiden tarpeen kasvavan nykyisestä ja yli puolet vastaajista uskoo vapaaehtoisten rekrytoinnin lisääntyvän.

Vapaaehtoistoiminnan ja -toimijoiden määrän sekä vapaaehtoisten sitoutumisen kehitystä tulevina vuosina arvioidaan hieman muita kriittisemmin liikuntajärjestöissä. Sosiaali- ja terveysjärjestöissä tulevaan kehitykseen suhtaudutaan hieman muita sektoreita myönteisemmin useimmissa kysytyissä seikoissa.

Yleisimmät huolenaiheet ovat niukat resurssit ja vaikeus löytää sitoutuneita vapaaehtoisia. Järjestöistä lähes puolet arvioi, että vapaaehtoisten tarve lisääntyy, mutta toiminnan resurssit joko pysyvät ennallaan tai pienentyvät. Resurssipula vaikeuttaa etenkin mahdollisuuksia ohjata, tukea ja palkita vapaaehtoisia.

Suomi on edelleen järjestöjen luvattu maa. Järjestötoiminta on ihmisille toimiva väylä edistää hyviä asioita yhteiskunnassa, antaa vertaistukea ja järjestää harrastus- ja virkistystoimintaa. Vapaaehtoisuus muuttaa kuitenkin muotoaan. Entistä harvempi haluaa sitoutua järjestöjen hallintoon. Järjestöjen tulee kehittää toimintaansa niin, että sisäinen byrokratia on niin kevyttä kuin mahdollista ja samaan aikaan yhteiskunnan on vähennettävä järjestöjen velvoitteita.

Järjestöjen pitää kehittää toimintaansa niin, että niihin on entistä helpompi tulla mukaan. Uudet vapaaehtoiset on kohdattava ja löydettävä yhdessä tapa toimia yhteisten asioiden puolesta. Harva haluaa sovittaa toimintansa valmiiseen muottiin. Tämä edellyttää sitä, että järjestöt saavat riittävät välineet ja pitkäjänteiset resurssit toimintansa kehittämiseen.

Järjestötoiminnan haasteet eivät juuri riipu järjestön toimialasta. Eri järjestösektoreiden kannattaa tiivistää yhteistyötään tutkimuksessa ja kehittämisessä ja niistä kumpuavassa koulutustoiminnassa. Yhteistyöstä hyötyvät kaikki.

ALLIANSSI, SOSTE JA VALO SUOSITTELEVAT

1. Laaditaan valtioneuvoston periaatepäättös kansalaisjärjestö- ja vapaaehtoistoiminnan edistämisestä.
2. Laaditaan yhdessä eri kattojärjestöjen ja Kuntaliiton kanssa suositus kunnille ja järjestöille hyvästä kumppanuudesta.
3. Vapaaehtoistoiminnan koordinoitiin ja tukemiseen turvataan riittävät avustusresurssit.
4. Järjestöille tarjotaan nykyistä enemmän kohtuuhintaista koulutusta ja muita välineitä toimintansa arviointiin ja kehittämiseen.

2. Hallinnollinen työ kuormittaa järjestöjä – byrokratiaa ja sääntelyä on vähennettävä

”Ylipäättään reviisori-henki valtaa alaa, mikä on aatteelliselle yleishyödylliselle toiminnalle vierasta ja näivettää vapaaehtoistoimintaan perustuvaa kansalais-toimintaa”, eräs Järjestöbarometrin vastaaja tiivistää näkemyksensä hallinnollisen työn kuormittavuudesta.

Esimerkiksi avustusten käyttöön ja muuhun valvontaan liittyvä hallinnollinen työ kuormittaa paljon 40 prosenttia järjestöistä. Kuormittavuutta lisäävät tiedonkeruun päällekkäisyydet sekä ohjeiden ja lomakkeiden epäselvyys. Avustuksia myöntävät tahot asettavat järjestöille usein tiukempia vaatimuksia kuin mitä lainsäädäntö edellyttää esimerkiksi kilpailutuskäytännöissä, työajan seurannassa ja tilintarkastuksessa.

Hankintalain soveltaminen kuormittaa paljon vajaata kolmasosaa järjestöistä. Kilpailutusten järjestäminen ja niihin osallistuminen vaativat aikaa ja niitä varten on ostettava ulkopuolisia asiantuntijapalveluita. Tämä siirtää sekä aikaa että rahaa perustoiminnasta hallinnon pyörittämiseen.

Valvontakäytännöt ja hankintalain soveltaminen kuormittavat erityisesti sosiaali- ja terveysjärjestöjä. Hankintalain soveltaminen työllistää etenkin taloudeltaan suurimpia järjestöjä, joilla on muita yleisemmin omia suuria hankintoja ja joista osa osallistuu palveluntuottajina myös tarjouskilpailuihin.

Työnantajavelvoitteisiin liittyvä hallinnollinen työ kuormittaa paljon joka neljättä järjestöä. Myös siinä tehdään päällekkäistä työtä, kun eri tahot keräävät samoja henkilöstöhallinnon tietoja. Yhdistys- tai säätiölain soveltamista pitää työläänä vajaa viidesosa järjestöistä. Esimerkiksi sääntömuutosten tekeminen on hankalaa. Työnantajavelvoitteet sekä yhdistys- tai säätiölain soveltaminen arvioidaan sosiaali- ja terveysjärjestöissä hieman muita järjestöjä yleisemmin kuormittaviksi.

Verotuksessa kuormitusta syntyy esimerkiksi siitä, että verottaja saattaa tulkitä järjestöjen yleishyödyllisenä pitämän toiminnan elinkeinotoiminnaksi. Vapaaehtoistoiminnassa työtä teettävät esimerkiksi rahankeräysluvat, hygieniapassit, vapaaehtoisten rikostaustaselvitykset sekä tapahtumien liikenteenohjaukseen vaadittavat luvat.

Puolet vastaajista arvioi, että valtioneuvostotasoinen kansalaisjärjestötoiminnan strategia olisi järjestöille suureksi hyödyksi. Siinä voitaisiin määritellä sääntelyn vähentäminen. Enemmistö järjestöistä toivoo valvontaan tarvittavan tiedonkeruun yksinkertaistamista ja päällekkäisen tiedonkeruun poistamista. Järjestöille räätälöityjä asiantuntija- ja neuvontapalveluja kaivataan hankintalain soveltamisen, palkatun työvoiman käytön ja verotuksen hoitamisen tueksi.

Järjestöissä puhutaan paljon byrokraattisista esteistä. Järjestöt hyväksyvät valvonnan, joka seuraa niiden julkisesta rahoituksesta. Yhteisten varojen käytön on oltava läpinäkyvää ja rahat on käytettävä siihen, mihin ne on tarkoitettu. Valvonnan ja sääntelyn on kuitenkin oltava järkevässä suhteessa siitä saatuun hyötyyn.

Erityisen tärkeää tämä on vapaaehtois pohjaisesti toimivissa järjestöissä. Harva toimii järjestössä hallinnon takia ja liika byrokratia tekee vapaaehtoistoiminnasta vaikeampaa.

Yhteiskunnan tulisi yhdenmukaistaa valvontakäytäntöjään ja hakemismenettelyjään. Tämä olisi tärkeää erityisesti pienille, mutta myös monella alalla toimiville järjestöille. Pienimpien yhdistysten pitäisi vapautua kokonaan osasta sääätelyä. Tämä on suunniteltava ja toteutettava yhteistyössä viranomaisten, muun muassa verottajan, ja eri alojen kattojärjestöjen kanssa.

ALLIANSSI, SOSTE JA VALO SUOSITTELEVAT

1. Asianmukainen hallinto edellyttää asiantuntevaa henkilökuntaa. Varmistetaan, että järjestöjen perusrahoitus riittää myös niiltä vaadittuun hallinnolliseen työhön.
2. Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan johdolla tehdään toimenpideohjelma kansalaisyhteiskuntaan kohdistuvan sääntelyn vähentämiseksi.
3. Eri ministeriöiden ja niiden alaisten laitosten järjestöille myöntämien avustusten hakumenettelyjä ja valvontaa yhdenmukaistetaan parhaiden käytäntöjen pohjalta.
4. Avustusten valvontaan tarvittava tieto kootaan yhteen rekisteriin, joka on kaikkien avustustahojen käytettävissä. Valvonnan on aina oltava järkevässä suhteessa siitä saatavaan hyötyyn.
5. Kehitetään viranomaisyhteydenpitoon selkeää kielenkäyttöä ja ymmärrettäviä lomakkeita yhdessä järjestöjen kanssa.
6. Järjestöiltä ei vaadita muutoin kuin poikkeustapauksissa voimassa olevaa lainsäädäntöä tiukempia menettelyjä tai raportointeja. Lisäksi tietoja pyydettyäessä pyritään keräämään vain välttämätöntä tietoa.
7. Vapautetaan alle 10 000 euron vuosiliikevaihdolla toimivat yhdistykset kokonaan velvollisuudesta tehdä eräitä viranomaisilmoituksia, kuten ilmoittaa verottajalle vapaaehtoisille maksetut kilometrikorvaukset.
8. Huolehditaan pienten järjestöjen työnantajavelvoitteita koskevasta riittävästä koulutuksesta.
9. Perustetaan kansalaisjärjestöjen yhteinen hankintakeskus antamaan neuvontaa hankintojen kilpailuttamisessa ja tekemään yhteishankintoja. Hankintoja keskitämällä saadaan skaalahyötyjä ja varmistetaan osto-osaaminen.
10. Nimenkirjoittajien muutosilmoituksista tehdään maksuttomia.
11. Väljennetään vapaaehtoistoiminnassa tarvittavia lupia, kuten hygieniapasseja ja liikenteenohjauskortteja.

3. Vaikuttaminen onnistunutta – yhteisessä vaikuttamisessa on kehitettävää

Lähes kaikille valtakunnallisille sosiaali- ja terveysjärjestöille vaikuttamistoiminta on tärkeä painopiste, jonka merkityksen arvioidaan kasvavan. Paikallisyhdistyksissä toiminta painottuu enemmän harrastus- ja virkistystoimintaan sekä vertaistukeen.

Valtakunnalliset järjestöt vaikuttavat ennen kaikkea yhteiskunnalliseen ilma-
piiriin, tiedon saannin parantamiseen, palveluihin ja lainsäädäntöön. Paikallis-
yhdistyksille tärkeä vaikuttamiskohde on tiedon saannin parantaminen. Ne pyrki-
vät myös vaikuttamaan ihmisten terveys- ja muuhun käyttäytymiseen.

Valtakunnalliset järjestöt vaikuttavat etenkin yleisen mielipiteen sekä ministe-
riöiden viranhaltijoiden, ministerien ja kansanedustajien kautta. Kuntapäätäjät
eivät ole niille yhtä keskeinen vaikuttamiskohde toisin kuin paikallisyhdistyksille.

Valtakunnallisten järjestöjen johtajat pitävät parhaina vaikuttamiskeinoina kon-
takteja päätöksentekijöihin ja asiantuntijatyöryhmiin sekä kuulemistilaisuuksiin
osallistumista. Myös mediajulkisuus sekä aloitteet, lausunnot ja kannanotot ovat
tärkeitä vaikuttamiskeinoja. Useimmat järjestöjohtajat pitävät myös omaa tiedon-
tuotantoa sekä sosiaalisen median keinoja hyvinä vaikuttamiskeinoina.

Esimerkkejä valtakunnallisten järjestöjen kahden viime vuoden aikana
käyttöönottamista uusista vaikuttamiskeinoista ovat sosiaalinen media, kunta-
vaikuttaminen, monille poliitikkoihin ja vaaliehdokkaisiin vaikuttaminen, järjes-
töjen yhteiset hankkeet sekä kokemusasiantuntijat. Paikallisyhdistyksillä uusista
keinoista keskeisimmät ovat vammais- tai vanhusneuvostoon osallistuminen,
verkkosivut ja sosiaalinen media.

Valtakunnallisissa järjestöissä ollaan enimmäkseen tyytyväisiä oman järjestön
vaikuttamistoimintaan. Monissa järjestöissä poliitikkoihin vaikuttaminen on
uutta ja se koetaan hankalaksi.

Järjestöjen yhteiseen vaikuttamistoimintaan ei olla yhtä tyytyväisiä kuin
omaan vaikuttamiseen. Kuitenkin noin puolet vastaajista arvioi yhteisen vaikutta-
misen onnistuneen hyvin.

Yhteisen vaikuttamisen esteenä on esimerkiksi järjestöjen keskinäinen kilpailu.
Yhteisen vaikuttamisen kohteista ollaan kuitenkin yksimielisiä. Valtakunnallisten
järjestöjen johtajien mukaan yhdessä pitäisi vaikuttaa ennen kaikkea järjestöjen
asemaan ja toimintaedellytyksiin, eriarvoisuuden vähentämiseen sekä sosiaali- ja
terveyspalveluihin. Myös hankintalakiin vaikuttaminen nähdään järjestöjen yh-
teiseksi asiaksi.

Vaikuttaminen on järjestötoiminnan ydintä. Kansalaisjärjestötoiminnan tar-
koitus on muuttaa maailma paremmaksi auttamalla ihmisiä ja muuttamalla yhteis-
kuntaa. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen vaikuttamisessa yhdistyvät ainutlaatuisella
tavalla jäsenten arjen asiantuntemus ja ammattilaisten tietopääoma. Vaikuttami-
nen on usein pitkäjänteistä ja monesti näkymätöntä työtä. Se vaatii jatkuvaa ajan
hermolla pysymistä sekä tietopääoman ja osaamisen ylläpitämistä. Tämä ei ole
mahdollista ilman vakaata resursointia.

Harva kykenee muuttamaan maailmaa yksin. Yhteiskunnan muutos vaatii
aina poliittisen järjestelmän enemmistön kannatuksen. Yhteinen vaikuttaminen

on vaikeaa, mutta usein tehokkainta. Moniäänisyyteen viestit hukkuvat. Yhteinen vaikuttaminen edellyttää keskinäistä luottamusta. Oma hetkellinen etu ja julkisuus täytyy jättää taka-alalle yhteisen hyvän edistämiseksi. Kaikilla täytyy myös olla kykyä kompromisseihin. On osattava tunnistaa, mikä on milloinkin mahdollista ja mitä reittejä sen voi saavuttaa.

SOSTE SUOSITTELEE

1. Lisätään järjestöjen perusrahoitusta vaikuttamistoimintaan ja sitä tukevaan toimintaan, kuten tiedontuotantoon ja viestintään.
2. Luodaan säännölliset vuorovaikutuskanavat eri alojen järjestöjen välille.
3. Vahvistetaan järjestöjen vaikuttamisosaamista kotimaisessa, erityisesti kunta-vaikuttamisessa ja EU-vaikuttamisessa.
4. Lisätään järjestöjen yhteistyötä vaikuttamista tukevassa tiedontuotannossa ja viestinnässä.

4. Yhä useampi järjestö laajentaa toimintaansa – toisten toimintaa supistaa riittämätön rahoitus

Runas kaksi kolmasosaa järjestöistä arvioi järjestönsä olevan voimakkaassa muutostilanteessa. Eri järjestöillä tämä tarkoittaa erilaisia asioita. Yli puolet valtakunnallista järjestöistä arvioi toimintansa olevan laajentumassa. Näiden järjestöjen osuus on suurempi kuin vuonna 2013 ja suurin koko sinä aikana 2006–2014, jona Järjestöbarometria on tehty. Toimintaansa laajentavissa järjestöissä asiakas- ja jäsenmäärät ovat kasvaneet ja toisaalta järjestöissä on haluttu lisätä omaa toimintaa. Tämä kertoo toiminnan vireydestä ja uudistumisesta merkittävässä osassa valtakunnallisia järjestöjä.

Vaikka huomattavassa osassa valtakunnallisia järjestöjä kehitys on myönteinen ja toiminta laajenee, 15 prosentilla se supistuu. Tämä liittyy useissa järjestöissä palvelutoiminnan supistamiseen ja hävittyihin kilpailutuksiin. Myös rahoituksen riittämättömyys tai vähentyminen pakottaa supistamaan toimintaa. Tämä on merkinnyt myös työntekijöiden irtisanomisia ja lomautuksia. Useissa järjestöissä on meneillään sukupolvenvaihdos ja muita henkilöstövaihdoksia, jotka muuttavat toimintaa.

Yli puolet valtakunnallisista järjestöistä arvioi vuoden 2014 alussa taloudellisen tilanteensa melko hyväksi tai hyväksi. Noin joka neljäs järjestö arvioi taloudellisen tilanteensa heikkenevän. Taloustilanteen heikkenemiseen uskovia on nyt 12 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2013.

Huonon tai huononevan taloustilanteensa syyksi järjestöt ilmoittavat yleisimmin kulujen kasvun ja nykyisen rahoituksen riittämättömyyden. Myös RAY:n

avustusten taso on joidenkin vastaajien mielestä riittämätön järjestön toiminnan kannalta. Osalla laajeneva toiminta ja esimerkiksi huono-osaisuuden vuoksi kasvaviin ihmisten tarpeisiin vastaaminen vaatisivat lisäresursseja. Taloudellinen epävarmuus näkyy järjestöjen toiminnassa siten, että vakinaisissa työsuhteissa olevien määrän lisäämiseen suhtaudutaan entistä varovaisemmin.

SOSTE SUOSITTELEE:

1. Järjestöt otetaan resurssiksi yhteiskunnallisia uudistuksia, esimerkiksi sote-uudistusta, toteutettaessa.
2. RAY-avustuksiin tarvitaan tasokorotuksia. Niiden tulisi vastata vähintään kustannustason nousua. Näin ehkäistään järjestöjen toimintaedellytysten heikkenemistä.
3. Yhteiskunnan nopea muutos edellyttää järjestöiltä oman toiminnan tavoitteellista uudistamista ja jatkuvaa arviointia, mikä on oman järjestön perustehtävä muutuneessa tilanteessa.
4. Järjestöjä tuetaan rakentamaan kumppanuuksia muiden toimijoiden, kuntien ja yritysten kanssa.
5. Järjestöjen houkuttelevuutta työpaikkoina vahvistetaan ja järjestöjen johtamisosaamista tuetaan. Järjestöt joutuvat tulevaisuudessa kamppailemaan muiden työnantajien kanssa työntekijöistä.
6. Luodaan edellytyksiä järjestöjen keskinäiselle oppimiselle ja hyvien käytäntöjen levittämiselle.

5. Järjestöjen palvelutoiminta vaikeuksissa – yleishyödyllisten palveluntuottajien asema turvattava

Osa valtakunnallisista sosiaali- ja terveysjärjestöistä ja paikallisyhdistyksistä tuottaa palveluja. Ne toimivat edelleen uusien palvelujen kehittäjinä ja innovaattoreina. Yli viidennes palveluja tuottavista järjestöistä on käynnistänyt tai suunnittelee käynnistävänsä uuden palvelumuodon. Tämä kertoo siitä, että järjestöillä on herkkyyttä nähdä yhteiskunnassa olevia uusia tarpeita ja vastata niihin uusien palvelujen kehittämällä.

Uusia palveluja on kuitenkin aloitettu vuotta 2012 vähemmän. Tietyn palvelunsa lopettaneiden järjestöjen osuus on yhtä suuri kuin uusien palvelujen aloittaneiden. Järjestöt yrittävät omaa toimintaansa muuttamalla sopeutua toimintaympäristön muutoksiin ja tiukkenevan kuntatalouden ehtoihin.

Lähes kolmasosa palveluja tuottavien järjestöjen johtajista arvioi jonkin oman järjestönsä tarjoaman palvelumuodon olevan erityisen suurissa vaikeuksissa vuonna 2014. Edellisvuoteen verrattuna vaikeuksia ennakoivia järjestöjä on lähes yhtä paljon. Erityisissä vaikeuksissa olevia palveluita ovat muun muassa erilaiset kuntoutuspalvelut, kuten päihdekuntoutus, sopeutumisvalmennuskurssit, vaativa

lastensuojelun kuntoutus ja laituskuntoutus. Palvelutoiminnan supistuksia tehdään vuonna 2014 hieman useammin kuin edellisvuonna.

Sosiaali- ja terveysjärjestöillä on edelleen tärkeä merkitys sosiaalipalvelujen tuottajana, mutta niiden yhteiskunnallista merkitystä tässä roolissa ei enää riittävästi tunnisteta. Siitä ei myöskään enää saa kattavaa tilastotietoa. THL:n virallisia tilastoja yksityisistä sosiaalipalveluista ei ole julkaistu vuoden 2011 jälkeen. Nyt käytössä olevasta Valviran tilastoinnista puuttuu tietoa siitä, onko palvelun tuottaja järjestö vai yritys. Erilaisten palveluntuottajien merkityksen arviointia vaikeuttaa myös se, ettei tilastoinnista saa käsitystä järjestöjen ja yritysten palveluiden asiakasmääristä.

Tilastoinnin puutteista huolimatta on nähtävissä, että yksityisten sosiaalipalvelujen kasvu on ollut voimakasta vuoden 2011 jälkeen. Sosiaalipalveluissa yksityisen palvelutuotannon kasvu on ollut ennen kaikkea yritystoiminnan kasvua.

Järjestötaustaisia palveluita ovat työ- ja toimintakeskukset, päihdekuntoutus, vanhusten ja mielenterveyskuntoutujien päivä- ja palvelukeskukset sekä monet asumispalvelut. Myös ensi- ja turvakotipalvelut ovat lähes kokonaan järjestötaustaisia.

Valtakunnalliset järjestöt arvioivat toimintansa suurimpien taloudellisten riskien liittyvän palvelutoiminnan uhkiin, esimerkiksi Kelan ja kuntien ostamisesta ja kilpailuttamisesta palveluissa. Myös hankintalain soveltaminen sekä verottajan tulkinnat aiheuttavat epävarmuutta. Hankintalain soveltamiseen liittyvä hallinnollinen työ kuormittaa paljon tai erittäin paljon vajaata kolmasosaa järjestöistä. Kilpailutusten järjestäminen ja niihin osallistuminen vaativat paljon aikaa ja ulkopuolisten asiantuntijapalvelujen ostamista, mikä vie voimavaroja perustoiminnalta.

Osalla palveluja tuottavista paikallisyhdistyksistä asiakasmäärien kehitys sekä kuntien ostopalvelujen väheneminen ja palvelujen kilpailuttaminen uhkaavat toiminnan ja palvelutuotannon jatkuvuutta. Palveluntuotantoa koskevista uhkista selviämiseksi yhdistykset kaipaavat palvelujen laadun entistä parempaa huomioonottamista kilpailutuksissa sekä tukea toimintansa vaikuttavuuden osoittamisessa. Myös palvelujen voittoa tavoittelematon luonne pitäisi huomioida entistä paremmin. Tiiviimpi yhteistyö kunnan kanssa voi vähentää yhdistysten ostopalvelujen tuottamiseen liittyviä uhkia.

SOSTE SUOSITTELEE:

1. Järjestöjen mahdollisuudet toimia yleishyödyllisinä palvelujen tuottajina turvataan tulevaisuudessakin.
2. Hankintalakia uudistettaessa otetaan käyttöön kaikki direktiivin antamat mahdollisuudet sosiaali- ja terveyspalvelujen erityisen luonteen huomioon ottamiseksi. Järjestöjen ja pienten hoivayritysten tasapuoliset mahdollisuudet ja tasapuolinen kohtelu palveluntuottajana turvataan hankintalaissa.
3. Kuntien hankintaosaamista kehitetään ja innovatiivisten hankintojen käyttöä lisätään.

4. Järjestöt kehittävät oman palvelutoimintansa vaikuttavuuden arviointia ja sen yhteiskunnallisen merkityksen osoittamista päätöksentekijöille.
5. Järjestöt kehittävät keskinäistä yhteistyötään ja yhteistyötä palveluyritysten kanssa palvelukonsortioiden rakentamiseksi.
6. Yksityisten sosiaali- ja terveyspalvelujen tilastointikäytäntöjä kehitetään siten, että virallisista tilastoista on saatavissa tieto, miten yksityinen palvelujen tuotanto jakautuu järjestöjen ja yritysten kesken.
7. Kuntien, järjestöjen ja yritysten keskinäisten suhteiden muutos palvelujen tuottamisessa voi merkitä sitä, että osa asiakkaista jää ilman palveluja ja että syntyy palveluaukkoja. Tilastoimalla asiakasmäärät erikseen kuntien, järjestöjen ja yritysten tuottamissa palveluissa tätä kehitystä pysytään arvioimaan.
8. Yrityksissä yleensä voitto tulee omistajille. Yleishyödyllisten toimijoiden omistamissa yrityksissä se palautuu toiminnan kehittämiseen ja asiakkaiden hyödyksi. Tilastoinnissa on tärkeää erotella yritykset niiden omistuksen mukaan.

6. Paikallisyhdistyksiä arvostetaan – yhdistysten toimintaedellytykset on turvattava kuntien muutoksessa

Paikallisyhdistykset eivät koe olevansa suuressa muutoksessa, vaikka niiden toimintaympäristö muuttuu erittäin nopeasti erityisesti kuntakentän muutosten takia. Tätä selittää pitkälti se, että huomattava osa paikallisyhdistyksistä toimii hyvin pienin taloudellisin resurssein ja suurelta osin vapaaehtoisvoimin, ilman palkattua henkilökuntaa. Vapaaehtoisina toimivat eivät samalla tavalla tunnista yhteiskunnallisen muutoksen vaikutusta kuin palkatut työntekijät. Osa yhdistyksistä järjestää pienimuotoista harrastus- ja virkistystoimintaa, jota yhteiskunnallinen muutos ei välttämättä heiluttele nopeasti. Ihmisten sosiaaliselle hyvinvoinnille ja terveydelle kyseinen toiminta on kuitenkin erittäin tärkeää.

Vain joka neljännessä yhdistyksessä oli palkattua henkilökuntaa vuoden 2013 lopussa. Lähes puolella henkilöstöä palkanneista yhdistyksistä on työllistämistuoin työllistettyä työvoimaa. Yhdistysten kokonaishenkilöstömäärä on pysynyt lähes kolmella neljäsosalla ennallaan vuodesta 2013 vuoteen 2014. Henkilöstömääräänsä lisänneitä yhdistyksiä on nyt vähemmän kuin vuosi sitten.

Hieman alle puolella yhdistyksistä on joitain toimintansa kannalta erityisiä uhkia tai riskejä. Yleisimmin ne liittyvät inhimillisiin resursseihin. Vastaajia huolestuttaa jäsenten, aktiivien, vapaaehtoisten ja luottamushenkilöiden riittävyys, ikääntyminen ja jaksaminen.

Jäsenten, aktiivien ja vapaaehtoisten saamista ja jaksamista tukemaan yhdistykset kaipaavat apua omalta valtakunnalliselta järjestöltään ja piiriyhdistyksiltään. Oppilaitosyhteistyö nähdään yhtenä keinona saada nuoria mukaan toimintaan. Myös parempien taloudellisten resurssien avulla voidaan lisätä tiedotusta ja näkyvyyttä ja hankkia uusia ihmisiä mukaan toimintaan.

Yhdistykset arvioivat selvästi myönteisimmin oman toimintansa arvostusta. Siihen tyytyväisiä on yli kaksi kolmasosaa vastaajista. Yli puolet on tyytyväisiä taloudelliseen tilanteeseensa ja lähes puolet yhteistyöhönsä toisten järjestöjen kanssa ja jäsenistönsä tai kohderyhmänsä hyvinvointiin.

Kuntayhteistyötä koskevat näkemykset ovat hieman kriittisempiä. Ne liittyvät ennen kaikkea kuntaliitosten vaikutuksiin järjestöihin. Kuntaliitosten aiheuttamat muutokset ovat yleisimmin koskeneet kunnan yhdistyksille myöntämiä toiminta-avustuksia. Runsaalla kolmasosalla kuntaliitosalueiden yhdistyksistä liitos on vähentänyt mahdollisuutta saada kunnan toiminta-avustusta. Suunnilleen yhtä suurella osalla kunnan avustus on pienentynyt. Kuntien toiminta-avustukset ovat paikallisyhdistyksille keskeisimpiä ulkopuolisia avustuksia. Yli puolet kyselyyn vastanneista yhdistyksistä sai kunnalta avustusta vuonna 2013. Kunta-avustusten pienuudesta huolimatta niillä on erittäin suuri merkitys järjestöille.

Kuntien toiminta-avustuksissa on erittäin suurta vaihtelua, niiden kriteereistä ei aina tiedetä ja osa kunnista edellyttää avustuksen ehtona järjestöjen toiminnan palvelevan tiiviisti kunnan strategisia tavoitteita.

Yli neljäsosalla yhdistyksistä edullisten tai ilmaisten toimintatilojen saanti kunnalta on vähentynyt liitoksen seurauksena. Kuntaliitokset ovat myös vaikeutaneet yhdistysten mahdollisuuksia vaikuttaa kuntien päätöksentekoon.

SOSTE SUOSITTELEE:

1. Paikallista ja alueellista paikallisyhdistyksiä tukevaa koulutusta lisätään.
2. Valtakunnalliset järjestöt lisäävät tukeaan paikallisyhdistyksille, jotta ne pystyvät uudistamaan toimintaansa uusia toimijoita ja jäseniä houkuttelevaksi.
3. Järjestöt kehittävät yhteistyössä toimintatapoja ja välineitä, jotka tekevät kiinnostuneille ihmisille mahdolliseksi tulla heitä itseä kiinnostavalla tavalla yhdistysten toimintaan mukaan.
4. Oppilaitokset eri tasoilla sisällyttävät opetussuunnitelmiinsa kansalaisjärjestötoimintaan liittyviä opintokokonaisuuksia ja toteuttavat niitä yhteistyössä järjestöjen kanssa.
5. Laaditaan yhteistyössä Kuntaliiton kanssa suositus kunnille nykyistä yhtenäisempien ja pitkäjänteisempien järjestöavustuskäytäntöjen kehittämiseksi.
6. Kehitetään käytäntöjä, jotka parantavat järjestöjen osallistumismahdollisuuksia kuntien ja syntyvien sote-alueiden päätöksentekoon. Tätä kautta saadaan ihmisten ääni kuulumaan nykyistä paremmin päätöksenteossa ja palvelujärjestelmän kehittämisessä.

- Hakkarainen Tyyne (2014). Kuusikkokuntien ja maakuntakeskusten myöntämät avustukset sosiaali- ja terveysjärjestöille vuonna 2014. Julkaisematon raportti. SOSTE, Helsinki 2014.
- Järjestöbarometri 2006 (2006). Vuorinen Marja, Särkelä, Riitta, Peltosalmi Juha. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, Helsinki.
- Järjestöbarometri 2007 (2007). Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Vuorinen Marja, Särkelä Riitta, Peltosalmi Juha, Eronen Anne. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, Helsinki.
- Järjestöbarometri 2008 (2008). Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Peltosalmi Juha, Vuorinen Marja, Särkelä Riitta. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, Helsinki.
- Järjestöbarometri 2009 (2009). Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Peltosalmi Juha, Vuorinen Marja, Särkelä Riitta. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, Helsinki.
- Järjestöbarometri 2010 (2010). Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Peltosalmi Juha, Vuorinen Marja, Särkelä Riitta. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, Helsinki.
- Järjestöbarometri 2011 (2011). Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Peltosalmi Juha, Särkelä Riitta. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, Helsinki.
- Järjestöbarometri 2012 (2012). Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Peltosalmi Juha, Hakkarainen Tyyne, Särkelä Riitta, Eronen Anne. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Helsinki.
- Järjestöbarometri 2013 (2013). Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Eronen Anne, Hakkarainen Tyyne, Londén Pia, Peltosalmi Juha, Särkelä Riitta, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Helsinki.
- Patentti- ja rekisterihallituksen PURKKI-tietokanta purkautuneista yhdistyksistä. <http://yhdistysrekisteri.prh.fi:9057/haku.htx>.
- Patentti- ja rekisterihallituksen Yhdistysnetti. <http://yhdistysrekisteri.prh.fi/ryhaku.htx>.
- Raha-automaattiyhdistys. RAY:n avustustiedot. Järjestöbarometrin käyttöön saadut RAY:n avustamiltaan järjestöiltä kokoamat toimintatilastot vuosilta 1990–2012.
- Siisiäinen Martti (2002). Yhdistyslaitos vuosituhaten vaihteessa. Teoksessa Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulma sosiaali- ja terveysaloille. Ruuskanen Petri (toim.) Keuruu.
- Siisiäinen Martti (2005). Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen kehityssuuntia Suomessa. Teoksessa Leppänen Airi (toim.). Kansalaisyhteiskunta liikkeessä yli rajojen. Tampere.
- THL (2010). Yksityinen palvelutuotanto sosiaali- ja terveydenhuollossa. SVT, Sosiaaliturva. Helsinki: THL. www.thl.fi/yksityinenpalvelutuotanto [Tiedot poimittu 22.9.2010].

- THL (2011). Yksityinen palvelutuotanto sosiaali- ja terveyspalveluissa 2009. Tilastoraportti 33/2011, 28.10.2011.
- THL (2011). Yksityiset sosiaalipalvelut 2010. Tilastoraportti 25/2011, 27.9.2011. Suomen virallinen tilasto, Yksityiset sosiaalipalvelut.
- Valvira (2013). Valviralta tilattu poiminta yksityisiä sosiaalipalveluja koskevasta tilastotiedonkeruusta: yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajien ja toimintayksiköiden määrät palvelualoittain vuonna 2011.
- Valvira (2014). Valviralta tilattu poiminta yksityisiä sosiaalipalveluja koskevasta tilastotiedonkeruusta: yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajien ja toimintayksiköiden määrät palvelualoittain vuonna 2012 ja 2013.
- Vuorinen Marja, Särkelä Riitta, Perälahti Anne, Peltosalmi Juha, Londén Pia (2004). Paikkansa pitävät. Sosiaali- ja terveysjärjestöt paikallisina toimijoina. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Helsinki.
- Vuorinen Marja, Särkelä Riitta, Perälahti Anne, Peltosalmi Juha, Peisa Leena, Londén Pia (2005) Vertaansa vailla. Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

www.ray.fi

Luettelo liitteistä

- LIITE 1.** Paikallisyhdistysten perusjoukko ja otoksen muodostaminen.
- LIITE 2.** Järjestöbarometri 2014 -kyselyyn vastanneet paikallisyhdistykset toimialoittain.
- LIITE 3.** Järjestöbarometri 2014 -kyselyyn vastanneet valtakunnalliset järjestöt toimialoittain.
- LIITE 4.** Yhdistysten arvio käynnissä olevan muutoksen voimakkuudesta tausta-muuttujittain.
- LIITE 5.** Yhdistysten arvio käynnissä olevan muutoksen suunnasta taustamuuttujittain.
- LIITE 6.** Taulukko 1/9. Yhdistysten huolestuneisuus/tyytyväisyys henkilöiden saamiseen yhdistyksen luottamustehtäviin taustamuuttujittain.
- LIITE 6.** Taulukko 2/9. Yhdistysten huolestuneisuus/tyytyväisyys vapaaehtoistoimijoiden määrään taustamuuttujittain.
- LIITE 6.** Taulukko 3/9. Yhdistysten huolestuneisuus/tyytyväisyys jäsenistön aktiivisuuteen taustamuuttujittain.
- LIITE 6.** Taulukko 4/9. Yhdistysten huolestuneisuus/tyytyväisyys jäsenmäärään tausta-muuttujittain.
- LIITE 6.** Taulukko 5/9. Yhdistysten huolestuneisuus/tyytyväisyys yhteistyöhön kuntien kanssa taustamuuttujittain.
- LIITE 6.** Taulukko 6/9. Yhdistysten huolestuneisuus/tyytyväisyys yhteistyöhön muiden järjestöjen kanssa taustamuuttujittain.
- LIITE 6.** Taulukko 7/9. Yhdistysten huolestuneisuus/tyytyväisyys jäsenistön/kohderyhmän hyvinvointiin taustamuuttujittain.
- LIITE 6.** Taulukko 8/9. Yhdistysten huolestuneisuus/tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseensa taustamuuttujittain.
- LIITE 6.** Taulukko 9/9. Yhdistysten huolestuneisuus/tyytyväisyys toimintansa arvostukseen taustamuuttujittain.
- LIITE 7.** Kuntien toiminta-avustusta vuonna 2013 saaneet yhdistykset taustamuuttujittain.
- LIITE 8.** Yhdistysten arvio taloudellisesta tilanteestaan alkuvuodesta 2014 taustamuuttujittain.
- LIITE 9.** Yksityisten sosiaalipalvelujen palveluntuottajien määrät vuosina 2011, 2012 ja 2013 palvelualoittain.
- LIITE 10.** Yksityisten sosiaalipalvelujen toimintayksiköiden määrät vuosina 2011, 2012 ja 2013 palvelualoittain.
- LIITE 11.** Yksityisten sosiaalipalvelujen palveluntuottajien määrät vuosina 2011, 2012 ja 2013 tarkemman palvelualaluokituksen mukaan.
- LIITE 12.** Yksityisten sosiaalipalvelujen toimintayksiköiden määrät vuosina 2011, 2012 ja 2013 tarkemman palvelualaluokituksen mukaan.
- LIITE 13.** Arvio hallinnollisen työn kuormittavuudesta järjestösektoreittain.
- LIITE 14.** Arvio hallinnollisen työn kuormittavuudesta järjestön talouden koon mukaan.

- LIITE 15.** Arviot järjestöjä hallinnollisessa työssä tukevien ratkaisujen hyödystä omalle järjestölle järjestösektoreittain.
- LIITE 16.** Arviot järjestöjä hallinnollisessa työssä tukevien ratkaisujen hyödystä omalle järjestölle järjestön talouden koon mukaan.
- LIITE 17.** Järjestösektoriittaiset arviot vapaaehtoistoimintaan liittyvien asioiden kehittymisestä järjestössä ja sen jäsenyhdistyksissä kahden viime vuoden aikana.
- LIITE 18.** Järjestösektoriittaiset ennakoarviot vapaaehtoistoimintaan liittyvien asioiden kehittymisestä järjestössä ja sen jäsenyhdistyksissä tulevien kahden vuoden aikana.
- LIITE 19.** Järjestösektoriittaiset arviot siitä, onko järjestön vapaaehtoistoiminnassa tällä hetkellä joitain erityisiä ilon ja huolen aiheita.
- LIITE 20.** Taulukko 1/9. Valtakunnallisten järjestöjen johtajien arviot yhteiskunnalliseen ilmapiiriin vaikuttamisen merkityksestä oman järjestön toiminnassa.
- LIITE 20.** Taulukko 2/9. Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johtajien arviot tiedon saantiin vaikuttamisen merkityksestä oman järjestön toiminnassa.
- LIITE 20.** Taulukko 3/9. Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johtajien arviot palvelujen laatuun vaikuttamisen merkityksestä oman järjestön toiminnassa.
- LIITE 20.** Taulukko 4/9. Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johtajien arviot palvelujen saatavuuteen vaikuttamisen merkityksestä oman järjestön toiminnassa.
- LIITE 20.** Taulukko 5/9. Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johtajien arviot lainsäädäntöön vaikuttamisen merkityksestä oman järjestön toiminnassa.
- LIITE 20.** Taulukko 6/9. Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johtajien arviot valtakunnallisiin ohjelmiin ja strategioihin vaikuttamisen merkityksestä oman järjestön toiminnassa.
- LIITE 20.** Taulukko 7/9. Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johtajien arviot ihmisten terveys- tms. käyttäytymiseen vaikuttamisen merkityksestä oman järjestön toiminnassa.
- LIITE 20.** Taulukko 8/9. Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johtajien arviot ihmisten taloudelliseen toimeentuloon vaikuttamisen merkityksestä oman järjestön toiminnassa.
- LIITE 20.** Taulukko 9/9. Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johtajien arviot esteettömyyteen vaikuttamisen merkityksestä oman järjestön toiminnassa.
- LIITE 21.** Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen uusien vaikuttamiskeinojen käyttöönotto kahden viime vuoden aikana taustamuuttujittain.
- LIITE 22.** Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen vaikuttamistoiminnan tehostamissuunnitelmat taustamuuttujittain.
- LIITE 23.** Vaikuttamistoiminnan painoarvo paikallisyhdistysten toiminnassa taustamuuttujittain.
- LIITE 24.** Paikallisyhdistysten uusien vaikuttamiskeinojen käyttöönotto kahden viime vuoden aikana taustamuuttujittain.
- LIITE 25.** Paikallisyhdistysten tehostamissuunnitelmat toimialoittain.
- LIITE 26.** Paikallisyhdistysten arviot oman vaikuttamistoiminnan onnistumisesta kahden viime vuoden aikana toimialoittain.

LIITE 1. Paikallisyhdistysten perusjoukko ja otoksen muodostaminen.

Paikallisten sosiaali- ja terveysyhdistysten perusjoukoksi on valittu valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen jäsenyhdistykset. Rajauksen syy on tarvittavien ajantasaisten yhteystietojen saamisen ja ylläpitämisen ongelmallisuus muuten kuin valtakunnallisten järjestöjen avustuksella. Perusjoukko on muodostettu vuodenvaihteessa 2005–2006 SOSTEn perustajajärjestöjen eli Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY:n, Sosiaali- ja terveys- turvan keskusliiton ja Terveiden edistämisen keskuksen jäsenenä olleiden valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen jäsenyhdistyksistä.

Perusjoukon ja otoksen kokoamista varten järjestöiltä pyydettiin listat niiden jäsenyhdistyksistä yhteystietoineen. Vuonna 2006 mukana oli kaikkiaan 61 järjestöä, joilla oli paikallisia jäsenyhdistyksiä. Saadut jäsenlistat tarkistettiin poistamalla niistä valtakunnalliset toimijat ja piiriyhdistykset sekä eri listojen väliset päällekkäisyydet. Listojen osoitetietojen puutteita täydennettiin internetistä tehdyillä haulla. Paikallisyhdistysten perusjoukon kooksi vuoden 2006 Järjestöbarometriin tuli 4 584 yhdistystä.

Sopivasta otoskoota päätettäessä haluttiin varmistaa tilastollista käsittelyä varten riittävän suuren ja edustavan aineiston saanti. Tarvittava otoskoko katsottiin saatavan perusjoukosta poimimalla tasavälisellä otannalla järjestöjen listoilta joka toinen yhdistys mukaan otokseen. Otoksen keruu toteutettiin käytännössä niin, että jokaisen järjestön jäsenlistan kohdalla arvottiin aluksi se, aloitetaanko poiminta ensimmäisestä vai toisesta listalla olevasta yhdistyksestä. Siitä lähtien mukaan poimittiin listalta järjestyksessä joka toinen yhdistys ja sama toistettiin kaikkien järjestöjen jäsenyhdistyslistoille. Näin toimien ensimmäisen Järjestöbarometrin eli Järjestöbarometri 2006:n paikallisyhdistyskyselyn otoksen kooksi tuli 2 285 yhdistystä.

Perusjoukkoa ja otosta päivitetään vuosittain poistamalla niistä purkautuneiksi tai toimimattomiksi tiedettyjä yhdistyksiä sekä lisäämällä tarvittaessa uusia yhdistyksiä. Vuosina 2006–2010 Järjestöbarometrin perusjoukkoon oli valittuna eläkeläisjärjestöistä vain yhden, jäsenmäärältään suurimman, eläkeläisjärjestön paikallisyhdistykset. Vuodesta 2011 alkaen eläkeläisyhdistysten edustavuutta parannettiin ottamalla perusjoukkoon ja otokseen mukaan lisäksi kolmen seuraavaksi suurimman eläkeläisjärjestön paikallisyhdistykset. Samalla perusjoukosta ja otoksesta poistettiin Sotainvalidien Veljesliiton paikallisyhdistykset perusteena niiden jäsenistön ikääntyminen ja väheneminen sekä vastaajilta saatu palaute kyselyyn vastaamisen vaikeudesta toiminnan vähittäisen hiipumisen vuoksi.

Vuosina 2007–2014 tehtyjen päivitysten jälkeen vuoden 2014 kyselyn perusjoukkona oli 64 valtakunnallisen järjestön 4 756 paikallisyhdistystä, joista poimitun otoksen muodosti 2 271 yhdistystä.

LIITE 2. Järjestöbarometri 2014 -kyselyyn vastanneet paikallisyhdistykset toimialoittain.

Toimiala/toimialan alaluokka	Lähetetyt		Vastanneet		Vastaus-%
	N	%	n	%	%
Kansanterveysyhdistykset	770	33,9	344	31,9	44,7
yleis- ja monialayhdistykset	229	10,1	84	7,8	36,7
potilasyhdistykset	364	16,0	174	16,2	47,8
mielenterveysyhdistykset	113	5,0	57	5,3	50,4
työttömien yhdistykset	57	2,5	24	2,2	42,1
muut terveysyhdistykset	7	0,3	5	0,5	71,4
Lastensuojeluyhdistykset	349	15,2	79	7,3	22,6
lastensuojelun yleisyhdistykset	261	11,5	51	4,7	19,5
sijaishuoltoryhdistykset	51	2,2	13	1,2	25,5
ensi- ja turvakotiyhdistykset	13	0,6	8	0,7	61,5
muut lastensuojeluyhdistykset	24	1,1	7	0,6	29,2
Vanhusyhdistykset	729	32,1	462	42,9	63,4
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	184	8,1	100	9,3	54,3
eläkeläisyhdistykset	545	24,0	362	33,6	66,4
Vammaisyhdistykset	301	13,3	147	13,6	48,8
invalidiyhdistykset	138	6,1	79	7,3	57,2
aistivammayhdistykset	79	3,5	37	3,4	46,8
kehitysvammayhdistykset	84	3,7	31	2,9	36,9
Päihdeyhdistykset	121	5,4	45	4,2	37,2
YHTEENSÄ	2 271	100,0	1 077	100,0	47,4

LIITE 3. Järjestöbarometri 2014 -kyselyyn vastanneet valtakunnalliset sosiaali- ja terveysjärjestöt toimialoittain.

Toimiala/toimialan alaluokka	Lähetetyt		Vastanneet		Vastaus-%
	N	%	n	%	%
Kansanterveysjärjestöt	55	36,7	38	38,8	69,1
yleis- ja monialajärjestöt	11	7,3	8	8,2	72,7
potilasjärjestöt	31	20,7	21	21,4	67,7
kuntoutus- ja hoitopalvelujärjestöt	2	1,3	1	1,0	50,0
mielenterveysjärjestöt	5	3,3	3	3,1	60,0
työttömien järjestöt	1	0,7	1	1,0	100,0
muut terveysjärjestöt	5	3,3	4	4,1	80,0
Lastensuojelujärjestöt	22	14,7	16	16,3	72,7
lastensuojelun yleisjärjestöt	4	2,7	4	4,1	100,0
sijaishuoltojärjestöt	7	4,7	4	4,1	57,1
ensi- ja turvakotijärjestöt	1	0,7	1	1,0	100,0
lasten ja nuorten kurssi- ja leiritointajärjestöt	4	2,7	2	2,0	50,0
muut lastensuojelujärjestöt	6	4,0	5	5,1	83,3
Vanhusjärjestöt	15	10,0	10	10,2	66,7
vanhusten yleis-, asumis- ja palvelujärjestöt	7	4,7	5	5,1	71,4
veteraani- ja eläkeläisjärjestöt	8	5,3	5	5,1	62,5
Vammaisjärjestöt	28	18,7	17	17,3	60,7
invalidijärjestöt	10	6,7	6	6,1	60,0
aistivammajärjestöt	9	6,0	6	6,1	66,7
kehitysvammajärjestöt	6	4,0	4	4,1	66,7
muut vammaisjärjestöt	3	2,0	1	1,0	33,3
Nuorisokasvatusjärjestöt	6	4,0	4	4,1	66,7
Lomajärjestöt	6	4,0	3	3,1	50,0
Päihdejärjestöt	18	12,0	10	10,2	55,6
YHTEENSÄ	150	100,0	98	100,0	65,3

LIITE 4. Yhdistysten arvio käynnissä olevan muutoksen voimakkuudesta taustamuuttujittain.

	Yhdistykset, jotka arvioivat muutoksen olevan			
	Melko voimakas/ voimakas %	Kohtalainen %	Melko vähäinen/ ei muutosta %	n
Onko palkattua henkilökuntaa				
Kyllä	21	33	46	248
Ei	8	23	69	759
Talousarvion menojen loppusumma v. 2014				
Alle 2 000 euroa	4	10	86	124
2 000–9 999	8	25	68	380
10 000–99 999	13	27	60	243
Vähintään 100 000	22	36	42	126
Henkilöjäsenten määrä				
Alle 100	11	20	69	380
100–199	9	27	64	268
Vähintään 200	11	30	58	367
Toimintakunnan tyyppi				
Kaupunkikunta	12	27	60	598
Kaupunkien läheisen maaseudun kunta	10	29	61	155
Ydinmaaseudun tai harvaan asutun maaseudun kunta	6	19	75	196
Laajempi useita erityyppisiä kuntia käsittävä alue	12	24	64	92
Perustamisvuosi				
Ennen vuotta 1950	6	34	60	87
1950–1979	9	25	66	559
1980–2010	15	26	59	356

LIITE 5. Yhdistysten arvio käynnissä olevan muutoksen suunnasta taustamuuttujittain.

	Yhdistykset, jotka arvioivat muutoksen olevan toimintojensa:			
	Kohtalainen/ voimakas laajentaminen	Pysyminen ennallaan	Kohtalainen/ voimakas supistaminen	n
	%	%	%	
Talousarvion menojen loppusumma v. 2014				
Alle 2 000 euroa	7	75	18	125
2 000–9 999	24	66	10	375
10 000–99 999	31	63	6	243
Vähintään 100 000	26	60	14	125
Henkilöjäsenen määrä				
Alle 100	16	66	18	376
100–199	23	69	8	267
Vähintään 200	31	63	6	367
Perustamisvuosi				
Ennen vuotta 1950	18	66	16	87
1950–1979	24	68	8	555
1980–2010	24	62	14	354

LIITE 6. Taulukko 1/9. Yhdistysten huolestuneisuus/tyytyväisyys henkilöiden saamiseen yhdistyksen luottamustehtäviin taustamuuttujittain.

	Yhdistykset				
	Huolestunut	Neutraali	Tyytyväinen	Ei koske yhd.	n
	%	%	%	%	
Toimiala*					
Kansanterveysyhdistykset					
yleis- ja monialayhdistykset	76	19	5	–	80
potilasyhdistykset	76	9	15	–	173
mielenterveysyhdistykset	54	16	30	–	56
työttömien yhdistykset	52	35	13	–	23
Lastensuojeluyhdistykset					
lastensuojelun yleisyhdistykset	57	16	28	–	51
sijaishuoltoyhdistykset	69	23	8	–	13
Vanhusyhdistykset					
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	48	19	29	4	96
eläkeläisyhdistykset	54	20	26	–	359
Vammaisyhdistykset					
invalidiyhdistykset	63	19	18	–	79
aistivammayhdistykset	68	16	11	5	37
kehitysvammayhdistykset	74	7	19	–	31
Päihdeyhdistykset	63	19	16	2	43
Onko palkattua henkilökuntaa					
Kyllä	49	20	30	2	248
Ei	65	17	18	0	759
Talousarvion menojen loppusumma v. 2014					
Alle 2 000 euroa	79	11	8	2	125
2 000–9 999	68	15	17	–	379
10 000–99 999	53	22	25	–	247
Vähintään 100 000	37	24	37	3	123
Henkilöjäsenten määrä					
Alle 100	68	15	16	1	380
100–199	64	19	17	–	268
Vähintään 200	53	19	28	–	370
KAIKKI YHDISTYKSET	61	17	21	1	1 061

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 6. Taulukko 2/9. Yhdistysten huolestuneisuus/tyytyväisyys vapaaehtoistoimijoiden määrään taustamuuttujittain.

	Huoles- tunut %	Yhdistykset Neutraali %	Tyyty- väinen %	Ei koske yhd. %	n
Toimiala*					
Kansanterveysyhdistykset					
yleis- ja monialayhdistykset	67	12	21	–	82
potilasyhdistykset	67	11	21	1	173
mielenterveysyhdistykset	50	11	36	4	56
työttömien yhdistykset	61	26	9	4	23
Lastensuojeluyhdistykset					
lastensuojelun yleisyhdistykset	49	14	37	–	51
sijaishuoltoyhdistykset	77	15	8	–	13
Vanhusyhdistykset					
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	45	18	28	9	97
eläkeläisyhdistykset	40	22	36	2	356
Vammaisyhdistykset					
invalidiyhdistykset	70	17	13	–	76
aistivammayhdistykset	59	16	22	3	37
kehitysvammayhdistykset	61	19	19	–	31
Päihdeyhdistykset	53	26	16	5	43
Talousarvion menojen loppusumma v. 2014					
Alle 2 000 euroa	62	16	18	4	124
2 000–9 999	58	16	25	1	378
10 000–99 999	49	20	31	0	246
Vähintään 100 000	39	21	33	7	124
Henkilöjäsenten määrä					
Alle 100	57	18	22	4	378
100–199	56	14	29	1	267
Vähintään 200	49	18	33	0	369
Toimintakunnan tyyppi					
Kaupunkikunta	53	18	26	3	596
Kaupunkien läheisen maaseudun kunta	53	16	29	1	153
Ydinmaaseudun tai harvaan asutun maaseudun kunta	48	18	33	1	196
Laajempi useita erityyppisiä kuntia käsittävä alue	70	13	16	1	92
KAIKKI YHDISTYKSET	53	17	27	2	1 058

* Toimialoitaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 6. Taulukko 3/9. Yhdistysten huolestuneisuus/tyytyväisyys jäsenistön aktiivisuuteen taustamuuttujittain.

	Yhdistykset				
	Huolestunut	Neutraali	Tyytyväinen	Ei koske yhd.	n
	%	%	%	%	
Toimiala*					
Kansanterveysyhdistykset					
yleis- ja monialayhdistykset	79	15	6	–	82
potilasyhdistykset	63	19	18	–	172
mielenterveysyhdistykset	55	20	25	–	55
työttömien yhdistykset	65	17	17	–	23
Lastensuojeluyhdistykset					
lastensuojelun yleisyhdistykset	67	8	25	–	51
sijaishuoltoyhdistykset	54	38	8	–	13
Vanhusyhdistykset					
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	50	21	19	10	96
eläkeläisyhdistykset	33	20	47	–	359
Vammaisyhdistykset					
invalidiyhdistykset	65	15	20	–	79
aistivammayhdistykset	54	20	23	3	35
kehitysvammayhdistykset	77	7	16	–	31
Päihdeyhdistykset	56	23	19	2	43
Onko palkattua henkilökuntaa					
Kyllä	55	20	21	4	246
Ei	52	17	31	0	758
Talousarvion menojen loppusumma v. 2014					
Alle 2 000 euroa	68	14	17	1	124
2 000–9 999	56	17	27	–	381
10 000–99 999	42	18	40	–	246
Vähintään 100 000	42	31	18	8	121
Henkilöjäsenten määrä					
Alle 100	63	15	21	1	379
100–199	52	22	26	–	268
Vähintään 200	44	19	37	–	368
Toimintakunnan tyyppi					
Kaupunkikunta	50	19	29	2	597
Kaupunkien läheisen maaseudun kunta	48	20	31	1	156
Ydinmaaseudun tai harvaan asutun maaseudun kunta	60	14	26	–	195
Laajempi useita erityyppisiä kuntia käsittävä alue	68	16	17	–	90
KAIKKI YHDISTYKSET	53	18	28	1	1 059

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 6. Taulukko 4/9. Yhdistysten huolestuneisuus/tyytyväisyys jäsenmäärään taustamuuttujittain.

	Yhdistykset				
	Huoles- tunut	Neutraali	Tyyty- väinen	Ei koske yhd.	n
	%	%	%	%	
Toimiala*					
Kansanterveysyhdistykset					
yleis- ja monialayhdistykset	71	16	13	–	80
potilasyhdistykset	39	30	31	1	169
mielenterveysyhdistykset	35	36	27	2	55
työttömien yhdistykset	39	39	22	–	23
Lastensuojeluyhdistykset					
lastensuojelun yleisyhdistykset	56	14	30	–	50
sijaishuoltoyhdistykset	54	23	23	–	13
Vanhusyhdistykset					
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	34	27	26	13	96
eläkeläisyhdistykset	35	18	47	–	360
Vammaisyhdistykset					
invalidiyhdistykset	53	18	29	–	77
aistivammayhdistykset	50	17	33	–	36
kehitysvammayhdistykset	58	23	19	–	31
Päihdeyhdistykset	37	40	21	2	43
Onko palkattua henkilökuntaa					
Kyllä	39	28	28	5	247
Ei	44	21	34	0	753
Talousarvion menojen loppusumma v. 2014					
Alle 2 000 euroa	62	26	10	1	125
2 000–9 999	46	21	33	–	376
10 000–99 999	31	22	47	–	246
Vähintään 100 000	31	31	27	11	122
Henkilöjäsenten määrä					
Alle 100	59	24	16	1	376
100–199	39	28	33	–	266
Vähintään 200	30	19	51	–	367
KAIKKI YHDISTYKSET	42	23	33	1	1 053

* Toimialoitaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 6. Taulukko 5/9. Yhdistysten huolestuneisuus/tyytyväisyys yhteistyöhön kuntien kanssa taustamuuttujittain.

	Yhdistykset				
	Huoles- tunut	Neutraali	Tyyty- väinen	Ei koske yhd.	n
	%	%	%	%	
Toimiala*					
Kansanterveysyhdistykset					
yleis- ja monialayhdistykset	38	29	31	2	82
potilasyhdistykset	40	34	24	2	169
mielenterveysyhdistykset	32	27	39	2	56
työttömien yhdistykset	26	9	65	–	23
Lastensuojeluyhdistykset					
lastensuojelun yleisyhdistykset	24	37	39	–	51
sijaishuoltoyhdistykset	31	31	38	–	13
Vanhusyhdistykset					
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	29	21	48	2	98
eläkeläisyhdistykset	28	29	40	3	356
Vammaisyhdistykset					
invalidiyhdistykset	42	29	29	–	76
aistivammayhdistykset	49	22	19	11	37
kehitysvammayhdistykset	36	48	16	–	31
Päihdeyhdistykset	19	23	51	7	43
Onko palkattua henkilökuntaa					
Kyllä	28	24	48	1	250
Ei	33	31	33	3	752
Talousarvion menojen loppusumma v. 2014					
Alle 2 000 euroa	42	35	17	6	123
2 000–9 999	35	32	32	2	377
10 000–99 999	26	28	46	0	247
Vähintään 100 000	28	20	50	2	125
Henkilöjäsenten määrä					
Alle 100	35	30	31	4	375
100–199	35	27	36	2	266
Vähintään 200	28	30	41	1	369
Toimintakunnan tyyppi					
Kaupunkikunta	33	27	37	3	595
Kaupunkien läheisen maaseudun kunta	28	34	37	1	155
Ydinmaaseudun tai harvaan asutun maaseudun kunta	27	30	42	1	192
Laajempi useita erityyppisiä kuntia käsittävä alue	45	31	23	1	92
KAIKKI YHDISTYKSET	32	29	36	2	1 055

* Toimialoiltaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 6. Taulukko 6/9. Yhdistysten huolestuneisuus/tyytyväisyys yhteistyöhön muiden järjestöjen kanssa taustamuuttujittain.

	Yhdistykset				
	Huolestunut	Neutraali	Tyytyväinen	Ei koske yhd.	n
	%	%	%	%	
Toimiala*					
Kansanterveysyhdistykset					
yleis- ja monialayhdistykset	23	30	47	–	81
potilasyhdistykset	27	31	41	1	170
mielenterveysyhdistykset	16	25	54	5	56
työttömien yhdistykset	13	17	65	4	23
Lastensuojeluyhdistykset					
lastensuojelun yleisyhdistykset	14	23	63	–	51
sijaishuoltoyhdistykset	23	23	31	23	13
Vanhusyhdistykset					
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	11	32	54	3	98
eläkeläisyhdistykset	23	28	48	1	356
Vammaisyhdistykset					
invalidiyhdistykset	26	26	49	–	78
aistivammayhdistykset	35	27	30	8	37
kehitysvammayhdistykset	26	45	29	–	31
Päihdeyhdistykset	21	19	53	7	43
Onko palkattua henkilökuntaa					
Kyllä	13	26	59	2	250
Ei	24	28	46	2	753
Talousarvion menojen loppusumma v. 2014					
Alle 2 000 euroa	32	27	36	5	124
2 000–9 999	26	28	45	1	377
10 000–99 999	19	29	53	–	245
Vähintään 100 000	10	30	58	2	125
Henkilöjäsenten määrä					
Alle 100	22	30	44	3	378
100–199	25	27	47	1	267
Vähintään 200	20	26	53	–	367
KAIKKI YHDISTYKSET	22	28	48	2	1 057

* Toimialoitaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 6. Taulukko 7/9. Yhdistysten huolestuneisuus/tyytyväisyys jäsenistön/kohderyhmän hyvinvointiin taustamuuttujittain.

Toimiala*	Yhdistykset				n
	Huolestunut %	Neutraali %	Tyytyväinen %	Ei koske yhd. %	
Kansanterveysyhdistykset					
yleis- ja monialayhdistykset	21	40	39	–	82
potilasyhdistykset	26	36	38	–	169
mielenterveysyhdistykset	29	27	45	–	56
työttömien yhdistykset	61	13	26	–	23
Lastensuojeluyhdistykset					
lastensuojelun yleisyhdistykset	22	29	49	–	51
sijaishuoltoyhdistykset	42	33	25	–	12
Vanhusyhdistykset					
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	26	26	46	2	96
eläkeläisyhdistykset	16	32	52	–	355
Vammaisyhdistykset					
invalidiyhdistykset	26	32	42	–	77
aistivammayhdistykset	29	29	40	3	35
kehitysvammayhdistykset	27	30	43	–	30
Päihdeyhdistykset	33	31	33	2	42
KAIKKI YHDISTYKSET	24	31	44	0	1 048

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 6. Taulukko 8/9. Yhdistysten huolestuneisuus/tyytyväisyys taloudellisesta tilanteestaan taustamuuttujittain.

	Yhdistykset				
	Huoles- tunut	Neutraali	Tyyty- väinen	Ei koske yhd.	n
	%	%	%	%	
Toimiala*					
Kansanterveysyhdistykset					
yleis- ja monialayhdistykset	24	21	55	–	82
potilasyhdistykset	17	33	50	–	172
mielenterveysyhdistykset	36	21	43	–	56
työttömien yhdistykset	26	39	35	–	23
Lastensuojeluyhdistykset					
lastensuojelun yleisyhdistykset	14	18	69	–	51
sijaishuoltoyhdistykset	8	38	54	–	13
Vanhusyhdistykset					
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	32	16	53	–	97
eläkeläisyhdistykset	17	21	62	–	358
Vammaisyhdistykset					
invalidiyhdistykset	21	26	53	–	77
aistivammayhdistykset	32	16	49	3	37
kehitysvammayhdistykset	32	26	42	–	31
Päihdeyhdistykset	35	28	35	2	43
Onko palkattua henkilökuntaa					
Kyllä	33	20	47	–	249
Ei	19	24	57	0	757
Talousarvion menojen loppusumma v. 2014					
Alle 2 000 euroa	31	31	38	1	124
2 000–9 999	21	20	59	–	379
10 000–99 999	16	22	62	–	246
Vähintään 100 000	34	18	48	–	124
Henkilöjäsenten määrä					
Alle 100	30	26	43	–	377
100–199	22	25	53	–	268
Vähintään 200	14	20	67	–	369
KAIKKI YHDISTYKSET	22	24	54	0	1 059

* Toimialoitaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 6. Taulukko 9/9. Yhdistysten huolestuneisuus/tyytyväisyys toimintansa arvostukseen taustamuuttujittain.

	Yhdistykset				
	Huolestunut	Neutraali	Tyytyväinen	Ei koske yhd.	n
	%	%	%	%	
Toimiala*					
Kansanterveysyhdistykset					
yleis- ja monialayhdistykset	10	18	72	–	81
potilasyhdistykset	12	27	60	1	172
mielenterveysyhdistykset	14	11	75	–	56
työttömien yhdistykset	39	–	61	–	23
Lastensuojeluyhdistykset					
lastensuojelun yleisyhdistykset	6	20	74	–	51
sijaishuoltoyhdistykset	8	23	69	–	13
Vanhusyhdistykset					
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	5	22	73	–	97
eläkeläisyhdistykset	7	16	77	–	357
Vammaisyhdistykset					
invalidiyhdistykset	9	22	69	–	77
aistivammayhdistykset	27	19	51	3	37
kehitysvammayhdistykset	23	16	61	–	31
Päihdeyhdistykset	9	21	67	2	43
Talousarvion menojen loppusumma v. 2014					
Alle 2 000 euroa	18	31	49	2	124
2 000–9 999	12	20	69	–	378
10 000–99 999	5	13	82	–	245
Vähintään 100 000	8	17	75	–	124
Perustamisvuosi					
Ennen v. 1950	7	16	76	1	88
1950–1979	9	18	73	–	559
1980–2010	14	19	67	1	352
Henkilöjäsenten määrä					
Alle 100	16	21	62	1	379
100–199	10	20	70	0	266
Vähintään 200	6	15	79	–	368
KAIKKI YHDISTYKSET	10	19	71	0	1 058

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle kymmenen. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 7. Kuntien toiminta-avustusta vuonna 2013 saaneet yhdistykset taustamuuttujittain.

	Sai avustusta %	Haki, mutta ei saanut avustusta %	Ei hakenut avustusta %	n
Talousarvion menojen loppusumma v. 2014				
Alle 2 000 euroa	39	3	58	122
2 000–9 999	55	5	40	378
10 000–99 999	74	4	22	245
Vähintään 100 000	42	2	56	125
Henkilöjäsenten määrä				
Alle 100	46	4	50	379
100–199	60	6	34	267
Vähintään 200	64	3	33	363
Toimintakunnan tyyppi				
Kaupunkikunta	61	5	34	591
Kaupunkien läheisen maaseudun kunta	47	5	48	157
Ydinmaaseudun tai harvaan asutun maaseudun kunta	46	2	52	194
Laajempi useita eri kuntatyppejä käsittävä alue	44	4	52	89

LIITE 8. Yhdistysten arvio taloudellisesta tilanteestaan alkuvuodesta 2014 taustamuuttujittain.

	Yhdistykset, jotka arvioivat taloudellisen tilanteensa olevan			
	Hyvä %	Kohtalainen %	Huono %	n
Talousarvion menojen loppusumma v. 2014				
Alle 2 000 euroa	51	22	26	125
2 000–9 999	64	22	15	380
10 000–99 999	64	23	13	241
Vähintään 100 000	55	22	23	124
Henkilöjäsenten määrä				
Alle 100	52	24	24	379
100–199	59	24	17	263
Vähintään 200	70	20	10	366

LITE 9. Yksityisten sosiaalipalvelujen palveluntuottajien määrät* vuosina 2011, 2012 ja 2013 palveluolittain (lähde: Valvira).

	Yritykset			Järjestöt			Muut			Tuntematon			Yhteensä		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Ympärivuorokautiset eli luvanvaraiset palvelut															
Asumispalvelut	592	579	571	284	268	255	1	1	1	18	13	11	895	861	838
Laitoshoido	270	264	254	53	51	48	–	1	1	4	2	1	327	318	304
Muut luvanvaraiset palvelut	285	276	280	31	38	36	–	–	–	2	1	1	318	315	317
Ei-ympärivuorokautiset eli ilmoituksenvaraiset palvelut															
Asumispalvelut	291	294	301	173	169	168	1	1	1	20	14	13	485	478	483
Kotipalvelu	883	940	1039	122	112	116	–	–	–	97	105	105	1102	1157	1260
Lasten päivähoito	247	262	270	227	226	229	4	4	4	121	101	99	599	593	602
Päivätoiminta	163	168	176	171	177	178	1	1	1	23	19	19	358	365	374
Sosiaalialan muut palvelut	241	305	365	55	70	74	–	–	–	7	6	6	303	381	445
Muut rekisteröidyt palvelut	321	356	386	102	104	107	2	2	2	30	31	31	455	493	526
Tuntematon	66	–	43	39	25	22	–	–	–	172	94	89	277	119	154
YHTEENSÄ	3359	3444	3685	1257	1240	1233	9	10	10	494	386	375	5119	5080	5303

* Palveluntuottaja tilastoituu useampaan kertaan, mikäli sillä on useampaan luokkaan kuuluvaa palvelutuotantoa.

LIITE 10. Yksityisten sosiaalipalvelujen toimintayksiköiden määrät* vuosina 2011, 2012 ja 2013 palveluiloittain (lähde: Valvira).

	Yritykset			Järjestöt			Muut			Tuntematon			Yhteensä		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Ympäri vuorokautiset eli luvanvaraiset palvelut															
Asumispalvelut	832	1021	1081	508	474	456	1	1	1	18	13	11	1359	1509	1549
Laitoshoido	367	390	383	92	98	94	-	1	1	4	2	1	463	491	479
Muut luvanvaraiset palvelut	304	294	300	37	52	51	-	-	-	2	1	1	343	347	352
Ei-ympäri vuorokautiset eli ilmoituksenvaraiset palvelut															
Asumispalvelut	423	483	514	264	269	279	1	1	1	22	12	14	710	765	808
Kotipalvelu	945	1022	1143	144	125	128	-	-	-	103	111	111	1192	1258	1382
Lasten päivähoito	436	477	506	279	283	285	5	4	4	140	111	109	860	875	904
Päivätoiminta	228	225	262	305	308	309	1	1	1	27	23	23	561	557	595
Sosiaalialan muut palvelut	276	367	451	99	134	143	-	-	-	7	6	6	382	507	600
Muut rekisteröidävät palvelut	344	375	423	144	145	147	2	2	2	35	35	35	525	557	607
Tuntematon	68	48	44	43	30	26	-	-	-	178	99	94	289	177	164
YHTEENSÄ	4223	4702	5107	1915	1918	1918	10	10	10	536	413	405	6684	7043	7440

* Toimintayksikkö tilastoitu useampaan kertaan, mikäli sillä on useampaan luokkaan kuuluvaa palvelutuotantoa.

LIITE 11. Yksityisten sosiaalipalvelujen palveluntuottajien määrät* vuosina 2011, 2012 ja 2013 tarkemman palvelualaluokituksen mukaan (lähde: Valvira).

Palvelu	Yritykset			Järjestöt			Muut		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Ympäri- vrk. asumispalvelut									
Tehostettu palveluasuminen – keh. vammaiset	108	115	116	47	49	49	-	-	-
Tehostettu palveluasuminen – muut vammaiset	47	53	52	35	34	34	-	-	-
Tehostettu palveluasuminen – kehitys- vammaiset lapset ja nuoret	1	1	2	-	-	-	-	-	-
Tehostettu palveluasuminen – mielen- terveystoimittajat	171	171	166	30	30	28	-	-	-
Tehostettu palveluasuminen – muisti- sairast	1	1	1	1	3	3	-	-	-
Tehostettu palveluasuminen – päihde- kuntoutujat	30	32	32	15	15	14	-	-	-
Tehostettu palveluasuminen – vanhukset	303	317	317	180	178	171	-	-	-
Tehostettu palveluasuminen – muut	12	14	14	4	3	3	-	-	-
Muu palveluasuminen – kehitys- vammaiset	26	27	27	25	25	25	-	-	-
Muu palveluasuminen – muut vammaiset	5	4	4	12	12	12	-	-	-
Muu palveluasuminen – lapset/nuoret	1	2	2	2	2	2	-	-	-
Muu palveluasuminen – mielenter- v. kuntoutujat	62	62	61	21	21	21	-	-	-
Muu palveluasuminen – päihde- kuntoutujat	16	18	18	20	15	15	-	-	-
Muu palveluasuminen – vanhukset	33	32	32	62	59	58	1	1	1
Muu palveluasuminen – muut	5	5	5	3	3	3	-	-	-
Laitoshoido									
Ympäri- vuorokautinen laitoshoito – kehitys- vammaiset	4	5	5	2	3	3	-	-	-
Ympäri- vuorokautinen laitoshoito – muut vammaiset	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ympäri- vuorokautinen laitoshoito – lapset/ nuoret	220	211	198	26	27	27	-	-	-
Ympäri- vuorokautinen laitoshoito – lapsi- perheet	9	10	9	6	6	6	-	-	-
Ympäri- vuorokautinen laitoshoito – lapset/ nuoret – koulukoti	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Ympäri- vuorokautinen laitoshoito – lapset/ nuoret – lastenkoti	16	39	42	1	1	1	-	-	-
Ympäri- vuorokautinen laitoshoito – lapset/ nuoret – nuorisokoti	8	20	27	-	3	4	-	1	1
Ympäri- vuorokautinen laitoshoito – lapset/ nuoret – erityisen huolenpidon yksikkö	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Ympäri- vuorokautinen laitoshoito – mielenterveyskuntoutujat	3	3	3	-	-	-	-	-	-
Ympäri- vuorokautinen laitoshoito – päihdekuntoutujat	13	15	14	12	13	13	-	-	-

Palvelu	Yritykset			Järjestöt			Muut		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Ympäri vuorokautinen laitoshoido – vanhuksat	14	15	15	12	11	8	–	–	–
Ympäri vuorokautinen laitoshoido – muut	1	1	1	2	1	1	–	–	–
Muut ympäri vrk. palvelut									
Ammatillinen perhekotihoito – keh. vammaiset	12	13	13	1	2	2	–	–	–
Ammatillinen perhekotihoito – muut vammaiset	2	2	2	1	2	2	–	–	–
Ammatillinen perhekotihoito – lapset/nuoret	226	262	262	4	5	5	–	–	–
Ammatillinen perhekotihoito – vanhuksat	1	1	1	1	1	1	–	–	–
Ammatillinen perhekotihoito – muut	2	2	4	–	–	–	–	–	–
Ensi- ja turvakodit – lapset/nuoret	2	2	1	2	2	1	–	–	–
Ensi- ja turvakodit – lapsiperheet	3	5	4	15	17	16	–	–	–
Ensi- ja turvakodit – muut	1	1	1	5	5	4	–	–	–
Ensisuojat ja selviämisasemat – päihdekuntoutujat	–	–	–	1	2	2	–	–	–
Ensisuojat ja selviämisasemat – muut	–	–	–	–	1	1	–	–	–
Perhekuntoutus – lapsiperheet	3	5	8	–	1	1	–	–	–
Muut luvanvaraiset palvelut – keh. vammaiset	1	4	6	–	2	3	–	–	–
Muut luvanvaraiset palvelut – muut vammaiset	1	–	2	–	–	–	–	–	–
Muut luvanvaraiset palvelut – lapset/nuoret	1	1	2	–	1	1	–	–	–
Muut luvanvaraiset palvelut – mielen-terveyskuntoutujat	–	–	1	–	–	–	–	–	–
Muut luvanvaraiset palvelut – päihdekuntoutujat	–	–	1	–	1	1	–	–	–
Muut luvanvaraiset palvelut – vanhuksat	–	–	–	2	3	3	–	–	–
Muut luvanvaraiset palvelut – muut	–	–	–	1	1	1	–	–	–
Ei-ympäri vrk. asumispaalvelut									
Palveluasuminen – kehitysvammaiset	12	15	17	11	9	9	–	–	–
Palveluasuminen – muut vammaiset	5	9	11	9	10	10	–	–	–
Palveluasuminen – lapset/nuoret	2	3	2	2	2	1	–	–	–
Palveluasuminen – mielen-terveyskuntoutujat	44	52	54	6	11	11	–	–	–
Palveluasuminen – päihdekuntoutujat	7	10	10	1	4	5	–	–	–
Palveluasuminen – vanhuksat	29	31	33	65	67	62	–	–	–
Palveluasuminen – muut	3	3	3	–	1	1	–	–	–
Tukiasuminen – kehitysvammaiset	36	40	41	15	16	15	–	–	–
Tukiasuminen – muut vammaiset	7	8	9	4	4	4	–	–	–
Tukiasuminen – lapset/nuoret	97	103	104	19	19	20	–	–	–
Tukiasuminen – lapsiperheet	12	14	14	5	6	7	1	1	1
Tukiasuminen – mielen-terveyskuntoutujat	110	120	120	23	24	28	1	1	1
Tukiasuminen – päihdekuntoutujat	30	26	24	32	33	35	–	–	–
Tukiasuminen – vanhuksat	16	15	15	11	12	11	–	–	–

Palvelu	Yritykset			Järjestöt			Muut		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Tukiasuminen – muut	9	9	9	20	19	23	–	–	–
Muu asumispalvelu – kehitysvammaiset	2	1	2	1	1	1	–	–	–
Muu asumispalvelu – muut vammaiset	1	–	1	–	–	–	–	–	–
Muu asumispalvelu – lapset/nuoret	–	2	2	–	–	–	–	–	–
Muu asumispalvelu – lapsiperheet	–	1	2	–	–	–	–	–	–
Muu asumispalvelu – mielenterveys-kuntoutujat	3	8	9	1	3	2	–	–	–
Muu asumispalvelu – päihdekuntoutujat	1	3	3	3	3	3	–	–	–
Muu asumispalvelu – vanhukset	1	2	2	3	4	4	–	–	–
Muu asumispalvelu – muut	–	1	2	–	3	4	–	–	–
Kotipalvelu									
Kodinhoitoapu – kehitysvammaiset	330	372	417	16	14	15	–	–	–
Kodinhoitoapu – muut vammaiset	394	444	493	25	25	25	–	–	–
Kodinhoitoapu – lapset/nuoret	101	112	128	9	8	7	–	–	–
Kodinhoitoapu – lapsiperheet	392	425	455	23	21	22	–	–	–
Kodinhoitoapu – mielenterveyskuntoutujat	229	342	372	20	21	21	–	–	–
Kodinhoitoapu – päihdekuntoutujat	170	201	225	7	8	8	–	–	–
Kodinhoitoapu – vanhukset	835	931	1007	100	97	95	–	–	–
Kodinhoitoapu – muut	148	160	179	10	9	8	–	–	–
Muu palvelu – kehitysvammaiset	–	–	2	–	–	–	–	–	–
Muu palvelu – muut vammaiset	4	5	6	1	1	1	–	–	–
Muu palvelu – lapset/nuoret	1	1	2	–	–	–	–	–	–
Muu palvelu – lapsiperheet	–	1	1	–	–	–	–	–	–
Muu palvelu – mielenterveyskuntoutujat	2	4	6	1	–	–	–	–	–
Muu palvelu – päihdekuntoutujat	1	3	3	–	–	–	–	–	–
Muu palvelu – vanhukset	2	7	9	–	–	–	–	–	–
Muu palvelu – muut	5	7	8	–	–	–	–	–	–
Lasten päivähoito									
Aamu- ja iltapäivätoim./osapäivähoito – lapset	2	3	4	4	8	9	–	–	–
Avoin varhaiskasvatuspalvelu – lapset/nuoret	13	14	16	28	31	30	1	–	–
Avoin varhaiskasvatuspalvelu – lapsiperheet	2	4	4	2	4	4	1	1	1
Päiväkotitoiminta – lapset	240	257	262	193	208	205	3	3	3
Päivätoiminta									
Aikuisten päivähoito – kehitysvammaiset	13	17	19	3	3	3	–	–	–
Aikuisten päivähoito – muut vammaiset	8	10	13	2	3	3	–	–	–
Aikuisten päivähoito – mielenterv. kuntoutujat	16	18	18	2	3	3	–	–	–
Aikuisten päivähoito – vanhukset	46	51	55	31	31	29	–	–	–
Aikuisten päivähoito – muut	3	3	4	2	1	1	–	–	–
Päivä-/Palvelukeskus – kehitysvammaiset	13	17	19	15	15	18	–	–	–
Päivä-/Palvelukeskus – muut vammaiset	9	10	9	19	21	20	–	–	–
Päivä-/Palvelukeskus – mielenterv. kuntoutujat	31	32	32	36	39	38	–	–	–

Palvelu	Yritykset			Järjestöt			Muut		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Päivä-/Palvelukeskus – muistisaira	–	–	–	1	1	1	–	–	–
Päivä-/Palvelukeskus – päihdekuntoutujat	6	6	7	32	33	33	–	–	–
Päivä-/Palvelukeskus – vanhukset	34	35	37	64	64	62	–	–	–
Päivä-/Palvelukeskus – muut	3	2	2	15	17	16	–	–	–
Työ- ja toimintakeskus – kehitysvammaiset	28	31	33	27	31	34	1	1	1
Työ- ja toimintakeskus – muut vammaiset	10	10	10	11	11	12	–	–	–
Työ- ja toimintakeskus – mielenterv. kuntoutujat	34	32	32	30	31	35	–	–	–
Työ- ja toimintakeskus – nuoret	1	1	2	2	1	2	–	–	–
Työ- ja toimintakeskus – päihdekuntoutujat	4	4	4	11	12	13	–	–	–
Työ- ja toimintakeskus – muut	7	4	4	16	17	20	–	–	–
Muut sosiaalialan ilmoituksenvaraiset palv.									
Avomuotoinen perhekuntoutus – lapsiperheet	2	21	37	1	4	7	–	–	–
Avomuotoinen perhekuntoutus – kehitysvammaiset	–	1	4	–	–	–	–	–	–
Avomuotoinen perhekuntoutus – muut vammaiset	–	–	3	–	–	–	–	–	–
Avomuotoinen perhekuntoutus – muut	1	5	11	–	–	–	–	–	–
Avomuotoinen päihdekuntoutus – päihdekuntoutujat	18	23	31	17	23	24	–	–	–
Avomuotoinen päihdekuntoutus – muut	2	8	14	3	4	4	–	–	–
Perhetyö – kehitysvammaiset	8	7	13	–	–	–	–	–	–
Perhetyö – muut vammaiset	4	5	12	–	–	–	–	–	–
Perhetyö – lapset/nuoret	60	80	102	4	7	8	–	–	–
Perhetyö – lapsiperheet	115	159	188	11	19	23	–	–	–
Perhetyö – muut	4	8	14	2	2	2	–	–	–
Sosiaalipäivystys – lapset/nuoret	–	–	1	–	–	–	–	–	–
Sosiaalityöntekijän palvelut – keh. vammaiset	3	4	5	1	1	1	–	–	–
Sosiaalityöntekijän palvelut – muut vammaiset	4	6	7	–	1	1	–	–	–
Sosiaalityöntekijän palvelut – lapset/nuoret	11	15	24	–	–	1	–	–	–
Sosiaalityöntekijän palvelut – lapsiperheet	13	18	28	1	1	2	–	–	–
Sosiaalityöntekijän palvelut – mielen-terveyskuntoutujat	4	4	5	1	1	1	–	–	–
Sosiaalityöntekijän palvelut – päihdekuntoutujat	5	5	5	2	2	2	–	–	–
Sosiaalityöntekijän palvelut – vanhukset	6	6	6	2	1	1	–	–	–
Sosiaalityöntekijän palvelut – muut	5	7	6	1	1	1	–	–	–
Muut sosiaalialan ilmoituksenvaraiset palv.									
Muu sosiaalihuollon asiantuntijatoiminta – kehitysvammaiset	19	26	35	4	7	7	–	–	–
Muu sosiaalihuollon asiantuntijatoiminta – muut vammaiset	22	32	37	4	5	5	–	–	–

Palvelu	Yritykset			Järjestöt			Muut		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Muu sosiaalihuollon asiantuntijatoiminta – lapset/nuoret	79	119	155	7	11	12	–	–	–
Muu sosiaalihuollon asiantuntijatoiminta – lapsiperheet	45	60	83	6	9	10	–	–	–
Muu sosiaalihuollon asiantuntijatoiminta – mielenterveyskuntoutujat	26	30	34	9	12	12	–	–	–
Muu sosiaalihuollon asiantuntijatoiminta – muistisairaat	–	–	1	–	–	–	–	–	–
Muu sosiaalihuollon asiantuntijatoiminta – päihdekuntoutujat	12	16	23	9	10	10	–	–	–
Muu sosiaalihuollon asiantuntijatoiminta – vanhukset	30	38	43	3	4	4	–	–	–
Muu sosiaalihuollon asiantuntijatoiminta – muut	31	40	48	10	12	13	–	–	–
Muut rekisteröitävät palvelut									
Muut – kehitysvammaiset	104	124	128	12	12	12	1	1	1
Muut – muut vammaiset	194	123	126	12	14	15	–	–	–
Muut – lapset/nuoret	119	146	172	18	20	22	–	–	–
Muut – lapsiperheet	68	75	78	10	12	14	–	–	–
Muut – mielenterveyskuntoutujat	70	78	82	16	16	16	–	–	–
Muut – muistisairaat	1	1	2	–	–	–	–	–	–
Muut – päihdekuntoutujat	34	37	43	12	15	15	–	–	–
Muut – vanhukset	131	141	148	39	37	36	–	–	–
Muut – muut	60	64	70	25	29	27	1	1	1

* Palveluntuottaja tilastoituu useampaan kertaan, mikäli sillä on useampaan luokkaan kuuluvaa palvelutuotantoa.

LIITE 12. Yksityisten sosiaalipalvelujen toimintayksiköiden määrät* vuosina 2011, 2012 ja 2013 tarkemman palvelualaluokituksen mukaan (lähde: Valvira)

Palvelu	Yritykset			Järjestöt			Muut		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Ympäri- asu- palvelut									
Tehostettu palveluasuminen – keh. vammaiset	139	186	196	111	117	121	–	–	–
Tehostettu palveluasuminen – muut vammaiset	82	70	98	49	51	52	–	–	–
Tehostettu palveluasuminen – kehitys- vammaiset lapset ja nuoret	1	1	2	–	–	–	–	–	–
Tehostettu palveluasuminen – mielen- terveystoimijat	204	252	249	43	43	40	–	–	–
Tehostettu palveluasuminen – muisti- sairast	1	1	1	1	3	3	–	–	–
Tehostettu palveluasuminen – päihde- kuntoutajat	30	32	32	18	22	21	–	–	–
Tehostettu palveluasuminen – vanhukset	397	557	588	248	240	231	–	–	–
Tehostettu palveluasuminen – muut	12	15	16	6	6	6	–	–	–
Muu palveluasuminen – kehitys- vammaiset	27	29	29	25	25	25	–	–	–
Muu palveluasuminen – lapset/nuoret	1	2	2	2	2	2	3	–	–
Muu palveluasuminen – muut vammaiset	5	4	4	14	13	13	–	–	–
Muu palveluasuminen – mielen- terveystoimijat	72	83	85	36	30	30	–	–	–
Muu palveluasuminen – päihde- kuntoutajat	17	19	19	23	17	17	–	–	–
Muu palveluasuminen – vanhukset	34	34	35	68	65	63	1	1	1
Muu palveluasuminen – muut	5	5	5	2	3	–	–	–	–
Laitostoiminta									
Ympäri- vuorokautinen laitos- toiminta – kehitysvammaiset	5	8	8	3	4	4	–	–	–
Ympäri- vuorokautinen laitos- toiminta – muut vammaiset	1	–	–	–	–	–	–	–	–
Ympäri- vuorokautinen laitos- toiminta – lapset/ nuoret	298	288	264	51	55	54	–	–	–
Ympäri- vuorokautinen laitos- toiminta – lapsi- perheet	9	11	9	8	7	7	–	–	–
Ympäri- vuorokautinen laitos- toiminta – lapset/ nuoret – koulukoti	–	8	7	–	–	–	–	–	–
Ympäri- vuorokautinen laitos- toiminta – lapset/ nuoret – lastenkoti	18	60	68	1	1	1	–	–	–
Ympäri- vuorokautinen laitos- toiminta – lapset/ nuoret – nuorisokoti	8	25	34	–	4	5	–	1	1
Ympäri- vuorokautinen laitos- toiminta – lapset/ nuoret – erityisen huolenpidon yksikkö	1	1	1	–	–	–	–	–	–
Ympäri- vuorokautinen laitos- toiminta – mielen- terveystoimijat	6	6	6	–	–	–	–	–	–
Ympäri- vuorokautinen laitos- toiminta – päihde- kuntoutajat	13	16	16	17	22	21	–	–	–

Palvelu	Yritykset			Järjestöt			Muut		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Ympäri vuorokautinen laitoshoido – vanhuks	17	19	20	15	14	11	–	–	–
Ympäri vuorokautinen laitoshoido – muut	1	1	1	2	1	1	–	–	–
Muut ympärivrk. palvelut									
Ammatillinen perhekotihoito – keh. vammaiset	12	13	13	1	2	2	–	–	–
Ammatillinen perhekotihoito – muut vammaiset	2	2	2	1	2	2	–	–	–
Ammatillinen perhekotihoito – lapset/nuoret	284	281	280	4	5	5	–	–	–
Ammatillinen perhekotihoito – vanhuks	1	1	1	1	1	1	–	–	–
Ammatillinen perhekotihoito – muut	2	2	4	–	–	–	–	–	–
Ensi- ja turvakodit – lapset/nuoret	2	2	1	5	5	5	–	–	–
Ensi- ja turvakodit – lapsiperheet	3	5	4	18	21	21	–	–	–
Ensi- ja turvakodit – muut	1	1	1	5	5	4	–	–	–
Ensisuojat ja selviämisasemat – päihdekuntoutujat	–	–	–	1	5	5	–	–	–
Ensisuojat ja selviämisasemat – muut	–	–	–	–	1	1	–	–	–
Perhekuntoutus – lapsiperheet	3	6	10	–	2	2	–	–	–
Muut luvanvaraiset palvelut – keh. vammaiset	1	4	6	–	2	3	–	–	–
Muut luvanvaraiset palvelut – muut vammaiset	1	–	2	–	–	–	–	–	–
Muut luvanvaraiset palvelut – lapset/nuoret	1	2	3	–	1	1	–	–	–
Muut luvanvaraiset palvelut – mielen-terveyskuntoutujat	–	–	1	–	–	–	–	–	–
Muut luvanvaraiset palvelut – päihdekuntoutujat	–	–	1	–	2	3	–	–	–
Muut luvanvaraiset palvelut – vanhuks	–	–	–	2	3	3	–	–	–
Muut luvanvaraiset palvelut – muut	–	–	–	1	1	1	–	–	–
Ei-ympärivrk. asumispalvelut									
Palveluasuminen – kehitysvammaiset	13	21	23	11	9	9	–	–	–
Palveluasuminen – muut vammaiset	7	13	15	9	10	10	–	–	–
Palveluasuminen – lapset/nuoret	2	3	2	2	2	1	–	–	–
Palveluasuminen – mielenterveyskuntoutujat	50	76	83	8	14	14	–	–	–
Palveluasuminen – päihdekuntoutujat	7	10	11	1	4	6	–	–	–
Palveluasuminen – vanhuks	32	43	50	72	77	74	–	–	–
Palveluasuminen – muut	3	3	3	–	1	1	–	–	–
Tukiasuminen – kehitysvammaiset	45	61	68	18	19	18	–	–	–
Tukiasuminen – muut vammaiset	8	10	11	6	–	6	–	–	–
Tukiasuminen – lapset/nuoret	116	132	136	20	20	21	–	–	–
Tukiasuminen – lapsiperheet	12	16	15	5	6	7	1	1	1
Tukiasuminen – mielenterveyskuntoutujat	170	204	199	43	42	49	1	1	1
Tukiasuminen – päihdekuntoutujat	36	31	28	63	65	69	–	–	–
Tukiasuminen – vanhuks	20	19	19	20	20	19	–	–	–

Palvelu	Yritykset			Järjestöt			Muut		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Palvelu									
Tukiasuminen – muut	9	11	11	21	23	29	–	–	–
Muu asumispalvelu – kehitysvammaiset	5	4	5	1	1	1	–	–	–
Muu asumispalvelu – muut vammaiset	1	10	1	–	6	–	–	–	–
Muu asumispalvelu – lapset/nuoret	–	2	2	–	–	–	–	–	–
Muu asumispalvelu – lapsiperheet	–	1	2	–	–	–	–	–	–
Muu asumispalvelu – mielenterveys-kuntoutujat	6	11	12	1	4	3	–	–	–
Muu asumispalvelu – päihdekuntoutujat	1	3	3	3	3	3	–	–	–
Muu asumispalvelu – vanhukset	1	2	2	3	4	4	–	–	–
Muu asumispalvelu – muut	–	1	2	–	3	6	–	–	–
Kotipalvelu									
Kodinhuoltoapu – kehitysvammaiset	350	402	457	18	15	16	–	–	–
Kodinhuoltoapu – muut vammaiset	424	486	544	29	29	30	–	–	–
Kodinhuoltoapu – lapset/nuoret	110	127	142	10	8	7	–	–	–
Kodinhuoltoapu – lapsiperheet	410	453	485	25	22	22	–	–	–
Kodinhuoltoapu – mielenterveyskuntoutujat	316	371	410	23	26	26	–	–	–
Kodinhuoltoapu – päihdekuntoutujat	174	213	247	12	14	14	–	–	–
Kodinhuoltoapu – vanhukset	894	1018	1108	115	105	100	–	–	–
Kodinhuoltoapu – muut	150	164	184	10	9	8	–	–	–
Muu palvelu – kehitysvammaiset	–	2	2	–	–	–	–	–	–
Muu palvelu – muut vammaiset	5	5	7	1	1	1	–	–	–
Muu palvelu – lapset/nuoret	1	1	2	–	–	–	–	–	–
Muu palvelu – lapsiperheet	–	1	1	–	–	–	–	–	–
Muu palvelu – mielenterveyskuntoutujat	1	4	6	2	–	–	–	–	–
Muu palvelu – päihdekuntoutujat	1	3	3	–	–	–	–	–	–
Muu palvelu – vanhukset	2	7	9	–	–	–	–	–	–
Muu palvelu – muut	5	7	8	–	–	–	–	–	–
Lasten päivähoito									
Aamu- ja iltapäivätoim./osapäivähoito – lapset	2	3	10	6	8	9	–	–	–
Avoin varhaiskasvatuspalvelu – lapset/nuoret	28	30	32	35	40	39	1	–	–
Avoin varhaiskasvatuspalvelu – lapsiperheet	2	4	4	2	4	4	1	1	1
Päiväkoti – lapset	411	466	504	232	254	251	3	3	3
Päivätoiminta									
Aikuisten päivähoito – kehitysvammaiset	13	17	19	14	14	14	–	–	–
Aikuisten päivähoito – muut vammaiset	10	11	14	2	4	4	–	–	–
Aikuisten päivähoito – mielenterv. kuntoutujat	16	19	19	7	8	6	–	–	–
Aikuisten päivähoito – vanhukset	51	59	65	37	37	34	–	–	–
Aikuisten päivähoito – muut	3	3	4	–	1	1	–	–	–
Päivä-/Palvelukeskus – kehitysvammaiset	14	28	31	17	21	19	–	–	–
Päivä-/Palvelukeskus – muut vammaiset	34	17	33	20	24	23	–	–	–
Päivä-/Palvelukeskus – mielenterv. kuntoutujat	40	42	39	50	57	52	–	–	–

Palvelu	Yritykset			Järjestöt			Muut		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Päivä-/Palvelukeskus – muistisaira	–	–	–	1	1	1	–	–	–
Päivä-/Palvelukeskus – päihdekuntoutujat	6	6	7	53	62	63	–	–	–
Päivä-/Palvelukeskus – vanhukset	37	40	45	77	82	77	–	–	–
Päivä-/Palvelukeskus – muut	3	2	2	19	23	22	–	–	–
Työ- ja toimintakeskus – kehitysvammaiset	33	40	42	44	49	54	1	1	1
Työ- ja toimintakeskus – muut vammaiset	10	10	10	15	16	18	–	–	–
Työ- ja toimintakeskus – mielenterv. kuntoutujat	42	48	40	48	49	51	–	–	–
Työ- ja toimintakeskus – nuoret	1	1	2	2	1	2	–	–	–
Työ- ja toimintakeskus – päihdekuntoutujat	4	4	4	11	16	17	–	–	–
Työ- ja toimintakeskus – muut	6	4	4	20	22	26	–	–	–
Muut sosiaalialan ilmoituksenvaraiset palv.									
Avomuotoinen perhekuntoutus – kehitysvammaiset	–	1	6	–	–	–	–	–	–
Avomuotoinen perhekuntoutus – muut vammaiset	–	–	5	–	–	–	–	–	–
Avomuotoinen perhekuntoutus – lapsiperheet	3	28	48	1	7	11	–	–	–
Avomuotoinen perhekuntoutus – muut	1	5	12	–	–	–	–	–	–
Avomuotoinen päihdekuntoutus – päihdekuntoutujat	27	34	44	33	45	47	–	–	–
Avomuotoinen päihdekuntoutus – muut	3	8	15	3	7	7	–	–	–
Perhetyö – kehitysvammaiset	8	7	15	–	–	–	–	–	–
Perhetyö – muut vammaiset	4	5	14	–	–	–	–	–	–
Perhetyö – lapset/nuoret	64	90	121	4	7	8	–	–	–
Perhetyö – lapsiperheet	129	183	232	14	26	31	–	–	–
Perhetyö – muut	4	8	14	2	2	2	–	–	–
Sosiaalipäivystys – lapset/nuoret	–	–	1	–	–	–	–	–	–
Sosiaalityöntekijän palvelut – keh. vammaiset	3	4	7	1	1	1	–	–	–
Sosiaalityöntekijän palvelut – muut vammaiset	4	6	9	1	1	1	–	–	–
Sosiaalityöntekijän palvelut – lapset/nuoret	12	19	30	–	–	3	–	–	–
Sosiaalityöntekijän palvelut – lapsiperheet	13	22	35	1	1	4	–	–	–
Sosiaalityöntekijän palvelut – mielen-terveyskuntoutujat	4	4	7	1	1	1	–	–	–
Sosiaalityöntekijän palvelut – päihdekuntoutujat	5	5	5	2	3	3	–	–	–
Sosiaalityöntekijän palvelut – vanhukset	6	6	6	2	1	1	–	–	–
Sosiaalityöntekijän palvelut – muut	5	7	6	1	1	1	–	–	–
Muut sosiaalialan ilmoituksenvaraiset palv.									
Muu sosiaalihuollon asiantuntijatoiminta – kehitysvammaiset	19	26	37	6	9	9	–	–	–
Muu sosiaalihuollon asiantuntijatoiminta – muut vammaiset	23	33	38	8	9	9	–	–	–

Palvelu	Yritykset			Järjestöt			Muut		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Muu sosiaalihuollon asiantuntijatoiminta – lapset/nuoret	84	142	189	1	20	24	–	–	–
Muu sosiaalihuollon asiantuntijatoiminta – lapsiperheet	52	76	104	9	14	18	–	–	–
Muu sosiaalihuollon asiantuntijatoiminta – mielenterveyskuntoutujat	28	33	39	11	15	13	–	–	–
Muu sosiaalihuollon asiantuntijatoiminta – muistisairaat	–	–	1	–	–	–	–	–	–
Muu sosiaalihuollon asiantuntijatoiminta – päihdekuntoutujat	14	18	25	14	20	19	–	–	–
Muu sosiaalihuollon asiantuntijatoiminta – vanhukset	32	41	45	3	5	5	–	–	–
Muu sosiaalihuollon asiantuntijatoiminta – muut	32	40	51	12	14	15	–	–	–
Muut rekisteröitävät palvelut									
Muut – kehitysvammaiset	106	127	132	14	14	13	1	1	1
Muut – muut vammaiset	109	127	141	16	18	19	–	–	–
Muut – lapset/nuoret	119	148	182	22	24	26	–	–	–
Muut – lapsiperheet	69	77	79	13	14	16	–	–	–
Muut – mielenterveyskuntoutujat	75	83	87	26	27	27	–	–	–
Muut – muistisairaat	1	1	2	–	–	–	–	–	–
Muut – päihdekuntoutujat	34	37	43	21	21	21	–	–	–
Muut – vanhukset	138	148	155	41	39	37	–	–	–
Muut – muut	60	64	70	33	39	37	1	1	1

* Toimintayksikkö tilastoituu useampaan kertaan, mikäli sillä on useampaan luokkaan kuuluvaa palvelutuotantoa.

LIITE 13. Arvio hallinnollisen työn kuormittavuudesta järjestösektoreittain*.

	Paljon/ erittäin paljon %	Jonkin verran %	Ei lain- kaan/ vain vähän %	Ei osaa sanoa %	n
Järjestöön kohdistuviin valvontakäytäntöihin ja niiden tiedonkeruuseen liittyvä hallinnollinen työ**					
Liikuntajärjestöt	17	62	21	–	42
Nuorisojärjestöt	36	49	16	–	45
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	53	33	14	–	96
Hankintalain soveltamiseen liittyvä hallinnollinen työ**					
Liikuntajärjestöt	5	19	76	–	42
Nuorisojärjestöt	27	18	55	–	44
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	49	24	27	–	94
Palkatun työvoiman käyttöä koskeviin työnantajavelvoitteisiin liittyvä hallinnollinen työ					
Liikuntajärjestöt	17	55	29	–	42
Nuorisojärjestöt	28	49	23	–	43
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	31	46	23	–	95
Yhdistys- tai säätiölain soveltamiseen liittyvä hallinnollinen työ					
Liikuntajärjestöt	17	38	45	–	42
Nuorisojärjestöt	18	49	33	–	45
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	19	40	40	1	97
Järjestön verotukseen liittyvä hallinnollinen työ					
Liikuntajärjestöt	9	36	55	–	42
Nuorisojärjestöt	7	36	58	–	45
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	15	37	48	–	96
Vapaaehtoistoiminnan organisointiin liittyvä hallinnollinen työ					
Liikuntajärjestöt	10	38	52	–	42
Nuorisojärjestöt	4	48	48	–	44
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	6	40	54	–	96
Siviilioikeudellisiin prosesseihin liittyvä hallinnollinen työ					
Liikuntajärjestöt	5	19	76	–	41
Nuorisojärjestöt	5	2	91	2	44
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	1	9	89	1	96

* Nuorisojärjestöissä on tässä tarkastelussa 19 sellaista Allianssin jäsenjärjestöä, jotka ovat mukana myös sosiaali- ja terveysjärjestöissä (lastensuojelu-, nuorisokasvatus-, kansanterveys-, potilas-, vammais- ja päihdejärjestöjä) sekä yksi jäsenenä oleva liikuntajärjestö.

** Järjestösektorien arviot eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi.

LIITE 14. Arvio hallinnollisen työn kuormittavuudesta järjestön talouden koon* mukaan.

	Paljon/ erittäin paljon %	Jonkin verran %	Ei lain- kaan/ vain vähän %	Ei osaa sanoa %	n
Järjestöön kohdistuviin valvontakäytäntöihin ja niiden tiedonkeruuseen liittyvä hallinnollinen työ					
Alle 500 000 euroa	40	51	9	–	45
500 000–1,9 miljoonaa euroa	42	46	12	–	52
Vähintään 2 miljoonaa euroa	37	40	23	–	52
Hankintalain soveltamiseen liittyvä hallinnollinen työ**					
Alle 500 000 euroa	12	26	63	–	43
500 000–1,9 miljoonaa euroa	27	19	54	–	52
Vähintään 2 miljoonaa euroa	48	21	31	–	52
Palkatun työvoiman käyttöä koskeviin työn- antajavelvoitteisiin liittyvä hallinnollinen työ					
Alle 500 000 euroa	18	42	40	–	45
500 000–1,9 miljoonaa euroa	25	49	25	–	51
Vähintään 2 miljoonaa euroa	29	56	15	–	52
Yhdistys- tai säätiölain soveltamiseen liittyvä hallinnollinen työ					
Alle 500 000 euroa	22	47	29	2	45
500 000 – 1,9 miljoonaa euroa	17	50	33	–	52
Vähintään 2 miljoonaa euroa	13	36	51	–	53
Järjestön verotukseen liittyvä hallinnollinen työ**					
Alle 500 000 euroa	2	31	67	–	45
500 000–1,9 miljoonaa euroa	10	29	61	–	52
Vähintään 2 miljoonaa euroa	19	46	35	–	52
Vapaaehtoistoiminnan organisointiin liittyvä hallinnollinen työ					
Alle 500 000 euroa	7	44	49	–	45
500 000–1,9 miljoonaa euroa	6	40	54	–	52
Vähintään 2 miljoonaa euroa	4	42	54	–	52
Siviilioikeudellisiin prosesseihin liittyvä hallinnollinen työ					
Alle 500 000 euroa	2	11	84	2	45
500 000–1,9 miljoonaa euroa	–	10	88	2	52
Vähintään 2 miljoonaa euroa	4	6	90	–	51

* Vuoden 2014 talousarvion menojen loppusumma.

** Erikokoisten järjestöjen arviot eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi.

LIITE 15. Arviot järjestöjä hallinnollisessa työssä tukevien ratkaisujen hyödystä omalle järjestölle järjestösektoreittain*.

	Paljon/ erittäin paljon hyötyä %	Jonkin verran hyötyä %	Ei lain- kaan/ vain vähän hyötyä %	Ei osaa sanoa %	n
Yksinkertaistetaan järjestöjen toiminnan valvontaan liittyvää tiedonkeruuta kokoamalla tarvittava tieto yhteen kaikkien valvontatahojen ja -viranomaisten käytössä olevaan paikkaan					
Liikuntajärjestöt	59	22	19	–	41
Nuorisojärjestöt	60	22	13	4	45
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	62	17	13	8	95
Luodaan valtioneuvostotasoinen kansalaisjärjestötoiminnan strategia takaamaan ministeriöiden välinen poikkihallinnollisuus**					
Liikuntajärjestöt	67	12	19	2	42
Nuorisojärjestöt	49	22	13	16	45
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	39	26	11	24	94
Tarjotaan järjestöjen tarpeisiin erikoistunutta hankintalain soveltamista koskevaa asiantuntija- ja neuvontapalvelua**					
Liikuntajärjestöt	9	24	67	–	42
Nuorisojärjestöt	39	20	34	7	44
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	57	20	19	3	94
Tarjotaan järjestöjen tarpeisiin erikoistunutta palkatun työvoiman käyttöä koskevaa asiantuntija- ja neuvontapalvelua					
Liikuntajärjestöt	50	26	24	–	42
Nuorisojärjestöt	40	38	18	4	45
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	38	25	31	5	95
Tarjotaan järjestöjen tarpeisiin erikoistunutta verotusta koskevaa asiantuntija- ja neuvontapalvelua					
Liikuntajärjestöt	33	38	29	–	42
Nuorisojärjestöt	33	36	29	2	45
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	38	34	27	1	95

* Nuorisojärjestöissä on tässä tarkastelussa 19 sellaista Allianssin jäsenjärjestöä, jotka ovat mukana myös sosiaali- ja terveysjärjestöissä (lastensuojelu-, nuorisokasvatus-, kansanterveys-, potilas-, vammais- ja päihdejärjestöjä) sekä yksi liikuntajärjestöissä mukana oleva.

** Järjestösektorien arviot eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi.

LIITE 16. Arviot järjestöjä hallinnollisessa työssä tukevien ratkaisujen hyödystä omalle järjestölle järjestön talouden koon* mukaan.

	Paljon/ erittäin paljon hyötyä %	Jonkin verran hyötyä %	Ei lain- kaan/ vain vähän hyötyä %	Ei osaa sanoa %	n
Yksinkertaistetaan järjestöjen toiminnan valvontaan liittyvää tiedonkeruuta kokoamalla tarvittava tieto yhteen kaikkien valvontatahojen ja -viranomaisten käytössä olevaan paikkaan					
Alle 500 000 euroa	64	18	13	4	45
500 000–1,9 miljoonaa euroa	71	13	13	2	52
Vähintään 2 miljoonaa euroa	48	26	18	8	50
Luodaan valtioneuvostotasoinen kansalaisjärjestötoiminnan strategia takaamaan ministeriöiden välinen poikkihallinnollisuus					
Alle 500 000 euroa	51	27	13	9	45
500 000–1,9 miljoonaa euroa	54	16	18	12	51
Vähintään 2 miljoonaa euroa	39	24	10	27	51
Tarjotaan järjestöjen tarpeisiin erikoistunutta hankintalain soveltamista koskevaa asiantuntija- ja neuvontapalvelua					
Alle 500 000 euroa	31	18	49	2	45
500 000–1,9 miljoonaa euroa	37	23	38	2	52
Vähintään 2 miljoonaa euroa	48	24	22	6	50
Tarjotaan järjestöjen tarpeisiin erikoistunutta palkatun työvoiman käyttöä koskevaa asiantuntija- ja neuvontapalvelua					
Alle 500 000 euroa	38	33	22	7	45
500 000–1,9 miljoonaa euroa	44	23	31	2	52
Vähintään 2 miljoonaa euroa	41	26	29	4	51
Tarjotaan järjestöjen tarpeisiin erikoistunutta verotusta koskevaa asiantuntija- ja neuvontapalvelua					
Alle 500 000 euroa	29	33	33	4	45
500 000–1,9 miljoonaa euroa	31	38	31	–	52
Vähintään 2 miljoonaa euroa	47	31	22	–	51

* Vuoden 2014 talousarvion menojen loppusumma.

LIITE 17. Järjestösektorittaiset* arviot vapaaehtoismintaan liittyvien asioiden kehittymisestä järjestössä ja sen jäsenyhdistyksissä kahden viime vuoden aikana.

	Lisään- tynyt %	Pysynyt ennallaan %	Vähän- tynyt %	Ei osaa sanoo %	n
Vapaaehtoistojien tarve					
Liikuntajärjestöt	74	24	2	–	42
Nuorisojärjestöt	70	26	–	4	46
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	69	23	–	8	90
Vapaaehtoistojien osaaminen					
Liikuntajärjestöt	38	40	17	5	42
Nuorisojärjestöt	39	43	11	7	46
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	44	42	4	10	92
Vapaaehtoistoiminnan kokonaismäärä**					
Liikuntajärjestöt	21	45	33	–	42
Nuorisojärjestöt	54	30	11	4	46
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	48	37	9	6	92
Vapaaehtoistojien koulutus					
Liikuntajärjestöt	26	55	14	5	42
Nuorisojärjestöt	41	44	11	4	46
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	48	36	8	9	92
Rekrytointi uusien vapaaehtoistojien saamiseksi					
Liikuntajärjestöt	38	41	14	7	42
Nuorisojärjestöt	43	41	9	7	46
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	41	40	7	12	92
Vapaaehtoistojien määrä**					
Liikuntajärjestöt	17	52	26	5	42
Nuorisojärjestöt	37	41	17	4	46
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	48	31	13	8	92
Vapaaehtoistojien muu tuki					
Liikuntajärjestöt	21	50	14	14	42
Nuorisojärjestöt	43	43	9	4	46
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	40	45	5	10	92
Vapaaehtoistoiminnan organisointiin käytettävissä olevat resurssit					
Liikuntajärjestöt	14	52	33	–	42
Nuorisojärjestöt	17	50	28	4	46
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	27	51	15	7	92
Vapaaehtoistojien sitoutuneisuus**					
Liikuntajärjestöt	14	33	50	2	42
Nuorisojärjestöt	24	50	20	6	46
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	25	45	16	14	92

* Nuorisojärjestöissä on tässä tarkastelussa 19 sellaista Allianssin jäsenjärjestöä, jotka ovat mukana myös sosiaali- ja terveysjärjestöissä (lastensuojelu-, nuorisokasvatus-, kansanterveys-, potilas-, vammais- ja päihdejärjestöjä) sekä yksi liikuntajärjestöissä mukana oleva.

LIITE 18. Järjestösektorittaiset* ennakoarvot vapaaehtoistoimintaan liittyvien asioiden kehitymisestä järjestössä ja sen jäsenyhdistyksissä tulevien kahden vuoden aikana.

	Lisääntyy %	Pysyy ennallaan %	Vähentyy %	Ei osaa sanoo %	n
Vapaaehtoistojen tarve					
Liikuntajärjestöt	69	24	7	–	42
Nuorisojärjestöt	78	20	–	2	45
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	76	18	–	7	91
Rekrytointi uusien vapaaehtoistojen saamiseksi					
Liikuntajärjestöt	54	32	7	7	41
Nuorisojärjestöt	73	22	–	4	45
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	64	24	1	11	91
Vapaaehtoistojen osaaminen**					
Liikuntajärjestöt	57	33	10	–	42
Nuorisojärjestöt	60	33	4	2	45
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	66	21	3	10	91
Vapaaehtoistojen koulutus**					
Liikuntajärjestöt	50	40	10	–	42
Nuorisojärjestöt	60	33	2	4	45
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	66	22	3	9	91
Vapaaehtoistoiminnan kokonaismäärä**					
Liikuntajärjestöt	38	36	26	–	42
Nuorisojärjestöt	60	29	9	2	45
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	65	23	5	7	91
Vapaaehtoistojen määrä**					
Liikuntajärjestöt	38	33	29	–	42
Nuorisojärjestöt	53	33	11	1	45
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	63	25	4	8	91
Vapaaehtoistojen muu tuki**					
Liikuntajärjestöt	31	50	10	10	42
Nuorisojärjestöt	51	40	2	7	45
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	56	28	3	13	91
Vapaaehtoistojen sitoutuneisuus**					
Liikuntajärjestöt	21	45	31	2	42
Nuorisojärjestöt	27	56	13	4	45
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	32	45	9	14	91
Vapaaehtoistoiminnan organisointiin käytettävissä olevat resurssit**					
Liikuntajärjestöt	19	55	24	2	42
Nuorisojärjestöt	24	51	22	2	45
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	32	55	5	8	91

* Nuorisojärjestöissä on tässä tarkastelussa 19 sellaista Allianssin jäsenjärjestöä, jotka ovat mukana myös sosiaali- ja terveysjärjestöissä (lastensuojelu-, nuorisokasvatus-, kansanterveys-, potilas-, vammais- ja päihdejärjestöjä) sekä yksi liikuntajärjestöissä mukana oleva.

LIITE 19. Järjestösektorittaiset* arviot siitä, onko järjestön vapaaehtoistoiminnassa tällä hetkellä joitain erityisiä ilon ja huolen aiheita.

	Kyllä %	Ei %	n
Onko vapaaehtoistoiminnassa erityisiä ilonaiheita			
Liikuntajärjestöt	70	30	40
Nuorisojärjestöt	72	28	46
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	78	22	91
Onko vapaaehtoistoiminnassa erityisiä huolenaiheita			
Liikuntajärjestöt	63	37	41
Nuorisojärjestöt	70	30	46
Sosiaali- ja terveysjärjestöt	64	36	87

* Nuorisojärjestöissä on tässä tarkastelussa 19 sellaista Allianssin jäsenjärjestöä, jotka ovat mukana myös sosiaali- ja terveysjärjestöissä (lastensuojelu-, nuorisokasvatus-, kansanterveys-, potilas-, vammais- ja päihdejärjestöjä) sekä yksi liikuntajärjestöissä mukana oleva.

LIITE 20. Taulukko 1/9. Valtakunnallisten järjestöjen johtajien arviot yhteiskunnalliseen ilmapiiriin vaikuttamisen merkityksestä oman järjestön toiminnassa.

	Suuri	Kohtalainen	Pieni	Ei koske järjestöä	n
Toimiala*	%	%	%	%	
Kansanterveysjärjestöt	95	3	3	–	38
Lastensuojelujärjestöt	75	–	19	6	16
Vanhusjärjestöt	100	–	–	–	9
Vammaisjärjestöt	82	18	–	–	17
Päihdejärjestöt	90	10	–	–	10
KAIKKI JÄRJESTÖT	89	5	5	1	97

LIITE 20. Taulukko 2/9. Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johtajien arviot tiedon saantiin vaikuttamisen merkityksestä oman järjestön toiminnassa.

	Suuri	Kohtalainen	Pieni	Ei koske järjestöä	n
Toimiala*	%	%	%	%	
Kansanterveysjärjestöt	84	11	5	–	38
Lastensuojelujärjestöt	81	6	6	6	16
Vanhusjärjestöt	90	–	–	10	10
Vammaisjärjestöt	100	–	–	–	17
Päihdejärjestöt	70	20	10	–	10
KAIKKI JÄRJESTÖT	85	8	5	2	98

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia järjestöjä on kysymykseen vastanneissa alle 10. Kaikki järjestöt -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 20. Taulukko 3/9. Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johtajien arviot palvelujen laatuun vaikuttamisen merkityksestä oman järjestön toiminnassa.

	Suuri	Kohtalainen	Pieni	Ei koske järjestöä	n
Toimiala*	%	%	%	%	
Kansanterveysjärjestöt	82	11	8	–	38
Lastensuojelujärjestöt	80	13	–	7	15
Vanhusjärjestöt	100	–	–	–	10
Vammaisjärjestöt	100	–	–	–	17
Päihdejärjestöt	78	11	–	11	9
KAIKKI JÄRJESTÖT	84	7	6	2	96

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia järjestöjä on kysymykseen vastanneissa alle 9. Kaikki järjestöt -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 20. Taulukko 4/9. Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johtajien arviot palvelujen saatavuuteen vaikuttamisen merkityksestä oman järjestön toiminnassa.

	Suuri	Kohtalainen	Pieni	Ei koske järjestöä	n
Toimiala*	%	%	%	%	
Kansanterveysjärjestöt	87	5	8	–	38
Lastensuojelujärjestöt	80	7	7	7	15
Vanhusjärjestöt	100	–	–	–	10
Vammaisjärjestöt	100	–	–	–	17
Päihdejärjestöt	60	30	–	10	10
KAIKKI JÄRJESTÖT	84	7	7	2	97

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia järjestöjä on kysymykseen vastanneissa alle 10. Kaikki järjestöt -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 20. Taulukko 5/9. Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johtajien arviot lain-säädäntöön vaikuttamisen merkityksestä oman järjestön toiminnassa.

	Suuri	Kohtalainen	Pieni	Ei koske järjestöä	n
Toimiala*	%	%	%	%	
Kansanterveysjärjestöt	82	11	8	–	38
Lastensuojelujärjestöt	73	7	13	7	15
Vanhusjärjestöt	100	–	–	–	10
Vammaisjärjestöt	88	12	–	–	17
Päihdejärjestöt	80	20	–	–	10
KAIKKI JÄRJESTÖT	80	11	6	2	97

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia järjestöjä on kysymykseen vastanneissa alle 10. Kaikki järjestöt -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 20. Taulukko 6/9. Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johtajien arviot valtakunnallisiin ohjelmiin ja strategioihin vaikuttamisen merkityksestä oman järjestön toiminnassa.

	Suuri	Kohtalainen	Pieni	Ei koske järjestöä	n
Toimiala*	%	%	%	%	
Kansanterveysjärjestöt	74	16	11	–	38
Lastensuojelujärjestöt	60	13	13	13	15
Vanhusjärjestöt	100	–	–	–	10
Vammaisjärjestöt	82	18	–	–	17
Päihdejärjestöt	90	–	10	–	10
Kaikki järjestöt	76	13	8	2	97

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia järjestöjä on kysymykseen vastanneissa alle 10. Kaikki järjestöt -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 20. Taulukko 7/9. Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johtajien arviot ihmisten terveys- tms. käyttäytymiseen vaikuttamisen merkityksestä oman järjestön toiminnassa.

	Suuri	Kohtalainen	Pieni	Ei koske järjestöä	n
Toimiala*	%	%	%	%	
Kansanterveysjärjestöt	68	16	16	–	38
Lastensuojelujärjestöt	33	7	40	20	15
Vanhusjärjestöt	90	–	10	–	10
Vammaisjärjestöt	65	18	18	–	17
Päihdejärjestöt	80	10	10	–	10
Kaikki järjestöt	67	11	19	3	97

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia järjestöjä on kysymykseen vastanneissa alle 10. Kaikki järjestöt -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 20. Taulukko 8/9. Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johtajien arviot ihmisten taloudelliseen toimeentuloon vaikuttamisen merkityksestä oman järjestön toiminnassa.

	Suuri	Kohtalainen	Pieni	Ei koske järjestöä	n
Toimiala*	%	%	%	%	
Kansanterveysjärjestöt	50	18	26	5	38
Lastensuojelujärjestöt	27	13	53	7	15
Vanhusjärjestöt	100	–	–	–	10
Vammaisjärjestöt	53	35	6	6	17
Päihdejärjestöt	44	–	44	11	9
Kaikki järjestöt	49	18	28	5	96

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia järjestöjä on kysymykseen vastanneissa alle 9. Kaikki järjestöt -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 20. Taulukko 9/9. Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen johtajien arviot esteettömyyteen vaikuttamisen merkityksestä oman järjestön toiminnassa.

	Suuri	Kohtalainen	Pieni	Ei koske järjestöä	n
Toimiala*	%	%	%	%	
Kansanterveysjärjestöt	42	26	24	8	38
Lastensuojelujärjestöt	13	13	47	27	15
Vanhusjärjestöt	90	10	–	–	10
Vammaisjärjestöt	88	6	6	–	17
Päihdejärjestöt	20	20	60	–	10
Kaikki järjestöt	49	18	26	8	97

* Toimialoitaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia järjestöjä on kysymykseen vastanneissa alle 10. Kaikki järjestöt -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 21. Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen uusien vaikuttamiskeinojen käyttöönotto kahden viime vuoden aikana taustamuuttujittain.

	Onko otettu käyttöön uusia vaikuttamiskeinoja		n
	Kyllä %	Ei %	
Toimiala*			
Kansanterveysjärjestöt	50	50	38
Lastensuojelujärjestöt	73	27	15
Vanhusjärjestöt	63	38	8
Vammaisjärjestöt	65	35	17
Päihdejärjestöt	20	80	10
Toiminnan kokonaiskulut (v. 2012)			
alle 500 000 euroa	46	54	26
500 000–5 milj. euroa	55	45	38
yli 5 milj. euroa	68	32	28
KAIKKI JÄRJESTÖT	56	44	95

* Toimialoitaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia järjestöjä on kysymykseen vastanneissa alle 8. Kaikki järjestöt -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 22. Valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen vaikuttamistoiminnan tehostamissuunnitelmat taustamuuttujittain.

	Onko vaikuttamistoiminnan tehostamissuunnitelmia		
	Kyllä %	Ei %	n
Toimiala*			
Kansanterveysjärjestöt	71	29	38
Lastensuojelujärjestöt	75	25	16
Vanhusjärjestöt	78	22	9
Vammaisjärjestöt	65	35	17
Päihdejärjestöt	78	22	9
Toiminnan kokonaiskulut (v. 2012)			
alle 500 000 euroa	50	50	26
500 000–5 milj. euroa	76	24	38
yli 5 milj. euroa	90	10	29
KAIKKI JÄRJESTÖT	73	29	96

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia järjestöjä on kysymykseen vastanneissa alle 9. Kaikki järjestöt -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 23. Vaikuttamistoiminnan painoarvo paikallisyhdistysten toiminnassa taustamuuttujittain.

	Suuri %	Kohtalainen %	Pieni %	Ei koske yhdistystä %	n
Onko palkattua henkilökuntaa					
Kyllä	34	14	39	13	237
Ei	31	16	42	11	718
Henkilöjäsenten määrä					
Alle 100	22	13	47	18	355
100–199	27	15	46	12	254
Vähintään 200	43	17	35	5	353
Toimintakunnan tyyppi					
Kaupunkikunta	31	15	43	11	565
Kaupunkien läheisen maaseudun kunta	27	15	44	15	143
Ydinmaaseudun tai harvaan asutun maaseudun kunta	23	15	44	18	184
Laajempi useita eri kuntatyppejä käsittävä alue	51	13	32	5	88

LIITE 24. Paikallisyhdistysten uusien vaikuttamiskeinojen käyttöönotto kahden viime vuoden aikana taustamuuttujittain.

Toimiala*	Onko otettu käyttöön uusia vaikuttamiskeinoja		
	Kyllä %	Ei %	n
Kehitysvammayhdistykset	17	83	30
Aistivammayhdistykset	33	67	36
Invalidiyhdistykset	17	84	79
Työttömien yhdistykset	17	83	23
Potilasyhdistykset	19	81	173
Eläkeläisyhdistykset	23	77	358
Mielenterveysyhdistykset	34	66	56
Sijaishuoltoyhdistykset	–	100	13
Vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	24	77	98
Päihdeyhdistykset	19	81	42
Lastensuojelun yleisyhdistykset	26	75	51
Kansanterveyden yleis- ja monialayhdistykset	17	83	82
KAIKKI YHDISTYKSET	22	78	1 061

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle 10. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 25. Paikallisyhdistysten tehostamissuunnitelmat toimialoittain.

Toimiala*	Onko vaikuttamistoiminnan tehostamissuunnitelmia		
	Kyllä %	Ei %	n
Kehitysvammayhdistykset	23	77	30
Aistivammayhdistykset	34	66	35
Invalidiyhdistykset	25	75	76
Työttömien yhdistykset	22	78	23
Potilasyhdistykset	30	71	173
Eläkeläisyhdistykset	26	74	354
Mielenterveysyhdistykset	38	62	55
Sijaishuoltoyhdistykset	8	92	13
Vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	31	69	98
Päihdeyhdistykset	21	79	42
Lastensuojelun yleisyhdistykset	24	76	50
Kansanterveyden yleis- ja monialayhdistykset	15	85	82
KAIKKI YHDISTYKSET	27	73	1 051

* Toimialoittaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle 10. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

LIITE 26. Paikallisyhdistysten arviot oman vaikuttamistoiminnan onnistumisesta kahden viime vuoden aikana toimialoitain.

Toimiala*	Huonosti/ ei koske yhdistystä	Kohtalai- sesti	Hyvin	n
	%	%	%	
Kehitysvammayhdistykset	33	30	37	30
Aistivammayhdistykset	54	26	20	35
Invalidiyhdistykset	44	18	39	78
Työttömien yhdistykset	38	5	57	12
Potilasyhdistykset	47	23	30	165
Eläkeläisyhdistykset	47	22	31	349
Mielenterveysyhdistykset	42	35	24	13
Sijaishuoltoyhdistykset				
Vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	39	23	39	91
Päihdeyhdistykset	45	34	21	38
Lastensuojelun yleisyhdistykset	31	31	39	19
Kansanterveyden yleis- ja monialayhdistykset	60	20	20	79
KAIKKI YHDISTYKSET	46	23	31	1 023

* Toimialoitaisesta tarkastelusta on jätetty pois ne toimialat, joita edustavia yhdistyksiä on kysymykseen vastanneissa alle 10. Kaikki yhdistykset -rivillä nekin on laskettu mukaan.

Järjestöbarometri 2014

JÄRJESTÖBAROMETRI® on ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä: niiden toiminnasta ja tulevaisuuden haasteista. Tänä vuonna erityisteemana on sosiaali- ja terveysjärjestöjen vaikuttamistoiminta.

Ensimmäistä kertaa tietoa on koottu kahdesta teemasta myös liikunta- ja nuorisojärjestöiltä: barometrissa tarkastellaan, miten hallinnollinen työ kuormittaa eri alojen järjestöjä ja miltä vapaaehtoistoiminnan tilanne niissä näyttää.

Järjestöbarometri perustuu noin sadan valtakunnallisen sosiaali- ja terveysjärjestön sekä yli tuhannen paikallisyhdistyksen vastauksiin. Hallinnollisen työn kuormittavuutta ja vapaaehtoistoimintaa koskeviin kysymyksiin ovat vastanneet myös valtakunnalliset liikunta- ja nuorisojärjestöt. Kyselyjen ohella on hyödynnetty tilasto- ja rekisteriaineistoja.

Järjestöbarometri on ilmestynyt vuosittain vuodesta 2006.

Vastaisuudessa se tehdään joka toinen vuosi. Seuraava Järjestöbarometri julkaistaan vuonna 2016.

ISBN 978-952-6628-10-3 • ISSN 1796-5950
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
www.soste.fi

